

Vatra veche

Vatra veche

8

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VI, nr. 8(68), august 2014 *ISSN 2066-0952

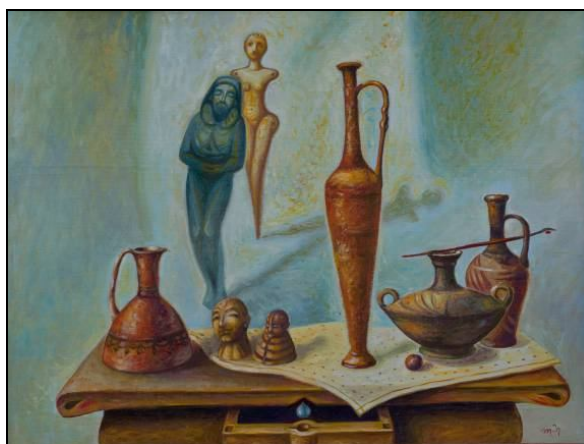
VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Număr ilustrat cu lucrări de Mihai Nechita-Burculeț

Vatra veche dialog cu Alexandru Nemoianu

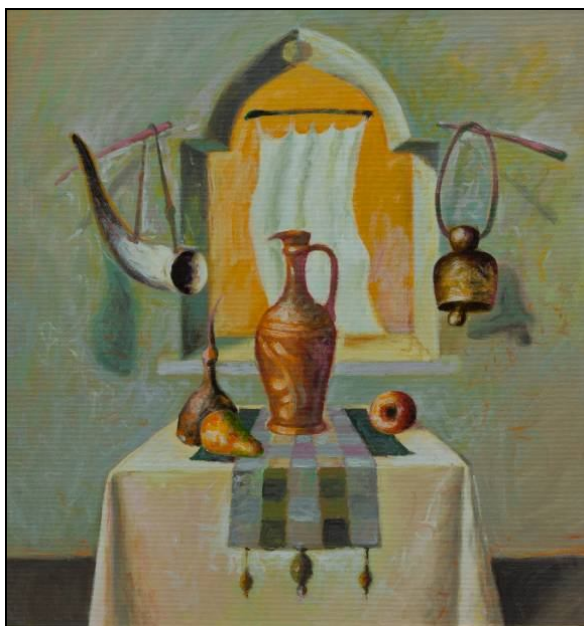
Vatra veche dialog cu Alexandru Nemoianu, de Flavia Topan/3
 Poeme de Andrei Fiscof/5
 Vatra veche dialog cu George Balint, de Sebastian Mureșanu/6
 Ajutor!, poem de Veronica Pavel Lerner/8
 Corespondență din New York, Cenaclul „Mihai Eminescu”, de M.N. Rusu/9
 Oameni pe care i-am cunoscut: Andrei Pleșu, de Veronica Pavel Lerner/10
 Eseu. Parabole și pericope (Andrei Pleșu), de Stelian Gomboș/11
 Eseu. Eminescu și Heidegger, de George Popa/13
 Mihai Eminescu, un om, o viață, un destin (Nicolae Iosub), de Răzvan Duncan/16
 Poeme de George Baciu/18
 Atlas. Nichita Stănescu în „Ordinea cuvintelor”, de Ognean Stamboliev/19
 Poeme de Dumitru Ichim/20
 Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/21
 Eseu. Vițelul și stejarul de Aliona Munteanu/22
 Elemente ale poeziei lui Petrarca..., de Geo Constantinescu/24
 Poeme de Iulian Filip/27
 A scrie corect – a vorbi corect. Noi vrem, voi vreți, ei vor?... de Gheorghe Moldoveanu/28
 Darie Duncan. Poezii - Vectori/30
 Asterisc. Cunoașterea de sine, de Ana-Cristina Popescu/31
 Vitrina. Între literatură și filosofie (Mihai Cimpoi), de A.I. Brumar/33
 Cronica literară. Poetul „travestit în cuvinte” (George L. Nimigeanu), de Răzvan Duncan/34
 Un virtuoz al poeziei (Ion Păchia Tatomiurescu), de Marian Barbu/35
 Cântare pământului (Ionel Simota), de Luminița Cornea/36
 Un poet vizionar (Constantin Bihara), de Mircea Doreanu/37
 Îndemn la ascultare (Maria Gabor), de Ana Șofroni/38
 Obstacole lirice (Nicolae Gâlmeanu), de A.I. Brumar/ 40
 Porțile cuvântului (Sânziana Bățiște), de Ladislau Daradici/41
 Sonetele lui Aurel Buricea, de Aurel Anghel /42
 În căutarea ființei (Ion Scorobete), de Lucian Gruia/44
 O valoroasă propedeutică... (Dorin N. Uritescu), de Ion Dodu Bălan/45
 Îndrăgostit de dragoste (Ioan VasIU), de Adrian Botez/47
 Act venețian (Camil Petrescu), de Ionel Popa/49
 O tulburătoare poveste de dragoste (Florentina Loredana Dalian), de Ion Roșioru/51
 Proza și publicistica lui Ștefan Goanță, de Constantin Zărnescu/53
 Cetatea regală a Hațegului (Badiu Iancu), de Constantin Stancu/55
 Colțul negativist, de Darie Duncan/57
 Basme pentru copii (Adrian Botez), de Octavian Constantinescu/57
 Starea prozei. Doi ochi verzi, de A. G. Billing/58
 Starea prozei. Lanzarore. Cerere în călătorie, de Gabriela Căluțiu Sonnenberg/61
 Enghidu, poem de Iulian Barbu/62
 Documentele continuității. Primul război mondial – un conflict îndelung așteptat, de Gică Manole/63
 Convorbiri duhovnicești. Î.P. S. Selejan, de Luminița Cornea/65
 Adevărul iubirii este iubirea adevărului, de Gheorghe Nicolae Șincan/66
 Cazul Florea. Profesor de istorie, de Horea Porumb/67
 Raft. Și noi locului ne ținem (S. C. Bogdan, Gh. Mircea), de Nicolae Băciu/68
 Portret. Prof. univ. dr. Ioan Radu, de Persida Rugu/69
 Poeme de Nicolae Nicoară/70
 Anchetă Vatra veche. Casa Memorială „Nicolae Iorga”, de Luminița Cornea/71
 Poeme de Radmila Popovici/72
 Starea prozei. Texte de Decebal Alexandru Seul/73
 Un chip palid – aproapele, poem de Boris Marian/73
 Biblioteca Babel. Hélène Dorion, traducere de Flavia Cosma/74
 Noutăți editoriale. Trei stele pentru Montaigne..., de Valeriu Gherghel/74
 Jurnal de călătorie. Am văzut sfârșitul lumii. Ușuaia, de Alexander Bibac/75
 Poeme de Lidia Grosu/76
 Scena. Cehov. Livada de vișini, de Cristian Ioan/77
 Poeme de Laurian Lodoabă/78
 Starea prozei. Aurelia, de Grigore Avram/79
 Curier/81
 Zilele Culturale „Nicolae Steinhardt”, de Codruța Băciu/84
 Nicolae Băciu, în Integrala N. Steinhardt/84
 Epigrame de Vasile Larcu/85
 Păstori Teodoreanu/85
 Bucuria teatrului la Oradea, de Zeno Fodor/86
 Mihai Nechita-Burculeț/87
 Literatură și film. Noroiul ca metaforă, de Alexandru Jurcan/88

Mihai Nechita-Burculeț • Căsătoria

Mihai Nechita-Burculeț • Mediterana la Cezareea

Mihai Nechita-Burculeț • Natură cu talangă

Ilustrația numărului: Mihai Nechita-Burculeț

Vatra veche dialog

Alexandru Nemoianu

„NU CRED CĂ OMENIREA ESTE BOLNAVĂ SPIRITUAL. CÂTĂ VREME EXISTĂ LIBERTATEA DE OPȚIUNE, EXISTĂ ȘI POSIBILITATEA TRIUMFULUI BINELUI”

Istoric literar, memorialist și es-eist, Alexandru Nemoianu dovedește cât de apropiate sunt istoria și literatura. Stabilat, din 1982, în Statele Unite, este preocupat de evoluția istorică a românilor-americani și de afirmarea „modelului existențial românesc”. Colaborează la diferite publicații din Statele Unite și din țară. Din 1984, este istoric rezident al Centrului de Studii și Documentare „Valerian D. Trifa” din Jackson, Michigan. Debutază cu volumul bilingv englez-român *History of the „United Romanian Society”* (1995, în colaborare cu Eugene Raica). Publică volume de eseuri și memorialistică: *Cuvinte despre românii-americani*, I-II (1997, 1999), *Borloveni* (1999), *Puccini 4 și împrejurimi* (2000), *În America la „Vatra Românească”* (2001), *Întâmplări și vise* (2002), *Tărâmurii* (2003), *Acum* (2004), *Semnele vremii* (2005), *Treziri* (2005), *Fragmente din vremea persecuțiilor* (2007), *Ortodoxia și românii-americani* (2011).

— Înstrăinarea de țară a fost comparată de Ion Scărarul cu un „adânc al tăcerii”. Cum vedeți dumneavoastră acest adânc?

— Cred că înstrăinarea de țară nu este cu puțință. Țara nu este un moment geografic și politic. Este suma unor trăiri consecvente ale unui grup omogen și care are trecut,

prezent și viitor. Conștiința apartenenței la acest grup, cred, definește noțiunea de „țară”. Că, la o anumite vreme, putem avea simțăminte mai generoase sau mai puțin generoase față de un anumit moment din evoluția acestei „țări”, este o altă poveste, care ține de „politică”.

— Explică nimicirea dragostei, prin minciună, drama lumii contemporane?

— Dragostea nu poate fi nimicită. Dragostea este ceea ce ține întreaga existență în ființă și, între altele, „Dumnezeu este dragoste”. Minciuna este o stare parazită. În cel mai bun caz pentru ea, minciuna înseamnă doar lipsa vremelnică a adevărului, „ascunderea adevărului”. Dar, dincolo de asta, minciuna sau, mai exact, trăirea în minciună, este o opțiune personală și această opțiune aparține esenței umane, esență care înseamnă posibilitatea și obligația de a alege între bine și rău. Dar consecințele acestor alegeri ne pot face să pierdem și lumea asta și lumea viitoare.

— Afirmați că fiecare om are „de îndeplinit un destin și o chemare care rămân unice și irepetabile”. Cum descoperim coordonatele sub care ne stă destinul și această chemare?

— Fiecare om are de îndeplinit un rost. Nu suntem aduși în ființă la întâmplare și ca joc. Problema este că, așa cum spuneam poate indirect mai înainte, respectul pentru lucrul Mâinilor Sale a făcut să ni se dea posibilitatea de a alege „bine” sau „rău”. Nu există rețetă pentru asta și

nici model unic. Libertatea înseamnă truda și vigilența neconținută în mijlocul unor împrejurări pe care nu noi le alegem. În această trudă vom găsi și care este chemarea fiecăruia dintre noi.

— Care este relația unui scriitor cu limba țării de adopție, în contextul în care limba maternă devine o taină, o limbă sfințită, a „gândurilor (și) a rugăciunii”?

— Limba țării de adopție este vehicolul existenței zilnice. Cred că pătrunderea în această limbă este tot o căutare a rostului personal. O căutare care viețuiește permanent. Conștiința modului deosebit, a rolului deosebit, pe care îl au limba țării de adopție și limba în care ne-am născut contribuie și ea la definirea persoanei „emigran-tului”.

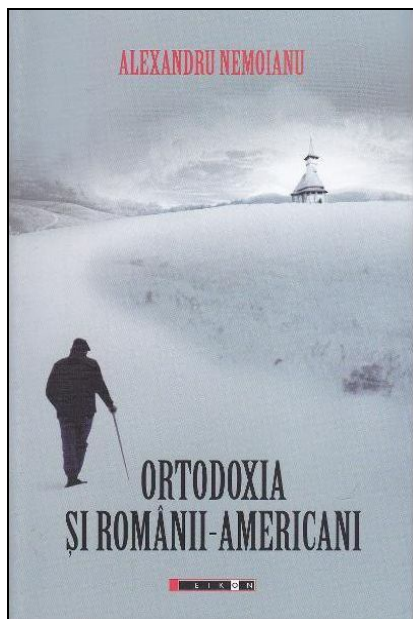
— *Norocos, aveți Borlovenii-Vechi, un loc scăpat de „teroaarea realității” ca un fel de punct de reper spiritual, un axis mundi al valorilor. De unde pot prelua un astfel de model cei care nu au un asemenea punct fix?*

— Pentru mine, Borlovenii-Vechi reprezintă eminentamente „locul”, realitatea căreia îi raportez tot ce mi se ivește în viață. Cu adevărat, faptul că am un asemenea „loc” este un privilegiu și o binecuvântare. Cei care nu îl au, în mod necesar, trebuie să îl creeze, să îl caute și să îl dobândească. „Frumusețea este în tot locul, dar ea se dezvăluie doar dragostei”.

— *Vorbiți adesea despre responsabilitatea morală individuală, mai ales în contextul globalizării, al „competiției nemiloase, a materialismului sălbatec și a lipsei de milă”. Cum putem contracara această realitate agresivă?*

— Brutalitatea și vulgaritatea lumii contemporane, ridicolul și cruzimea „globalismului”, degradanta descompunere în uniformitate sunt un fapt. Sunt deplin încredințat că acest rău al clipei va trece. La fel de încredințat sunt că acest moment nu e lăsat la întâmplare. Este împrejurarea în care suntem obligați să ne dovedim libertatea de care vorbeam, obligația de a alege între bine și rău, obligația de a trăi faptul că suntem „chip și asemănare”. Iar acest lucru poate fi făcut alegând întotdeauna să stăm de partea celor care „pierd”, de partea celor în nevoie.→

FLAVIA TOPAN

— Care ar fi reperele fundamentale ale „modelului existențial românesc”?

— „Modelul existențial românesc” este, pentru mine, un amestec de lume văzută și nevăzută, de dialog cu cei care sunt și cu cei care au fost. Cred că, fundamental, modelul existențial românesc înseamnă opțiunea pentru răul cel mai mic, deci echilibrul și dreptă judecată. Nu fanatism și robie a „literii”. Să nu uităm că pustnicul care a mințit pentru a salva o viață omenească, prin acea minciună s-a mântuit. Nu minciuna l-a mântuit, ci faptul că a știut să aleagă, într-o situație limită, răul cel mai mic.

— Se mai poate vorbi azi de o generație a elitelor? De unde pot acestea consolida modelul existențial românesc? Din țară sau din afara ei?

— Cred că mai întâi ar trebui definit ce înțelegem prin „elite”. Personal, cred că elita îi desemnează pe cei care sunt dedicați împlinirii unui scop. În cazul „neamurilor”, elita este aceea care contribuie la perpetuarea lor și menținerea lor în semnificativ. În această înțelegere, cred că toți cei care fac ceva pentru bunul nume al unui „neam” sunt „elita”, „unii sunt vestiți și alții fără nume”.

— Oamenii sunt „suma consecvenței cu care s-au purtat în scurțarea existenței lor pământești”. Există pericolul ca această consecvență să treacă drept stagnare spirituală?

— Prin consecvență de comportament nu înțeleg și nu trebuie înțeles mecanicism diurn. Consecvența de comportament înseamnă stăruința în opțiunea spirituală sau, mai bătrânește spus, în credință, nădejde și dragoste. Iar acestea niciodată nu pot fi stagnare, căci stagnarea este antitetică acelor pomenite. Ele, din contră, sunt întotdeauna creșterea în infinit, trecere din lumină în lumină.

— Ce credeți căe necesar să facă omul pentru a-și transforma existența în viață?

— Existența fără rost, vegetarea parazită, categoric, nu înseamnă viațuire, în contră. Viațuire cu rost înseamnă, în primul rând, conștiința că suntem persoane, nu indivizi, simple cifre economico-sociale. Viațuirea înseamnă asumarea condiției de om liber cu toate riscurile și dezavantajele ei și în înțelegerea că am fost aduși la viață pentru totdeauna, că suntem „condamnați” la

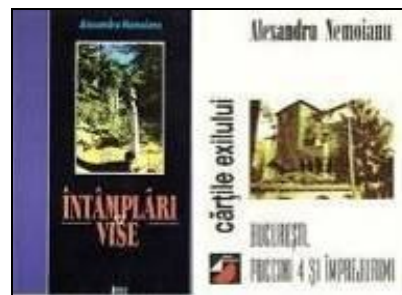
nemurire. Locul în care se va sălășlui acea viațuire în veșnicie, până la un punct, ni-l alegem singuri. Iar dincolo de asta, este mila lui Dumnezeu.

— Este exilul, generic vorbind, înțeles ca o stare spirituală, deopotrivă de suferință și inițiere, suficient pentru definirea identității noastre ca ființe individuale și ca națiune? Este definitorie confruntarea cu alteritatea? Putem găsi finalul (finalitatea) acestei căutări în timpul existenței noastre în această lume?

— Din nou, cred că este obligatorie o precizare, o înțelegere exactă a termenilor folosiți. Exilul, galut, a fost, cred, cel mai bine definit de către învățații poporului evreu, probabil poporul cel mai experimentat cu starea de exil. Astfel, „exil”, galut, înseamnă condiția și simțămintele unui neam sau ale reprezentanților unui neam, dezrădăcinați din locul lor și supuși stăpânirii străine. În consecință, acest „exil” poate fi „interior” sau „exterior”. În lipsa acelor simțăminte pomenite, starea de a trăi în alt loc nu înseamnă „exil”, înseamnă diasporă. Simțământul de „exil” nu trebuie să fie însoțit obligatoriu de condiția de „exil”. Iată, deci, „exilul” interior de care pomeneam. În aceste condiții, se poate spune că toți și fiecare suntem în „exil”, în afara locului în care am fost voiți. Drumul către „casă” este unul lung. Îl străbatem în comuniune și îl străbatem individual. Este un drum pe care îl „credem”, iar după măsura acestei credințe, vom afla ce este la capătul lui.

— În ce fel își poate afla cel aflat în exil (diasporă) responsabilitatea dragostei de neam?

— Dragostea de neam este înscrisă în ființa fiecăruia. Dragostea pervertită înseamnă adesea ură, nepăsare și, mai ales, prostie. Persoana conștientă de sine nu poate fi decât responsabilă. Această responsabilitate înseamnă și grija de a

promova, după putere, bunul nume al neamului. Această dragoste de neam este exprimată corect doar de cei moderați, toleranți. Să nu uităm că lipsa de încredere în cele mai stringente cauze este exprimată în extremism, în cazul de față, în penibilul șovinism tribal.

— Se pun forțele globalizării în opoziție directă cu învățătura bunicului - „căutați să vă înțelegeți”?

— Forțele „globalismului” s-au dovedit exterioare și se exprimă, tot mai răspicat, prin forța brutală și decizii administrative. În esența sa, promovând cel mai obscur principiu cu putință, „binele universal”, un principiu fără conținut, fără obiect, fără valoare, „globalismul” ține de categoria celor imaginate de „negativitatea pură”. În „globalismul” deplin nu poate exista „înțelegere”, ar putea exista doar supunere și descompunere în uniformitate. Globalismul se va termina mai repede decât ne imaginăm.

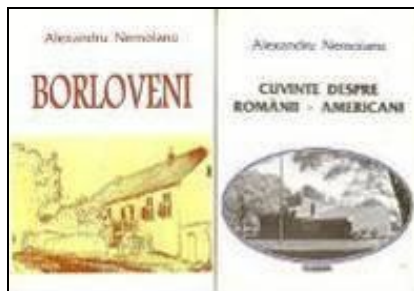
— Admițând că există modele istorice repetitive, ce urmează pentru România? Dar pentru Statele Unite? Cum trebuie să arate o astfel de Românie fericită?

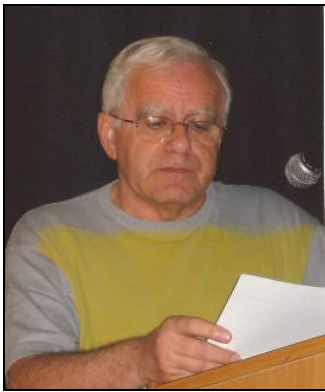
— Nu cred că există modele istorice repetitive. Prin „modelele repetitive” înțelegeam exprimarea unor situații istorice similare. (Cutare istoric descrie o „epocă” istorică și apoi acel model este reluat de alții. De regulă, regimurile ideologice brutale folosesc acest sistem, dar nu numai ele.)

În ce privește „viitorul” istoric, precizarea lui este cu neputință de făcut și ar fi direct dăunătoare.

Farmecul istoriei este că ea este imprevizibilă. Deci, întotdeauna oamenii vor avea posibilitatea și obligația să își manifeste esența fiiinței lor, libertatea de a alege între bine și rău.

— În contextul profilării „mitocănimii”, care „urăște frumosul și confundă grosolănia și ordinăria →

ARBEIT MACHT FREI – ŞAIZECI DE ANI DUPĂ

sufletele noastre bolnave de
altzheimer visele
noastre bolnave de altzheimer buzele
noastre
bolnave de altzheimer rătăcesc fără
cruţare
fără întoarcere în propriile lor
pedepse ca un
blestem ca o
în jur lumea aplaudă bolnavă de
altzheimer ca în
arena cu gladiatori care pentru a nu
simţi durerile se vor
îmbolnăvi de altzheimer
oricum nu vor rezista căci boala
aceasta e ca un
blestem ca o

şi-atunci singur în faţa cuvintelor
bolnave de altzheimer
plâng precum copilul speriat de
umbra mişcătoare făcută pe perete de
cei care ar fi fost
să-l ocrotească
şi totul e ca un blestem ca o

ULTIMA STRIGARE

Gândurile-mi sângerează dinlăuntrul
ţării
muşcată asemenea steagului sfâşiat
de vântul oarbei netrebnicii.

Umerii soldaţilor,
abia atinşi de iubiri,
se încovoiaie sub cocoşa
utopiilor purtate de veacuri.

Necopt, curajul răspunsurilor
pândeşte
de dincolo de fiecare tăcere
ultima strigare.

TREMURUL STRĂZILOR

Stau la rând.
Poate totuşi am uitat ceva :
esenţialul reparabil, invizibil,
care mă învăluie precum aripa
lilieciilor
colţurile umbrei din războaie.

Stau la rând
nu se vede capătul.
Niciunul.
Caleidoscopul culorilor rotitoare
îmi înşeală vederea.
Tremurul străzilor umblate
distruge ceea ce, credeam,
am reuşit să opresc la vreme,
cât durează prea-târziul.
Stau pe loc, caile se rotesc
fara nic o noimă,
fără să mă renască din scara rulantă
a uimirii.
Tu ştiai demult.

AH, DA

Ah, da, cum îmi mai merge?
Încă nu s-a decis
când, cum şi încotro va fi să dispar,
dar vă voi lăsa
fotografiile copilăriei,
ameţitoarele,
în care părinţii-mi sunt mai tineri
decât mine,
cel de acum,
şi-aroma atingerii lor,
un fel de liniştire rămasă promisiune,
prelungă,
bandaj de cuvinte
pe o cicatrice imaginară
sângerând.

ANDREI FISCHOF

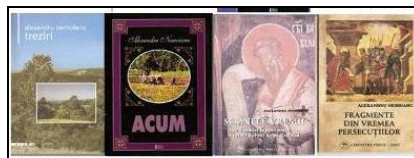
→ *cu deminitatea”, cum vedeţi
formula noului cavalermism? Se poate
vorbi despre o „boală” generalizată
a spiritului în lumea contemporană?*

— Comportamentele urâte,
degradante, respingătoare sunt şi ele
opţiuni ale oamenilor. Ca orice
opţiune liberă şi alegerea lor are
consecinţe. Cred că alegerea lor
înseamnă a pierde şi lumea de aici şi
lumea de dincolo.

Nu cred că omenirea este
bolnavă spiritual. Câtă vreme există
libertatea de opţiune, există şi
posibilitatea triumfului binelui. Dar
cred că această conştiinţă a libertăţii
capătă o valoare colosală. O singură
persoană poate salva de la cădere
mulţimi. Pentru un singur „drept”,
Dumnezeu era gata să mântuie
Sodoma. Doisprezece pescari
analfabeţi au confruntat şi înfrânt un
Imperiu fără egal. Vremea marilor
descoperiri ne stă înaintea.

—*Se zice că omul sfinţeşte locul.
Dar invers, locurile pot sfinţi
oamenii?*

— Cred că locurile sunt rodul
acţiunii omeneşti în timp. Cred că
omul „sfinţeşte locul” şi iarăşi cred că
anume locuri pot schimba oamenii, în
bine sau în rău.

—*Care credeţi că este virtutea
cea mai evidentă a românilor-
americani? Dar păcatul de care nu se
pot despărţi?*

— Români-americieni sunt un
grup mic şi în permanentă schimbare.
Nu cred că au vreă virtute specială.
Cred doar că poartă, conştient sau
inconştient, „modelul existenţial
românesc”, care înseamnă modestie şi
toleranţă. „Păcatele” sunt întotdeauna
ale fiecăruia, nu ale tuturor.

—*Spune filosoful: cine se
cunoaşte pe sine, merge spre sine! Ne
cunoaştem pe noi înşine, mergem
spre noi înşine? Încotro mergem?*

— Direcţia în care mergem, cred,
este un drum. Un drum pe care, de
fapt, îl ştim, „dacă nu m-ai fi
cunoscut, nici nu m-ai fi căutat”.
Încotro mergem? Cu mila lui
Dumnezeu, spre Rai!

—*Se spune că sufletul rămâne în
rădăcină. Cât de grea e povara rădă-
cinilor pe căile înstrăinării noastre?*

— Cei care au „rădăcină” nu
poartă o povară.

Poartă o comoară, care îi ajută să
aleagă, să îndure şi să afle răspuns. Pe
drumul înstrăinării, rădăcina
înseamnă şi sporita obligaţie de a ne
arăta vrednici de ea.

—*Cum e, la mii de kilometri
depărtare, să te simţi acasă? Ce
nepătruns ascuns, vorba lui Blaga, stă
în spatele acestui cuvânt?*

— Oriunde am fi, oriunde, distanţa
faţă de „casă” este aceeaşi.

Căci „casa” fiecăruia nu poate fi
decât „Raiul în care ne-a vrut
Dumnezeu”. Fie să fim feriţi de a-l
pierde!

Vatra veche dialog

George Balint

„... Dacă cineva comite acte de trădare o dată, îi va fi ușor să o facă din nou”

“CREAȚIA MUZICALĂ ESTE UN PROCES DE ÎNTREGIRE A CONȘTIINȚEI”

*

DESPRE ORATORIUL
CONSTANTIN BRÂNCOVEANU,
O JERTFĂ ROMÂNEASCĂ

-Stimate Domnule George Balint, știu că lucrați la un nou opus, un oratoriu intitulat Constantin Brâncoveanu, o jertfă românească pe un libret al romancierului și esteticianului Mihail Diaconescu. Ce motive vă animă în eforturile de a realiza această creație?

-Decizia de a mă iniția într-o atare întreprindere componistic-muzicală a fost luată în contextul lansării de către UCMR (Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România) a unui concurs de proiecte pentru diferite genuri muzicale, între care, în acest an, a fost cuprins și genul de oratoriu. Apoi, știind că anul în curs este marcat de comemorarea marelui domnitor (300 de ani de la moarte, în 1714), m-am gândit că vor apărea numeroase materiale (sinteze, reeditări, reconsiderări, adăugiri) cu referire la biografia și însemnătatea domniei lui Constantin-Vodă Brâncoveanu. De altfel, chiar acum parcurg un volum pe această temă, apărut de puțină vreme la editura SAECULUM I. O. Însă, până la momentul interviului nostru, am avut posibilitatea, căutând mai ales pe internet, să lecturez mai multe texte, menționând aici unele articole semnate de Dumitru Paraschiv, Al. Butnaru, dar și interesantele date din textul-cronică

cunoscut sub titlul de „Anonimul brâncovenesc - istoria Țării Rumânești de la octombrie 1688 până la martie 1717”, precum și substanțialul volum semnat de Nicolae Iorga - „Viața și domnia lui Constantin-Vodă Brâncoveanu”, pe care tocmai îl citesc.

De curând, în „tensiunea” acestui demers preparativ, destinul a rezonat (prin buna-vorbire a prof. univ. și prietenului Paul Baidan, coordonatorul departamentului Arte al Facultății din Pitești, unde activez și eu în calitate de conferențiar universitar), prilejuindu-mi întâlnirea cu scriitorul și istoricul Mihail Diaconescu, care s-a oferit cu o deosebită generozitate să mă sprijine, formulând chiar dânsul o versiune de libret, imperios necesar tipului de demers componistic în care m-am angajat. Suntem, desigur, într-o fază de atelier, dar contururile întrezărite sunt promițătoare și inspirative pentru mine.

-Am aflat că în oratoriul D-voastră vor fi puse în relație, într-o structură armonică adecvată, părți de o mare varietate: orchestrale, corale, solistice (pentru bas, tenori, mezzo-soprană și bas bariton), polifonice, respectiv omofonice, inspirate de comorile adunate de vechea muzică psaltică românească, heterofonice, pornind de la melosul nostru folcloric, asociate cu unele recitative lirice. În legătură cu acestea vă rugăm să caracterizați succint macrostructura și unele microstructuri ale noului D-voastră opus. Mai precis: cum pot fi asociate artistic elemente atât de diferite într-un opus unitar?

-E adevărat că, sub aspect muzical, mi-am propus aducerea laolaltă a

unor „impresii” provenind din surse diferite: tradiția populară românească (balada, colindul și bocetul), tradiția bizantină de cult ortodox (între care „Rugăciunea lui Filothei pentru Constandin Voevod”), a muzicii de curte medievală (gândindu-mă la „Codex Caioni”, de sec. XVII, editat sub auspiciile UCMR și apărut în 1994, prin efortul muzicologic și documentaristic al semnatarilor Saviana Diamandi și Papp Ágnes). Este important să menționez că, în orientarea asupra surselor bizantine, mă bucur de sfaturile prietenești și de mare competență ale muzicologului și prof. univ. dr. Vasile Vasile (cu care sunt și coleg la Facultatea din Pitești), la fel cum, în aflarea unor texte și melodii de baladă pe tema jertfei voievodului Brâncoveanu îmi sunt prețioase sugestiile colegului de la catedra de folclor a aceleiași universități piteștene, totodată el însuși un reputat cercetător în cadrul institutului de profil din București, dl. Marian Lupașcu. De altminteri, punând la socoteală și faptul că, tot la Pitești, sunt coleg și cu d-na S. Diamandi, iar dl Mihail Diaconescu este unul dintre promotorii unor facultăți și secții ale universității de aici, pot spune că, într-un fel sau altul, beneficiaz de sprijinul unei întregi echipe argeșene de rang universitar. Privitor la structurarea lucrării, voi merge pe câteva linii de forță expresivă, care, dincolo de estetica surselor, vor cuprinde aspecte ilustrative (contemplativ-soleme, activ-dramatice), de dialog (dinamice) și de monolog (reflexive). Totodată, funcția naratorului va fi exprimată în proză, printr-un dialog gen masă rotundă purtat între un moderator și doi istorici, ca personaje, oarecum asemănător unei emisiuni radiofonice. Pe plan simbolic, voi căuta să exploatez (apelând la, ori chiar inventând diferite/contrastante limbaje/sonorități), uneori alternativ, alteori simultan, ideile-stări de sacru și de profan.

- Care este locul oratoriului Constantin Brâncoveanu, o jertfă românească în raport cu creația D-voastră anterioară?

- Până acum, am compus doar trei lucrări de anvergură vocal-simfonică, incluzând soliști vocali →

SEBASTIAN MUREȘANU

Mihai Nechita-Burculeț • Vioara

și cor - „Plumb” (1986), pe poemul cu același titlu de G. Bacovia, „Tocirea” (2006), pe versurile lui N. Stănescu și „Moină și toamnă” (2011) - două cicluri de scene lirice pe versuri de G. Bacovia. Prima dintre acestea a fost și lucrarea mea de licență în compoziție muzicală (neprezentată încă în audiție publică), pentru cea de a doua am primit Premiul UCMR în 2008, iar cea de a treia s-a prezentat în cadrul ediției din 2011 a festivalului bucureștean Săptămâna internațională a muzicii noi (SIMN). Am scris însă numeroase lucrări corale, precum și o operă - „MAIISM” - onorate, de asemenea, cu premii ale UCMR.

-Pentru mine e evident faptul că D-voastră v-ați asumat o misiune artistică extrem de dificilă. Ce înseamnă experiența D-voastră de director artistic la Opera Națională Română din București, de cadru didactic universitar, dar mai ales de compozitor de muzică vocal-simfonică, de cameră, corală, vocal-instrumentală, pentru spectacole, de până acum, în raport cu opusul Constantin Brâncoveanu, o jertfă românească?

-Cred că întrezăresc în subsidiarul întrebării D-voastră premisa unei posibile coerențe de factură retrospectivă, în sensul că dacă nimic nu este întâmplător, survine totuși momentul din care ni se relevă rațiunea unor ipostaze/demersuri aparent contradictorii sau paralele, din viața noastră. De altfel, abia din perspectiva unei atare revelații deslușim valențele istorice ale propriei (atât de finite!) existențe. E greu să afirm că, asemănător Universului antropocentric, toate situațiile din viața mea profesională (și nu numai) s-au așternut destinic, către imperativul de a compune acest oratoriu. În cartea sa „Despre numere”, Louis Cl. de Saint-Martin (în capitolul referitor la sursa calității numerelor), afirmă că „toate eforturile, toate virtuțile și toate cunoștințele noastre sunt lipsite de merit dacă le limităm la simple concepții (în mintea noastră), la dorințe mărunte (în voința noastră), și nu le realizăm în opere (în acțiunea noastră)”. Pentru mine, opera este un proces de întregire a conștiinței, care neconținește de-a lungul întregii vieți asumate, durând și totodată deschizându-se fertil în

transcendent (prin conștiințele celorlalți), odată cu desprinderea de autoritatea mea, ca zămisitor de ordin secund, interpretativ, căci calitatea de creator nu este în putința omului. Consider, deci, fiecare lucrare muzicală pe care decid s-o las în lume, drept o ipostază-treaptă dintr-un proces lăuntric, al cărui generator îmi este incontestabil altfel decât lăsându-mă în ascultarea de a face (compune), și care, cu certitudine, este ireductibil circumstanței că sunt, chiar dacă tocmai acest dat miraculos reprezintă un po-

Mihai Nechita-Burculeț • Trompeta

tențial de semnificativitate pe care mă simt dator s-o ațez, izvorându-i o valoare de sens uman (spiritual). Pe de altă parte, sunt circumstanțiat unei alte epoci culturale, fiind obligat să țin cont nu doar de gustul unui public tot mai confuz și dezopinat de argumente solide, aflat, mai mult ca în alte dăți, într-un uriaș decalaj și ignoranță față de standardele și producțiile gândirii muzicale a mai tot secolul XX. Dacă compozitorul român-european de azi cred că trebuie să iasă din mentalul postmodernismului, este totuși o chestiune chiar și de ordin etic, nu doar estetic, opțiunea pentru muzicile facile, antrenante prin ritm, conforme cu reflexele înlănțuirilor armonic-tonale ori de melodizări „gâdilătoare auzului” (lesne lălăibile), și găsirea unor soluții prin care să i se propună publicului un minim efort de elevare spirituală, fără riscul „intelectualizării” muzicii, dar orientat prin raporturi de transcendență iar nu de ordin consumist, prin savuroase efemeride. În fond, la vremea lor, mai toți compozitorii memorabili au încercat acest demers de factură eroică. Culturile-mediului (de context) erau însă mult mai omogene stilistic,

estetic și formal, iar națiunile ori comunitățile ceva mai conștiente de identitatea și năzuințele lor de ordin ideatic. Acum este mult mai greu. În România, statul se retrage tot mai mult din intenția orientării/ tematizării politicilor/ programelor culturale, în parte, spre a nu fi acuzat de autoritarism, în parte, din indolență combinată cu ignoranță. Conceptul de eveniment este altfel înțeles ca pe vremea lui Beethoven, care se gândea deja de la prima sa simfonie ce și dacă publicul va sesiza că nu începe direct cu tonalitatea generică (Do Major), ci dintr-o perspectivă-satelit a acesteia (în funcția subdominantei - ca și cum ar fi în Fa Major). Au fost destui cei care, atunci, au observat acest lucru. În plus, presa de specialitate, ca și comentariile mondene (de salon/cafenea), erau mult mai competente, curajoase și elocvente în exprimare. La noi, sub presiunea globalismului, națiunea tinde centrifugal să se disperseze și să-și uite prin muzee și sertare valorile de perenitate, supunându-se anomic unei imaginare directive de la Bruxelles. În toată această colorată eroare, folclorul pare a fi salvarea. Greșit, căci în fenomenalitatea sincritică a folclorului intră toate cele ce au fost și sunt, și numai perspectivele cosmogonice ori academice mai pot aduce cuviința bunei-rânduiei. Altminteri, după cum se și vede/aude la tot pasul, se probează doar deliciul spectacularului, a cărui valoare se confirmă printr-un soi de estetică a redundanței în globalitate, în fond, prin iluzia valorii. Chiar dacă mai sunt „oameni de bine”, chiar dacă ici-colo există încă atitudini responsabile, ele nu coagulează până la concertare, rămânând simple articulații cazuistice, lipsite de anvergura semnificativității. Mai toți românii știu despre Festivalul „George Enescu”, dar extrem de puțini sunt aceia care au auzit măcar numele unor compozitori precum Constantin Silvestri, Mihail Jora, Paul Constantinescu, Marțian Negrea, Sabin Drăgoi, Sigismund Toduță, Dimitrie Cuclin, ca să nu mai vorbim de generația unora precum Pascal Bentoiu, Remus Georgescu, Cornel Țăranu, Wilhelm Berger, Alexandru Pașcanu, Myriam Marbé, Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah, Anatol Vieru, Aurel Stroe, apoi, Vasile →

Spătăreanu, Corneliu Dan Georgescu, Nicolae Brânduş, Octavian Nemesu, Lucian Meşianu și încă mulți alții, o listare suficientă acoperind cu generozitate câteva pagini. Până unde și cât va mai continua această odioasă ocultare prin ignorare și comoditate a operelor acestor personalități, demne oricând de rangul culturii europene? După '89, în anii așa-zisului capitalism (de caracter acentric, imarginal și ultra-provincial/feudal), sub auspiciile „Marelui Festival” de la București nu s-a editat partitura niciunei compoziții românești, măcar de Enescu, și nu s-a comandat niciunui compozitor român realizarea unei lucrări de amploare. Alte state europene o fac, fără ca asta să însemne că se amestecă în inițiativa cultural-artistică privată. În România, dacă ai cu adevărat o intenție de proiect componistic-muzical care nu poate fi sprijinită din fondurile proprii ale UCMR, statul român, prin instituția de resort (MC), te trimite să completezi tot felul de formulare sofisticate, cu aparență de supra-inteligență savantă, elaborate de fapt de tot felul de trepăduși ai zilelor noastre, ascunși cu perversă dibăcie în ceea ce se numește AFCN. Halal să ne fie! Nu suntem o cultură minoră, nici prin vocație și nici prin conținut; dar, cu certitudine, suntem de neîntrecut în a ne comporta față de cei care o ființează și, implicit, față de opera lor, ca o conștiință minoră. Sub acest aspect, avem o întreagă și întristătoare istorie.

-Eu l-am ascultat pe profesorul și romancierul Mihail Diaconescu la cursurile sale de literatură universală și teoria literaturii ținute în fața studenților și a masteranzilor. Îi cunosc bine și romanele și lucrările teoretico-estetice și pe cele istorice. Știu că este de o exigență severă în tot ceea ce scrie. Despre romanul său Marele cântec s-a afirmat insistent că este o realizare unică în cuprinsul literaturii române. Asta – pe de o parte. Pe de alta – domnul Mihail Diaconescu ne spunea la cursuri că în relația muzică – literatură, libretul este totdeauna subordonat intențiilor care îl animă pe compozitor. Ne mai spunea că doar în cazul lui Wagner dramaturgul este tot atât de puternic afirmat precum compozitorul. Cum

merge colaborarea D-voastră cu romancierul Mihail Diaconescu?

-Practic, foarte bine. Pe plan ideatic, am pornit fiecare din perspectiva propriei culturi, încercând să ne apropiem conceptual și sufletește în raport cu intenția pe care o admitem, pe fondul unei reciproce aprecieri și afinități, favorizând generic o minunată prietenie. Dumnezeu dispune de eșafodajul unei vaste culturi filologice, istorice, estetice și filozofice, precum și de experiența propriilor realizări de autor literar, fiind înclinat către o abordare cu valențe simbolic-sublimative, focalizând pe ideea perenității. De cealaltă parte, eu încă „plumbuiesc” cu o nuanță de stranie „alteritate”, tinzând în dramatismul aplecării spre lumesc și episodic. Cred că va rezulta astfel un oratoriu pigmentat (dramatizat) cu aspecte de operă. De altfel, după cum se știe, oratoriul își are rădăcina în operă, de care se diferențiază prin dominanta caracterului concertistic și pe planul abordării subiectelor (tematicii), accentuând pe valența simbolică a sacralului. Cum Brâncoveanu este, deopotrivă, un personaj cu o realitate istorică bine conturată (deși insuficient literaturizată, chiar dacă a pătruns în conștiința populară sub forma câtorva versiuni de baladă), dar și canonizat Sfânt în tradiția și cultul Bisericii Ortodoxe Române, coroborarea coordonatelor-stil de oratoriu și de operă se justifică.

-Lucrați cu studenții. Ce așteptați de la studenții D-voastră ca personalități intelectuale și artistice în devenire?

Mihai Nechita-Burculeț • Vioară II

Ajutor!

caut un colac de salvare
pentru gândurile pornite
cu înverșunare
spre zona interzisă

degeaba
strigătul se-mpotmolește
în urechile surdo-mute
din jur

de ce strigi
asemenea colac nu există
agață-te de rest

nu-l văd
firimiturile de mine
s-au băgat sub pietre

du-te atunci pe spirala
cealaltă
drumul e liber

colac de salvare pentru lumină
există
trebuie numai găsit

numai găsit

în tine

VERONICA PAVEL LERNER
Toronto

-Prin natura disciplinelor (armonie și orchestrație), activitatea mea la catedră e de tip aplicativ, tehnic. În plus, merg pe domenii bine definite, ale căror câmpuri sunt aparent inexpugnabile, datorită imenselor inerții de perimetrizare date de gândirea tonală (în baza/funcția căreia a devenit posibilă însăși instituția filarmonicii). Cu toate acestea, ambele domenii sunt de ordin interpretativ, referite dramaturgiei, iar nu compoziției muzicale. Nu cred că „aștept” ceva de la studenți, ci mai degrabă sunt orientat în a le ieși în întâmpinare, în raport cu așteptările lor, desigur, sub condiția disciplinarității proprii specialităților respective. M-aș bucura să știu că modelul unei gândiri artistice conjugând luciditatea rigorii cu introspectivitatea contemplării le va rămâne ca reper de conduită în raport cu faptul de a face sau preda muzică.

-Vă mulțumesc respectuos pentru bunăvoința cu care ați răspuns la întrebările mele! Vă doresc putere de lucru în tot ceea ce întreprindeți!

Corepondență din New York

Cenaclul "Mihai Eminescu" sub auspicii augurale

O inițiativă venită din partea conducerii Cenaclului "Mihai Eminescu" din New York are toate șansele de a stârni interesul celor avizați spre a cunoaște viața literară a românilor-americani și a celor din țară.

E vorba nici mai mult nici mai puțin despre faptul că în seara zilei de 11 iulie 2014, în localul devenit un loc geometric pentru intelectualii din New York, respectiv restaurantul "Bucharest" din Queens s-a desfășurat un eveniment deosebit, sub genericul "Mari scriitori ai literaturii române contemporane", dedicat lui Radu Theodoru, autor prolific și binecunoscut, actualmente general de aviație (r), veteran de război, care a împlinit vârsta de 90 de ani, sărbătorit plenar în România, dar nu și în America.

Deși evenimentul de care vorbim era concurat de febra (trecătoare) a Campionatului Mondial de Fotbal, totuși asistența Cenaclului s-a exprimat despre vârsta, valoarea și personalitatea sărbătoritului în termeni pe măsura acestuia. În deschidere, era să zică a "meciului", a vorbit preot-scriitor Theodor Damian despre impresia pe care i-a făcut-o întâlnirea cu Radu Theodoru la locuința sa de la Grădiștea-Giurgiu, în această primăvară. Impresia a fost coplesitoare.

L-a întâmpinat nu un patriarh, ci un om de o senectute strălucitoare și o alură de sportiv în retragere. Scriitorul l-a condus pe moșia sa gospodărească, dar mai ales în labirintul cărților sale celebre.

Astfel, într-un timp foarte scurt, Theodor Damian a constatat dimensiunile impresionante, pe cât de mari pe atât de modeste, ale scriitorului Radu Theodoru, scriitor conștient că "bătălia" pentru edificarea literaturii și culturii române se poate face și din "ograda" unei comune, o Iasnaia Poliana dunăreană, sau una asemănătoare cu a lui Faulkner sau a lui Sadoveanu.

Aniversarea scriitorului, a rolului și locului impunător pe care îl ocupă Radu Theodoru în literatura română contemporană au fost descrise cu brio, în stilul său binecunoscut, de

către D-I M. N. Rusu, redactorul-șef al revistei *Lumină Lină*.

Pe lângă amintirile domniei sale despre întâlnirile și colaborările sale de acum 35 de ani cu Radu Theodoru, impresionante prin prospețimea lor, criticul nostru literar a vorbit pe larg despre opera "uriașă" a prozatorului, polemizând cu dicționarele actuale care încearcă să micșoreze și denatureze valoarea incontestabilă a creației acestuia. Pentru a arăta cât de apreciat și iubit e Radu Theodoru în țară, M. N. Rusu a prezentat un splendid album fotografic dedicat scriitorului, editat de Cercul militar și Cenaclul "George Topârceanu" din Sibiu, prefăcut de col. (r) Marcel Japie, director, dar și de mulțimea de ofițeri români, prieteni și admiratori ai sărbătoritului, prezenți în imagini. La aceștia, să adăugăm acum și pe cei din Cenaclul "Mihai Eminescu". În continuarea evocării scriitorului și a faptelor sale de arme literare, M. N. Rusu a spus că opera scriitorului enumeră peste 60 de titluri, pe care le-a citat după cea mai recentă bibliografie a scriitorului, regretând că nu le poate detalia pe măsura importanței lor.

Astfel, Radu Theodoru a dat cărți strălucite în domeniul romanului istoric, *Vulturul*, de pildă, distins cu Premiul Academiei (1976), *Cărțile Mării*, cu spectaculoase reportaje despre aventuri în Atlantic sau în spațiul aerian, sau cum sunt cele despre luptele românilor pentru independență sau personalități istorice (*Muntele*, 2 vol.) dar și cele din categoria romanului științifico-fantastic, poveștii istorice pentru copii și tineret, micro-romane de război sau contemporane. Fascinante sub

multiple aspecte sunt cărțile de literatură politică și document cum sunt: *Calea robilor*, *Basarabia în flăcări* sau *România, românii și comunismul*, această carte controversată, dar plină de adevăr, de adevărul care ne-a fost ascuns 50 de ani de ideologizare forțată, precum a fost și colectivizarea târâniei noastre.

Toate acestea fiind spuse, prea puțin în raport cu statura creatorului și aviatorului Radu Theodoru, putem totuși afirma că inițiativa Cenaclului "M. Eminescu", referitoare la rubrica inedită "Mari scriitori ai literaturii române contemporane", a debutat sub cele mai bune auspicii: ale conștiinței augurale, verticale, numite Radu Theodoru.

M.N.RUSU

Radu Theodoru s-a născut la 17 ianuarie 1924. A fost ofițer de aviație, pilot instructor, pilot de încercare, scriitor.

Operă: roman istoric - *Brazdă și paloș* - 2 vol. (Ed. Tineretului, 1954-1956; ed. II - Ed. Tineretului, 1967), *Atac la sol* (Ed. Militară, 1965), *Steaua de mare* (Ed. Tineretului, 1966), *Vulturul* - 4 vol. - distins cu Premiul Academiei Române, [1967], *Strămoșii* - 2 vol. (Ed. Militară, 1967; ed. II - Ed. Albatros, 1979), *Dincolo de linie* (Ed. Militară, 1968), *Vitejii* (1968), *Călărețul roșu* (Ed. Albatros, 1976; ed. II - Ed. Lucman, 2003), *Corsarul* (Ed. Albatros, 1984); roman contemporan, *Muntele* (Editura Pentru Literatură, 1967), *Aproape de zei* (Ed. Militară, 1969), *A sosit ora!* (Ed. Militară, 1969), *S.O.S... Puhoaiele!* (Ed. Albatros, 1970), *Nopti albastre* (Ed. Militară, 1976), *Asaltul* (Ed. Eminescu, 1977), *Biografie de război* - 4 vol. (Ed. Eminescu, 1980-1987), *Misiunea căpitanului X*, *Recunoaștere îndepărtată*, *Vâltoarea*, *Preludiu* (Ed. Eminescu, 1983); cărțile mării - *Noi - Mircea și Atlanticul* (Ed. Militară, 1978), *Cu HAI-HUI 2 spre Sud* (Ed. Albatros, 1980), *Din nou spre Sud* (Ed. Albatros, 1982), *Croaziera cu vele* (Ed. Albatros, 1985), *Croaziera contra cronometru* (Ed. Albatros, 1985), *În lupta cu valurile* (Casa Editorială pentru turism și cultură Abeona, 1991), *Decebal - Circumterra, o tentativă refuzată* (Ed. Yacht Club Roman, 2002); roman științifico-fantastic - *Popas în Madagascar* (1967), *Taina recifului* (Ed. Tineretului, 1968), *Regina de abanos* (Ed. Albatros, 1970), *Țara fâgăduinței* (Ed. Albatros, 1975); roman document - *Cronica eroică: 1877 - 1878* (Ed. Albatros, 1977), *România ca o pradă* (Ed. Alma, Oradea, 1997; ed. II - Ed. Miracol, 2000), *Ardealul - pe toți ne cheamă Ursu* (Ed. Miracol, 2000); romane istorice - *Urmașii lui Attila* (Ed. Miracol, 1999), *Mareșalul* (Ed. Miracol, 2001), *A fost sau nu holocaust?* (Ed. Lucman, 2003), *Romania, romanii și comunismul* (Ed. Lucman 2009); romane de analiză politică - *Nazismul sionist*, Ed. Alma Tip, 1997; Ed. Miracol, 2000, *Învieerea lui Iuda*, Ed. Miracol, 2000, *Imposibilul hermafrodit New-Age*, Ed. Miracol, 2004, *România ca o pradă*, Ed. Alma; nuvele - *Interceptarea* (Ed. Militară, 1963), *Escadrila a patra* (Ed. Militară, 1970). (Wikipedia)

OAMENI PE CARE I-AM
CUNOSCUT

Andrei Pleșu

scriitor, filosof, jurnalist, eseist, critic
de artă

Nu e ușor să scrii despre o personalitate cum e cea a lui Andrei Pleșu: nu numai că e o figură publică activă, dar este cunoscut de toți cei care-l urmăresc pe blogul lui săptămânal din *Adevărul* sau din articolele scrise pentru *Dilema Veche* și din multele reviste în care apare. Lumea îl cunoaște și din numeroasele manifestări culturale în care e prezent. Emisiunile TV cu dialogurile dintre Pleșu și Liiceanu au avut o mare audiență, mulți (printre care și eu) ar fi dorit ca ele să continue!

N-aș copia aici toate informațiile legate de biografia lui, ele sunt ușor de găsit pe Internet. Și cum în august e ziua lui, iar anul acesta împlineste o vârstă, zic eu, norocoasă - formată din cifrele cele mai căutate la jocul de table - iată o bună ocazie pentru a-i dedica amintirile și gândurile mele despre el.

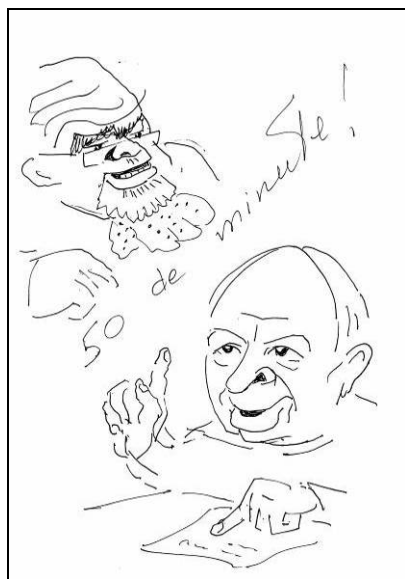
L-am cunoscut cu mulți ani în urmă, când era coleg cu mama la Institutul de Istoria Artei. Mi-aduc aminte că mama a venit odată acasă și a spus cu încântare: "în fine, au angajat un băiat tânăr și foarte talentat". Mama, deși își aprecia colegii de Institut, printre care Ion Frunzetti, Radu Bogdan, Barbu Brezianu și pe directorul institutului, acad. George Oprescu, nu era omul care să laude cu voce tare, așa că am înțeles că era vorba de un coleg "mai special". Și, cum mama avea acces la casa de creație de la Bran, am avut bucuria să-l întâlnesc pe Andrei Pleșu într-o vară, când el era acolo cu soția și cu băiețelul lor, Matei.

Trebuie să spun că șarmul și umorul lui Andrei erau cuceritoare, pe de o parte, pe de alta, nu știu de ce, poate pentru că avea același tip de umor cu fratele meu Toma, l-am simțit imediat "de-al familiei". Mi-aduc aminte de vizitele la târgul din Bran. El îl ducea pe puști în cârcă și comentariile lui legate de produsele artisanale erau de un haz nebun. Încearca toate fluierile făcute din păsărele de ceramică, avea câte un epiteton pentru fiecare sunet în parte, iar puștiul era încântat.

Ne-am împrietenit și, într-o zi, ne-a invitat - pe mine și pe soț - la el acasă. N-o să uit niciodată acea vizită. Catrinel pregătise niște ouă făcute după o rețetă mai specială, care nouă ne-a plăcut, dar Andrei nu părea impresionat, el spunea că ouăle trebuie consumate simple, că să simți gustul lor natural, lăsat de Dumnezeu. Și Catrinel care făcuse atâta efort pentru niște ouă "gourmet"...

Am fost, tot în acea perioadă, la o prezentare a lui în domeniul artei. Atunci, de fapt, l-am cunoscut ca intelectual. L-am urmărit cu răsuflarea tăiată și, ulterior, am început să-i citesc toate cronicile. Mama avea un cu totul alt stil, scria texte foarte serioase, bine documentate, cu idei profunde și inteligente legate între ele. N-aș spune însă că erau ușor de citit. Dimpotrivă! Andrei scria tot atât de inteligent, dar, ca și acum, foarte accesibil și mai presăra, pe ici pe colo, cu umor, și câte o idee personală.

Am continuat să-l citesc și după ce am plecat din țară, via Internet, o ru-

rugam pe mama să-i spună cât de mult mă delectam cu articolele lui. A scris unul, după 89, în care se întreba de ce nu se mai găsește, ca altădată, bragă la Bușteni. I-am trimis mamei o scrisoare în care i-am explicat lui Andrei, pe puncte și, binențeles cu umor, motivele pentru care mult dorita lui bragă a dispărut și am rugat-o să i-o citească la telefon. Am fost foarte mândră când mama mi-a spus că el s-a amuzat cu argumentele mele!

De fapt, imensa lui bucurie de viață o găsim în propriile lui cuvinte: "*Citesc cu plăcere, îmi plac ideile și îl caut pe Dumnezeu. Dar îmi plac și cârnații de Pleșcoi, bufoneriile crude, brânzeturile răscoapte, cheful, hetaira, romanța*".

Nu cu mult timp în urmă, pe 16 iunie 2014, Ioana Părvulescu a scris pentru revista online "LaPunkt" un superb text intitulat "De ce îl iubim pe Andrei Pleșu". L-aș recomanda pentru lectură, linkul este <http://www.lapunkt.ro/2014/06/16/de-ce-il-iubim-pe-andrei-pleșu/>. Sunt enumerate multe motive, iată numai câteva din ele:

• *Pentru cât de serios afirmă că râsul e cel mai serios lucru din lume. Și pentru că ne-o demonstrează.*

• *Pentru că, deși sceptic și critic, dă oricui o șansă și se bucură de reușita ei. Și pentru candoarea cu care se supără pe cei care fac rău în jur.*

• *Pentru că asigură schimbul fertil între occidentalism și balcanism.*

• *Îl iubim pentru cum e în lume, pentru că în preajma lui oamenii se înseninează și prind să zâmbească fără să-și dea seama de ce.*"

Acesta e Andrei Pleșu de azi, dar el era așa încă din 1974. Am moștenit de la mama o carte scrisă de el, "Călătorie în lumea formelor", (Ed. Meridiane, București 1974). cu autograf. Iată ce scria Ion Frunzetti în prefața volumului: "*Pe Andrei Pleșu îl văd că pe un purtător al ștafetei lampadoforilor de cursa lungă. A preluat, întreține și sporește, apără și va transmite mai departe o flacără, care sper că pe el nu-l va consuma, (deși-l mistuie, lăuntric, dar în alt fel), înainte de a se fi realizat...."* Predicțiile lui Ion Frunzetti, din fericire, s-au adevărat.

Cartea conține eseuri de critică de artă, unul mai frumos ca altul. →

VERONICA PAVEL LERNER
Toronto
Desene de Adelaida Mateescu

Eseu

Parabole și pericope

percepute ca adevăruri sacre în
concepția filozofică a lui Andrei
Pleșu...

(I)

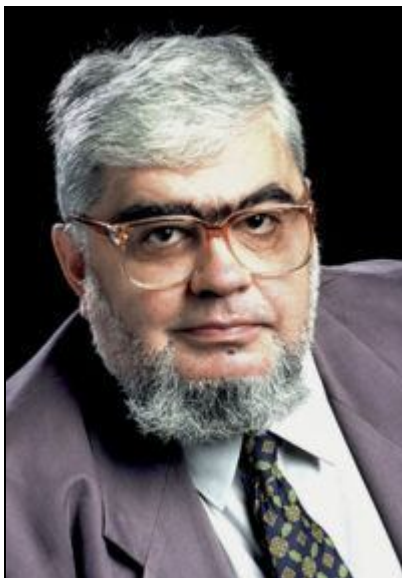
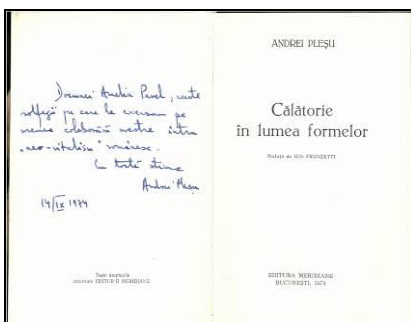
Motto: *Și El le-a zis: Vouă vă e dat să cunoașteți tainele împărăției lui Dumnezeu, dar celor din afară toate li se fac în parabole.* (Marcu)

Omul de cultură Andrei Pleșu s-a născut la 23 august anul 1948, în municipiul București. Absolvent al Facultății de Arte Plastice, Secția de istoria și teoria artei. Doctoratul în istoria artei la Universitatea din București, cu teza *Sentimentul naturii în cultura europeană*. Lector universitar la Academia de Arte Plastice, București (cursuri de istorie și critică a artei moderne românești) (1980-1982). Profesor universitar de filozofie a religiilor, Facultatea de Filozofie, Universitatea din București (1991-1997). Fondator și director al săptămânalului de cultură *Dilema* (1993). Fondator și președinte al Fundației „Noua Europă” și rectorul Colegiului „Noua Europă” (1994).

Oameni pe care i-am cunoscut

→Dacă ar fi să dau citate din ea, ar trebui să copiez toată cartea. M-am oprit totuși la unul, care mi se pare semnificativ. Spunea Andrei, la 26 de ani, referindu-se la subiectele alese de pictori pentru a le reprezenta în tablourile lor: *"Foarte importantă, această problemă a atenției. Pentru că suntem, între altele, ceea ce ne interesează"*. Andrei este astăzi, între altele, omul pe care îl interesează tot ce e în jur și care, așa cum scrie Ioana Pârvulescu, *"prin toate cărțile lui (și nu numai - adaug eu), îți deschide ochii asupra frumuseții uitate a vieții"*.

La Mulți Ani, Andrei!

Membru al World Academy of Art and Science (1997). Membru al Académie Internationale de Philosophie de l'Art, Geneva, Elveția (1999). Dr. phil. honoris causa al Universității „Albert Ludwig” din Freiburg im Breisgau, Germania (2000) și al Universității „Humboldt” din Berlin, Germania (2001). Commandeur des Arts et des Lettres, Paris, Franța (1990). New Europe Prize for Higher Education and Research la Berlin, acordat de Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences, Stanford, Institute for Advanced Study, Princeton, National Humanities Center, Research Triangle Park, North Carolina; Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences (NIAS), Wassenaar; Swedish Collegium for Advanced Study in the Social Sciences (SCASSS), Uppsala și Wissenschaftskolleg zu Berlin (1993). Premiul Academiei Brandenburgice de Științe din Berlin, Germania (1996). Ordre national de la Légion d'Honneur al Franței (în luna martie, în gradul de Commandeur și, în luna decembrie, în gradul de Grand Officier) (1999) etc.

Activitatea publicistică: *Călătorie în lumea formelor* (eseuri de istorie și teorie a artei), Meridiane, București, 1974; *Pitoresc și melancolie. O analiză a sentimentului naturii în cultura europeană*, Univers, București, 1980; ediții Humanitas, 1992, 2003; *Francesco Guardi*, Meridiane, București, 1981; *Ochiul și lucrurile* (eseuri), Meridiane, București, 1986; *Minima moralia (elemente pentru o etică a intervalului)*, Cartea

Românească, București, 1988; ediții Humanitas, 1994, 2002, 2006, 2008 (trad.: franceză, L'Herne, Paris, 1990; germană, Deuticke, 1992; suedeză, Dualis, Ludvika, 1995, maghiară, Tinivár, Cluj - Napoca, 2000; împreună cu fragmente din *Limba păsărilor*, Jelenkor Kiadó, Pécs, 2000; slovacă, Kalligram, Bratislava, 2001); *Jurnalul de la Tescani*, Humanitas, București, 1993, 1996, 2003, 2005, 2007 (trad.: germană, Tertium, Stuttgart, 1999; maghiară, Koinónia, Budapesta, 2000); *Limba păsărilor*, Humanitas, București, 1994; reeditare Humanitas, 1997; *Chipuri și măști ale tranziției*, Humanitas, București, 1996; *Eliten - Ost und West*, Walter de Gruyter, Berlin-New York, 2001; *Despre îngeri*, Humanitas, București, 2003; reeditare Humanitas, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008; *Obscenitatea publică*, Humanitas, București, 2004; reeditare Humanitas, 2005; *Despre bucurie în Est și în Vest și alte eseuri*, Humanitas, București, 2006, 2007, precum și numeroase studii și articole în reviste românești și străine.

În altă ordine de idei, volumul *"Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste"*, de Andrei Pleșu, Editura Humanitas din București, 2012, arată faptul că există întrebări cărora li se poate răspunde prompt și pertinent. De la cele ale experienței curente (Ce număr porți la pantofi?), până la cele ale expertizei științifice (Ce este legea gravitației?). Există și întrebări, cele ale primei copilării, care par simple, sau supra-realiste, dar al căror răspuns solicită mai curând talentul metafizic sau fantezia: De ce are mâna cinci degete?, Cine a inventat somnul? Există, în sfârșit, întrebările „mari”, întrebările ultimative, cărora îmi place să le spun „rusești”, căci fac substanța multor insomnii dostoevskiene: Ce este fericirea?, De ce există răul?, Care e sensul vieții? Pentru astfel de întrebări, nu poți să propui un răspuns geometric, ci o analogie, o metaforă, un „ocoliș” transfigurator. Este cea mai adecvată soluție. Singura. În loc să spui, savant: „uite cum stau lucrurile!”, spui: „hai mai bine să-ți spun o poveste”.

În cartea de față, va fi vorba despre poveștile spuse de Iisus, în efortul Lui de a-i familiariza pe cei din jur cu metabolismul împărăției Sale. Sarcina pe care și-o asumă e→

DR. STELIAN GOMBOȘ

imposibilă, așadar e pe măsura divinității Sale: are de vorbit despre lucruri invidente, are de oferit ajutor, fără să cadă în rețetă și abuz doctrinar, și are de dat nu doar materie de reflecție, ci și motivație de viață, suport existențial, mărturisește Andrei Pleșu despre cartea lui.

Volumul în cauză a fost desemnat drept Cartea Anului 2012, într-o ceremonie organizată la sediul din București al Uniunii Scriitorilor din România (USR).

Premiul pentru Cartea Anului 2012, în valoare de 10.000 de lei, a fost acordat de publicația "România literară", cu sprijinul financiar al Guvernului României, și a fost decernat de juriul format din: Nicolae Manolescu - președinte, Gabriel Chifu, Cosmin Ciotloș, Sorin Lavric, Simona Vasilache și Mihai Zamfir.

Miza parabolilor scripturistice este, de la început până la sfârșit, una deopotrivă gnoseologică și ontologică, în măsura în care aceste pilde edificatoare antrenează, în structura lor suplă, aparent frustă și în expresia lor, minimală ca amplitudine formală, toate instanțele personalității noastre (corp, faptă, reflexivitate, gestică). Andrei Pleșu, în *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste* propune, în fond, prin acest dialog cu textele sacre, o „nouă stilistică edificatoare”, despre care el însuși vorbea, într-o scrisoare din *Epistolar*. Tipul de cunoaștere pe care îl ilustrează pildele biblice nu ține de resorturile gândirii speculative, ci își extrage, mai degrabă, substanța cognitivă din orizontul de experiențe ale ființei, având drept țintă buna orientare și conduită în viață.

Andrei Pleșu interoghează adevărul parabolilor christice cu o privire proaspătă, cu o percepție mobilizată de interesul metafizic față de tensiunea morală și religioasă a acestor narațiuni minimale din care se deslușesc irizațiile unei transcendențe eliberatoare: „Cui vorbește Iisus? Am constatat că discursul său nu exclude pe nimeni, că vizează, în final, o „descoperire” globală, fără discriminare, dar că ceea ce nu poate (respectiv nu vrea) să facă e să siluiască libertatea auditorilor săi. Este dreptul fiecăruia să rămână „în afară”, să adopte o formă sau alta de nereceptivitate, de surzenie programatică, cu toate riscurile pe care un asemenea amplasament le implică”.

Adevărul sacralității, înscenat sub forma unei povești esențiale, este, în fond, contextualizat, ca vector atitudinal, prin apelul la umilitatea cotidianului, prin recursul la particular, ca modalitate de a apropia valențele sacralității de capacitatea noastră de înțelegere limitată, de o „analitică a receptivității” umane, ce percepe sacralul ca „scandal” ontologic și gnoseologic, ca instanță așezată sub pecetea lui *mysterium tremendum*. Interpretarea parabolilor biblice este efectuată cu instrumente hermeneutice adecvate, printr-o subtilă și sugestivă atenție la relieful semantic al pildelor, prin articularea unor ipoteze de interpretare, ce sunt în consonanță cu meandrele, intențiile și sensurile textului biblic.

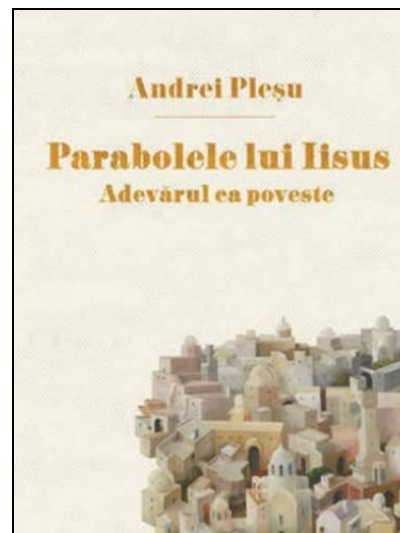
Astfel, pentru Andrei Pleșu, creștinismul este „dozajul optim... între autoritate supramundană și compasiune omenească: ne aflăm față-n față cu un *foarte sus* coborâtor, care deschide astfel calea unui *foarte jos* în ascensiune.

Se vorbește despre *altceva*, despre *cu totul altceva*, în termenii lui *aici*. Se vorbește despre ceea ce nu știm, în termenii a ceea ce știm. Aceasta este definiția însăși a parabolilor lui Iisus”.

Lectura lui Andrei Pleșu este, cu adevărat, o lectură vie, totalizantă, focalizată asupra tensiunii detaliului, dar atentă și la logica dinamică a întregului.

Autorul ne determină să percepem adevărul parabolilor biblice ca pe o modalitate de a ne sustrage atracției nocive a habitudinilor cotidiene, orientându-ne spre irizările unei gândiri dispuse să facă saltul spre *metanoia*, spre geometria esențializată și inefabilă a transcendenței, spre un decor sacru, ce mizează pe verticalitate, centralitate, amplitudine spațială și deschidere.

Ilustrative, în acest sens, sunt enunțurile privitoare la dinamica rugăciunii, ca formă de armonie cu Înaltul, ca modalitate de asumare a unei comuniuni, necesare, cu transcendentul, prin perseverență și o bună „așezare” în lume: „Pentru cine are să fie și o minimă experiență a rugăciunii, un anumit tip de „jenă” prost plasată e un sentiment frecvent. Cum pot îndrăzni să mă rog, dintr-o dată, pentru ceva, când, în restul timpului, trăiesc în afara oricărei reguli duhovnicești?”

Fă-o! Lasă deoparte căldicelul „bunelor moravuri”, acceptă să te faci antipatic, să depășești „măsura”, să-ți inoportunezi partenerul, fie el prietenul de-alături sau Dumnezeu”.

Metabolismul parabolilor își extrage, astfel, prestigiul semantic din mobilizarea unor sensuri, exemple, modele de conduită exemplare, ce exclud orice formă de încremenire, de regres spiritual sau de comoditate a gândirii. Descifrarea registrului spațialității, la care recurge filozoful, interpretarea dimensiunilor simbolice ale elementarității, analitica tipologiei sufletului, toate acestea reprezintă trepte ale unei înțelegeri empatică, subtile, riguroase, a adevărului parabolilor.

În *Cuvântul înainte* al cărții, Andrei Pleșu recunoaște existența unor potențiale riscuri în receptarea acesteia: „Sunt perfect conștient de amplasamentul inconfortabil al întreprinderii mele.

Din unghiul specializării teologice pot apărea ca un intrus deopotrivă prezumțios, insuficient „îmbisericit” și, pe alocuri, prea disponibil pentru autori necanonici și spații religioase din afara creștinismului.

Pentru cruciații secularizării și, în general, pentru spiritul vremii voi face, dimpotrivă, figură de „reacționar”, sensibil, în mod inexplicabil, la texte și idei revoluate.

Îmi asum, cu scuzele de rigoare, aceste „portrete”, dar îmi fac iluzia că încercarea mea își poate găsi un rost și într-o tabără, și în cealaltă. Cred (și sper), de asemenea, că există o sumedenie de cititori cărora lectura textului meu le-ar putea face măcar tot atâta bine cât bine mi-a făcut mie scrierea lui”.

Eseu

Eminescu și Heidegger

Orice idee despre
absolut este negativă.

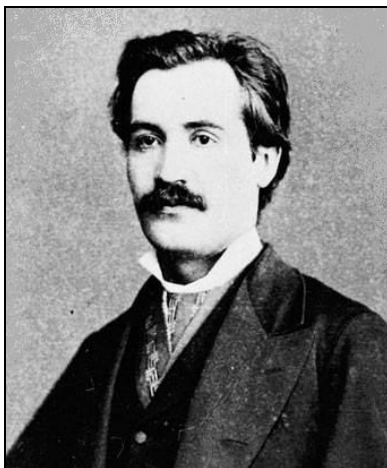
Eminescu

(I)

Istoria filozofiei occidentale își are originea în gânditorii presocratici. De la Thales și Pitagora la Empedocle și Parmenide, ei au formulat primele adevăruri fundamentale privind problemele esențiale ale ontologiei și gnoseologiei, ale vieții și ale valorilor spirituale. Platon face marea sinteză a acestor adevăruri perene.

Dacă Platon pune cerul în centrul sistemului său filozofic, Aristotel coboară pe pământ, Rafael figurând cele două viziuni opuse în marea frescă de la Vatican, *Școala din Atena*. Ulterior, de-a lungul istoriei filozofiei, gânditorii vor folosi postulatele platoniciene, dezvoltând fie inteligibilul - latura raționalității, a spiritualității, a idealității - fie realitatea sensibilă, empirică, astfel încât Whitehead a putut afirma că filozofii eurooccidentale ulterioare constituie note de subsol la *Dialoguri*.

Disputa dintre raționaliști (Descartes, Spinoza, Leibniz) și empiriști (Locke, Berkeley, Hume) este rezolvată de o nouă sinteză, a celui alt Everest al cugetării universale alături de Platon, Immanuel Kant. Urmează idealismul postkantian, care încearcă să dea un nume necunoscutului „lucru în sine” (*Das Ding an sich*): Fichte, Schelling, Schopenhauer, respectiv - binele, frumosul, voința oarbă de a trăi. Hegel, aplicând conceptul heraclitian de „fenomenologie” evoluției trifazice a spiritului - teză-antiteză-sinteză - considera că sistemul său filozofic este ultimul, convins că în epoca sa spiritul uman a ajuns la suprema împlinire, la absolut - optimism brutal contrazis de prăbușirea valorilor spirituale care urma să aibă loc. O voce nouă, aparte - Nietzsche, exaltă dionisiacul vieții totale și dezvăluie „moartea lui Dumnezeu”, înlocuit cu *supraomul*. Autorul *Voinței spre putere*, pe care Heidegger îl considera „ultimul mume în istoria metafizicii”, a fost gânditorul cu influența cea mai profundă asupra lui Heidegger, acesta împrumutând de la Nietzsche ideea *devenirii* creatoare a spiritului, iar de la Hölderlin ideea primatului poeziei, al artei în problema afirmării Ființei.

Edmund Husserl reia termenul de fenomenologie, dar aplicându-l unei filozofii a realului, a concretitudinii, întoarcerea la „intuiția originară” privind perceperea lucrurilor și conceperea ideilor și a vieții. Elevul său, Heidegger construiește un sistem filozofic care îmbină fenomenologia husserliană cu existențialismul, modulate sub înrâurirea nietzscheană, la care adaugă antiidealismul, deoarece pentru el fenomenologie înseamnă a se referi doar la fenomen ca unica realitate, și nu ca aparență iluzorie sub care s-ar ascunde numenul, *das Ding an sich*.

Gândirea lui Martin Heidegger, în primul rând cartea sa fundamentală - *Sein und Zeit - Ființă și timp* - care este o abordare empirică a existenței - a exercitat o puternică influență datorită faptului că, preluând diverse concepții din istoria filozofiei, metoda heideggeriană regândește, într-o nuanță care s-a voit personală, ceea ce a fost deja gândit, deși înruderirile sunt suficient de transparente. În scopul exprimării postulatelor sale, Heidegger inventează un vocabular inedit, ceea ce i-a suplimentat caracterul de noutate bulversantă, trăsătură specifică suitei prolifere de avangardisme din ultimul veac, în diversele domenii ale culturii, artele în primul rând.

În cele ce urmează, ne vom referi la acele principii de bază ale filozofiei heideggeriene, care au analogie în gândirea lui Eminescu.

*

Ideea că omul e făptura centrală a genezei, dar care a fost înstrăinată de creator prin plasarea ei în lume, constituie un *leitmotiv* al diverselor scenarii care vor să dea o explicație destinului omului de ființă abandonată morții.

Conform legendei biblice, primii oameni au fost „aruncați” din paradis

într-o lume a durerii și a morții. Motivul l-a constituit *cunoașterea*, dorința omului de a putea face deosebirea dintre bine și rău și a deveni, în felul acesta, asemenea lui Dumnezeu. Condamnat la viața trecătoare de pe pământ, omul va putea răscumpăra păcatul originar și se va întoarce în ceruri printr-o viață morală penitentă, petrecută în adorarea lui Dumnezeu.

Platon vorbește de un transcendent unde se află sfera Ideilor, a arhetipurilor absolute și eterne, a căror imagini derivate, muritoare, se află în lumea terestră. Prin cultivarea binelui, frumosului și adevărului, omul poate participa la lumea Ideilor.

Poetul-filozof Omar Khayyam adresează creatorului întrebarea capitală privind un nonsens care a avut loc *in principio*: „Am fost și eu în Tine la începutul lumii./ De ce-ntr-o zi, Părinte, m-ai despărțit de Tine?/ Ce sunt eu, aruncatul, aici în marea spumii?/ Ce ești Tu, sfâșiatul, împușinat de mine?”

După un mileniu, Rabindranath Tagore, în *Gitanjali - Jertfa lirică* - repetă aceeași întrebare: de ce Dumnezeu l-a despărțit de el în prima zi a lumii? Iar răspunsul pe care și-l dă, este următorul: după ce va fi rătăcit prin diversele lumi din afară, - tot atâtea exprimări ale divinității, poetul va dobândi absoluta certitudine a ființării sale în momentul când a închis porțile lumii străine străbătute și va putea spune: „Tu ești aici”. Iar „Tu ești aici” se confundă cu „eu sunt”. *Pelerinajul pe pământ constituie*, pentru poetul indian, *o probă inițiativă pentru re-îndumnezeirea omului*.

Iată însă că presocraticul Melissos din Samos formulase demult ideea fecundă conform căreia, în cazul când Ființa - din concepția lui Parmenide - iese din increat, din imuabilitate și se manifestă divizându-se, multiplicatul care ia naștere este menit în mod fatal morții. Devenirea, mișcarea este totodată și ființare și moarte: „*Dacă ființa se divizează, moare. În mișcare, ea nu poate exista. În schimbare, ceea ce este pierde, ceea ce nu este devine*”. (fragm.9-10). Se află aici, însumate extrem de concis, teoriile ulterioare - de la Platon la Heidegger, trecând prin legenda vinii adamice - privitoare la *raportul dintre increat și creatură, între Unul și Multiplul*. →

GEORGE POPA

Omul, ființă aruncată în lume

Heidegger postulează existența unei entități supreme, *Sein* - Ființa – o esență primordială necunoscută, care se manifestă în lucruri, precum și în onticitatea umană. Ființa însemnează apariția, prezența, ceea ce este. Omul se află în postura de a fi proiectat - „aruncare” (*Geworfenheit*) - în lume, de unde denumirea *Da-Sein* - „ființă acolo”.

Ca atare, pentru a se ivi, a se manifesta, a „exista”, Ființa se determină, irupe în *Dasein*. *Dasein* este epifania Ființei. Esența *Dasein*-ului rezidă în *ec-sistența* sa, adică ființează în ceva care se află mereu înaintea sa, și anume, în desfășurarea temporală. Ca atare, *Dasein* nu este, ci devine, timpul fiind o creație a ființării umane. Heidegger utilizează termenul de „diferențiere ontologică” pe care o exercită Ființa prin abandonarea omului în lume „fără consimțământul său, fără drept de apel”.

De ce rupe Ființa din ea însăși pe om și-l trimite dincolo de ea? Heidegger răspunde că Ființa are nevoie de om pentru a exista, pentru ca acesta să o ia în grijă, să o „păstorească”. Ființa se luminează în om.

Urmând lui Aristotel, *finitudinea* este un concept de bază al filozofiei lui Heidegger. *Dasein*, omul, este un *finit* temporal, este menit morții - *Sein zum Tode*. Iar Ființa își dovedește și ea limitarea sa, tocmai fiindcă are nevoie de transcendere în onticitatea *Dasein*-ului, în vederea afirmării și manifestării sale ontologice. Mai mult: „*Ființa nu există decât în om*”. Ființa dă omului existență în vederea unui sens: omul are misiunea de a fi locuința Ființei.

Dar Ființa nu este totul. Ea se detașează pe un fond de beznă profundă. Ascunsă în Neant, omul nu va putea niciodată să o contemple față-în-față. *Nu*-ul este deja existent în adevărul Ființei. Omul există, scrie Heidegger, doar pentru că poate muri, *moartea inherentă vieții face posibilă viața*. *Dasein*-ul există numai aruncat într-o condiție a pieirii. Neantul ocupă un loc original în interioritatea Ființei și a adevărului (care rămâne astfel un „zeu ascuns”), fapt pe care ni-l dezvăluie neliniștea noastră structurală (*Sorge*).

Dacă pentru Heidegger scopul vieții este de a fi destinată morții, reluând aforismul lui Heraclit: „*Toți*

trăim moartea, și toți ne trăim propria moarte” (fragm.77) - la rândul său și Eminescu afirmă, în repetate rânduri, că ființa umană apare pentru a muri, că moartea este sensul vieții: „*La nimic reduce moartea cifra vieții cea obscură*” (Memento mori) „*Vis al morții-eterne e viața lumii-ntregi*” (Epigonii); „*Și eternă-i numai moartea – jucăria ei e tot. Ea trăiește și nu lumea*” (Variantă la Scrisoare I); „*Vis al morții-eterne e viața lumii-ntregi*” (Împărat și proletar).

Autorul poeziei *Mortua est!* anticipase aserțiunea centrală heideggeriană a aruncării omului în lume: „*Suntem copii nimicniciei, / Nefericiri zvârlite în brazdele veciei*” (Preot și filosof); „*Sărmane inimi închegate 'n vreme, sărmane patimi aruncate 'n lume* (Ah, mierea buzei tale) – aruncate nu din cauza unui păcat adamic ce ar fi avut loc *ab originem*, nici pentru că Ființa universală are nevoie de noi în scopul de a se manifesta. Faptul că, în mod originar, viața este „*nimicnicie, mizerie, peire*” - Eminescu îl pune pe seama Demiurgului.

Astfel, în postuma *Confesiune*, Demiurgul, arătând un craniu, simbol al rezultatului final care îi încununează opera, dezvăluie adevărul cutremurător că omul nu constituie o operă a iubirii, a izvodirii unui *alter ego* care să-l scoată pe Creator din singurătatea primordialului, așa cum concep unele cosmogonii. Dimpotrivă, este un act de autopurificare a sânelui său de tot ce conține impur: „*V-am înșelat, nemernici, v-am închegat în vreme, / V-am aruncat în viață plecați sub anateme / ... V-am semănat în spațiu pe voi, sămânța Cain, / Să curăț am vrut sânu-mi de tot ce-i crud, spurcat / Și pentru voi anume creai al vieții iad. / ...*

Coroană, aur gloriei, cântare și comori, / Istorie și nume, iubire și onori / Sunt basmele ce-nconjur răsânde chipul meu”.

Pe de altă parte, în *Mureșanu, Demonism*, Eminescu afirmă că tragismul existenței umane este o răzbunare a Demiurgului asupra răzvrătitului Lucifer, titanul cel ucis și aruncat din cer și care este pământul. El ne-a născut și ne-a luat în paza sa, „*Cercând a vorbi cu noi în cugetări, / Strălucitoare, varii 'mbălsămate*”, cugetări care sunt frumusețile naturii. Gândirea umană este cea a revoltei împotriva nereușitei lumi.

Mai grav încă, în postuma *Desgust*, omul este identificat cu însuși autorul nereușitei creații, eurile din jur fiind multiplicări ale sale: „*De trăiți, trăiește altul, / El prin gura-vă răsufală... / Bucuros, nu tu te bucuri și de plângi, iar nu tu plângi / Căci al tău nu e nimica nici trăind, nici când te stingi. / ...Totu-i mască pentru mine, însumi eu îmi par o mască*”.

De observat o deosebire semnificativă: Heidegger privește problema relației Ființă-om, *Sein-Dasein* din punct de vedere *ontologic* și *teleologic*. Ca atare, el concepe o Ființă-matrice din care ia naștere multiplicarea finitudinii sale - omul, onticitate reflectând, manifestând și luminând cu necesitate fenomenologia Ființei. Heidegger consideră că această relație se explică și se justifică în cadrul unei procesualități firești. Pe Eminescu îl preocupă însă problema *axiologică*, etica procesului ontologic, el nu acceptă ca firești răul, suferința, nimicnicia, moartea. Acest lucru, chiar dacă își va pune totuși întrebarea unei solii pe care poate omul o are în lume, iar autorul *Luceafărului* și-a îndeplinit această solie sacralizând poetic existența umană.

Neliniștea – Sorge

Kierkegaard vorbea de neliniște, și anume, față de biblicul păcat originar, față de viitor, de comunicare cu altul, salvarea fiind religia - creștinismul. Pentru Heidegger neliniștea, îngrijorarea (*Sorge*) mergând până la spaimă, are loc față de perspectiva morții. Conceptul de neliniște ocupă finalul cărții *Sein und Zeit*. „Fenomenul neliniștii ne furnizează constituția ontologică originară a *Dasein*-ului”, conchide →

Heidegger. *Sorge* devine *esența abisală a omului*.

În scopul argumentării privind predestinarea neliniștii pentru ființa umană, Heidegger, citează o fabulă, în a cărui final se spune că omul a fost creat de Neliniște și că numele de om vine de la *humus*, pentru că Neliniștea a dat formă omului din lut. Această fabulă fusese prelucrată de Herder în poemul său *Das Kind der Sorge* (Copilul neliniștii).

Postulatul lui Heidegger - "*Dasein* - *Ființa-în-lume* - are caracterul ontologic al neliniștii" - are sorgintea în lirica lui Hölderlin. Dar la Heidegger conceptul de neliniște se referă la instituirea ontologică a omului, o instituire dramatică, pe când la Hölderlin neliniștea constituie energia poetică purtătoare către ființarea divină.

În viziunea lui Eminescu, neliniștea capătă o cu totul altă motivație și adâncime, devenind de un tragism extrem. Și anume, ea privește nu doar moartea din actuala ființare, ci *eventuala revenire sisifică eternă a vieții întru moarte*. Este vorba de *spaima de a fi*, așa cum apare în postuma *Bolnav în al meu suflet*. „Eterna întoarcere” apare și în gândirea lui Nietzsche. Acesta a crezut însă în viața văzută dionisiac - o bucurie care va avea loc repetitiv de-a lungul veșniciei, tocmai pentru că el a crezut în ea. Și în budism apare spaima de existență, dar este contracarată de posibilitatea evadării în Nirvana. În poezia citată, pentru Eminescu nu există salvare. Odată ce ai avut neșansa de a te fi născut, intri în turnoverul fatidic al renașterii perpetui în aceeași formulă existențială, identitar, în același *aici și acum*: *“Bolnav în al meu suflet, în inimă bolnav, / Cu mintea depravată și geniul trândav, / ... Supus doar ca nealții la suferințe grele, / Unesc cu ele știrea nimicniciei mele. / ... Dar vai! nici siguranța nu am că mor pe veci / Și dacă oare-a morții mâni palide și reci / În loc să sferme vecinic a vieții mele normă, / Ar pune al meu suflet sârman în altă formă? / ... Nimic nimic n-ajută - și nu-i nici o scăpare. / Din astă lume-eternă, ce trecătoare pare. / Gonit în timp și spații, trecând din formă-n formă, / Eternă fulgerare cu inima diformă, / De evi trecuți ființami o simt adânc rănită, / Pustiualergătoare, cumplit de ostenită. / Și-acum din nou în evu-mi, lui Sisif*

cruda stâncă / Spre culmea morții mele ridic ș'ast 'dată încă. / Cine-mi spune că-i cea din urmă oară?’”

Ca atare, asemenea lui Omar Khayyam, care scria: „*Ferice de copilul sfârșit în prima zi, / Mai fericit acela ce n-a venit pe lume*”, spaima de existență îl determină pe Eminescu să afirme: „*Vai de-acel ce ochii în lume a deschis... Ferice de aceia ce n'au mai fost să fie, / Din leagănul cărora nu s'a durat sicrie*” (N-am fost la înălțime).

Iar culminația tragicului absurd se află în perspectiva ca modelul ontic uman să constituie locul unde faptul de a fi ca atare, ființarea este sacrificată: *“junghiem ființa pe-altarul omenirii”*.

Adevărul

„*Viața noastră este o eroare perpetuă*”, scrie Eminescu (ms. 2258, f.164). Ființa însăși este un ne-adevăr, afirmă la rândul său Heidegger. Adevărul se întemeiază pe neadevăr, nu pot fi concepute decât în coexistență dialectică. Omul este mereu în eroare. Nonesența adevărului este preexistentă adevărului. Este un *nu* originar al adevărului. Ființa însăși este „refuz” în sens originar. Ea nu poate ajunge la sine însăși decât disimulându-se. Ea se ascunde în ea însăși și ascunde însuși actul de a se ascunde. Refuzul, disimularea nu au motivație, ci sunt în firea, în structura sa.

Pentru Eminescu, adevărul se confundă cu minciuna. „*Să 'nving eu adevărul sau să 'ntăresc minciuna / În cumpenele vremii sunt amândouă una*” (N'am fost la înălțime). „*Eu caut adevăr - găsesc minciuni*”. Din acest motiv, „*Eu adevăr nu cat - ci'nțelepciune*” (În căutarea

Mihai Nechita-Burculeț • Comuniune

Șeherazadei). Căci adevărul amar, care se confundă cu minciuna, - vicios asemenea păcatului “mumii Eve” – rămâne aevea de față pretutindeni și pentru totdeauna.

Pe de altă parte însă, afirmă Heidegger, există un adevăr absolut, cel al *Deschisului* (Offenheit), pură lumină care conține tot ceea ce ființează, idee preluată de la Hölderlin și Rilke.

Pentru filozoful din Freiburg, deținătoarele acestei deschideri, ale acestei iluminări sunt poezia, artele. *Adevărul* ființării umane - care nu este adevărate, precum în concepția clasică, ci *dezvăluire* - de la grecescul *alétheia*, care însemnează *ne-uitare* - este realizat în opera de artă, în care *o lume se ordonează ca lume (Die Welt weltet)*.

Ceea ce cunoaștem rămâne o aproximație, iar certitudinea ne-o conferă poezia. „Și orice artă este în mod esențial poem”. Împotriva părerii lui Hegel, care afirma că arta nu este modul suprem prin care adevărul își procură existența, Heidegger postulează că *arta este o devenire și o ajungere la adevăr a Ființei*. În *Introducere la metafizică*, el scrie: „În poezie (cea care este autentică și mare) domnește o esențială superioritate a spiritului”.

Fiecare lucru - „un arbore, un munte, o casă, un strigăt de pasăre” devine el însuși, este înscris în prezența ființării sale de către poezie, care „este de aceeași ordine ca și filozofia” în ce privește instituirea lumii ca lume. Prin rostirea poetică, *Dasein*, devine locul unde esența omului și cea a adevărului se contopesc și se definesc reciproc.

Mihai Nechita-Burculeț • Fără titlu

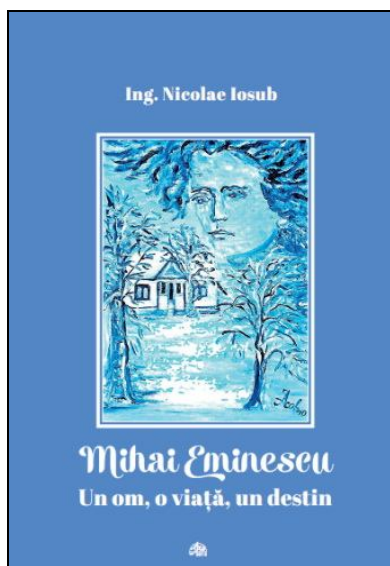
MIHAI EMINESCU

Un om, o viață, un destin

„...trebuie adunate toate mărturiile despre sinea poetului, indiferent de proveniența lor....și cernute în sita cunoașterii integrale, căci corelația lor logică și sistematică va duce firesc la firul tainic al Ariadnei”, spunea scriitorul eminescolog, Victor Crăciun, despre Mihai Eminescu, îndemnând în acest fel intelectualii români la o continuă cercetare a vieții și operei acestuia.

Subscriind acestei idei generoase, colecționarul, numismatul, filatelitul, făuritorului de medalii comemorative și cercetătorul în viața poetului, ce nu credea „a muri vrodată”, inginerul Nicolae Iosub din Botoșani, adună într-o carte, intitulată „Mihai Eminescu-Un om, o viață, un destin”, Ed, Axa, Botoșani, 2014, „diferite studii despre viața poetului”. Cartea, de aproape 200 de pagini, conținând 27 de articole-teme, articole-subiecte, dintre cele mai incitate (dar și un „Cuvânt introductiv”), este una de „recitare”, dacă e să folosim sintagma lui Nichita Stănescu, ea continuând preocupări mai vechi de cercetare în viața și opera poetului nostru drag, materializate, în timp, de autor, prin editarea, din anul 2003, a „Buletinului Informativ Eminescu”, dar și prin o serie de cărți, rod al muncii sale asidue: „Eminescu în filatelie”, în colaborare cu ing. Coriolan Chiricheș, la Ed. AXA, Botoșani, 2000, „Mihai Eminescu la Botoșani”, la Ed. AXA, Botoșani, 2004, „Mănăstirea Agafton, loc de popas și reculegere pentru Mihai Eminescu”, Ed. Agata, Botoșani, 2010, „Data și locul nașterii lui Mihai Eminescu”, Ed. AXA, Botoșani, 2011, etc.

Așa cum spuneam, cartea este una de recitare, fiindcă adună între copertile ei o sumă impresionantă de date, unele inedite, rezultat al cercetărilor și concluziilor proprii la care a ajuns autorul și la care trebuie să revii, dacă vrei să le asimilezi și să le integrezi în suma de informații pe care le posezi. Concatenarea logică a informațiilor culese „de pe teren” (biblioteci, muzee, materiale cartografice, cărți evocatoare și de amintiri, materiale jubiliare despre subiect etc.) este o altă calitate a căr-

ții domnului Nicolae Iosub, acesta având, incontestabil, calități de cercetător autentic, născut și nu făcut, calități ce implică știință, cultură, fler, determinare și chiar iubire pentru... subiect.

„...cel mai mare creator de valori în viața noastră culturală”, după cum îl caracteriza George Murnu pe Mihai Eminescu (în cartea „Eminescu în Părerii și sugestii”, Casa Școalelor, 1928) este portretizat, în cartea d-lui Nicolae Iosub, și din postura omului, prin ochii celor care l-au cunoscut și care au lăsat rânduiri importante despre acesta: Matei Eminescu, I.L. Cargiale, Ieronim Barițiu, Th. V. Ștefanelli, A.C.Cuza, Nicolae Gane, Regina Carmen Sylva, Mite Kremnitz, Nicolae Petrașcu, Nicolae Balgiu, Vladimir Șardin, Titu Maiorescu, T. Păunescu-Ulmu etc.

„Mihai Eminescu vegheat de Arhanghelii Mihail și Gavril”, dar și „Mihai Eminescu. Cer și destin”, sunt alte materiale interesante în care „trăsături ale personalității lui Mihai Eminescu” sunt asociate influenței celor „doi mari arhangheli”, arătând, și din punct de vedere astrologic, probabilitatea mai mare ca poetul să se fi născut la 20 decembrie 1849 și nu la 15 ianuarie 1850, dată care este vehiculată oficial, în prezent. Conform autorului, chiar și data morții poetului, 15 iunie 1889, „este prevăzută și în horoscopul lui Mihai Eminescu.” Uluitor este în acest sens un vers-premoniție, din poezia „Rugăciunea unui dac”: „Iar celui ce cu pietre mă va lovi în față/ Îndură-te, stăpâne, și dă-i pe veci vieață!”.

Credința familiei Eminovici, atât pe latura tatălui, Gheorghe Eminovici, cât și pe cea a mamei, Raluca Iurașcu, întoarsă pe toate fețele informațiilor, unele, de asemenea, inedite, sunt cele care l-au educat și făcut pe Mihai Eminescu să-și exprime religiozitatea, în manieră proprie, inconfundabilă: „Istoria omenirii e desfășurarea cugetării lui Dumnezeu. Nu se mișcă un fir de păr din capul nostru fără știrea lui Dumnezeu”.

De mare valoare este concluzia argumentată la care a ajuns autorul, și anume aceea că Mihai Eminescu a făcut clasa întâi primară (în anul școlar 1856/57) și a II-a primară (în anul școlar 1857/58) la pensionul lui Ladislav Ferderber din Botoșani, rezolvând, se pare, astfel, una din multele enigme din viața poetului. Nicolae Iosub încearcă să rezolve, din punct de vedere al cunoașterii, și alte perioade mai puțin cunoscute, și anume dilema „celor trei luni cât Eminescu a fost elevul Gimnaziului din Botoșani”, mai exact ianuarie-martie 1864, fiind de părere că atunci: „Mihai era certat rău cu tatăl său și acționa pe cont propriu, cerând bursa ca să demonstreze că se poate descurca și singur”.

Perioadele studiilor poetului de la Cernăuți, îi sunt rezervate pagini bune din carte, autorul arătând că afirmația acestuia dintr-un manuscris: „Eu sunt născut în Bucovina. Tatăl meu este bucovinean”, are mai mult un caracter afectiv, „Bucovina, provincie românească sub ocupație austriacă preocupând în cel mai înalt grad pe poet, el dorind și prin acest lucru să afirme, încă o dată, apartenența românească a acestei provincii încărcate de istorie”. (Gândul mă duce - deși, fără nicio legătură - la spusele președintelui S.U.A., J.F. Kennedy, care la data de 26 iunie 1963, în Berlinul Occidental, în fața a zeci de mii de locuitori, a spus, din motive de afecțiune, celebrele cuvinte: ”Ich bin ein Berliner!”, adică „Eu sunt berlinez!”).

Ideii că Eminescu a fost cel care a „clocit” organizarea și realizarea serbării, dar și cea a congresului studențesc, din august 1871, de la Putna, i se dă carate de prețiozitate prin argumentul spuselor contemporanilor poetului, mai exact ai celor care s-au implicat în realizarea ei: Ion →

RĂZVAN DUCAN

Slavici, Teodor V. Ștefanelli etc. Totul în materialul „Mihai Eminescu și Serbarea de a Putna”. „Filmul” desfășurării ei este descris cu multe amănunte, localizate în timp și spațiu, invocând, „pentru istorie”, nume care s-au implicat sau au participat la aceasta. Printre ei, și violonistul-compozitor și patriot român, Ciprian Porumbescu, ce i-ar fi spus tatălui său: *”Tată, am cântat Daciei întregi!”*.

Legături interesante, pline de substrat istoric, sunt găsite și între Mihai Eminescu și Societatea „Arboroasa” („Țara Fagilor”, cum era traducerea cuvântului nemțesc „Buchenland”) de la Cernăuți, iar printre actele de curaj ale lui Eminescu sunt descrise: atitudinea avută de poet în cele trei articole publicate în „Federațiunea” de la Pesta, în 1870, pe când era student la Viena, dar și poziția din „procesul de presă” ce i s-a intentat; organizarea Serbării de la Putna, care așa cum spunea poetul *„...trebuia să devină și purtătoarea unei idei. Ideea unității morale a națiunii noastre...”*; ducerea clandestină, în 1875, la Cernăuți, a sute de exemplare din broșura lui M.Kogălniceanu „Răpirea Bucovinei”; activitatea desfășurată în cadrul Societății „Carpați”; activitatea militantă de ziarist de la „Timpul”, activitate pusă, dincolo de afinități conservatoare, în slujba neamului românesc, în integralitatea lui (Să nu uităm că Eminescu visa la „Dacia Mare”) etc.

Un material la fel de interesant este cel din jurul medaliei „Bene merenti”, înstituită de Carol I, în 1876. În condițiile în care aceasta era dorită de către vanitoși (făcându-se chiar trafic de influență!), chiar dacă aceștia erau personalități mari sau mici, având merite reale sau pseudomerite, Eminescu refuză această distincție (*„nu numai că o refuză de la început, dar se rugă chiar să nu se facă încercarea care ar trebui să dea naștere la zgomotul refuzului său”*-din „Mihai Eminescu” de Nicolae Pătrașcu), în condițiile care, alți confracți (printre care Al. Macedonski) se întrec în a găsi lingușitoare epitete de mulțumire la adresa casei regale, a regelui și reginei. Chiar Titu Maiorescu, ce la rândul-i notează informația în „însemnări zilnice”, se întreba, referitor la refuzul lui Eminescu: *„Rege el însuși al*

cugetării omenești, care alt rege ar fi putut să-l distingă”?.

În „Despre boala și activitatea poetului în perioada 1883-1889” îi este descris tratamentul nemilos cu mercur, pentru o boală imaginară (să fi fost doar „un simplu” malpraxis?), adică *„nu a avut lues, deci nici paralizie generală progresivă ori altă formă a respectivei boli”*, *„n-a avut sifilis și n-a fost alcoolic”*, *„între anii 1883-1889 nu a prezentat o „mare întunecime”, boala psihică nu i-a alterat capacitățile creatoare, s-a bucurat de o luciditate caracteristică unui creier normal”*. Nicolae Iosub aduce argumentul (și) specialiștilor contemporani (printre care medicul Ovidiu Vuia), arătând că Eminescu a suferit *„de o psihoză endogenă maniaco-depresivă, fără substrat organic...”*, și că *„sfârșitul i-a fost provocat de sincopă cardiacă survenită în urma tratamentului cu injecții cu mercur, administrate în sanatoriul doctorului Șuțu din București...”*. Argumente sunt și superbe poezii create după 1883: *„Sara pe deal, Scrisoarea V (Dalila), Nu mă înțelegi, La steaua, De ce nu-mi vii?, Kamadeva...”*. Nici boala ulcerărilor de la picioare nu este trecută cu vederea, și nici tratamentele urmate, inclusiv băile cu *„glod cald”*, în stațiunea de lângă Odesa. Poeme, scrisori, preocupări de-ale poetului din această perioadă, dau greutate materialului.

Activității lui Octav Minar (1886-1967), referitor la *„viața și opera lui Mihai Eminescu”*, concretizată prin aproape 10 cărți de cercetare, publicate, dar și realizarea primului film documentar despre poet și prietenii săi, intitulat „EMINESCU-Veronica-Creangă”, realizat în 1915, (activitate care este pusă, de diverși exegeți

Mihai Nechita-Burculeț • Dilema răsăriteanului

eminescieni, sub semnul întrebării, datorită acuzelor de falsificări de documente - „necrofor eminescian” (îl numea George Călinescu) Nicolae Iacob îi dă totuși o reală prețuire, cel puțin pentru datele certe, fără echivoc, publicate despre Eminescu.

În alt material este descrisă casa copilăriei poetului de la Ipotești (construită de Gheorghe Eminovici în perioada 1851-1855) în diverse perioade ale nepăsării, inclusiv din partea locuitorilor satului, nepăsare văzută prin ochii diversilor vizitatori, care au lăsat mărturii scrise, iar în alt articol este descris demersul refacerii acestei case, prin subscripție publică, în perioada 1933-1938, ca urmare a demolării acesteia, în 1924, de către proprietarul ei, un anumit doctor (un fel de Petru Poenaru de ...case), căruia nu vreau să-i redau numele!

„Iconografia eminesciană” aduce în discuție, pe lângă fotografiile certe ale lui Eminescu, din 1869, 1878, 1884 și 1887, și alte fotografii „mai puțin cunoscute”, inclusiv altele aflate sub semnul incertitudinii. Totul, la fel de documentat, plin cu trimiteri la documente, scrisori, istorii locale, cu nume și date foarte precis inserate în textul propus.

Carmen Sylva, Vasile Alecsandri, Veronica Micle, Ioniță Scipione Bădescu și Cornelia Emilian sunt o parte din personalitățile mari sau mai puțin mari, cu care Eminescu și-a intersectat pașii, sau, cele mai multe, au vrut ele să-și intersecteze pașii cu cei ai marelui poet, unele... din motive lesne de înțeles. Așadar, Mihai Eminescu și... numele invocate, desigur, cu ghilimelele de rigoare.

Regina României, Elisabeta, cea care avea pseudonimul literar, Carmen Sylva, nu reușește să-l facă pe Eminescu „poet de curte”, așa cum reușise cu Vasile Alecsandri, având din partea poetului sinceritatea absolută, în condițiile în care era obișnuită doar cu laude. Îi spune Eminescu: *„Majestate! În forma actuală cred că ar fi mai bine să nu fie publicată”*, referindu-se la o poezie citită de regină, și pentru care aceasta i-a cerut părerea. Sunt consemnate cu lux de amănunte și contextul traducerilor diverselor texte literare ale reginei, pe care Eminescu le face la dorința acesteia, prin intermediul insistențelor lui Titu Maiorescu, a lobby-ului lui Mite Kremnitz pentru poet etc. →

Deși a crescut cu poeziile lui Alecsandri, și ulterior, „bardul de la Mircești” l-a ajutat pe poet, inclusiv financiar, relații dintre ei, rămân corecte, dar reci. Aceste relații sunt descrise și comentate de autor în condițiile creșterii interesului public pentru Eminescu și descreșterii pentru cel al lui Alecsandri. „Și-acel rege-al poeziei, vecinic tânăr și ferice..., veselul Alecsandri”, nu se sfiește totuși, după ce la ședințele „Junimii” din Iași, căuta, după ce citea câte un text,... privirea lui Eminescu, (care conta, poate singura cu adevărat, în sufletul său) să spună: ” *E unul care cântă mai dulce decât mine?/ Cu-atât mai bine țarei și lui cu-atât mai bine./ Apuce înainte și-ajungă cât mai sus,/ La răsăritu-i falnic se-nchină-al meu apus*”.

Cu Veronica Micle, Eminescu are “o întâlnire pentru eternitate”, întâlnire începută la Viena, în primăvara anului 1872 și continuată până la moarte, cu sușurile și coborâșurile, în dragoste, știute. Și aici, chiar dacă materialul este unul mai restrâns, autorul cărții îi dă prețiozitate prin valoarea documentelor și prin cronologia expunerii lor, astfel încât “povestea” lor devine cursivă, dar și captivantă.

Relația lui Eminescu cu Cornelia Emilian din Iași (dar și cu familia ei) este una de maximă referențialitate în perioada anilor 1887-1888, când Eminescu bolnav, locuiește la Botoșani, împreună cu sora sa Harieta. Lipsit de mijloace financiare, Eminescu este nevoit să accepte din partea acesteia diferite acțiuni aducătoare de bani, inclusiv inițiativa unor liste de subscripții. Corespondența purtată de Cornelia Emilian cu Eminescu și sora lui, Harieta, arată până la urmă altruismul acesteia, și dorința sinceră de a-l ajuta pe poet (datorită banilor strânși poetul va putea merge la tratament, la Halle, în Austria), în pofida unei antipatii (poate reciproce) între aceasta (dar și Harieta) și Veronica Micle. Deși, de multe ori jenat de situație, Eminescu este nevoit să accepte situația, inclusiv prin scrierea (la îndemnul sorei sale) a unor scrisori de mulțumire adresate acesteia.

Colegul de la redacția ziarului “Timpul”, Ioniță Scipione Bădescu, pe care Caragiale îl considera

“*dascălul său în ziaristică*”, are o relație de prietenie cu Eminescu, împărtășind aceleași idealuri, Eminescu recunoscând că romanul său “Geniu pustiu”: “*...am început a-l scrie parte după impresiuni nemijlocite din 1868 pe când eram la București, parte după un episod ce mi l-a povestit un student din Transilvania*”. Studentul din Transilvania fiind Ioniță Scipione Bădescu.

Un istoric al parcului “Vârnav” din Botoșani, dat în folosință pentru public în 1870, care din anul 1932 (când aici este strămutat și bustul poetului din fața Școlii Marchian, unde fusese amplasat în 1890) este denumit parcul “Mihai Eminescu”, are meritul de a fi locul pe unde Eminescu și-a purtat pașii în anii grei de boală, 1887-1888. Prin descrieri și fotografii, autorul aduce firul istoriei acestuia, până în zilele noastre.

Vorbind despre „prima traducere în limba franceză din poeziile lui Mihai Eminescu”, „Quelques Poesies Mihail Eminesco, traduit en francais”, Imprimeria H. Golder, 1911, autorul face și o scurtă biografie traducătorului, Alexandru Grigore Suțu, așa cum, cu foarte multe detalii, vorbește și despre „Otto și Jean Bielig - Primii fotografi din Botoșani ai lui M. Eminescu și ai familiei sale”, pentru ca apoi să aducă în discuție străduințele lui „Aurel I. Gheorghiu – Un fotograf al locurilor eminesciene”. Cartea se încheie cu un subiect contemporan incitant, și care ar trebui să ne pună pe gânduri, „Eminescu jefuit post-mortem”.

Așa cum spunea documentarismul deosebit, capacitatea autorului de a corela date știute și date aflate în urma cercetării personale, frumusețea paginilor prin inserarea unor fotografii de colecție, cu imagini cu locuri și clădiri, cu imagini arhaice cu statui ridicate poetului, medalii și cărți poștale comemorative, dar și poeme eminesciene, scrise în anumite contexte, dau cărții, pe lângă valoare documentară și una afectivă, de reală plăcere de a o citi și de a visa „în rând cu ea”.

De aceea, subscriu întru totul, în acest caz, frumosului vers arghegian: „*Carte frumoasă, cinstoasă cui te-a scris!*”.

DACĂ TE-AȘ JEFUI

Dacă te-aș jefui
ți-aș fura mai întâi gropița din obraz
cu care mă privești în fiecare seară
când te mângâi pe coapsa sărutului.

Apoi,
vagabondul din mine
ți-ar atârna răsfațul sânilor
pe gardul dinspre ograda cu chip de pomi
și trup de toamnă.

Dacă te-aș jefui
ți-aș fura tălpile cu care-mi strivești
cearcănele visului din fiecare noapte
în care-ți pipăi sughițul pântecului.

TE UITAI

Tu te uitați pe fereastra zilelor
la dragostea ce semăna c-o muieră
pupată-n diminețile de ștreang.

Eu răsfoiam amintirile,
duhbind a zâmbete confuze
și-a putregaiuri de-ntâmplări.

Și eram perechea de arlechini
vândută la taraba din Templul
cu inima afară.

AI VENIT

Ai venit atunci când herghelii
gânduri,
dansau în livada cu ochi de magnolii.
Ziua se prelingea pe sub fântâna
cu buze limpezi și dulci
ca sâni bulbucați ai unei fete abia
începute.

Te așteptam adormit pe umărul
gardului
pierdut în copilărie,
încă mirosea a șotron și-a săruturi
de-a valma.

Ți-am strâns târziul ochilor în pumni,
aerul nu mai pâlpaia,
ora sta nemișcată ca o statuie
cu sângele bocit de uitare.

Aș fi vrut să-ți înfig colțul inimii
în povestea trupului
ca să curgă sângele îmbrățișărilor
pe care ți le-am ucis în fiecare
dimineață
neobișnuit de geloasă.

GEORGE BACIU

Atlas

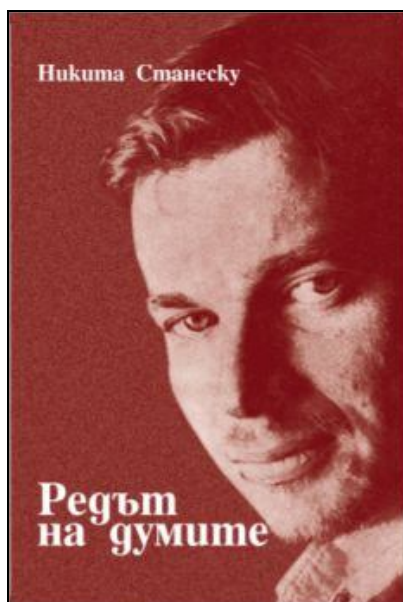
NICHITA STĂNESCU ÎN „ORDINEA CUVINTELOR”

Poetul nu are biografie. Biografia lui este de fapt propria lui operă, mai bună sau mai rea, mai măreață sau mai puțin măreață.”

Nichita Stănescu

Lirica asociativă și complicată a lui Nichita Stănescu (1933-1983) a provocat aprinse discuții încă din momentul debutului său în 1960 cu volumul “Sensul iubirii”. Era începutul celei de a doua înfloriri a literaturii române din secolul XX, după perioada interbelică. Cu acest volum și, mai ales, cu cel de al doilea “O viziune a sentimentelor” (1964), poetul și-a declarat predilecția către “poezia cunoașterii”. Și, mai târziu, indiferent de tematică, genurile și mijloacele artistice, el a rămas fidel scopului său principal: să pătrundă în “tainele Facerii”. Această dorință a fost caracteristică și marilor săi premergători din poezia română: Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Ion Barbu, Tudor Arghezi, George Bacovia, dar la Nichita Stănescu ea a căpătat un sens deosebit, iar mijloacele poetice s-au dovedit a fi neobișnuite și complet noi. În sensul cel mai general, cu toată bogăția de mijloace artistice caracteristice lui Nichita Stănescu, în poezia lui predomină metafora desfășurată – întruchiparea gândurilor și a sentimentelor, înrudită cu mitologizarea păgână. Cuvântul, la acest poet, original și neasemuit cu nimeni, are nu atât o semnificație narativă, cât una mai degrabă metaforică. Sunt convins că lectura acestei poezii deosebite, necesită o pregătire prealabilă a cititorului. El este prea departe de poezii din generația lui. Și, ca orice geniu, era un inovator.

Mintea în continuă căutare a poetului-filosof Nichita Stănescu era dornică să redescopere tainele eterne ale vieții, să lămurească până la capăt formele neschimbate ale lucrurilor. El era vizibil pasionat de schimbarea caleidoscopică a fenomenelor din natură, de diferitele procese care decurg în permanență în materie. În viziunea lui, materia, împreună cu formele existenței, vii

sau inerte, pământești sau cosmice, are și aspecte realizate sau nerealizate, care sunt posibile într-un viitor necunoscut sau numai în imaginația noastră.

În multe dintre poeziile sale, Nichita Stănescu este atras și inspirat de figurile din mitologia antică (Orfeu, Dedal, Prometeu), din creația mitologică populară (Meșterul Manole, Miorița, Hyperion-Luceafărul lui Eminescu), de elementele mecanicii, astronomiei, geometriei (Euclid, Ptolemeu, Coperni), de filosofie (Kant, Hegel). Este pasionat de misticismul cifrelor și al literelor din Kabala, Talmudul, de lirica antică evreiască, de poezia Barocului. În acest sens, definiția criticului Aurel Martin este foarte precisă: “Nichita Stănescu are neastâmpărul lui Ariel și nu poate sta ascuns sub coroana unui singur copac. El este greu de caracterizat și definit, decât dacă analiza reușește să-l contureze între multiplele asociații, influențe folclorice, motive clasice, romantice și simboliste, pe care le descoperim în poezia lui. Iar modul în care le folosește este modul lui stănescian, îmbogățit de paleta deosebită a logicii lui originale”.

Comarate cu conștiința și existența umană, imaginile poetice ale universului, create de Nichita Stănescu, sunt rodul Eu-lui sau în continuă căutare. Și, din aceasta, dubla perspectivă, calitățile proprii firii umane: ideile, sentimentele, limbajul, își schimbă total structura și se transformă în obiecte concrete cu percepțiile și legile lor, iar elemen-

tele reale: apa, aerul, frigul, căldura, capătă unele calități abstracte. Fiind conștient de greutatea percepției acestei orânduiri deosebite, poetul caută o altă ordine cosmică autonomă pentru această stare poetică multimaginală, pe care el cu siguranță a descoperit-o în imaginația sa, dar care provine din haosul lumii noastre.

Am avut fericirea să-l cunosc și să întrețin relații cu Nichita și aș dori să împărtășesc cu cititorii lui bulgari, că a fost un om și poet astral, care trăia într-o lume a lui deosebită. În aura lui, există ceva nepământean, care îi atrăgea și uimea pe toți cei care, măcar o singură dată, s-ar fi atins de el. Un talen extraordinar, uimitor, o inimă infinit de bună, deschisă și generoasă! Casa lui din București era un fel de club, deschis la orice oră pentru poeți, muzicanți, pictori și admiratori. “Nu e om, ci Poet”, cum a exclamat o dată colegul meu, traducătorul lui sârb, Adam Puslojici. Poet de o cultură uriașă, o sensibilitate ascuțită, cu sufletul vulnerabil de copil naiv, și gândirea modernă și reflexivă – aceștia erau polii câmpului magnetic de mare tensiune, unde se nășteau aceste versuri. A fost un vizionar adevărat, un visător. Limbajul lui expresiv pare ciudat de imprevizibil, și omului îi trebuie ceva timp ca să pătrundă în profunzimea gândurilor lui, în modul lui de a percepe lumea, în marile lui revelații. Și dacă pentru versurile lirice este caracteristică “localizarea” (sentimentelor, observațiilor și a imaginilor) La Nichita, chiar și miniatura poetică este “globală” – asemenea picăturii de apă, în ea se reflectă și Cerul, și Soarele. Aș spune că versurile lui erau ceva mai presus de poezie.

Câteodată, cititorul se poate răătăci în meandrele acestui labirint de cuvinte. Iată de ce, în ingeniozitatea sa metaforică deosebită, poetul găsește un sprijin și în sferele ideale ale limbajului mitologic, fără a căuta însă concrete stări metaforice, ci pentru a studia procesele continue. Hotărât trece peste ipoteze și preferă acțiunea. Aș spune că într-o oarecare măsură era și un manierist, însă, ca oricare mare poet, construia totul după maniera sa și nu după modelele celebre. Ca și pictorii-manieriști din Renaștere, autorul culegerilor →

OGNEAN STAMBOLIEV

PRIMA IUBIRE

N-a fost sfiala atingerii de mână
în tindă de luceafăr,
nici murmurul apusului de ape
și nici sărutul prim
sub ramii de stejar
din verde acatist de heruvim
pe unde Dumnezeu cioplise crinul
orfanului de noapte
adăpost.

De fapt, ce-a fost
nici fostul nu știe ce a fost...

Eram amândoi elevi la liceu.

În ultima bancă
eram eu,
iar fata cu privirea
neastâmpărat de albastră
stătea în banca-ntâia, la fereastră.
Fără să ne dăm seama,
amândoi,
ne pierdusem
printre fulgii mari de-afară
ningând începuturi de vremi,
prin cântec și noi, prima oară.

Și eu, dar și fata
cu părul ca psalmul de tei,
ne gândeam:
Ce-ar fi oare
s-alergăm printre ei,
hârjoană și joc de-a ascunsul
după copacii înalți de ninsoare?

Ea
se-ntoarse cu ochiul sprințar și uimit
și din priviri m-a-ntrebat
exact ce voiam și eu să o-ntreb.
N-a fost nimic sau poate totul
că ne-am trezit
unul celuilalt înflorind
primul și numai și numai un zâmbet...

Tot cerul dăduse în floare
de sus pân' la ultimul rând.
O fi fost prima iubire?
Sau oare
același gând
într-un zâmbet răspuns
primilor fulgi
ce-altui verb ne-au ascuns?
Nimeni nu știe, nici chiar pierduții,
înălții copaci de ninsoare...

Tot cerul dăduse în floare
de sus pân' la ultimul rând...

EU NU MAI CER LA NIMENI...

Eu nu mai cer la nimeni
să-mi întărească vorba c-aș fi
îndrăgostit.
Nu e de-ajuns păcatul meu din cântec
migdalul că ți-am înflorit
ca noaptea și ca stupul?

Ce mi-a fost scris privighetoarea
cum n-ar putea să mă-nspăimânte?
Dacă în brațe-aș vrea să te cuprind
ți-ar înflori tot trupul
ca al migdalului colind.

Ce-azi noapte-a scris privighetoarea
cum n-ar putea să ne-nspăimânte?
Că m-am trezit, fiind îndrăgostit,
tot ce ating din aurul lui Midas
se schimbă-n strălumină
din numele pe care ți-l aud
în tot ce-n jur a început să cânte
precum migdalul ce a spovedit
luceafărul sfios și-atât de crud..

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

→ “11 elegii” și “Epica Magna”, nu pornea de la modelele existente, el căuta un model propriu de expresie, total diferit de tot ce a existat înaintea lui. Ca fiecare manierist era ispitit de posibilitatea “de a uimi” cititorul cu mijloace noi de expresie. Și, paralel cu aceasta, ca și manieristii, să fie și puțin didactic. În retorica vorbirii lui lirice, descoperim o amestecare a accentelor: ordinea, imaginația, construirea. În poezia lui, mai vedem și un punct de plecare al jocului, o parodie și un lirism deschis. Lirismul vibrant la el adesea duce la scindarea obiectului prezentat și după aceea la refacerea lui, în căutarea febrilă a unor noi și originale imagini, câteodată cade în unele stări de “hedonism verbal”. Desigur, lucrul acesta nu poate fi spus despre volumele lui cele mai frumoase: “11 elegii”, “Oul și sfera”, “Clar de inimă”, “Opere imperfecte”, “În dulcele stil classic”, “Epica Magna”, “Necuvintele”, “Belgradul în cinci prieteni”, “Laus Ptolemaei”, “Noduri și semne”. (Aici, aș dori să subliniez că el scria nu poezii separate, pe care după aceea să le adune în culegeri, ci cărți întregi sau cicluri mari, legate de unitatea ideii, intonația și mijloacele poetice.)

Prin ele, Nichita Stănescu ne cucerește cu setea sa faustiană de cunoaștere, cu melancolia cunoașterii de sine și cu extazul în fața metamorfozelor universului. El amintește destul de des despre cele două tendințe opuse din poezia lui: “din sinea lui” și “către sinea lui”, prin care tinde spre o sinteză supremă a personalului cu universalul.

Poeziile filosofice a lui Stănescu din culegerile “Necuvintele”, “Noduri și semne”, “Un pământ numit România”, ne permit în mare măsură să pătrundem în universul poetic al autorului și să înțelegem ideile lui filosofice. Pentru că Nichita este un poet-filosof, asemenea marelui sau predecesor, “părintele liricii române moderne” Lucian Blaga (pe care am avut fericirea să-l prezint în Bulgaria). Introducând notiunea de “necuvinte”, care nu se poate descifra exact, poetul deschide încă o față a “neexprimabilului”.

Sărăcia noțiunilor și a cuvintelor, în opinia lui, nu poate exprima multitudinea sensurilor și nedefinirea lucrurilor. Ideea lui e că cuvintele mor după ce sunt pronunțate, că dispar și se transformă în semne abstracte, este redată în multe din poeziile lui.

Concepția timpului la Stănescu joacă un rol important – el scrie despre lungimea imensă, chiar despre infinitul fluxului ireversibil, în esența căruia se află Geneza. Ireversibilitatea timpului, dorința lui de a-l întoarce înapoi, are o nuanță de fatalitate, de predestinare a sorții. În caracterul sincer existentialist al acestei lirici, concomitent este prezent nu numai timpul fizic obișnuit, dar și cel abstract, mental. Poezie-joc cu sine însuși, în încercarea de a înțelege universul.

Încordarea și densitatea neobișnuită a acestei poezii, amploarea, puterea și profunzimea ei l-au consacrat pe Nichita Stănescu în rândul celor mai mari poeți români și universal ai timpului nostru. În anul 1974, el a primit premiul Herder, în 1982 a fost încununat cu “Cununa de aur” de la Struga”. În 1980, s-a aflat printre poeții nominalizați pentru premiul “Nobel” (Borges, Senghor, Max Frich, Elitis). În ziua de astăzi, versurile lui sunt traduse în multe țări din Europa, Asia și America, iar Academia Română a inaugurat un premiu pe numele lui.

(Din prefața volumului „Ordinea cuvintelor”, Ed. Gea Libris, Sofia, 2013)

AMURGUL IUBIRII

(XXII)

De această slăbiciune vrea să fugă în divinitatea iluzorie a altuia. Subiectului îi e rușine de viața și spiritul său. Disperat fiindcă nu-i zeu, caută «sacru» în tot ce-i amenință viața, în tot ce-i contrariază spiritul.¹²

Individul care devine stăpânul acestui joc al dorinței este cel care va simți mai puțin, cel care, spiritualmente limitat fiind, se bucură de o autonomie care pare divină victimei dorinței metafizice. În schimb, victima, "sclavul", dă dovadă de un masochism mortifiant, ceea ce ne arată, romanesc, că dorința metafizică tinde spre distrugerea completă a vieții și a spiritului.

Desigur, uneori eroul ajunge în sfârșit să posede obiectul dorinței lui, dar e decepționat "metafizic": "Subiectul constată că posedarea obiectului nu i-a schimbat ființa; metamorfoza așteptată nu s-a realizat". Eroul decepționat poate să transfere valoarea atribuită anterior asupra unui alt obiect sau poate să-și schimbe mediatorul. În romanul proustian toate acestea apar ca tot atâtea schimbări de euri.¹³ Dar sfârșitul inevitabil al contradicției care generează o asemenea dorință, adevărul dorinței metafizice, este moartea. Eroul muribund își dezavuează mediatorul, ceea ce înseamnă că renunță la planul de autodivinizare, la orgoliul creaturii și se descătușează astfel de aservire, descoperind adevărul romanesc despre nefericirea sa.

EXCURS: FENOMENOLOGIA IUBIRII CA DORINȚĂ TRIUNGHIULARĂ

Să schițăm structura unei iubiri donjuanești — pe care am putea la fel de bine să o numim, cum face Rene Cirard, urmând marile universuri românești ale Occidentului, vanitoasă (orgolioasă), bovarică, snoabă sau

frenetică - din perspectiva dorinței triunghiulare, adică a prezenței mediatorului. Prima fază este cea a debutului: cum ajungem să ne îndrăgostim? Ne vom opri pentru început asupra debutului unor iubiri în care mediatorul nu pare să fie prezent. "Prima iubire" ne oferă de obicei un astfel de exemplu. Ea este adesea până într-atât de mult efectul propriei imaginații, încât ne poate părea dificil să sesizăm prezența mediatorului. Dar dorința nu poate alege autentic din cauza fantasmelor imaginarului. Extraordinara importanță a fantazării, imaginării în iubire este prea bine cunoscută. Iubirea, ca orice dorință, ratează cunoașterea celuilalt, tot așa cum orice cunoaștere îi ratează alteritatea. Cel mai adesea ea este rezultatul unui modelaj literar sau cinematografic. Tacit sau explicit, perechea de îndrăgostiți debutanți joacă adesea roluri prescrise cultural: mediatorul poate fi foarte bine un personaj literar sau un personaj (actor) de film. Petrarca se îndrăgostește de Laura pe când citeau împreună o poveste de iubire. În acest caz, mediatorul își îndeplinește rolul său de modelator al dorinței prin sugestie culturală asupra imaginației.

Dar se întâmplă la fel în cazul cuiva "experimentat", care trece de la o iubire la alta?

Aparent, un mediator imediat identificabil pare să lip-sească în această situație - opusă primeia - la fel de mult ca și acolo.

Dar în acest caz, îl întâlnim pe altul într-o succesiune temporală: o

iubită sau un iubit urmează altei iubite sau altui iubit.

Există, prin armare, o reglare anterioară, apercceptivă a câmpului nostru apetitiv. Am putea spune că în iubire ne pregătim mereu pentru războiul care a trecut, astfel încât în noua relație iubim ca o consecință a "experienței" din iubirea anterioară. Iubita sau iubitul anterior poate, în multe feluri, funcționa ca un mediator care modelează dorința, pentru că, la rândul său, vine dintr-o relație în care prezența altei dorințe i-a modelat. Analize ale unor astfel de situații, e adevărat mai mult romantice decât romanești, întâlnim la Mircea Eliade în *Nuntă în cer* sau la Andre Maurois în *Climate*. Cu toată "minciuna romantică", rolul de mediator al unei iubiri din care ieșim pentru iubirea care urmează este evident: o iubire trecută ne "pregătește" pentru cea care urmează.

Să admitem deci că nu putem dori spontan, că dorim prin imitație, că îi găsim mai atractivi pe cei doriți de alții; să admitem deci medierea. Este ca și cum am spune că numai un al treilea, amantul, în cazul iubirii-pasiune, copilul, în cazul iubirii creștine-agapi, răscumpără banalitatea cuplului, restituindu-l iubirii. Cu alte cuvinte, dorim ceea ce doresc cei pe care-i dorim, cei care sunt dezirabili ei înșiși pentru noi sau/și pentru alții. Desigur, o atare afirmație, care vine în contradicție cu o întregă mitologie occidentală a iubirii (în vigoare și astăzi), care cerea omului occidental să se îndrăgostească spontan, este greu de acceptat. Dar, dacă ne analizăm cu luciditate, putem descoperi, uneori cel puțin, între amintirile - sau, mai degrabă și mai sigur, în observațiile - noastre, una pe care o repudiem cu cea mai mare îndârjire: cea a rivalului sau prietenului care ne-a indicat obiectul dezirabil conturat în persoana ființei iubite. Primul sacrificat pe altarul mitologiei iubirii, care se instalează autonom, în contextul relației noii iubiri este acest mediator. Atunci când iubirea s-a înfiripat, cei doi nu vor să recunoască niciodată că prezența altcuiva a jucat rolul catalizator, nu spontaneitatea și libertatea alegerii lor.

Mihai Nechita-Burculeț • Nud

12. *Ibid.*, p. 286. 13. *Ibid.*, p. 105.

AUREL CODOBAN

Vîtelul și stejarul

Cartea "Vîtelul și stejarul" cu subtitlul "Însemnări din viața literară din timpul Uniunii Sovietice" a fost începută de A. Soljenițin în anul 1967, când autorul avea 49 ani, dar a fost completată în 1971, 1973 și 1974. Pentru prima dată, cartea a fost publicată în Rusia în 1975 cu denumirea *Бодался теленок с дубом*. A doua ediție de dimensiuni mult mai mari a fost elaborată în 1996 și publicată de editura moscovită "Soglasie". Materialul adăugat conține detalii despre persoanele care l-au ajutat pe Soljenițin în munca sa literară de dinainte de exil.

Această carte ne oferă nu doar informații despre greutățile cu care s-a confruntat autorul în timpul URSS, ci și problemele întregii literaturi ruse strangulate de ideologia socialistă. În timp ce facem treptat cunoștință cu soarta scriitorului, ne creăm un tablou asupra vieții sociale și literare din Uniunea Sovietică a anilor '60 - '70.

Referitor la genul literar al scrierii, însăși Soljenițin ne dă un răspuns în această privință: "Există o literatură, destul de abundentă, pe care am putea-o numi literatură secundară: literatură despre literatură; literatura pe teme literare; literatura generată de literatură (...). Eu însumi, de pe poziția profesiei mele, o citesc cu plăcere, dar o plasez categoric mai pejos decât literatura-literatură. (...) nu mi-aș fi închipuit vreodată că la patruzeci și nouă de ani ai mei am să mă apuc să încropesc *ceva în genul memoriilor*." Prin urmare, nu este doar memorialistică pură: regăsim între rândurile autorului critică, literatură documentară, publicistică. Ne aflăm în fața unui fenomen nou al literaturii, genul căruia nu îl putem delimita în totalitate.

În urma experienței trăite de deținut (între 1945-1953) provocată de atitudinea critică față de Stalin care, după părerea scriitorului, a denaturat ideologia leninistă, poartă singur o luptă împotriva sistemului instalat într-o perioadă în care nimeni nu are curajul să spună adevărului pe nume, perioadă în care se permite publicarea scrierilor ce prezintă realitatea distorsionată.

Stilul scrierii este unul simplu, ușor de urmărit și înțeles, adresându-se în felul acesta oamenilor din diferite clase sociale. Uneori ai senzația că este înregistrarea unui discurs foarte bine pregătit. Autorul este atent până la cele mai mici detalii și respectă cronologia faptelor.

Cartea reprezintă o hartă a vieții scriitorului, dar și a tuturor confrăților din breasla literaturii care au împărțit aceeași soartă de a fi nerecunoscuți în patrie și trimiși în lagăre sau surghiun. În afară de chinurile și lipsurile din lagăre, artistul este nevoit să-și învețe opera pe de rost – mii de versuri și chiar proză. În scopul acesta este concepută o adevărată tactică de muncă: „(...) am inventat niște mățanii bazate pe un sistem metric și, în închisorile de tranzit, mărunțeam bețe de chibrit în chiștoace pe care le mutam dintr-un loc în altul. Către sfârșitul stagiului meu de lagăr, după ce am devenit mai încrezător în capacitatea memoriei mele, am început să scriu și să învăț dialoguri în proză și chiar oleacă de proză-proză. Memoria mea înmagazina! Treaba mergea. Dar consumam din ce în ce mai mult timp ca să repet în fiecare lună toată masa de lucruri memorizate – asta îmi lua deja o săptămână pe lună.” (Soljenițin, 2002, pag.11)

În surghiun, scriitorul este obligat să-și aranjeze ascunzători pentru scrierile sale pentru a nu fi accesibile percheziției superficiale de la domiciliul deportatului, să fie mereu pregătit pentru un astfel de control. Ascunzători în cele mai ingenioase locuri: „(...) am inventat tehnica păstrării manuscriselor în picup: acesta are în interior o cavitate și este el însuși așa de greu încât la

cântar nu se observă că i s-a adăugat ceva. Și partea de sus a dulapului, partea marcată de cârpăceală caracteristică epocii sovietice, am folosit-o pentru o dublură din placaj.” (Soljenițin, 2002, pag.14)

Soljenițin a realizat chiar și microfilme cu manuscrisele sale și le-a trimis în Occident, pentru a se asigura că scrierile sale vor supraviețui. „Scrierea în subteran” în decursul a cinci ani de lagăr până la îmbolnăvire și apoi în alți șapte ani de exil îl ajutase să își mențină constant starea sufletească, nutrirea speranței că adevărul va triumfa. Urmează apoi doisprezece ani de libertate, de activitate literară activă, dar și ascunsă în același timp. În anul 1960, în anul al treisprezecelea de scris continuu, scriitorul simte nevoia de a împărtăși experiențele sale semenilor săi. Ia hotărârea îndrăzneală de a trimite una dintre scrierile sale, „periate anterior”, redacției *Novîi Mir*. Răspunsul nu s-a lăsat prea mult așteptat: Tvardovski a rămas impresionat de „Ș-854”, convins că nu reprezenta „mistifierea vreunui condei renumit, iar autorul nu era un om de litere și nu era din Moscova”. Descoperirea unui nou talent îl entuziasmase enorm pe Tvardovski și hotărăște să încerce publicarea sub noua sa denumire „O zi din viața lui Ivan Denisovici”. Însă nuvela este publicată destul de târziu (după aproape un an), cu mult după Congresul al XII-lea, ratând ocazia de vârf al eficienței demascării lui Stalin. „Literatura putea să accelereze mersul istoriei. Dar nu l-a accelerat.” Cu toate acestea, nuvela s-a bucurat de un succes răsunător, chiar și N. Hrușciiov a aprobat cu elan nuvela, plăcându-i în mod deosebit scena muncii: „cum economisește Ivan Denisovici mortarul”. El însuși comandă 23 exemplare ale nuvelei pe care le împarte șefilor mari ai partidului. Tot el este cel care la prezidiu a cerut celor prezenți să fie de acord cu publicarea.

După publicarea nuvelei, apare brusca notorietate: ziariștii dau buzna peste scriitor pentru a cere interviuri, telefonul suna într-una, vin scrisori, invitații etc. Însă Soljenițin „se temea că începând să răspundă corespondenților occidentali, le va da celor sovietici ocazia de a-i pune întrebări apte a declanșa din →

ALIONA MUNTEANU

partea acestuia răspunsuri care l-ar fi merit fie, pe loc, ipostazei de rebel, fie celei de prea supusă slugă. *Nedorind să mint și neîndrăznind să mă revolt, am preferat să tac.*” Cei de la CC au văzut în această atitudine un soi de supușenie. Dându-și seama de talentul vizibil al lui Soljenițin, l-au primit în rândurile Uniunii Scriitorilor aproape instantaneu. Inițial l-au lăudat până-n ceruri, iar apoi când situația politică s-a schimbat, au început criticile și atacurile prin diverse ziare. „(...) în această presă, ceea ce mă surprindea și mă uimea erau laudele excesive de mai înainte. Acum însă eram cu totul de acord cu un meci nul: mârâiți încetșor, dar să nu mușcați, iar eu o să stau liniștit în banca mea. Judecând cu realism, trebuie să spun că situația mea era excelentă: cu viteza unei rachete mă primiseră în Uniunea Scriitorilor și, prin aceasta, mă scutiseră de școala care-mi mânca atâta timp.” (Soljenițin, 2002, pag.111)

Cu toată această campanie dezlănțuită împotriva sa, Soljenițin continuă să scrie: adună materiale pentru *Arhipelag*, lucrează la cartea despre revoluția din anul 1917 (denumită convențional R-17), începe *Pavilionul canceroșilor* și extrage câteva capitole din *Primul cerc* care ar putea fi publicate strategic atunci când va fi necesar.

Multe dintre scrierile prezentate de Soljenițin lui Tvardovski pentru publicare au fost respinse pentru că nu erau pe placul Comitetului. După părerea acestuia, era absolut nevoie de o atenuare, șlefuire, de fapt o depersonalizare a operei, o tocire și mutilare adevărului. Din cauza maniei redactorului de a găsi neapărat un alt titlu operei aduse la *Novii Mir* (de exemplu *Pavilionul canceroșilor* urma să fie rebotezat în *Bolnavi și doctori*) autorul preferă să retragă manuscrisul și să aștepte vremuri mai prielnice.

Căderea regimului lui Hrușciiov reprezenta un pas înapoi de la începutul acestei „libertăți” inferioare. Noua conducere avea nevoie de dovezi de loialitate cerându-i-se „povestioare care să poată trece”, ceea ce pentru scriitor reprezenta o trădare a principiilor sale. În această privință a loialității, Soljenițin are audiențe la oameni „sus-puși” și reușește să-și păstreze verticalitatea și demnitatea de scriitor.

Cu toate acestea, se resimte deja apropierea pericolului iminent. Soljenițin retrace cele patru exemplare ale *Primului cerc* din seiful redacției și le duse în apartamentul prietenul său Teuș (care din neglijență scotea romanele din ascunzătoare pentru lectură și chiar o parte din ele le-a trimis unui prieten de-al lui). În data de 11 septembrie 1965, întreaga arhivă a scriitorului a fost confiscată de securiști în urma percheziției din apartamentul familiei Teuș și a prietenului acestuia. S-au confiscat *Primul cerc*, *Banchetul învingătorilor*, *Republica muncii* și poeziile despre lagăr. Această lovitură sub centură îi provoacă scriitorului o mare suferință: „(...)iată, a fost suficient un pas greșit, a fost suficientă o stângăcie și tot planul, toată munca de-o viață a naufragiat. Și nu numai munca mea de-o viață, ci și testamentul milioanelor de dispăruți, al celor care nu putuseră să-l șoptească pe-al lor, al celor care, muribunzi pe-o dușumea într-o baracă de lagăr, nu putuseră să-l murmure pe-al lor – testamentul *acela*, eu nu-l executasem, îl trădasem, mă dovedisem nedemn de el(...)” (Soljenițin, 2002, pag.152)

Inițial, Soljenițin spera ca Occidentul să anunțe publicului larg despre confiscare, însă nu se întâmplă așa. Occidentul tăcea în timp ce Șolohov primea Premiul Nobel: „Din partea Occidentului nu era nicio nădejde, de altfel nici nu trebuie să contăm vreodată pe el. Dacă o să devenim liberi, aceasta nu ne-o vom datora decât nouă.” (Soljenițin, 2002, pag.168)

Mihai Nechita-Burculeț • Vas roșu

Soljenițin scrie o scrisoare lui Brejnev, prin care își exprimă nemulțumirea față de evenimentele care au loc, dar nu primește niciun răspuns. Între timp, romanele sale circulă clandestin între membrii de partid, prilej pentru continuarea persecuțiilor dezlănțuite de instructorii partidului. Relația dintre Soljenițin și redacția *Novii Mir* se înrăutățește de îndată ce Soljenițin trece la poziția de apărare, trecând peste regula impusă de Tvardovski prin care orice scriere nouă trebuie să treacă pentru prima oară prin mâinile lui. Soljenițin răspândește cu ajutorul samizdatului o parte din operele sale și începe să ducă o luptă deschisă: ține lecturi deschise, acordă interviuri, vorbește cu publicul.

Publicarea în străinătate îi aduce popularitate scriitorului. De la prima publicare al lui Soljenițin și decorarea cu Premiul Nobel pentru literatură nu sunt decât opt ani - acest lucru nu a mai avut precedent în istoria acestui premiu prestigios. În continuare, se duce o campanie de propagandă înverșunată împotriva lui Soljenițin. La publicarea *Arhipelagului Gulag* Soljenițin este arestat, învinuit de trădare și i se retrage cetățenia. El însă călătorește în străinătate și își continuă munca. Abia în 1990 își redobândește cetățenia și se întoarce în patrie.

Ceea ce m-a impresionat în cazul lui Soljenițin este tăria lui de caracter în lupta sa continuă cu ideologia mincinoasă.

Este uimitor cum un fost deținut poate să-și găsească forțele necesare pentru a-și duce munca până la capăt, de a-și urma destinul.

Și nu este vorba doar de o luptă personală, ci o luptă în numele tuturor celor care au suferit pe nedrept în lagărele comuniste.

Prin scrierile sale, vocea lor a fost auzită. Literatura a căpătat curajul de a spune lucrurilor pe nume într-o perioadă în care majoritatea au continuat să tacă.

Bibliografie:

- A. Soljenițin, *Vițelul și ștejarul: însemnări din viața literară*, Ed. Humanitas, București, 2002
- <http://lib.ru/PROZA/SOLZHENICYN/telenok.txt>
- <http://www.solzhenitsyn.ru/>

Elemente ale poeziei lui Petrarca în creația lui Garcilaso de la Vega

Unul din marii creatori ai culturii umaniste europene, Francesco Petrarca (1304-1374) și-a dedicat întreaga viață studiului clasicilor antichității, considerați drept modele pentru noua sensibilitate artistică a vremii. Dar nu numai atât, el a scris o întreagă operă în limba latină, din care amintim doar celebrul poem epic *Africa*, compus în nouă volume, epopee a victoriei lui Scipione asupra cartaginezilor în cel de-al doilea război punic, veritabil exemplu de vitejie pentru urmașii lor, care se complăceau doar să viețuiască într-o Italie divizată și supusă.

Tot în limba latină Petrarca publică *Bucolicum carmen*, conținând douăsprezece egloge de tradiție virgiliană, precum și volumul *Epistole metriche*, cu șaiszeci și șapte de epistole în versuri, avându-l ca model, de data aceasta, pe Horațiu.

Dar opera lui cea mai cunoscută a rămas cea scrisă în italiană, *Il Canzoniere*, alcătuită din 366 de compuneri (318 sonete, 28 cântone, 9 sextine, 7 balade și 4 madrigaluri), majoritatea poeme de dragoste, având ca obiect pe frumoasa Laurette de Noves, fiică a cavalerului Audibert de Noves, tânără pe care poetul o cunoscuse pe data de 6 aprilie 1327, în biserica Santa Chiara din Avignon, și care avea să-i fie muză pentru toată creația poetică de dragoste, una din cele mai frumoase din întreaga literatură universală.

Cu el, poezia europeană nu mai cântă figura abstractă, simbolică a iubirii cântăreților medievali, ci iubirea concretă pentru femeia cu "părul blond, cu gâtul alb ca laptele, cu obraji aprinși de văpaie, cu ochii senini, cu chipul dulce: pe care el o privește și o face să se miște în mii de feluri și extrage din aceasta un portret mereu nou, profilat pe fundalul unui peisaj frumos, câmpul verde, ploaia de flori, apa care murmură, natura devenită ecou al Laurei".¹

Cu Francesco Petrarca apare, deci, o altă viziune asupra dragostei și a femeii, asupra eternei căutări a fericirii aici și acum, nu în înalțuri, în abstractul imaginat al unei vieți de dincolo de mormânt. Această viziune se aseamăna cu cea a marilor maeștri antici, unde pasiunile, trăirile, suferințele și bucuriile se manifestau plenar și nu aveau nimic în comun cu cea medievală, cernită, simbolică, abstractă și îndepărtată. Chiar dacă actul creației se baza pe vechiul concept aristotelic de imitație a marilor valori ale antichității clasice, totul se realiza pe baza unui alt orizont spiritual, într-un alt timp al evoluției societății umane, iar actul imitației căpăta în acest fel adevărate virtuți creatoare. Se iau drept modele poeme tipice antichității (cu genurile specifice, nemuritoare, cu mitologia acelor timpuri) dar cu conștiința clară a valorii lor eminenteste estetice. Este vorba, în fond, de revelarea unor noi sentimente, a unor noi trăiri, în forme ce aveau în timpurile lor de glorie valori pur realiste. Acum ele servesc ca modele estetice în care se creează o nouă spiritualitate, un nou orizont al creației.

Sentimentul de dragoste al lui Francesco Petrarca este atât de profund, încât nimic nu mai există dincolo de vibrațiile ființei lui. Frumusețea femeii este o răscolitoare chemare spre împlinire a firii, în fața căreia bărbatul își descoperă precaritățile existenței neutre, nepereche și, ca urmare, imperfecte. Iubirea devine astfel aspirația

existențială spre armonia cuplului, spre idealul ființei, spre desăvârșire. Iubirea e chemarea spre bine și frumos, spre comunicarea cu "Marele Tot".

Dar toate acestea se împlinesc aici și acum, în vremea tinereții, în timpul înfloririi ființei, pentru că mai târziu intervine timpul cu acțiunea lui distructivă, nimicitoare. Iubirea este o piedică împotriva lui, este eternitatea de-o clipă a individului supus până la urmă destinului implacabil al morții. Dincolo de timpul prezent, nu mai avem niciun punct de reazem al firii. Spune poetul în sonetul XXXII: "Perché co llui cadrà quella speranza/ che ne fé vaneggiar sì lungamente,/ e'l riso e'l pianto, et la paura et l'ira:// Si vedrem chiaro poi come sovente/ per le cose dubbiose altri s'avanza,/ et come spesso indarno si sospira"² (*Căci va pieri cu trupul și nădejdea/ ce-nchipuirea ne-o hrănea cu șoapte,/ și zâmbetul și teama, și mânia.// Si-om pricepe atunci de-abia primejdia/ cărărilor ce dibuiesc prin noapte/ și lacrimii-i vom ști zădărnica*)³.

Dar pentru poetul renescentist iubirea nu e doar frumusețe a clipei, pură senzualitate, ci și chemare spre absolutul pierdut în confruntarea cu concretul vieții: "Co nobbi allor sì come in paradiso/ vede l'un l'otro" (*și-atunci am înțeles câtă dulceață/ e-n paradiso...*, sonetul CXXIII).

Dar atunci când iubirea îi este refuzată, omul cunoaște deznădejdea, sfâșierea interioară, rătăcirea, lipsa de sens a vieții. Afirmă poetul în poemul CCXXVI: "Passer mai solitario in alcun tutto/ non fu quant'io nefera in alcun bosco,/ ch'i' non veggio'l bel viso, et non conosco/ altro sol, ne quest' ochhi ann'altro obiecto" (*Nicicând n-a fost mai singură ca mine/ pasăre-n cuib ori în pădure fiară;/ lumina-ți caldă-n zori nu mă-nfășoară/ și nu cunosc alt soare să m-aline*).

Și totuși, suferințele din dragoste sunt mult mai de-nțele decât singurătatea pură și simplă. →

GEO CONSTANTINESCU

¹ Francesco de Sanctis, *Istoria literaturii italiene*, Traducere, studiu introductiv și note de Nina Façon, E. P. L., București, 1965, p. 303.

² Francesco Petrarca, *Canzoniere*, a cura dei Raffaele Manica, Edizione integrale, Grandi Tascabili Economici Newton, Roma, 1997.

³ *Canționierul lui messer Francesco Petrarca*, Traducere, note și tabel cronologic de Eta Boeriu, București, Ed. Paralela 45, 2003.

Este implacabilul tribut pe care-l plătește ființa pentru niște scurte, dar neprețuite clipe de fericire. Apare aici ideea de destin în care iubirea devine o pură consolare: "In tale stella duo belli occhi vidi,/ tutti pien'd'onestate et di dolcezza,/ che presso quei d'Amor leggiadri nidi/ il mio cor lasso ogni altra vista sprezza" (*Prea-dulce locu-unde-am rămas cu dorul,/ fără să pot plecând să plec vreodată,/ mereu în fața minții mi se-arată/ și greu mă frânge-n legea lui Amorul*, sonetul CCLX). În acest fel, poetul consideră suferința ca pe un semn al nobleții spiritului aspirând spre absolutul clipei sale, singurul dat în această lume: "alma, non ti lagnar, ma soffra et taci,/ et tempri il dolce amoro, che n'â offeso,/ col dolce honor che d'amar quella âi preso/ a cui io dissi: Tu sola mi piaci.// Forse anchor fia chi sospirando dica,/ tinto di dolce invidia: Assai sostenne/ por bellissimo amor quest'al suo tempo.// Altri: O Fortuna agli occhi miei nemica, perche non la vid'io? Perché non venne/ ella più tardi, over io più per tempo?" (*Nu mi te plânge, suflete, și-ndură/ și-alină dulce-amarul ce ne-nghetă/ cu cinstea dulce de-a iubi în viață/ pe cea mai dragă mie și mai pură.// Cândva, de pizmă ros și-amărăciune,va zice poate, unul, cine știe:/ Scump bir plătit-a dragostei durute!/ Iar altul soarta-nvinuind, va spune:/ De ce nu mi-a fost dat s-o văd și mie?/ De ce-a venit târziu, ori eu prea iute?, CCV)*

Cum observăm, iubirea este o sublimă compensație pentru tragicul destin al individului, de condiție imperfectă și limitată. Este starea lui de grație, împlinirea de-o clipă, armonia cu Cosmosul și contopirea cu natura. Este frumusețea și absolutul condiției umane.

Aceleași trăiri, aceeași concepție despre iubire o va avea cu circa un secol și jumătate mai târziu poetul spaniol Garcilaso de la Vega. Născut la Toledo în 1503?, dintr-o familie ilustră, a participat la toate marile evenimente ale istoriei țării din foarte puținul său timp de viață.

A fost cavalier militar de carieră și un bun cunoscător al culturii clasice, iar în scurtul timp care i-a fost dat să ființeze pe acest pământ (a murit la 33 de ani ca urmare a rănilor primite la asaltul fortăreței MUY) a scris, ca și Petrarca, versuri atât în limba latină cât și în limba vulgară (la el limba

spaniolă). Poezia sa de influență italiană a fost concepută din 1526, când l-a însoțit pe Împăratul Carol V în Italia, iar această tehnică a versului a continuat-o până la trecerea lui în neființă, în 1536.

Prin urmare, opera sa poetică nu este întinsă, însă conține aproape toate genurile cultivate de înaintașul său italian, a cărui operă o cunoștea foarte bine. Desigur, în limba latină a scris și mai puțin, dar în limba spaniolă a lăsat o operă de o armonie și de un echilibru ale formei inegalabile. Ea se compune dintr-o epistolă, două elegii, trei egloge, cinci cântece și treizeci și opt de sonete.

Ca și maestrul său italian, Garcilaso de la Vega are ca muză o femeie în carne și oase, doña Isabel Freyre, o tânără portugheză de o recunoscută frumusețe, aflată în serviciul împărătesei lusitane, femeie cântată și de poetul portughez Sa de Miranda, pentru care a fost chiar surghiunit de împărăteasă.

Dar această frumoasă doamnă s-a bucurat doar de frumusețea versurilor celor doi poeți, nu le-a oferit și dragostea ei. Fire practică, pământeană, ea s-a căsătorit în 1529 cu Antonio de Fonseca, desigur, sub condiția sa, fapt ce a pricinuit disperarea poetului spaniol. Afirmă el în *Egloga I*, deghizat în figura păstorului Salicio: "¡Ay, cuánto me engañaba! ¡Ay cuán diferente era/ y cuán de otra manera/ lo que en tu falso pecho se escondía"⁴. În acest poem, în gura păstorului Salicio sunt

cuvintele poetului înșelat în aspirații de acea superbă, dar etern schimbătoare femeie. Doña Isabel este numită aici Galatea. În partea a doua, cuvintele eului liric sunt preluate de celălalt păstor, Nemoroso, care deplânge în inegalabile versuri moartea iubitei sale, Belisa. Dar, după cum știm, este vorba tot de Isabel de Freyre, care va muri în anul 1534, lăsându-l pe poet neconsolat pe vecie.

Cum observăm, multe elemente din lirica lui Francesco Petrarca apar în poezia sa: dragostea neîmpărtășită, moartea iubitei, disperarea eului liric pusă aici pe seama trăirilor personajelor eglogei. Natura apare în acest poem ca și în toată opera poetică a lui Garcilaso, nu numai ca un decor stilizat, ci ca o vie participantă în desfășurarea sentimentelor personajelor: "Por ti el silencio de la selva umbrosa,/ Por ti la esquividad y apartamento/ del solitario monte me agradaba". Iubirea face ca natura și universul să devină accesibile, vii, deschise vibrațiilor stării de grație a ființei. Poetul îndrăgostit își simte sufletul palpitând, deschizându-se întru cuprindearea totului.

Emoțiile sunt sincere dar discrete, poetul îmbrăcându-le în bogăția de semnificații ale limbii spaniole cu tot ce are mai nuanțat și muzical totodată. Să urmărim gradația succesiunii trăirilor în curgerea sugestivă a întrebărilor retorice: "Tu dulce habla ¿en cuya oreja suena?/ tus claros ojos ¿a quién los volviste?/ ¿Por quién tan sin respeto me trocaste?"/ Tu quebrantada fe ¿dó la pusiste?/ ¿Cuál es el cuello que, como en cadena,/ de tus hermosos brazos anudaste?" Lait-motivul acestei prime părți a *Eglogei I* este: "Salid sin duelo, lagrimas corriendo". Tristețea este persistentă, dar nu are valențe tragice. De-a lungul poemului, devine chiar un soi de plăcere a suferinței, similară melancoliei lui Francesco Petrarca. Iar acest complex se transmite tuturor elementelor naturii: "Con mi llorar las piedras enternecen/ su natural dureza y la quebrantan;/ los árboles parece que se inclinan,/ las aves que me escuchan, cuando cantan,/con diferente voz se condolecen/ y mi morir cantando me adivinan". Natura apare sensibilă, umanizată. Sentimentele omului se reflectă firesc în ciclurile naturii și în aspirația spre măreția universului. →

⁴ Garcilaso de la Vega, *Obras*, Espasa Calpe S. A., Madrid, 1973, p.7.

Se realizează un fericit transfer de trăiri, deci o comuniune totală a omului cu acestea. Punct nevralgic al universului, omul îi dă acestuia sensibilitate, conștiință de sine.

În *Egloga II*, poetul unește bucolicul cu eroicul (întâlnite și în opera lui Petrarca) împreună cu glosa motivului horatian "Beatus Ille", încheind cu povestea de dragoste a păstorilor Camilo și Albanio peste care se suprapun faptele de vitejie ale Casei de Alba, de mare intensitate dramatică.

În *Egloga III*, poetul evocă peisajul patriei din jurul râului Tajo (așa cum făcea și marele înaintaș italian în cântonele despre Italia iubită).

În cele cinci *Canciones*, se desprind sentimentele-i de melancolie, de durere față de dragostea neîmpărtășită. Sentimentele de tristețe față de moartea iubitei sunt veritabile panegirice față de condiția tragică a omului din totdeauna. Dar sfâșierea lăuntrică a poetului nu se manifestă în avalanșe de trăiri, ci apare înfrânată, reținută, exprimată cu varii nuanțe ale resemnării stoice. Sentimentele adânci sunt sugerate de expresii elegante și armonioase.

Desigur că în forma fixă a sonetului aceste trăiri își găsesc expresia desăvârșită. Să ne amintim terținele din sonetul [*Escrito está en mi alma vuestro gesto*]: "Yo no nací sino para quereros;/ mi alma os ha cortado a su medida;/ por hábito del alma misma os quiero.//Cuanto tengo confieso yo deberos;/ por vos nací, por vos tengo la vida;/ por vos he de morir y por vos muero"⁵ (*Eu m-am născut doar într-o ta iubire/ precum e sufletul ești plăsmuită/ și-al lui veșmânt să fie a ta fire.// Prin tine am toată viața dăruită,/ prin tine m-am născut și-am și trăire,/ prin tine moartea mi-e și-o fi menită* – traducere de Dumitru Radulian). Cum observăm, sensul vieții poetului este dat de dragostea ce-o împărtășește pentru ființa iubită. După descoperirea acestei frumuseți și a trăirilor ce izvorăsc din ea, existența sa a dobândit alt sens. Dragostea este totul pentru omul renascentist, este un nou destin. Este suprema aspirație spre bine și frumos, este suprema dăruire. Este, de fapt,

descoperirea unui nou mod de a înțelege viața și natura. Este trăire și comunicare, este devenire întru un nou ideal. Acela de a trăi prin viața semenului iubit, acesta încarnând binele și frumusețea. Iar viețuirea fără acestea va fi o continuă eroare.

Atunci când iubirea s-a sfârșit, ea nu a murit, ci reverberază în nesfârșitul amintirilor. Cu bunele și cu relele. Mai degrabă cu sentimentele din cea de-a doua categorie, pentru că se manifestă continuu ca o acută conștiință a pierderii ireversibile. Avem ca exemplu poemul lui Garcilaso [*!O, dulces prendas...*]:"!Oh, dulces prendas, por mi mal halladas, dulces y alegres cunado Dios queria! Juntas estais en la memoria mía,/ y con ella en mi muerte conjuradas" (*O, daruri dulci, doar spre-al meu rău găsite,/ voioase, dulci, când Domnul o voise,/ voi, toate-n amintirea mea stați scrise/ cu ea, spre-a morții mele uneltire* – trad. Dumitru Radulian). Sau, în sonetul *CXLIII* al lui Francesco Petrarca: "Frumoasa mea din aburu-amintirii/ mi-apare-atunci și-atât de blând zîmbește,/ că uneori suspinul mă trezește,/nu dangățul prelung al clopotirii".

Moartea iubitei este sfârșitul a tot și a toate, este vestea că dincolo de prag și de profunda lui semnificație în ochii poetului nu va mai fi nimic. Și totuși, faptul că totul a fost atât de frumos și pur, totul a atins perfecțiunea binelui și frumosului omenesc, îl face să creadă că nu totul se sfârșește aici. Spune poetul spaniol în sonetul [*Oh, hado ejecutivo en mis dolores*]: „Las lágrimas que en esta sepultura/ Se vierten hoy en día y se vertieron/ recibe, aunque sin fruto allá te sean,//hasta que aquella eterna noche oscura/ me cierre aquestos ojos que te vieron,/ dejándome con otros que te vean" (*A mele lacrimi, pe-ăst mormânt vărsate,/ și ieri și azi, acuma le primește/ chiar de-n foloase îți aduc tăgadă,// până când noaptea veșnică, ce poate/ mi-o-nchide ochiul care te privește,/ lăsându-mi altul care să te vadă* – trad. Dumitru Radulian). La Francesco Petrarca apare ideea că ale sale cuvinte nu vor putea să se ridice la valoarea frumuseții care a fost ființa iubită: "Non son al sommo anchor giunte le rime:/ in me il conosco; et proval ben chiuque/ e'nfin a qui, che d'amor parli o scriva.// Chi sa pensare, il ver

tacito estime,/ ch'ogni stil vince, et poi sospire:-Adunque/ beati gli occhi que la vider viva-" (*Eu n-am ajuns pe culmi cu-a mele rime;/ și toți cei care dragostei se-nchină/ și-o cîntă-n vers pot pune mărturie.// Cine gândește, vede-n profunzime/ că adevărul nvinge, și suspină: Prea fericii cei ce-au văzut-o vie, CCCIX*).

Cum observăm, în timpul său, poetul spaniol a realizat complexa operă pe care Francesco Petrarca a împlinit-o mult mai înainte și cu mult mai vastă, în Italia. Ceea ce a realizat Garcilaso de la Vega în scurtul său timp de viață a fost transpunerea pe solul primitiv al limbii spaniole a unei opere poetice impresionante, rezultat nu al imitației servile a versurilor clasice sau a versurilor petrarchiene, ci al re-creării lor filtrate prin sufletul lui rafinat, iubitor, atotcuprinzător, totul transpus într-o limbă spaniolă de mare rafinament și echilibru al expresiei. Opera sa poetică, pe nedrept curmată de o moarte necruțătoare, deși eroică, este creată la cel mai înalt nivel de expresivitate, armonie și eleganță clasice. Așa cum putem afirma că literatura modernă italiană începe cu Francesco Petrarca, se poate spune că literatura spaniolă a fost adusă la marile standarde ce vor culmina cu valorile din celebrul Secol de Aur, de poezia lui Garcilaso de la Vega.

Endecasilabul italian, dus pe culmi de expresivitate de Francisco Petrarca, transpus în spaniolă cu atâta acuratețe și talent de Garcilaso a continuat o carieră de succes de-a lungul a mai tuturor epocilor de creație. Ca urmare, poezia de tendință tradițională de astăzi și de mâine din Peninsula Iberică se raportează cu mândrie la poetul care l-a transplantat cu atâta măiestrie pe terenul primitiv și fertil al limbii poeziei spaniole.

Bibliografie:

Francesco Petrarca, *Canzoniere*, a cura dei Raffaele Manica, Edizione integrale, Grandi Tascabili Economici Newton, Roma, 1997.
Francesco de Sanctis, *Istoria literaturii italiene*, Traducere, studiu introductiv și note de Nina Façon, E. P. L., București, 1965.
Cântonierul lui messer Francesco Petrarca, Traducere, note și tabel cronologic de Eta Boeriu, București, Ed. Paralela 45, 2003.
Garcilaso de la Vega, *Obras*, Espasa Calpe S. A., Madrid, 1973.
El soneto español en el Siglo de Oro, Selección, traducción, notas y advertencia por Dumitru Radulian, Ed. Dacia, Cluj, 1982

⁵ *El soneto español en el Siglo de Oro*, Selección, traducción, notas y advertencia por Dumitru Radulian, Ed. Dacia, Cluj, 1982, p. 42

Riscantă masca zâmbitoare

Posibil că e riscant,
periculos chiar – să ies
fără pălărie
și cu zâmbetul afișat dacic
în fața lumii
atât de diferită
(care e cel ce mă închipuie
aruncat în sulilele
cu vârful în cer?),
dar ce vină poartă
partea de lume
care-nțelege
că-mi dau jos pălăria
înainte de a ieși la lume,
lumea de care-mi pasă...
Iar celelalte...
rămână acasă
în colțul cu mai multă umbră,
unde nici eu
nu mă-ncumet atât de frecvent...

Oglinda pe care am tot întrebat-o

Când ajunge moartea
să-ți țină oglinda,
ai putea constata
că nu-i tremură mâinile
și că ai putea (abia atunci)
să te vezi cel mai adevărat.
Dar nu-ți mai pasă...

Singurătate divină ori dio ludens

Doamne-n toate, și în mine
e lucrarea Ta mereu...
Ce Ți-i, Doamne? Ce-i cu Tine,
de mă gâdili? Nu râd eu...

Are-un fel de veselie
Domnul când gândesc la El
și-l vreau chip, și-ntreb: cât știe
despre omul singurel?

Cât de singur poate Domnul
să rămână-n veșnicie?
Domnul dă pe om cu somnul?
Cât ar vrea în somn să-l ție?

Necită ultima carte

Se întâmplă să te trezești
cu senzația certă
că-i absentă o parte din tine –
constați
că ți-ai prins nereușit un braț
sub greutatea corpului
și brațu-i amorțit-amorțit:
nici să-l simți,
nici să-l miști –
nu lipsește mult
ca să-i cânti prohodul...

Nu e bine pe partea stângă să dormi,
nu se cuvine să strivești inima
cu atâta greutate,
cu atâta somn,
în care aluneci ca-n moarte,
nu se cade să încerci
unica neadormită
cu atâta somn contagios...
Deși... atâta lume
în somn ar vrea s-o încheie –
ultimul vis?
Ori altceva se visează la urmă?
Necităta carte (zice talmudul)...

Axa și aripile

Despre dragoste? Am scris,
scriu și acum, o să tot scriu –
cum a fost cu primul vis,
cum va fi cu cel târziu...

Somn adânc (exercițiu)

Am dormit, am dormit bine,
atât de bine-am dormit! –
se cruceau noaptea-ntreagă toți morții
la mine,
neștiind dacă-apuc și alt răsărit.

Trenul vieții

În gara A se-aburcă omul
în trenul vieții... Mama lui
îl duce-n brațe, ca pe Domnul,
când Domnul era prunc și pui.

La gara Z cine coboară?
Ce-a mai rămas din om se duce
în brațe, ca odinioară,
și se îngroapă sub o cruce.

Impresie de piscină zbciumată la malul Mediteranei

Se pare că marea ajunge
în fața hotelului *Annabella Dimond*,
unde piscina cu apele dulci
și malurile strict configurate
nu ar trebui
să accepte
asemenea contacte
și asemenea deschideri
e-xa-ge-ra-te.

Ai de ales la tot pasul

Cărțile, când ard în flăcări, altfel
luminează,
decât numai în cuvinte pline mocnind..
Cineva dintre pagini binecuvântează
pe oricine crește citind.
La tot pasul ai de ales:

*dai foc la cărți și te întorci în copaci?
ori cobori definitiv între oameni
și chiar înțelegi ce faci?*

Acum...
ce să vă mai spun despre cărți?
Ard la fel ca pădurile
ce creșteau în Sahara,
dar creșteau mai multe
și prin aceste părți.

Creșteau și-n Sahara păduri –
s-au aprins concomitent
cu primele arderi de cărți
în preelectoralele de pe nu știu care
continent...

E o legătură între pustiire
și arderea cărților de citire.
Dar, oricum... *la tot pasul ai de ales:
dai foc la cărți și te întorci în copaci?
ori cobori definitiv între oameni
și chiar înțelegi ce faci?*

Acum... despre citit ce să vă spun?
Nimic pe lume decât cititul mai bun!
Nimic pe lume mai dureros decât
citolul –
citești o pustie și deslușești... chibritul:

și chibritul din copac e desprins,
aidoma hârtiei luminătoare –
fratele-chibrit s-a aprins
și ard de-avalma cărțile-surioare!

Nezburătorul de mine

...Chiar vulturul
din când în când
(s-ar părea)
trage prudent cu ochiul
mai sus decât poate zbura...

Nu de alta

Asta vrem să știm
când venim la țântirim –
cum și ce-o să fim?

IULIAN FILIP

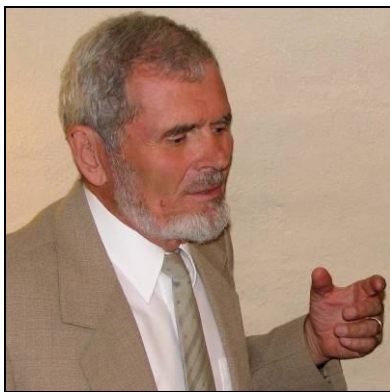
A SCRIE CORECT – A VORBI CORECT

NOI VREM, VOI VREȚI, EI VOR?...

A vrea este printre cuvintele cu cea mai frecventă utilizare în limba română, fapt probat, printre altele, de spectrul său semantic și expresiile în care apare. Iată doar o parte: *a voi, a pretinde, a intenționa, a aspira, a-și propune, a solicita, a ruga, a revendica, a dori, a poftii, a aștepta, a cere, a consimți, a primi, a putea, a peți, a(-i plăcea), a se învoi, a impune, a fi de acord, a fi capabil/ în stare, a fi gata/ pe punctul de, a fi hotărât/ decis, a avea de gând, a cere în căsătorie; vrînd, nevrînd; vrei, nu vrei, bea Grigore agheasmă; vodă vrea, dar Hîncu ba, a(-i) vrea cuiva binele/ răul; nu-i cum gîndește omul, ci-i cum vrea Domnul; cine vrea să înșele se înșeală; ar vrea să facă ceva și el, dar nu știe în ce fel etc., etc.*

A vrea este un act definitoriu pentru om, de aceea se și spune că *a putea înseamnă a vrea* (a se vedea zicala *voiește și vei putea*), punînd în lumină pe de o parte puțința, limitată de sumedenie de factori, pe de alta voința, ale cărei limite sînt greu de definit și tocmai de aceea poate deveni un stimul de nădejde pentru puțință, cu condiția ca voința să nu fie doar declarativă, ci să declanșeze resorturile puținței, ajutînd-o să-și depășească limitele. Este ceva din condiția de Sisif, cel care știe că, chiar dacă nu-și va putea duce sarcina pînă la capăt, limita anterioară va fi depășită și, de dragul acestei depășiri, este dator să-și reia truda, mereu și mereu. Este mitul veșnicei încercări, care spune că veșnic ne vom lovi de o limită, important fiind ca limita să nu fie aceeași.

A vrea și a putea. Toate procesele sociale sînt dominate de aceste două procese. Învățămîntul nu face excepție. De aproape un sfert de veac oricine a ajuns la conducerea învățămîntului a declarat că va face modificările necesare bunului mers al treburilor. *Voi face înseamnă* mai mult decît *vreau să fac*, pîrînd că e mai mult decît voința, puțința neîntrînd în discuție, și sugerînd că știi ce și cum trebuie făcut pentru ca angrenajul să corespundă funcțiilor reclamate. De aceea mai toți mai marii învățămîntului, dacă nu veneau cu o altă lege a învățămîntului, măcar o ajustau, pierzînd din vedere că legea stabilește doar cadrul în interiorul căruia trebuie să fie identificate modalitățile concrete de lucru. Mereu s-au făcut și se fac ajustări ce par a lărgi baza de lu-

cru, neglijîndu-se un fapt: precizările sînt limitări, nu deschideri, de aceea se aduc alte și alte precizări, limitări, încercări de încorsetare a realității, nelimitată în manifestările concrete ale existenței. Drumul spre iad e pavat cu intenții bune!

Vrem să facem din examene momente ale devenirii personalității umane. *Nu obstacole, ci momente ale devenirii*, care să garanteze atît individului, cît și societății că persoana examinată este capabilă să facă față solicitărilor etapei (etapelor) ce urmează. În actuala organizare examenul a devenit scopul pregătirii etapei parcurse; elevii fac liceul ca să ia bacalaureatul, în loc ca examenul de bacalaureat să ateste pregătirea necesară accesului în învățămîntul superior (probă: încercarea de a instituționaliza și un bacalaureat confort II). Ca atare măsurile ce se iau privesc (aproape) numai acest aspect. Ce altceva sînt simulările? Ce altceva e publicarea subiectelor urmînd a fi date la examen sau veșnicele reajustări ale programelor pentru examenul de bacalaureat etc.? Din instrument de lucru, examenul a devenit scop și e regretabil. Simulările din sport sau din zborurile cosmice sînt cu totul altceva. Acolo au a răspunde exact acelorași cerințe cu probele viitoare. În fața unui pacient, proaspătul medic nu are timp să revadă subiectele după care s-a pregătit pentru examen; ar fi cu totul o excepție ca pacientul să prezinte simptomele unei singure afecțiuni. Se spune, de altfel, că nu există boli, ci bolnavi.

De buna organizare și desfășurare a examenului e interesată nu numai instituția școlară, societatea, ci e interesat și examenatul, evoluția sa ulterioară fiind determinată de existența fondului de cunoștințe bază pentru înțelegerea viitoarelor cunoștințe. Am spus *e interesat*, folosind indicativul prezent, cu procesul considerat sigur. Trebuia de fapt să spun *ar trebui să fie interesat*, cu procesul văzut ca imperativ. Realitatea obligă la această

schimbare de atitudine față de examene, pe care mai toată lumea le contestă; sînt un rău, strigă mulți dintre elevi și studenți, ca și părinții lor, care le văd doar ca stavile ale împlinirii, dar nimeni nu a propus mijloace mai eficiente prin care să fie înlocuite.

Primul lucru care ar trebui făcut este să se stabilească dacă toate examenele sînt necesare. Cui folosesc de pildă, examenele fără nici o miză, cum este proba de evaluare a competențelor lingvistice de comunicare de la bacalaureat? Simpla prezență a candidatului este suficientă pentru promovare; indiferent de răspunsurile și de comportamentul acestuia, evaluatorul îl poate încadra doar în trei nivele de performanță: mediu, avansat și experimentat. Cerințele anunțate candidaților sînt (în formularea Ministerului!): înțelegerea textului, exprimarea și argumentarea unui punct de vedere, organizarea discursului, adaptarea la situația de comunicare, utilizarea limbii literare. Utilizatorului de nivel mediu i se cere (tot în formularea Ministerului): citește corect și cursiv; identifică idei în text; Exprimă un punct de vedere personal; Construieste un discurs clar, respectând parțial structura specifică tipului de text vizat prin cerință (descriptiv/ informativ/ narativ/ argumentativ); Își adaptează parțial discursul la interlocutori și la scopul comunicării; Își adaptează parțial comportamentul la contextul de examen, cu folosirea ezitantă a mijloacelor comunicării orale (verbale, nonverbale și paraverbale); Utilizează corect limba literară, în situațiile de comunicare date. Evaluarea după aceste cerințe, nu la modul riguros, ar conduce la, să zicem, lărgirea grilei de apreciere, cuprinzînd și calificative defavorabile.

Care este miza unui examen care pretinde cunoștințe reclamate de stadii inferioare de pregătire? O comisie de examinare a studenților de la litere restanți la morfologie cere să se răspundă în scris la două probe: 1. Alcătuiți un text în care să aveți: substantiv în cazul acuzativ; pronume reflexiv în dativ, formă neaccentuată; adjectiv pronominal de întărire, feminin, singular, dativ; adjectiv pronominal posesiv în cazul genitive; numeral adverbial: **5 puncte**. 2. Analizați morfologic și sintactic formele respective din textul alcătuit: **4 puncte; 1 punct din oficiu**. Cu cerințe aplicabile gimnaziului, astfel de examen nu are ce căuta la facultatea de →

**Prof. univ. dr GHEORGHE
MOLDOVEANU**

litere, fiind fără obiect. Este ca și cum pentru absolventul de liceu ar fi suficientă cunoașterea celor patru operații matematice.

După nenumărate examene, absolventul învățământului superior vrea să profeseze meseria pentru care s-a pregătit, iar atunci constată că producția nu-l vrea; la târgurile de locuri de muncă se reclamă mereu că solicitanții nu posedă cunoștințele pretinse de locul de muncă solicitat. Dar solicitanții au trecut prin sumedenie de examene, ceea ce le provoacă acum nedumeriri. Dacă au trecut cu note mari, nedumeririle sînt și mai mari. Concluzia este rapidă: proasta organizare și funcționare a învățământului superior. Lipsa de cunoștințe fusese reclamată însă și în timpul studiilor universitare; lipsa cunoștințelor de cultură generală, pe care trebuie să le asigure liceul, face ca noile cunoștințe, de specialitate, să rămînă disperate, să nu se articuleze într-un sistem, nepermițînd valorificarea acestora în orice condiții. Apare altă concluzie rapidă: proasta organizare a învățământului liceal, care dă vina pe cel gimnazial, care dă vina pe cel primar, care dă vina pe cel preșcolar. Și gata, o luăm de la capăt.

Mult așteptata și mult trîmbițata reformă a învățământului este și pentru acest moment un deziderat. Schimbările care se fac sînt fără perspectivă atîta timp cît sînt nearticulate. Lipsa perspectivei unitare provoacă neajunsuri nu numai în asigurarea cunoștințelor necesare fiecărei etape, ci, mai rău, în planul moral.

Accesul în treptele superioare de învățămînt pe baza rezultatelor din treapta premergătoare, în locul stresantelor examene de admitere trebuia să fie un pas foarte important, dar stresul de un an a devenit stres permanent, căci nota și-a schimbat menirea și funcționalitatea: nu instrument de măsurare a nivelului de pregătire, ci stavilă pentru accesul în trepte superioare. Elevii și părinții doresc accesul în școlile bune, pentru că acolo se face carte și le ocolesc pe celelalte. O dată ajunși acolo, uită ce-și doriseră și de ce. Importanță au notele, nu cunoștințele acumulate, ca atare începe bătălia pentru note, uneori cu aspecte dramatice, notele mici devenind de neacceptat. Și se caută vinovați: profesorii, elevii, părinții, programele, societatea...

Absolutizarea unui vinovat nu conduce la soluții viabile. În centru este și rămîne elevul (studentul), adică examenul, beneficiarul sistemului de învățămînt, asupra căruia se răsfrîng toate măsurile luate de ceilalți agenți,

dar ei nu pot rămîne fără reacție. Cum ceilalți agenți au așteptările lor de la elevi, e firesc ca aceștia, la rîndul lor, să aibă așteptări de la partenerii implicați în procesul formării. Știm (bănuim că știm!) ce li se pretinde elevilor, dar ce pretind aceștia, care sînt așteptările lor?

Se insistă mult în ultima vreme asupra așteptărilor de un alt fel ale elevilor și studenților de la școală, reclamîndu-se așezarea învățământului pe baze noi, astfel încît să devină mai capabil să cultive deschiderile, ceea ce nu e deloc rău. Ce ar fi rău în corelarea cunoștințelor de la cele mai diverse discipline de învățămînt?! Dar simpla intenție de corelare nu servește la nimic. Avansarea în cunoaștere presupune detalieri ale fenomenelor și proceselor, care să permită pătrunderea în intimitatea structurilor interioare ale acestora, în corelație cu structurile interioare ale altor fenomene și procese, care pretinde cunoașterea altor structuri și alte relaționări, la niveluri din ce în ce mai largi. Cunoștințe și iar cunoștințe, ce pretind eforturile necesare însușirii! Interrelaționarea fără cunoștințe este un nonsens, căci pe acestea se bazează, le exploatează. Capacitatea de interrelaționare a unui licean nu poate sta alături de cea a unui gimnazist. Interrelaționările din treptele superioare, obligatorii, sînt de altă natură. Aici trebuie căutată contradicția dintre așteptările factorilor implicați în procesul de învățămînt.

Producția cere mobilitatea maximă pentru angajați, care ar putea fi folosiți nu doar pe un post, ci pe cît mai multe dintre posturi. Importantă e nu cantitatea cunoștințelor celor ce doresc să se angajeze, ci capacitatea acestora de a le folosi în raport de specificul firmei după o perioadă cît mai scurtă de adaptare. Pe de altă parte, școala nu poate, și nici nu-și poate propune, să pregătească pentru o singură întreprindere, oricît de mare și de importantă ar fi aceasta, dar nici nu o poate exclude din preocupări, oricît de mărunță ar fi. La rîndul său, studentul nu-și poate reduce pregătirea la

Mihai Nechita-Burculeț • Biserică

specificul unei firme, la care este el convins că va lucra. Mobilitatea vieții economice actuale impune mobilitate în pregătirea forței de muncă, tradusă în capacitatea de folosire a cunoștințelor și deprinderilor adaptate la condiții diferite de muncă.

Examenul de bacalaureat trebuie să pună în evidență capacitatea absolventului de valorificare a cunoștințelor căpătate pe parcursul învățământului de cultură generală, nu repetarea verificării temelor pentru acasă de pe parcursul anilor de școală, probă a dimensiunii fondului de cunoștințe de cultură generală, bază pentru articularea cunoștințelor de specialitate din învățămîntul superior. Examenul de licență, considerat irelevant de cei care-l înțeleg doar ca o repetare prin însumarea examenelor din timpul facultății, trebuie să aibă ca obiectiv capacitatea de valorificare a cunoștințelor acumulate, prin raportare la condiții concrete de lucru, extensie a temei lucrării de licență.

Muncitorul care lucrează la o mașină o poate repara și repune repede în funcțiune, poate mai repede decît un inginer, dar, cînd el nu-i dă de capăt, inginerul, care, poate n-a mai văzut acel tip de mașină, trebuie să găsească atît cauzele defectării, cît și impunerea normelor de folosire, dacă mașina poate fi reparată și își păstrează funcționalitatea și randamentul.

Principial, orice factor implicat în procesul de învățămînt vrea să reușească, dar reușita procesului este determinată de măsura în care colaborează cu toți ceilalți factori.

În reușita elevului, a studentului se regăsește reușita profesorului, a părinților, a școlii în general și a societății în general. Ideea este general admisă.

Factor abstract în această ecuație, societatea, este investitor în întregul proces, de la un capăt la altul, dar este și beneficiar.

Nu este aici locul discuției despre măsura în care își respectă datoriile de investitor; sigur e că în calitate de beneficiar are un comportament riguros și nici nu și-ar putea permite să nu fie, căci acum societatea se manifestă la modul concret, prin firmele angajatoare, care vor să aibă la lucru oameni cu pregătirea pretinsă de aceștia.

Școala vrea să reușească asigurînd pregătirea reclamată de societate, elevii (studenții), ca și părinții acestora, vor să reușească, prin dobîndirea calificării dorite, societatea vrea să progreseze prin valorificarea potențialului forței de muncă.

Toți vor! Ce ne împiedică să putem să reușim?!

Maidan cu stofă

Poate că acesta e un maidan cu stofă, o preraphaelită înghețare a copcilor pe ser și a seralului în lucruri.

Dar din când în când cineva aruncă apă și se ridică gantera de praf. Făcutul mușchilor devine insectă de pătimire.

Umerașul simte și el în casele abisale. Când a fost să ne-ntâlnim în conul de umbră asta nu venea din niciun conifer.

O stofă neagră de borhot împărțea bănuinzi încoace încolo.

Sistem

I.

Poți să cazi în sexism, poți să îți bagi asfalt în venă, să înțelegi omul e mai greu *așa-cum-e!* Nu în plus, nici în minus. O câmpie o iei drept câmpie. Ia omul drept *ceea ce e* și nu-l judeca. Nu e vorba de toleranță, nici de superioritate, ci, poate, puțin mixat, e vorba de Tolstoi, care la bătrânețe umbla în haine de mușic și se simțea bine printre oameni simpli. Ei, dacă prinzi la tinerete firul ăsta e foarte posibil să te ia de nebun. Dar ce contează? În liniștea ta tu înoți răcoros-fericit. Ți s-a desprins o pieleță de pe inimă și pare că nu mai ești întreg? Foarte bine, e numai un voal de baldachin la Marea Neagră, pe plajă, în singurătate și departe de isterie. Ți aduce răcoare în inimă și o tonică. E un antisentimentalism totuși foarte sentimental. E rezistență. Nu trebuie să dai zece ture de stadion pentru asta.

II.

Lasă trebăluiala să marginalizeze, cocori cu mină să îți treacă prin ficat. Faber-Castell. E degeaba și să faci copii. Imaginează-ți-i în apa minerală pe care o bei, leagăna-i în bule. În câteva secunde va trece iluzia. Nu au

timp să picteze pe pereții gurii apeluri cu taxă inversă, nici șosele pe după dinți, transcanine. Ce poți face e să tragi linia de total, să o faci bară de bătut covoare și să bați numai carpete din holuri: acolo e spațiul unde nimeni nu e el, unde crește troița măștilor, hormonul de fățarnicie.

III.

Curate animale ies la lumină de pe șosea. Un câine jigărit căruia i s-a dat în cap, cu un dinte ca un led scos în afara gurii, îți arată că prinde bulgarii singurătății sale. Mai încoace de Varna. Luată. Vidinul, și el, cât de cât. Un all-inclusive în câine. Cu autocarele e mai greu, auto-Carele ești mai înainte de toți sfinții. În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, Amin. Dar, totuși, acest câine poate umbla, are o glandă care secretă drum: să tragem trei scaune la ea, cu lăcomie, să ne umplem burțile și căciulile. Apoi să ne descheiem la curele. Nu sunt din pielea aceluiși animal, nu s-au găsit. Lazarov a murit, nu mai scrie cu zahăr. Suntem numai noi aici niște popi care scriem cădelnițe cu vată de.

IV.

Pentru că se cade. Pentru că a înțelege omul îl putrezește mai greu. Și umple cu celule stem revolverul. Apoi îl duce în filmele cu pac-pac ale lui Nicolaescu. Să nu se omoare, să nască numai pistruiați și să se iubească între ei, să unească punctele, să le dea universuri în care să fie mai buni. Cine s-a înghesuit la nefericire? Unii zâmbesc larg și zâmbetul lor are monetărie la capăt. Dar, în semnătura lui Isărescu, niște mineri n-au terminat de săpat. Vor da de lumină, îl vor găsi pe Dumnezeu necrozat în facticitate, ultimul om numărabil, înfășurat în velințe de nori, în piele opărită de roșii. De vară.

Folclor stăpânit

Noi nu avem de fapt amintiri, amintirile alunecă pe Scooby Doo, pe blana lui de fotoni prăfuiți de tot felul de instituții adiacente; ar trebui să ne bată cuiul la intersecția a două sandvișuri lungi, cu baghetă coloidală toană în apropo, os moale pe care nu se poate baza când criminalul fuge cu tot cu crucea și urmărindu-l ajungi să o cauți pe ea.

Cea mai tristă dovadă că a trecut e atunci când îți observi copilăria urcând tot mai mult în poezia pe care o scrii și

așezându-se lent. Și când te razi dimineața (nu ca un loz norocos). Nu e multă însușire în aceste păstrăvării cu diafilmele pe ei, forurile de țâșnet. E numai un melanj ascetic, un etaj supraurban al orizontalei. Lucesc marginile ca ale oțelului tăiat proaspăt. Așa e genunchiul în interior, are purici de ecran tv – când nu se mai transmite. Ei dau de înțeles că se întâmplă ceva. Sunt anticorpii că începi să-ngenunchezi. Sunt rezistența din munți. *Niciodată nu știm de cât de sus ne dăm jos masca, nici cu ce turație ne radem dimineața de faianța neagră a caprelor de preasus, din preafabricare.*

Marele adevăr este că nu te ai decât pe tine.

Că porți în buzunare câteva firimituri tot astfel cum pisica are pernițe pentru că le-a împrumutat bicicletelor ochii ca să cadă de pe ele pe moale.

Un fel de fericire, un fel de alpinism în bunoară. Dacă ai fi, ai vrea. Un fir de păr din neamul porțelanului și al uitării. La raze și-a uitat o monedă de 5 bani în buzunarul de la piept și a cules cu ea tot cuprul din sora soarelui. Mai departe, a educat apa, a luat-o sub aripa sa.

Se termină caldul în lobotomia reptilei, aerul subreptice între el și el are loc să se încălzească, să își părăsească nevastă, copil, ceakră, rufă la uscat. Dar să nu uite nicicând acest vers complice.

De câte ori îmi dă cineva like, îmi amintesc o imagine cu Papa Ioan Paul al II-lea care atingea cu mâna creștetul unui copil. Și lua asupra lui răul. Lăsa binele. Folcloriza microbii, îi punea să se roage. Să crească ciuperca mai repede din bolnav, să o ningă.

Darie DUCAN (n. 10 mai 1988, la Târnăveni) este un poet român din tânăra generație, apărută după anul 2000. A publicat numeroase cărți, cele mai recente fiind *Dopamină în alexandrini* (2013), *Çavraj* (2013), *Poezii noi* (2014), *Poezii.Vectori* (2014). În 2013, la Paris, în timpul unor studii la Sorbona, scrie *Manifestul negativist* și pune bazele negativismului, o teorie proprie asupra receptării poeziei. Poeziile de mai jos fac parte din recentul volum *Poezii. Vectori*, apărut la Editura Nico, în 2014. Editor: Nicolae Băciuț. Revista *Vatra veche* găzduiește, număr de număr, rubrica intitulată *Colțul negativist* a acestei teorii asupra artei poetice.

Asterisc CUNOAȘTEREA DE SINE

Până a-ți înțelege propria-ți ființă trebuie să te înarmezi cu multă răbdare. „Sufletul meu ... Iată ceea ce mă tulbură. Nu-l pot aduce la lumină. Aș vrea să-mi găsească sufletul [...] Să-l măsoar, să-l cântăresc și să-l prețuiesc în valori [...] Pentru că sunt zile când voința mi-e sigură și mintea limpede. Atunci lucrez cu sânge [...]” mărturisește scriitorul Mircea Eliade în *Romanul adolescentului miop*.

Pașii spre descoperirea identității personale sunt cei mai grei. Eul tău personal este același, fie că ieri „Era o vreme când căutam în iarbă / trifoiul cu patru foi.” (*Era o vreme*, Simona Popescu), fie că astăzi, după ce odinioară „De-a baba oarba ne jucam acum / Sosește dragostea la ochi legată.” (*Sfârșitul copilăriei*, Ileana Mălăncioiu) Este mai greu să percepi că ești același. După cum îți era jocul, așa îți e și ființa. Între timp înțelepciunea își picură mierea și idealul îți stă în față cu ochi de vultur dar fătura ta a rămas aceeași.

Aș putea asemena trupul și sufletul literaturii. Trupul e acel real care împreună cu imaginarul, ficțiunea conturează sinele. „Nu se coboară, de pildă Făt Frumos în *cealaltă lume*, pentru a-și măsura puterile cu zmeii?” (Ștefan Augustin Doinaș, *Intersecția*) Dacă nu te cobori în tine însuși nu-ți descoperi visul ce stă să izvorască. „Sufletul înseamnă vocea intereselor trupului.” (George Santayana) Dacă trupul iubește dansul, sufletul îi învață arta. „Realitatea și irealitatea coexistă pararel.” (Ana Blandiana, *Pe pământ și în aer*) Trupul te ține legat de pământ dar sufletul te înalță spre cer.

Scriitorul Mircea Eliade încearcă în *Romanul adolescentului miop* să-și ducă sufletul spre lumină pentru a-i cunoaște toate fețele înfățișate prin verbele la modul conjunctiv *să măsoar, să cântăresc, să prețuiesc*. Un prim pas în descoperirea identității personale este dorința „Aș vrea să știu cine sunt și nu știu.” (Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*) După ce dorești a-ți măsura, a-ți cântări și a-ți prețui sufletul trebuie să ai voință neștrămutată. După voință urmează munca. „Atunci lucrez cu sânge.” (Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*) Fără muncă nu poți ajun-

ge la desăvârșire. Prin muncă reușești să-ți descoperi trăirile interioare. Odată ce ți-ai descoperit chemarea, chiar dacă cazii, ști să te ridici. Sinele descoperit suportă înfrângerea și reușește s-o ia de la capăt cu răbdare. „Dacă m-aș cunoaște ... Atunci aș fi atât de sigur de mine însumi și de viață ... Aș spune: așa mi-e sufletul și așa vreau eu. [...]” (Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*)

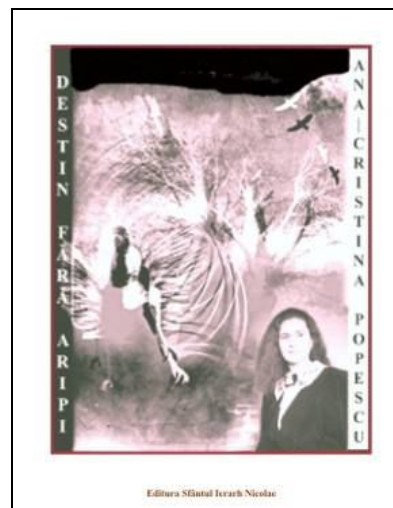
Pentru a reuși să îți cunoști eul interior, trebuie să privești în tine însuși (însăși) „Mă privesc. Privesc în mine” (Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*)

Din momentul în care privești în tine începe adevărata luptă cu viața. „M-a prins în ghearele lui calde / Un fluture crepuscular / Alături mie, copilandre / Torc mierea lumii din mărar.” (Emil Brumar, *Mierea lumii*) Devenirea eului este calea cea mai frumoasă și mai înțeleaptă, e aceea miere a lumii toarsă din mărar.

Adeea pentru a putea ajunge la propria-ți formă trebuie să te descoperi pe tine prin ceva aidoma ție, printr-un model „Shakespeare! Adeea te gândesc cu jale, / prieten blând al sufletului meu; [...] Căci tot ce simți, de este rău sau bine, / Destul că simt - tot ție-ți mulțumesc.” (Mihai Eminescu, *Cărțile*)

Drumul sinelui e o pădure deasă, atât de deasă, că uneori ai senzația că te înăbuși. Nu ai cum să te rătăcești în pădurea vieții tale dar poți obosi. Atunci te așezi între arbori și te lenevești și timpul trece iar visul tău staționează. Când nu ești obosit se întâmplă să te frământă ideea că toată pădurea vieții tale este ceva banal, că niciodată nu poate cânta la fel de armonios ca pădurea model ce te-a inspirat spre desăvârșire, ți-a arătat adevărata față a sinelui tău. Aceste complexe, frustrări sunt cât se poate de firești în descoperirea identității personale. Cel mai bun critic al tău devi tu însuși, trebuie doar să ai voință. Odată ce îți descoperi adevăratul foc lăuntric, el nu te va mai lăsa o clipă în pace. Îți va cere să lupți, să te înțelepțești și să trăiești. „Sufletul e ceea ce spada nu poate răni, focul nu poate mistui, apele nu pot eroda, vântul nu poate risipi.” (*Mahabharata*)

Eu m-am descoperit pe mine însămi prin cuvânt iar cuvântul a devenit carte. Anul acesta am publicat patru titluri de carte la Editura Sfântul Ierarh Nicolae din Brăila.

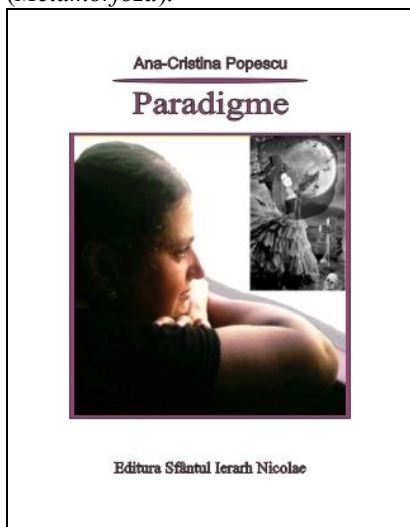
O să încep prezentarea pe scurt a celor patru titluri de carte cu volumul de poezie *Destin fără aripi*. Am ales să încep cu acest volum de versuri, deoarece poezia a fost primul pas spre descoperirea primăverii din mine însămi. Am descoperit acea primăvară magică încă din anii de gimnaziu și am ajuns să cred că fără ea, fără poezie, frumusețea vieții ar fi o umbră efemeră. Titlul volumului înfățișează acea încercare a mea de a-mi găsi aripile și a învăța să zbor. Poeziile din acest volum pornesc toate de la același mesaj, descoperirea sinelui pentru a putea zbura spre absolut. „Sunt cer și pământ; / Aripile de înger pierdute-n destin,” (*Dor de aripi*) Cerul e acea energie ce te înalță, e spiritualul din tine însuși (însăși) care te îndeamnă să îți cauți aripile pierdute și să te detașezi de tot ceea ce este trecător. Pământul este acea povară care apasă pe umerii fiecăruia și-l ține departe de aripi și de absolut.

„Am mers prin văi / și am văzut durere, și-am încuiat-o în cuvânt, / și a luat foc în suflet și în gând; / și Doamne, cât de multe mere! / mi-e frică, aș fugi de ele ...” (*Pe aripi de vers*) Fructul oprit din Paradis a adus atâta durere și aripi frânte, iar toată această durere când găsește focul viu al sufletului se poate transforma în cuvânt și pe urmă în vers. Cuvântul e metamorfoza durerii și a bucuriei, e aripa de înger mult căutată prin *Lăbăntul nisipului* „S-a scurs un șarpe de lumină, / [...] / Sunt în deșert, / Pe-o piatră-o urmă de lăcustă ... / Și tot nisip / [...] / Azi am ajuns la oază. Cuvântul, metamorfoza sufletului mi-a arătat oaza de verdeață de unde mi-am cules aripile regăsindu-mă pe mine însămi. „Mugurii sufletului / au →

prof. ANA-CRISTINA POPESCU

ascultat cântecul / florii de primăvară / și-au devenit îngeri / ce își sorbeau nectarul / din roua zăpezii.“ (Metamorfoză).

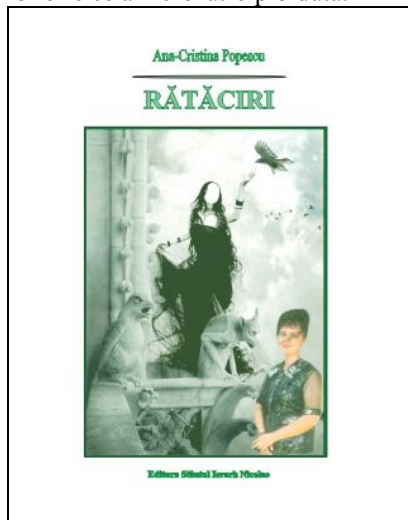

Al doilea titlu de carte e *Paradigme*. Volumul cuprinde șase piese de teatru. Prin teatru omul își poate descoperi albastrul din sine însuși, drumul spre absolut. „Riana: (citând) „Privește-ți mâinile și bucură-te, căci ele sunt absurde, / [...] / Ceea ce nu e fără de Timp este, ca amintirea / [...] / Eu mor cu fiecare lucru pe care îl ating / [...] / [...] / [...] / O, prietene, cum este albastrul tău ?...“ (Enghidu, Nichita Stănescu.) / Relu: Care este albastrul tău Riana? / Riana: Albastrul meu este asemenea unui apus de soare. Văzduhul a sângerat despărțindu-se de povara griului și câteva păsări frământau fața dublă a imaginii încercând parcă să-și înfigă colțul aripilor în iluzia soarelui ce a încetat să-și mai plângă focul. Dar albastrul tău care e? / Relu: Albastrul meu este oglinda apelor line, seninul cerului e lumina speranței. / Riana: E un albastru prea deschis. / Relu: Așa-l percep ochii mei. / Riana: Eu m-am ofilit cu fiecare clipă, „cu fiecare lucru pe care“ l-am atins. / Relu: Pentru că nu ai învățat să fii „ca amintirea“. / Riana: Nu mi-am mai privit demult absurditatea mâinilor uitând să mă bucur de ele. Am acceptat să mor treptat. / Relu: De ce? Nu putea să te oblige nimeni să faci acest lucru ... / Riana: Am renunțat să mai scriu. Scrisul a fost viața mea. [...] / Relu: Scrie!... Lasă acea parte din tine care ai ascuns-o ani de zile să ardă... [...] / Riana: [...] Unde-i primăvara de altă dată?... / Relu: [...] Caut-o în tine! Când vei descoperi primăvara din tine o să înverzești!“ (Coadă de rândunică).

Dorian, unul din personajele pie-

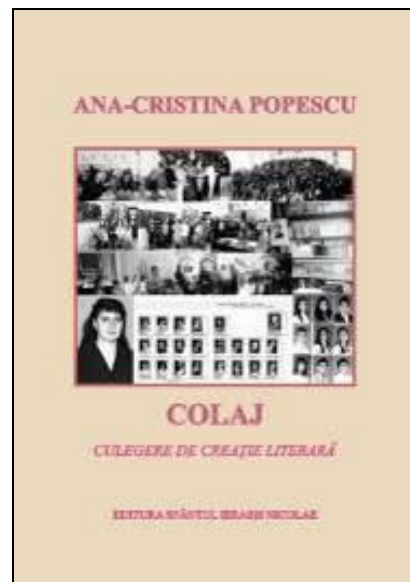
sei de teatru *Mesagerul*, își descoperă acel albastru al ființei sale prin glasul clopotelor. Toate momentele vieții sale au fost acompaniate de clopote. Clopotele s-au dovedit mesagerul vieții lui. „- Mii de clopote! Toată viața mi-a fost marcată de sunetul clopotelor. Totul a început într-o zi mohorâtă de toamnă. Eu mă întorceam de la grădiniță și clopotele bisericii au început să sune. Au sunat o dată lung, s-au oprit o clipă și au început să sune a doua oară, pe urmă a treia oară, mai pe urmă a patra oară, apoi au amuțit. Am auzit o bătrânică spunând că așa trag clopotele când moare un bărbat. Am priceput. A murit cineva.“

Afin, un personaj al piesei de teatru *Printre picături* și-a descoperit albastrul, motivul pentru care viața era cu adevărat frumoasă printre picături „S-a reîntors picătura de fericire ce am crezut-o pierdută.“

Volumul *Rătăcirii* este al treilea titlu de carte publicat în acest an. Volumul de proză *Rătăcirii* e un roman care a avut ca scop să surprindă zbuciumul interior al personajului principal feminin Edwina Ștefănescu, de la naștere și până la moarte. Acest zbucium interior s-a datorat unei iubiri care a devenit pentru ea absolutul. „O picătură de ceară a scrijelit ființa Edwinei într-o dimineată răcoroasă de toamnă. A căzut ca o frunză îngălbenită de vreme la ea în suflet.“

Al patrulea titlu de carte, *Colaj* pe care l-am lăsat intenționat la urmă este o culegere de creație literară. Punctul de plecare al *Culegerii de creație literară Colaj* a fost anterioara *Culegere de creație literară Îndrăgostiți de poezie*, apărută în 2009. *Culegerea de creație literară Îndrăgostiți de poezie* s-a dovedit benefică în viața elevilor, prin faptul

că eleve precum Preda Gabriela Dagmar, Haba Betarice etc. au reușit să descopere în ele însele acea latură sensibilă, frumusețea artei cuvântului și au continuat să scrie. Se poate observa lucrul acesta și pe blogul Gabrielei. Ambele eleve pregătesc un volum personal de versuri și proză pentru editare. Așadar, principalul obiectiv al *Culegerii de creație literară Colaj* a fost stimularea creativității elevilor, descoperirea sinelui, a talentului prin arta cuvântului. Alte obiective ale volumului *Colaj* au fost importanța lecturii în viața fiecărui om, inclusiv al elevilor; fixarea cunoștințelor de limba și literatura română prin teorie, fișe de lucru și teste; cunoașterea scriitorilor români și a operelor lor, importanța obiceiurilor și tradițiilor specifice unei zone. În Capitolele VIII - XII (paginile 99-245) ale culegerii menționate, sunt publicate creații ale elevilor. Printre creațiile elevilor poate să fie lecturat și esul elevei Andreea Buzuriu *Drumul către mine însămi*, care a fost premiat anul acesta cu *Mențiune* la Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana“ de la Brăila. Acest eseu a fost publicat și în *Antologia Festivalului*.

Toate cele patru titluri de carte apărute anul acesta pot să fie lecturate și pe <http://blogul.elzumina.ro>.

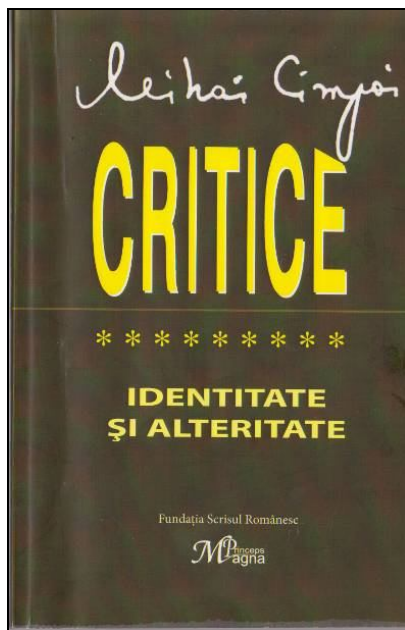
Cartea este drumul către tine însuși. Însăși viața omului este o carte. Eu, prin carte, prin arta cuvântului, m-am descoperit pe mine însămi. Doar cartea păstrează în ea tainele cele mai adânci ale omenirii și nu este supusă deșertăciunii.

ÎNTE LITERATURĂ ȘI FILOSOFIE

Nu doar titlul generic, **Critice**, sub care își așază opera de istoric și critic literar (împlinită acum, cu **Identitate și alteritate**, Editura Magna Princeps, Chișinău, 2011, în volumul al nouălea) îl motivează pe basarabeanul Mihai Cimpoi (membru însă în Academia Română și al U.S.R.) să se alinieze, ca să zică așa, lovinescienilor, dar și, parțial, programul, va să zică preocuparea de a face din critică un act de creație, lăsând adică să lucreze în analiză și comentariu spiritul artistic. Ar fi vorba, cu cuvintele maestrului interbelic – care, împreună cu G. Călinescu, va fundamenta la noi critica modernă - de a intra în esența creației artistice prin creația critică, „suprapusă celeilalte”. Aceasta va însemna însă la E. Lovinescu eliberarea esteticului din captivitatea conceptelor, ideistica în critică alterând, în viziunea sa, puritatea naturală a frumosului, producând în cel mai bun caz confuzii, în cel mai rău obturând valoarea literară. Spiritul lovinescian se împotriva atunci metodologiilor pozitivistice, „științifi-zării”, investigațiilor intolerante din teritoriile, străine, ale moralei ori psihologiei, sociologiei, filologiei și comparatismului; nu erau uitate de către magistru critica de texte, statistica, desigur filosofia.

Coeficienții numerici, cum îi numea E. Lovinescu, nu traduceau, în curățenia lor, esențele, poezia ca și viața rămân, zicea el, mereu niște necunoscute, esteticul nu se explică, nu se numără, e însă numenal, căzând sub incidența intuiției. În acest punct, programul lui Mihai Cimpoi diferă, vom observa, de acela al magistrului de la „Sburătorul”, el fiind adeptul valorizării în critică a coordonatelor ideatice, îndeosebi a conceptelor filosofice.

În special a filosofiei ca provocare și, deopotrivă, construcție a poeticului – o gândire și o construire a acestuia, așa cum se întâmplă cu filosofia la Martin Heidegger, gânditorul secolului XX. Nu oare tocmai de aceea, împotrivindu-se și el științificării și metafizicii, va proclama Heidegger sfârșitul filosofiei trecându-i prerogativele în

sarcina gândirii? Hölderlin, Rilke, Trakl îl îndrumă pe gânditorul tedesc nu doar în esența poeziei, dar pe calea gândirii și astfel pe calea spre ființă – a prezenței, cum ar spune el, al unei prezențe resimțite tocmai prin absența ce a cotropit lumea.

Nu e întâmplător așadar că un drum spre ființă cu Eminescu caută și Mihai Cimpoi (autorul demonstrând în raport cu filosofia o vădită aplicație) cu concepte însă din Jacques Derrida, descendent, cu Emmanuel Levinas (însă, așa spune, a rebours) din Heidegger și Fenomenologie, deja, mai departe, cu Nietzsche (vezi eseul **Eu și Celălalt – meditații cu Derrida despre Eminescu**). Încă din deschiderea capitolului, autorul ne familiarizează, într-o pură prezentare fenomenologică, cu programul, cu metoda asumată: „Eu/Celălalt apare, în contextul interogativității tensionate, marcat existențial de azi, care ne face să ne gândim nostalgic la banchetul platonician, la dialogul socratic și la orientalul dialog învățător/elev, o adevărată *dichotomie a dichotomiilor*”. Pe aceeași linie a interferențelor filosofiei cu critica și istoria literară, cu literatura, amintim și studiile **Eminescologia și modelul Bohr** (în marginea unui eseu al lui Adrian Dinu Rachieru), **Rebreanu și Dostoievski (modelul „albiei adânci”)** ș.a.

Firește, Mihai Cimpoi nu șovăie între, așa-zicând, contribuția analitică și adâncimea sau/și grația eseistică, de regulă el stăpânește bine echilibrul, cumpănirea.

Sunt destule aspectele în care Mihai Cimpoi se înfățișează în poziția

criticului merit despuerii operei literare spre a-i observa și descrie structurile, colaborând empatic dar și analitic cu scriitorii comentați. Mereu însă în culele, în pluriile analizelor apar formele abstracțiunii, provocând gândirea, autorul, așadar, neuitând, neignorând niciodată în demersul critic de problematica filosofic-estetică, tocmai această atitudine asigurând formulei sale critice caracterul creator.

Dimensiune ce nu exclude în niciun fel existența în textele sale a trăsăturilor ce constituie, ca să zică astfel, canonul criticii literare: justețea propoziției critice, adaptarea acesteia la natura și substanța operei.

A.I.BRUMARU

Mihai Cimpoi (n. 3 septembrie - 1942, Larga, Briceni, Republica Moldova), academician român, reputat critic, eminescolog, istoric literar, redactor literar și eseist basarabean. Academicianul Mihai Cimpoi este autorul unor opere fundamentale, dacă e să amintim doar câteva: „O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia” (care a cunoscut mai multe ediții), „Mihai Eminescu. Dicționar Enciclopedic” - o lucrare monumentală unică, și este autorul și realizatorul proiectului de durată „Congresul Mondial al Eminescologilor” (lansat în 2012).

-1960 - 1965 - Studii filologice la Universitatea de Stat din Moldova.

-Redactor la revista *Nistru*;

-Consultant la Uniunea Scriitorilor;

-Redactor la Editurile „Cartea Moldovenească” și „Literatura Artistică”;

-Secretar literar la Teatrul Național și la Teatrul Poetic „Alexei Mateevici”;

-În 1974, este acuzat de naționalism într-un raport al primului secretar al C.C. al P.C.M.;

-În 1987 este ales, în mod democratic și contrar recomandărilor din partea C.C. al P.C.M., în funcția de secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor, iar în 1991 devine președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova;

-Coordonează direcția de literatură română modernă a Institutului de Literatură și Folclor din Chișinău;

-Neobosită activitate (îndeosebi privind opera lui Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, George Bacovia, și Nichita Stănescu, Marin Preda, Grigore Vieru, Ion Druță, Dumitru Matcovschi) de alcătuitor, redactor, coordonator, colaborator, elaborator;

-Din septembrie 1991 până în octombrie 2010, a fost președinte al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova;

-Membru al Consiliului Uniunii Scriitorilor din România, membru de onoare al Academiei Române 1991, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei 1992, membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru al Organizației Mondiale a Scriitorilor PEN. (*Wikipedia*)

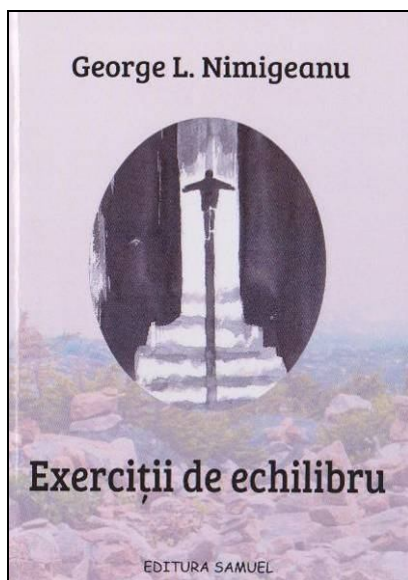
Poetul „travestit în cuvinte”!

„Travestit în cuvinte, / pe sforile-ntinse ale acestor poeme, / iată !... îmi scot / sufletul... la vedere...//”, spune **George L. Nimigeanu** în poezia **Balans**. Să-l credem până la... proba contrarie, căutând urmele de suflet, subsemnatul făcând, cu aplecare și știință de confrate poet, A.D.N.-ul poemelor din prezenta carte **Exerciții de echilibru**, apărută la Ed. Samuel, Mediaș, 2014.

Cartea pare un hibrid dintre ceea ce a găsit poetul în maldărul de manuscrise „uite” în camera sa de bloc, de la etajul 10, din burgul Mediașului și poemele mai noi, care încă mai au miros de proaspătă scânteie de vis. Nedatarea poemelor, însă, face aproape imperceptibilă linia dintre etapele de ardere, mai vechi și mai noi, într-o poezie. Spune poetul: „Răstălmăcind poemele mai vechi, / - de care mă împiedic prin caiete - / cercând „din flori” să fac „bucete” / să adâncească noime... în urechi, //...” (**Retrospectivă**).

Cartea este formată din trei părți, asemănătoare și deosebite, în același timp. Asemănătoare prin stil, deosebite prin subiectele abordate, însă fără o linie clară de demarcație. Sunt ca trei pietre cioplite „să sembuce”, pentru a da continuitate și trăinicie... zidului! În cazul nostru... zidul cărții!

În prima parte, intitulată **Oră exactă**, contrar celor cu care ne-a obișnuit în cărțile anterioare, **George L. Nimigeanu** „înfierează” timpurile de azi, deplânge pierderea reperelor adevăratelor valori, ale acelor care au dat echilibrul unei societăți, cât de cât, serioase. Temele abordate duc cititorul înspre subiectul de nișă din zilele noastre (și nu știu de ce), și anume cel al poeziei sociale. „Fețele nevăzute ale tăcerii” dezvoltă „civilizații ale fricii”, astfel încât autorul se întreabă și întreabă dacă „mai poate fi salvat veacul... / veacul acesta... scos la vânzare... / pe taraba minciunii... și... a trădării?” (**Veac la mezat**). Răzvrătirea este însă una palidă, poetul nu mușcă, nici nu pișcă, complăcându-se în a menționa situația și apoi în a se retrage, mulțumit de semnalarea făcută: „Așa că... de unul singur... în coșul istoriei, / între vorbele în doi peri ale celorlalți

înghionțiți / rabd clipa... ca pe-o cămașă de foc... / în lumina ei searbădă... citindu-mă... //...” (**Un poem oarecare**).

În lumina aceasta unde „bezmetice, mizând pe strămbul vremii, / în târg străin, minciunile ne vând /...”, autorul crede că „pietrele sunt mai sincere decât oamenii...”. De aceea, firesc, acesta este mai apropiat de morala celor din trecut, deși aceștia, „stînși” sunt, „în uitare... în Siberii... duși...”. Despre sine, un „portret”, în aceeași stare a deziluziei: „Rană-s!... umblătoare... printr-o amintire... / prin... durerea mută... și... prin cimitire!...” (**Răni deschise**) Și totuși, România profundă, care acum „sângeră... cum, pe cruce... Dumnezeu”, o poartă mereu cu el „pe vecie”. Și astfel există premisa de a o conserva, măcar în amintire.

În următoarea secțiune a cărții, **Lumina mersului pe apă**, autorul se așează confortabil în mijlocul universului său, univers la care își raportează eul. Spune despre sine: „zugrav al clipei, în cuvinte, adun tăcerile-nstelate”, „stelele... care-mi nasc... sub pleoape.” (**Crez**) Și mai spune: „Pe marginea gândului, mămpiedic... de câte un vis” (**Joc de lumini**) „Din realitate, -n lumile din vise, / din mine fug, / printr-o fereastră spartă, / în spațiile lumii interzise...” (**De-a clipa**).

„Cuvântul” este substantivul comun pe care autorul îl însuflețește, făcându-l aproape propriu. În cuvântul „cuvânt”, devenit leitmotiv, acesta adună veșnicile clipei. Doar astfel, „încărligând cuvinte...”, aces-

ta se simte cu adevărat viu.

Bunicul, mama, tata, „câmpiile fiilor fiilor mei”, „câmpiile stră-strănepoților.. stră-strănepoților fiilor mei” și, desigur, pe undeva, între copii și părinți, el, cel care se destăinuie: „N-aș putea spune câte milenii a traversat sângele / care mă cutreieră munte cu munte, vale cu vale...” (**Viața**).

Printre ele, fulguri nostalgice despre Bucovina copilăriei, gânduri despre Eminescu, despre „clipa cea repede ce ni s-a dat”, despre „viața mea – o clipă!” (adică „a lui” - n.m.), despre prieteni și legătura cu divinitatea, etc. Toate acestea... în cel de-al treilea puzzle al cărții: **Tablouri neînramate**.

Fiecare poezie în parte este o „ars poetică”, **George L. Nimigeanu** rotunjind cu grijă, fonetic, fiecare vers. Totul cu măiestrie de giuvaergiu. Fiecare poezie conține perla unei idei, fiecare are fațetele ei de strălucire. Surpriza fiecărui vers întretine flacăra atenției și curiozitatea pentru următorul vers, dând întregului bucuria într-o uimire. Redau, în continuare, un poem referențial, intitulat „Punct de fugă”: „Sâmbure tăcerii- duci în tine Restul! / Ce ți-a scris în Carte, buchisești cu viața. / Cu bătaia de pleoape... numeri veacuri, / către niciodată ostenind... cu fața... / Pragu-n care sângeți cumpănă te are; / nălucești... fântână... oazei din pustie... / Tâlcuindu-ți truda, te încearcă... somnul... / Visul... te condamnă... în contumacie... / Pipăind tăcerea, setea grea ți-o stinge / nălucirea clipei... doldora de... ere... / Din ce-i scris în Carte... ce citești „cu viața” / e... un punct... de fugă... Restul... e... Tăcere!”.

George L. Nimigeanu este un profesionist al cuvântului, cuvânt căruia, peste tot în carte, îi dă carate de prețiozitate.

Exerciții de echilibru e mersul său cel mai nou pe sârma subțire a recunoașterii valorii. Îi dă putere de mers, credința că are ceva de spus, dar și conștiința că harul primit de la Dumnezeu trebuie valorificat literar. Aceste poeme, cât și sutele publicate până acum în celelalte cărți, îi dau dreptul lui **George L. Nimigeanu** să spere, cu argumente solide, la o cămăruță în cetatea de veșnică amintire a poezilor adevărați.

RĂZVAN DUCAN

UN VIRTUOZ AL POEZIEI

La curțile boierești ale scrisului, Ion Pachia-Tatomirescu a ajuns prin Vladimir Streinu, în secolulul XX-lea.

Autorul lucrării **Versificația modernă** (1966) l-a creditat pe timișorean, văzând în puțiele texte expediate, ca să i se confirme pasul spre viitor, fără a bănuși nici pe departe întinderea orizontului de cunoaștere a ucenicului ascultător.

Astăzi, când și acestuia i-au trecut pragul interesului literar destui tineri în fieful catedratic de profesor, poate depune oricând mărturie cum te poți împlini în maturitatea intelectuală, în respirația limbii române, aici în Țară, când semnezi certificatul de nașterea unei valori ce te surprinde promițător. Propria-i experiență bate de mult la poarta consacării!

Ion Pachia Tatomirescu este în 2014 un intelectual împlinit în câteva departamente ale existenței cărturărești: ca dascăl de umanioare, ca poet cu vocație, ca splendid analist, în critică și istorie literară (vezi indicativul de dr. în filologie), ca teoretician literar, ca inventator de specii și teme literare, editor, îndrumător într-ale culturii lumii -, el însuși publicând cu grijă în limbile franceză, engleză, sârbă și germană.

Una din cărțile scriitorului de ultimă oră se intitulează **Caligraful de salmi**, Ed. Waldpress, Timișoara, 2013, 176 pagini.

Cu grija editorului, care își tipărește propria-i operă, a secționat-o folositor în orientările necesare... cititorilor. (O neapărată precizare: ipoteticii cititori sunt cei capabili să înțeleagă limbajul de specialitate, doar aparent neobișnuit, căci, în fondul său, rămâne unul original, ca în formulările lui de început. Bunăoară, autorul desfășoară tipologia salmului, luând în calcul metrica versului – trohaic, iambic, coriambic, dactilic, amfibrahic, anapestic, prim-peonic, secund-peonic, terț-peonic, quart-peonic, salmulgenunian, euro-salm-omologare).

1. Prefață – De la glosalmi și zalmiori, la ultrascurții salmi.
2. Anul salmului (1 brumărel 2012-30 răpciune 2013).
3. Caligrafii dintre hienoamenii kaki.
4. Caligraful de glosalmi.
5. Caligraful de zalmiori.

Toate textele sale... critice au menirea doar să prezinte, să prelungească într-un fel popularizarea achizițiilor de „noduri și semne” pe care le reclamă triumviratele din sutele de silabe, alcătuitoare într-o grupare de șoc

mental pentru... huseni. Aproximarea din umbră, ca o plesnătură de bici, cum pare a fi oricare dintre salmi, aduce aminte de Șerban Foarță, Ion Barbu, Nichita Stănescu, Nicomah ș.a. Deosebirea față de toți – cel puțin în privința ritmului sacadat -, constă în așezarea din pagină. La Pachia este certă insistent de marja dinamică a ritmului. Este ca o lectură provocată, gata să fie deschisă, să devină explozivă.

Noutatea celor două versuri (ale salmului) din suita de 555, este de o minunăție aparte, nobilă, prin izbitura stilistică afișată ostentativ. În perioada interbelică, Acad. C.S.Nicolaescu Ploșor tipărea în revista *Gând și slovă oltenească* ceea ce el a numit *frământări de limbă* (1936 - 1944, cu întreruperi).

Dacă arheologul, folcloristul și povestitorul oltean țintea să dezvolte bunul simț al limbii române în toate mediile social-culturale ale vorbitorilor din această parte de țară; poetul timișorean forțează imaginarii nevăzutului cititor pentru a-l determina să depășească relația dintre cauză și efect și să pătrundă în alte sfere ale asocierii, pentru a se simți și mai bine intrând în firida rădăcinilor de cuvinte.

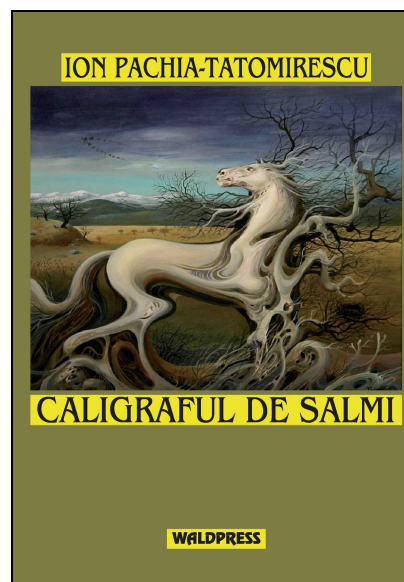
Aleatoriu, explic eu câteva : 173. *Fură / fulgu-njură. / 482. Blocuri-/ mii de șocuri.*

Toate nu sunt jocuri de gratuitate fonetică; ele au un rebusism care antrenează, provocator, la gândire și la decodare. Se-nscriu la ceea ce poetul s-ar fi gândit – *citesc deci, exist*. Excludem orice urmă de sentimentalism bigot.

De toată pilda sunt *glosalmii*, dezvoltăți în anturajul calendarului ortodox pe întinderea celor 12 luni, cu denumirea lor străveche (de la romani, care socoteau luna martie drept începutul anului, când se declanșau muncile agricole). Deci, *mărțișor, prier, florar, cireșar, cuptor, măsălar, răpciune, brumărel, brumar, lerundrea, gerar, făurar*. Structura strofică a fiecăruia în parte se prezintă așa: *distih, terțet, două catrene, terțet, catren*. Deci 2,3,4,3,4.

Așa că fiecare dezvoltă sau folosește cu asupră de măsură cuvinte adecvate lunii „omagate”.

Caligraful de zalmiori (I,II,...XII), (< Zalmoxe), se subsumează aceluiași reguli de structurare a anotimpurilor. De data aceasta, cu câte două cvinarii, drept omagiu fiecărei luni, în ordinea calendarului ortodox. Jocurile de rimă au bogăția lor stilistică, de la lună, la lună. Extrag puține versuri, adevărate indicatoare pentru traseele de idei pe

care circulă nestingherit poetul Ion Pachia: „*Gerar de năut arde-astronaut/ nezărit de Gange, dintre nori de goange,/ stelelor nevrut, Lunii scurt sărut-/ brazii – picioroange trec Lacteea-n cange,/ scrum de-astr-onaut, gerar de năut...!* (Zalmior I)

Câteva versuri de colecție (citește antologie!): „*În echerul blând, mai sfințesc un gând*”(II), „*Nimbul de harbuz crapă-n cucuruz*”(…), „*Dar o dată-n an, ou-i Magelan*”(…), „*harbuz – ou-n - an mi-e blând porțelan...!* (III), „*De aur am palat, cu otavă-n pat:/Zici că-i păr de zebră, cald, pentru vertebră*”(IV), „*La mine,-n eon, este-un Cogaion-*” (XI)

Zalmior XII, subintitulat „ars poetica”, păstrează aceeași structură de compoziție, două cvinarii, cu tonalitatea intrinsecă a baladei *Miorița*.

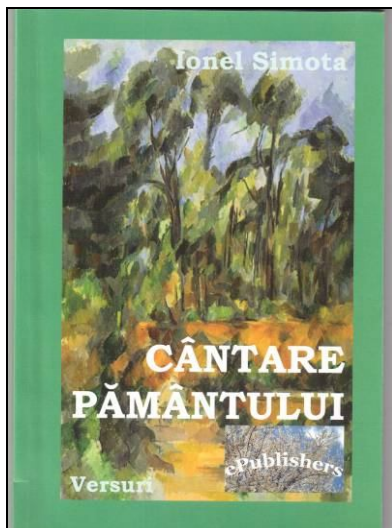
Rescriu a doua strofă : „*Și la nunta mea, eu sunt fulg de stea,eu sunt ochiul vrerii, eu sunt umbra mierii,/ eu sunt ochiul vrerii, eu sunt umbra mierii,eu sunt brăducea tot cu chipu-n nea, /hrană de-azur verii certe-a învierii –și la nunta mea, eu sunt fulg de stea ...!*

La sfârșitul unei lecturi frugale, conchid că poetul din Timișoara revoluționară are un program de lucru poetic bine organizat, strâns, și biruitor prin ineditul cultivat înadins. Nu numai ca să se deosebească în breaslă, ci ca să ne arate că limba română nu a încetat să-și bucure vorbitorii (și, bineînțeles, scriitorii, de orice vârstă) de multiplele ei valențe în comunicare. Toemai acum, când ea nu ne mai ajută, condiționat, ca ieri...

Că Timișoara are premianții în orice anotimp al anului, iar ei nu se așteaptă neapărat la premii de excelență, ci doar la recunoașterea valorii în sine, la un *distinguo* în Republica Literelor.

MARIAN BARBU

Cântare pământului

Lucian Blaga într-o extraordinară conferință ținută, în 1956, la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj, intitulată *Cum am tradus pe Faust*, a înveșnicit axioma: *Singurul surâs al tragediei noastre e creativitatea!* Desigur numai creativitatea, harul dăruit de Dumnezeu, talentul poate scoate pe om de sub tirania timpului și de sub iminența morții. Talentul este nemuritor. Prin talentul lui Ionel Simota, opera sa are vocația perenității. Cine este Ionel Simota? Dacă avem în vedere cele 15 volume de versuri publicate (debut în 1995) și faptul că din 2007 este membru al Uniunii Scriitorilor, putem afirma cu certitudine că Ionel Simota (n. 1971) este un poet de referință al poeziei românești din Transilvania, dar cu mari șanse de a fi cunoscut în întreg spațiul românesc.

Ultimul volum apărut al poetului Ionel Simota, *Cântare pământului*, publicat la Editura ePublishers, București, 2014 (cu o prefață de Ligia-Dalila Tudosie), definește perfect personalitatea autorului ca pe un poet în tradiția poeziei clasice românești, atât în tehnică cât și în tematică.

Lirica sa e reflexul unei puternice trăiri spirituale caracterizată prin gravitate și profunzime. Imaginarul poetic e centrat pe motive tradiționale. Impresionează insistența asupra unor cuvinte-simbol: pământ, lumină, mamă, poveste, sfânt, credință, cruce, tradiție.

Întregul volum poate fi receptat, atât ca bogăție tematică cât și ca tehnică, prin prisma primei poezii, intitulată *Poem autobiografic*. E poezia care convinge că volumul merită a fi citit.

Poem autobiografic are un pronunțat caracter epic: „A fost odată, într-o țară,/ Ce era încă frumoasă, / Un sat de Dumnezeu neuitat.” Inversarea adjectivului și forma arhaică neobișnuită construită cu prefix, topica neobișnuită introduc lectorul într-o străveche atmosferă rurală specifică în care mama are rol primordial: „o mamă ce mi-a așezat,/ În lumina ochilor, ploile,/ Și mi-a presărat stele în cale./ Să nu mă rățesc niciodată.” „Mama mi-a făcut o cruce mare / Pe care și astăzi o port / Încrustată la mine-n spinare”, trimițând la puternica legătură dintre spațiul și timpul copilăriei ancestrale și devenirea eului „în sfânta ocrotire a Domnului.” Grija dintotdeauna a mamei e prezentă prin insistența asupra realizării condițiilor de creștere, a „ridicării în două picioare” și a „desfacerii în floare”: „Mama mă muta mereu la umbră / Mă hrănea mai mult cu liniștea somnului,/ cu laptele luminii”; „Mama mă ascundea de crivăț,/ În sânul casei noastre.” Ce minunată imagine „sânul casei” simțit ca vatra strămoșească!

Durerile vieții nu au ocolit-o: „Mama plângea uneori, pe ascuns (...) / Sufletul mai mult o durea”, iar „eu” începeam să pricep: „am început să mă lovesc de pietre / Și nu înțelegeam de ce trebuie să doară, / Nu înțelegeam ce este sângele / Și de ce curgerea lui ne omoară.”

Deși tenta autobiografică este evidentă, cu prezența devenirii eului peste timp, remarcăm o armonioasă împletire cu tema artei poetice, a nașterii cuvântului: „Nu știam ce înseamnă cuvintele,/ Mă zbăteam între litere,/ Între silabe, mai apoi,/ Așa cum în miezul verii,/ Arșița se zbătea între noi.” Dificultățile inerente înălțării către abisul poetic nu constituie o stavilă: „Apoi am început să mă cațăr,/ Mai întâi pe cuvinte”; „Poveștile încă nu existau,/ Eram propriile noastre povești,/ Eram propriile noastre vise,/ Eram însăși visare...”

Mama este înțeleasă ca ființa căreia îi datorăm însușirea credinței strămoșești, a datinilor străvechi, a înțelepciunii și filosofiei vieții: „Într-o duminică, mama ne-a înșiruit / Pe cărarea bisericii satului / Și acolo, înlăuntru ei,/ Ne-a așezat pe toți în genunchi, / Ne-a învățat să stăm cu fața la Dumnezeu,/ Spre a nu ne fi greu,/ Și cum să facem creștinește

cruce./ După slujbă, ne-a spus / Că oamenii, după ce mor,/ Urcă la ceruri, sus,/ Și că, pe-aceeași cărare, și noi ne vom duce.”

Maturizarea se realizează treptat: „trupul îmi miroase a fraged fân,/ Puteam tot mai mult să muncesc,/ Deveneam într-un fel,/ Propriul meu stâpân.” De la imaginea concretă, fizică, în același poem de început de volum, ajungem din nou la esența creației poetice, aceea de a extrage frumusețea, bucuria, din fapte greu de pătruns: „Toamnele, mai târziu abia, / Am înțeles cât sunt de frumoase, / Eram tânăr atunci, / Trupul nu mă durea, / Viețuiam prin puternice oase. / Tata, uneori, ne suduia / Când greșeam fără voie, vreodată, / El era viguros și spârgea / Cântecul din fiece piatră.”

O anumită frenezie poetică declanșată de emoții se materializează într-un dinamism verbal tandru, plin de duioșie. Avem în vedere, spre exemplificare, strofa: „Mama ne obliga să-nvățăm,/ Se temea pentru noi,/ Pentru ce vom ajunge,/ Seara, la lumina lămpii, ne povestea / Despre copilăria ei grea,/ Și, cu aceleași lacrimi de sfântă,/ A nu știu câta oară, plângea./ Poeziile învățate în școală / Ni le spunea ca și cum atunci le citea.”

În același complex și întins poem (p. 15- 24), descoperim o ascensiune gradată spre cunoașterea de sine, ca o zbatere lăuntrică, începând cu declanșarea sentimentelor specifice tinereții: „Învățasem sărutul în vis. / Eram gata cât mai sus să zbor,/ Îmi era a dragoste,/ Îmi era a dor / De reînțoarceri,/ De plecări spre apus.”

Plecările spre apus, ce trimit la trecerea în lumea de dincolo, ne demonstrează încă o dată că destinul este implacabil, este un destin căruia nu-i poți cere explicații, poate doar să-i aduci un reproș. Sensibil și profund, eul poetic dorește să înțeleagă esențele lumii printr-o abordare atentă a miracolelor vieții: „Pe urmă am rămas tot mai puțini, / Casa încet-încet se golea, / Între noi ne vedeam tot mai rar”; „Mama avea mâinile crăpate / Și riduri avea, / Noi rătăceam printre străini. // Tata se pregătea să moară, / Ochii lui se mblânziseră deja,”; „... pe masă,/ Un munte de suferință zăcea, / Cimitirul era tot acolo, / Îl aștepta.”

Interesanta substituție a eului liric din finalul poeziei *Poem* →

LUMINIȚA CORNEA

autobiografic ne descoperă încă o dată „arderea” poetului simțită în fiecare vers al volumului, trăirea revelației descoperirii sinelui. Concret, finalul accentuează nostalgia după satul natal și familia de odinioară, sentiment al dezrădăcinării atât de intens prezent, mai ales, în poezia transilvănenilor: „Astăzi, mama e tot mai bolnavă, / Ca și mine, / (...) Satul e acum o altă poveste / Ce tot mai greu o citesc, / Dar poemul acesta / mereu o să mi-l amintesc.”

Evidențiem și alte poeme cu titluri semnificative pentru mesajul transmis, precum: *Cântare pământului, Nelămurire, Căutări, Cu Esenin, Lăcaș sfânt, Strămoșii, La Vulturi!, Tricolorul, Oamenii, Vor veni sărbătorile* etc. Există, în poezia lui Ionel Simota, o preocupare permanentă de a ține legătura cu strămoșii, considerându-i parte a vindecării sufletului: „De acolo, din străfunduri, / Ei îmi surdă cuminte / Și îmi dau povețe / Despre iubire și despre iertare.”, fără teama de a-i tulbura: „Eu le ascult povestea, / Fără să tulbur cumva, / Cu clipirea ochilor mei, / Apele adânci și așa zburciumate ale istoriei.” (*Strămoșii*)

Tăria zbaterii neîncetate provine din vrednicia înaintașilor, din înălțimea munților, din cuibul vulturilor, din voia Celui Atotputernic: „De la vulturi am învățat / (...) // Și tot de la ei am luat / Zbaterea neîncetată, / Lupta până la capăt / (...) / La vulturi am urcat de câte ori ne-a fost greu / La vulturi și la Dumnezeu...” (*La Vulturi!*)

Pare că semnele identității cu Țara este o mângâiere pentru sufletul poetului datorită faptului că pentru tricolor „Ca pe un dar suprem, / Pentru care, de atâtea și-atâtea ori, / Ni s-au jertfit eroii...” (*Tricolorul*)

Volumul *Cântare pământului* ne dăruiește o poezie distinctă, specială, ce ne convinge de valoarea versurilor lui Ionel Simota, cântăreț al plaiurilor românești cu toată bogăția lor spirituală, identificându-se cu trăirea identității neamului.

Vocea lui poetică este puternică, individualizată, fiind unul dintre poeții care au avut un parcurs ascendent, o creștere în anvergură ce a păstrat o fidelitate totală pentru adevărata poezie. Avem în vedere grija și acuratețea cu care scrie, gândește, se jertfește fiecărui vers. Suntem convinși de valoarea acestei

poezii vindecătoare a sufletului, un adevărat medicament spiritual. Adăugăm, pentru plăcerea lecturii, condițiile grafice deosebite ale volumului, cu o copertă ce încântă privirea – reproducerea unui desen, *Pădure*, de Paul Cezanne.

UN POET VIZONAR

Poeme din cer de Constantin Bihara (Editura Transilvania Expres, Brașov, 2014) este o carte care aparține unui poet deloc neglijabil, dar neglijat, al literaturii române de azi. De ce neglijat? Pentru că publică neselectiv, nu știe să-și organizeze cărțile, nu e în stare să țină cont de părerile celor din jur. Își strică de pildă această carte minunată, eminesciană ca atitudine poetică, prin ținuta grafică cu pur și simplu o poză memorialistică „Cu elevii la Mănăstirea Curtea de Argeș”, absolut lipsită de sens.

Versurile vizionare, minunate, parcă inspirate de Cel de Sus, se sustrag atât concreteței cât și abstracțiunii: „În cutia aceea a mea, liniștită, / Liniștită era raza de soare și umbra, / Liniștit era ochiul și arcul celulei întins / Să arunce spre cer săgeți gânditoare. / În cutia mea intra rezonanța / Altor cutii, iară propria rezonanță / Nu putea fi transmisă, eram

Mihai Nechita-Burculeț • Biletul

vulnerabil. / Nu puteam de aceea să fiu pe frecvență”. (**Universul programat**).

La *Cina cea de taină* erau mereu treisprezece, poemele au căzut din cer în număr de treisprezece. Forța vizionară este cea care renaște trecutul și previziunea într-un prezent perpetuu. Traduse în franceză aceste versuri i-ar uimi și i-ar umple de admirație pe succesorii lui Gaston Bachelard. Iată că nu trebuie să fii sorbonard pentru a fi savant în delicatul, nebunescul de sensibil domeniu al poeziei – o scânteie de geniu este de ajuns.

Deși aparține unor ani diferiți (din 1985 până în 1999), tonul și ritmul sunt unice și unitare. Din nou sunt nevoit să regret categoric dispariția atât de necesarei meserii de lector de carte, a aplicării ei, firește.

Aș fi renunțat la *cuvântul înainte* sau l-aș fi încredințat altcuiva decât autorului cărții. De preferat ar fi fost un nume cu autoritate. Aici lecția lui Nichita Stănescu ar fi de urmat, ar fi trebuit urmată. Deși avea prieteni și era adulat de o puzderie de critici, poetul, cu de la sine putere sau sfătuit bine, nu a avut nevoie de pre/postfață la niciuna din edițiile celor *11 elegii* ale sale. Un asemenea tip de creație ar fi trebuit să rămână o enigmă. E didacticist să jignești inteligența eventualului cititor descifrând-o înaintea lui. Arătându-i calea.

Să nu insist. Cartea ar trebui republicată într-un tiraj masiv, bine difuzată, luată în seamă de critici grei, pentru că merită: „Era un timp colosal, mustind parcă a lapte/Și miere în jur, peste tot se vede o minune, / Planetele, stelele care-nnoptau, Soarele, Luna / Se vârteau după mine, ca fetele-n horă, (s.m., M.D. – ce spuneți?) / Câte o minune era în fiecare loc, chiar în iarba / Crescând, în mieii jucându-se, în ploaia de vară, / Iar eu nu făceam altceva decât să mă știu printre ele, / Intram într-un lan pân’ la brâu și era o minune, / Dormeam sub un prun și altă minune era și o alta”. (**Universul minunat**).

Asemenea versuri sunt greu, dacă nu imposibil de găsit în poezia contemporană, dominată (cantitativ) de o mare dejecție postexpresionistă, luând din expresionism numai fervoarea unui soi de negare a formei respectuos-clasice.

Discursul poetic al lui Constantin Bihara are naturalețe și fior, chiar dacă topica e manevrată de metrica retorică: „De la unul la altul o mare diferență era, / O diferență care era înconjurată de ziduri, / Timpul era un fel de depozit de suflet, / Sufletul era acolo unde credeai că nu este”. (**Universul oglindit**).

Este atât de evident că mototrul frazei este repetiția! Producerea poematică este susținută de forța imaginarului, de măiestrie și dincolo de orice conduct filosofic, de această magie, deseori uitată, a inspirației, lucru pe care îl răspică și titlul cărții.

Nu dincolo de sens, împreună cu el, trebuie să simțim vibrația muzicii: „Oprit peste lucruri părea că e timpul / Și totul în jur îmi refuza interesul / O pădure încă se mai năștea, se năștea liniștită / Sub învelișul subțire, de gheață, al tăcerii”. (**Universul tăcerii**).

MIRCEA DOREANU

Îndemn la ascultare

În lumea cărților, la editura *Cu drag* din Chișinău, a apărut o ediție nouă – volumul de poezii *Învierea femeii lui Lot*, de **Maria Gabor**. Chiar de la prima vedere, citindu-i doar titlul, devine clar că autoarea se pronunță în vers liric asupra unui argument luat din Biblie. E un pas îndrăzneț din partea unei persoane laice, dar totodată și salutabil, căci Sfânta Scriptură trebuie bine cunoscută de către toți creștinii și cei versați în materie fac un gest de laudă, venind în ajutor și celorlalți, mai puțin cunoscători de adevărurile biblice.

Apoi, începând a răsfoi cartea, involuntar îți oprești privirea ba asupra unei poezii, ba a alteia, până când definitiv îți dai seama, că trebuie să citești totul laolaltă. Și te adâncești în lectură cu cea mai mare pasiune, neputând să lași cartea din mâni cu una-cu două. Fiindcă ea te cucerește puternic și rămâi nespul de impresionat. Te impresionează atât stilul liric perfect al autoarei, cât și multiplele semnificații de sens ce ți se descoperă de la un vers la altul. Sunt sensuri percepute de Dna **Maria Gabor** în rezultatul unor trăiri profunde ce le-a avut dânsa de la cunoașterea întâmplării cu femeia lui Lot.

În continuare, desprindem încă o ambianță bine reușită ce caracterizează cartea - echilibrul dintre cugetările autoarei și limbajul bogat și întru totul potrivit înaltelor ei trăiri! Toate împreună îți ajută să înțelegi clar, cu întreaga-ți ființă, cele mai mici nuanțe ale faptului descris în carte, fac să-ți vibreze coardele inimii la cuvintele și expresiile, care, fără doar și poate că sunt purtătoare de har duhovnicesc, căci de la ele îți vine și căldură și lumină și liniște și nădejde în mântuire.

Cine se simte împovărat de păcatul neascultării, găsește în această carte destulă mângâiere sufletească. Ți-o insuflă pasajele în care autoarea vorbește despre mântuirea celor care, urmând exemplul femeii lui Lot, ar putea să se transforme și ei în „stâlp de sare” și să rămână pe veci fixați în mantia nemișcării, însă prin pocăință se învrednicesc de mila lui Dumnezeu și El îi aude, le vine în ajutor. Deci, chiar părând a fi încremenit în păcate

greu apăsătoare, omul cu credință puternică în suflet ajunge, mai devreme sau mai târziu, la pocăință sinceră, rostită din inimă zdrobită.

Iată cum descrie **Maria Gabor** efectul unei asemenea stări: „Pământu-împovărat adună-n sare / Nemăsurata sete de căință”; și atunci Dumnezeu face ca „Pământul să nu moară, ci să-nvie” (**Cu alte viziuni**). Laitmotivul învierii, renașterii acelora care nu se pot numi pe sine altfel, „decât soața lui Lot”, adică se consideră ei însuși stâlp de sare, când „Neascultarea le-a-ntrecut pe toate”, îl aflăm și în următoarele versuri: *Cu-a mea privire-ntoarsă înapoi, / Până la Judecata de Apoi, / Mai am nădejde să scap lumea mare, / Bărbați, femei, căzuți din ascultare, / Care se bucură că stâlpul meu / I-antors la timp, să creadă-n Dumnezeu”.* (**Cu-a mea privire-ntoarsă înapoi.**)

În aceste versuri se anunță, după cum ușor se poate de înțeles, unul din obiectivele de bază ale creației autoarei, care constă în îndrumarea semenilor de a crede neclintit în cuvintele Domnului. Căci când nu te îndoiești de a crede în ele, se întâmplă ceva miraculos cu tine.

Autoarea ne destăinuiește acest gând în următoarele versuri: „Și mii de ochi în solzii mei de sare, / Deschiși într-un extaz evlavios, / Îmi dau puteri și simțuri neștiute. / Jur împrejur doar chipul lui Hristos / Mă binecuvântează din volute” (**Pământ și Cer nou la Marea Moartă**). Stăpânită de aceleași simțiri înalte, altădată autoarea exclamă: „Simt bucuos lumina care răsare-n mine!”

(**Crinii luminii**). Dar până a ajunge să simți pătrunderea luminii în suflet, trebuie să te dedai cu totul rugăciunii, trebuie mereu să-L ai pe Dumnezeu în faptă și în gând. Ne-o spune autoarea în poezia *Azi mi-a bătut la poartă un cerșetor pribeag*, unde citim: „Mă rog o noapte-ntreagă: *Iisuse, vino iar, / Nu mă lăsa pustie, lipsită de-al Tău dar!*”

Și în multe alte poezii sunt prezente cereri înflăcărare către Dumnezeu și Maica Domnului, către Preacuvioși părinți din lumea celor drepti, precum este Părintele Arsenie Boca, cinstirea căruia pentru Dna **Maria Gabor** a devenit o necesitate sufletească, de rând cu enorma recunoștință ce i-o poartă pentru mulțimea de binefaceri la adresa oamenilor credincioși.

Drept model de rugăciune stăruitoare e posibil să-i fi servit rugăciunile sfințelor femei creștine Emilia, Macrina, Anthusa, Monica ș. a., căroră le sunt închinare versuri uluitoare în poezia **Mame creștine**. Citim aici: „Îmi aduc deodată-aminte de Emilia, Macrina; / Câtă stăruință-n fapte și în rugă, nopți și zile, / Mama, sora și bunica Sfântului Mare Vasile. / Antiohia, Monica, văd în sufletul lor plin, / Pe Ioan Gură de Aur, pe Fericitul Augustin. / Toate-au alergat la Domnul, toate au crezut în bine, / Nona și Anthusa, mame, sfințele femei creștine, [...]”.

Cu multe virtuți e înzestrată autoarea **Maria Gabor** și ele, prin acoperământul lor duhovnicesc, îi luminează nu doar propria ființă, ci și calea spre sufletele și inimile aproapelui. Oricine, adâncindu-se în citirea cărții, s-ar putea convinge de influențele benefice și de suflet ziditoare ale versului gaborian.

Învierea femeii lui Lot e un volum de poezii foarte bogate în procedee artistice, de unde, în mare măsură, se și trage ținuta lui poetică de o eleganță extraordinară. Merită a fi evidențiate repetarea, imaginația în vis, metafora, epitetul. Cu ajutorul lor și datorită ăscușinței sale deosebite de a mănui cuvântul și a construi fraze splendide, autoarea a creat o operă de certă valoare literară în domeniul ortodoxiei. E o operă pe potriva înaltei pregătiri profesionale ce o are dumneaei și a credinței de neclintit la care a ajuns. →

Conf. univ. dr. ANA SOFRONI

Procedeeul repetării ne atrage atenția în special când se fac referiri la florile de crini cu facultățile lor specifice. Și se întâmplă asta destul de frecvent, chiar un compartiment întreg însușește poezii, în care figurează această floare uimitoare. El are același titlu, ca și poezia ce încheie compartimentul și totodată volumul, și se numește **Cu florile de crin**. Semnificația i-o întvedem în strălucirea faptelor și a gândurilor creștinului cugetător tot așa, precum licărește de albeață și de mirese un crin în alcătuirea lui firească. În limbaj poetic, melodios, autoarea ne arată influența crinului asupra stării ei sufletești în felul următor: „*Bune Vestirile ce vin / Mi-aduc și mie-un gând senin / Și toată viața mulțumesc / Pentru ce simt și ce trăiesc, / Cu florile de crin*” (**Cu florile de crin**). Dintr-o altă poezie aflăm că îndrăgita floare îi și vorbește autoarei, într-atât de strânse relații există între acești doi subiecți. Exemplificăm faptul cu versuri din poezia **La Crucea de la mormântul Maicii Zamfira**: „*Mă țin de Crucea Maicii. Flori de crin / Îmi spun că ea mă ține, nu mă țin*”. Da, crinii au prins grai în creația Doamnei **Maria Gabor**. Fantastic și încântător moment poetic! El a putut să apară ca o urmare a purității sufletești, ca o dovadă a viețuirii după legea cea dreaptă, căci doar atunci imposibilul din jurul nostru poate deveni posibil. Fiindcă atunci își arată puterea firescul din fiecare creatură a lui Dumnezeu și ceea ce e firesc, te menține mereu pe drumul drept, nu te lasă să te îndepărtezi de dreapta credință. De floarea crinului, ne mărturisește mai departe autoarea, sunt legate mai multe din visele ei frumoase. Citim în poezia **Un vis cu crini**: „*[...] Și simt cum se desface în mintea mea o floare, / Îmi năvălește-n față parfumul ei divin / Și visul meu se umple cu mii de flori de crin*”. Crinii simbolizează luciditatea și limpezimea gândirii în orice împrejurare ne-am afla, dar în special când ne deschidem mintea către cele duhovnicești.

În preajma Tronului Maicii Domnului ei au trezit în sufletul autoarei simțiri incomparabile. Să atragem atenție la următoarele versuri și ne vom pătrunde adânc de semnificația crinilor în creația Mariei Gabor: „*Boboci de crin pe bolta minții mele se deschid [...]*”, ne

spune cu mult patos autoarea la începutul poeziei **Tronul Maicii Domnului**, ca puțin mai târziu tot aici să adauge: „*Binevestește-un clopot în ceru-i de aramă / Că s-au deschis toți crinii*”, iar „*Un crin plecat în față, în chip de monogram, / Mă umple de mireasma minunii din frumos - / Văd începutul lumii de la Iisus Hristos... / Toți crinii de pe boltă cu rădăcini se prind / De mintea mea uimită, de sufletu-mi mirat, / Și simt, Măicuță Sfântă, că azi am înviat!*”

Deci, datorită crinilor, te simți renăscut, readus la o viață nouă, privești la lumea din jurul tău cu ochi limpezi și înțelegători.

O asemenea stare ia naștere nu din altceva, decât din miraculoasa lumină dumnezeiască, iar minunații crini cu splendida lor albeață, cu claritatea și prospețimea lor sunt, după cum e ferm convinsă Doamna **Maria Gabor**, adevărați și neîntrepuți purtători de lumină dumnezeiască (**Crinii luminii**).

Cele mai profunde viziuni ale sale autoarea le prezintă ca pe niște reflecții ale imaginațiilor din vis. Procedeeul e unul din cele mai potrivite pentru situațiile, când logica realității s-ar putea să nu fie pe deplin înțeleasă de către cititori. În vis adevărul chiar și gol-goluț are drept la existență, tot în vis adesea te dumirești mai ușor de cele ce ai greșit, dai și de soluții potrivite în cazuri de încurcături complicate etc., pentru ca trezindu-te din somn, să încerci a materializa în realitate ideile cele bune ce ți se arătasera. Visele de acest gen, ca o continuare a gândirii de zi, nu-ți întrerup căutările duhovnicești, ci, dimpotrivă, te țin mereu pe unda cugetărilor asupra lor.

Mihai Nechita-Burculeț • Paharul cu vin

Foarte frumos e redată starea de vis, de exemplu, în poezia **Genunchii inimii**. Iată cum o face aici autoarea: „*M-am întâlnit cu mine-n vis, în strană. / Nu mă vedeam. Stăteam îngenunchiată, / Așa că am trecut neobservată / Prin fața mea, s-ajung drept la icoană*”. Iar după rugăciunile din vis, s-au întâmplat următoarele: „*Și mă trezesc. Icoana Sfântă-n noapte, / Sub candela cu-a ei lumină-aprinsă, / Mă umple de-o putere neînvinsă: Cu osteneală, visu-mi cere fapte*”. Deci, rugăciunile vor continua și în realitate, dar deja mai înflăcărat, fiindcă protagonistă se va ruga nu doar cu genunchii îndoiți, ci și cu inima îngenunchiată, ceea ce în vis, din lipsă de puteri, nu i-a izbutit. Însă grație frumosului vis, ea și-a aflat slăbiciunile și acum știe în ce chip e posibil să sporească în rugăciune. E ca și cum a urcat încă o treaptă spre desăvârșire duhovnicească.

Complicate frământări sufletești din timpul visului aflăm într-un șir de poezii, cum ar fi **Coșmar, Dă-mi plânsul adevărat! Un vis cu crini, Stare, În strană, Vreme este..., Zori** etc. Toate ele ne sunt model de trăire profundă a sentimentelor ce țin de credința noastră ortodoxă.

Dar mai mult ca orice, volumul de poezii **Învierea femeii lui Lot** vine să ne îndemne la ascultare de poruncile dumnezeiești, de fiecare cuvânt al lui Dumnezeu.

Pentru ca să nu devenim, din proprie voință, „stâlpi de sare” la nimic folositori, ci să ne învrednicim de îndurarea și mila Domnului întru mântuire sufletească.

Vom scăpa de sarea de pe noi prin pocăință sinceră, pornită din inimă curată. Trăgând toate învățăminte din pilda femeii lui Lot, să luăm-aminte și la acela dintre ele, care ne spune să nu ne uităm cu regret la cele rele ce le-am lăsat în urma noastră, căci ele au fost trecătoare, iluzorii, împătimitoare de suflet.

Noi niciodată să nu uităm, că nestăvilitele plăceri lumești atrag asupra omului pedeapsa cu prefacerea în stâlp de sare.

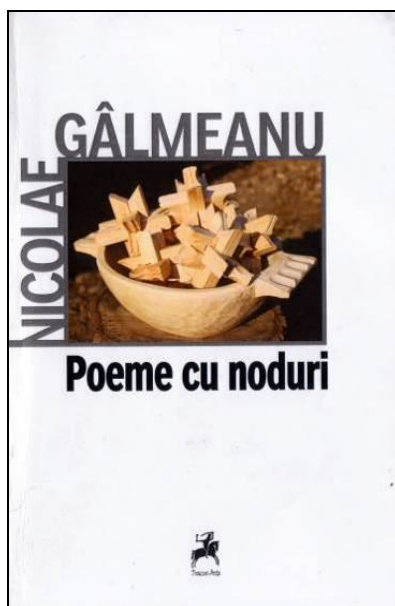
Cartea **Învierea femeii lui Lot** de **Maria Gabor** își așteaptă cititorii fideli, că multe are a-i învăța. Fie binecuvântarea Domnului peste noi toți!

14.07.2014, Brescia (It.)

OBSTACOLE LIRICE

„Pactul de lectură” cu cititorul (de care vorbea A.Lesenciuc, comentând de curând chiar în aceste pagini de revistă prozele scurte ale lui Nicolae Gâlmeanu) e vizibil, am impresia, și în poezia scriitorului buzoian. Propunerea aci a autorului ar fi aceea a straturilor textuale multiple, pe care lectorul, având cheia, le-ar putea pătrunde succesiv sau, când a rătăcit-o, ar rata astfel dezlegarea: trecând de un nivel, livrat dinadins ochiului lejer, el se va pierde în căutarea celorlalte, criptate mai sever ori înălțate în simboluri, sfârșind așa în obscuritate.

Iată, de pildă, cum începe poemul **De noapte** (vezi **Poeme cu noduri**, editura Tracus Arte, București, 2012): „La camera aceea nu se bate la ușă. Totul se încuie./ Vântul scheaună la pereți./ „Cu cine vorbești tu acolo?” întrebă alb ca varul/ „Cu cenușa”/ La fiecare cușetă, casetă și vizetă e un vorbitor/cu mâna la gură, să nu se audă ce se vorbește./ de sar capacele ceasurilor când tac./ Se luminează ecranele telefoanelor mobile./ iar mie mi se aprind călcâiele de noapte/și-mi cade câte un fus orar din buzunar, aud/tastând zidurile, „o fi dormind cineva în firide, cu obloanele trase”:/ „Mă, tu nu te mai trezești o dată?”/ Tăcere (de mormânt=atribut, fie el și adjectival). Primul strat textual e, se vede repede, prozos, evenimential, ascunzând bine arderea aceea de dedesubt, răscolind și lămurind sub pară simboluri și embleme; nu florul, dar conceptul liric. Un strat ascunde la fund un altul, *evenimentul*, de exemplu - și el aici numai ca o aluzie kafkaiană (din **În fața Legii**, dacă nu mă înșel), pășind va să zică în golul abstracției – va deschide spre aspectul, așa-zicând metafizic, al dispariției, mai degrabă al neauzitului/nenumitului morții. Nivelul incoativ (dar ar putea fi totdeodată și cel de-al doilea, al treilea) e așadar, ca să împrumut de la gânditorul francez cunoscut, o barieră, un obstacol epistemologic. Un obstacol, un prag, o piedică: care însă nu ne oprește, din contra, cum am afirmat și cu alt prilej, el facilitează oarecum cunoașterea. Ar fi va să zică un obstacol conținut, cuprins

în însăși cunoașterea noastră, în însuși ustensilul cu/prin care cunoaștem. Dacă dorim să-l aproximăm cumva, să ni-l reprezentăm într-un fel mai palpabil (metaforic chiar, potrivit adică poemelor de față), am putea spune că obstacolul epistemologic e aidoma respirației – pe care, iată, n-o simțim, deși aerul care o umple e străin de corpul nostru; e aidoma, apoi, atmosferei pe care nu o vedem, cu toate că e tocmai mediul vederii; e, încă, asemenea privirii pe care, în oglindă, n-o zărim decât în chipul ochiului care privește. Obstacolul epistemologic e încrustat astfel în însăși cunoașterea, însă nu doar în cunoașterea inocentă, nechestionată, care încă nu e supusă întrebării. Noi nu ne apropiem cunoscător de realitatea exterioară/interioară decât cu astfel de obstacole înainte-ne, nu suntem virgini în fața acestei realități, a lumii. Atunci când se prezintă în câmpul cunoașterii, al creației, sufletul nostru nu mai este tânăr, e deja bătrân: are vârsta prejudecăților sale, a inerțiilor sale, a îndemânărilor și îndrăznelilor, a abilităților; are vârsta culturii sale. O **Fărălogie** (titlul, el însuși, o invenție lexicală, întărind parabola abstrusă a, ca să zic așa, nevizajării nimicului, a neființării) e construită așijderea pe o suprapunere de planuri textuale – tot atâtea, dacă vrem, obstacole ce nu ascund, însă, semnificații, dar, treptat, nelimepezindu-le, le înmulțesc și aprofundează. Să citim poemul: „Înainte de toate venea singur, cu un fir de scamă de iarbă/în gură, furat de la un

muzeu de antichități,/îi era urât și căuta în ce libertate să se ascundă, era surd/și n-auzea nicio urmă în urma lui,/nu vedea până unde, se mira de spaima/că trebuie să se bucure de vitamina de, întrebându-se/cum de-a răznit până aici,/și toată lumea se dădea în stambă și în drăgăci,/până când întrebă năucit în materia sa:/ „Voi ce faceți aici? Am început cositul”./Și nu era nicio iarbă”.

Recuzita poetică, ustensilul, foarte personalizate, conturează la Nicolae Gâlmeanu o dicțiune lirică originală: drama condiției umane, avataarii sau petrecerea prin istorii a acesteia sunt prinse, iată (vezi poema, remarcabilă, **O taină**), într-o formă textuală fără, de exemplu, de dilatarea în mari imagini – e aci mai degrabă o descripție mărunță, aș zice fastidioasă ca o contabilitate; dar drama istorică redusă la o poveste serală de bloc de cartier, de o concretețe parodică, va înainta pe nesimțite, ca într-o înceată stingere, la momentul fatal și dureros al extincției. Scena copiază un coșmar. Să parcurgem în întregime poemul: „Se temea să nu fie văzută și turnată la turnătorie și își/ascundea ca o taină în fața blocului,/întra, își vedea de treabă urcând fiecare palier, fără/să spună nimeni care îi era rostul în acel bloc cu multe etaje./unii trăncăneau că ar ascunde narcotice ori etnobotanice,/alții se lăudau că au cumpărat la prețuri de criză second-handuri./cerșetoria s-ar fi mutat din stradă în blocuri, se bârfea,/din contră, că vindea lactate ecologice și/se trăgeau cu mâinile copiii, până când/ cineva a trădat și se îngâneau zorii./Tot blocul intră în alertă și locatarii privesc prin vizoare/orice mișcare a mascaților, până la etajul 25, deflagrați/ în garsoniera incriminată, se dovedi că totul fusese/o alarmă falsă, pentru că nimeni nu găsi pe nimeni în urmă./ Din lambriul ușii sparte se putea vedea pe o noptieră/o candelă aprinsă, iar în pragul pregătit de cu seară/trona masiv un tablou în care o mamă strîngea/la piept, alăptându-și fiul, nimeni nu vedea că/cearceaful era ud și până la parter fiecare tavan/elibera câte un strop alb din pictura aceluia tablou”.

Nu e aci oare, în cadru îngust, neînsemnat, însăși imaginea lumii noastre în neoprita ei cădere ?

A.I.BRUMARU

Porțile Cuvântului*

S-au împlinit cincisprezece ani de când Sânziana Batiște (pseudonimul Mariei-Feliciei Moșneang, născută la Brad, județul Hunedoara) a publicat volumul de poeme *Zodia Lupilor* (1999). Au urmat, în mai puțin de un deceniu, alte patru volume de versuri: *Miei de lumină* (1999), *Doine și dore* (2001), *Pășunile zeilor* (2007) și *Odaie sub cer* (2007).

În 2011 (respectiv 2013) apăreau două ediții bilingve ale *Zodiei...* Cea româno-maghiară (*Zodia Lupilor/ Farkasok csillagjegye*), în frumoasa tălmăcire a Simonei Györfi și cea româno-engleză (*Zodia Lupilor/The Star Sign of the Wolves*), traducătoare: Diana-Viorela Burlacu. Ambele la editura clujeană "Casa Cărții de Știință". Anul acesta, la eLiteratura, București a apărut ediția a doua, revăzută, a celor două volume, în format electronic și tipărit.

Cred că nu greșesc considerând *Zodia Lupilor*, cartea care a marcat debutul editorial al scriitoarei, o mărturie, cu mijloace prin excelență ale liricii, a trecerii poetei prin ceea ce domnia sa numește *Porțile Cuvântului*, marcând ireversibil opțiunea sa pentru (pe cât de ademenitoare, pe atât de nemiloasă) împărăție a poeziei, ca posibilă alternativă existențială. Iar marea tagmă a poezilor din care Sânziana Batiște acceptă, în cele din urmă, să facă parte, este constituită, în viziunea poetei, din cei ce-și au destinul marcat de această „zodie a Lupilor”, metaforă esențială pentru ideatica volumului.

Voi încerca, în cele ce urmează, să deslușesc firul călăuzitor al acestei *inițieri*, aventură experiențială relevantă pentru întreaga creație lirică a poetei.

Zodia Lupilor cuprinde șaptezeci de poeme, recenta ediție româno-engleză având ca motto, spre deosebire de celelalte, un haiku preluat din *Pășunile zeilor* „Pagină albă/ zăpadă spulberată –/ umbra LICORNEI”, în care poeta surprinde, cu subtilitatea-i caracteristică, puritatea și misterul actului creator, cu reverberații în mitologie. De altfel, tema predomină în volum, numeroase poeme nuanțând cu migală divorțul

de o realitate agresivă și vulgară și inițierea în procesul efervescent, nelipsit de primejdii, al nașterii și devenirii poeziei.

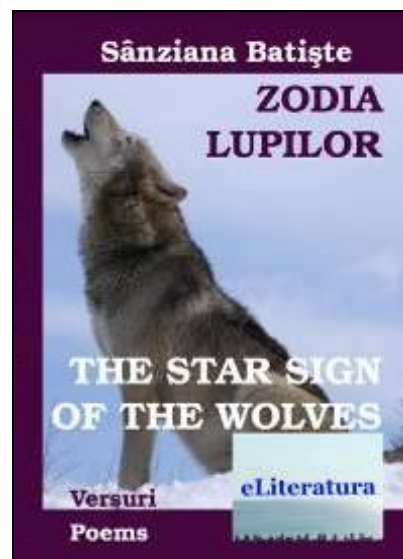
Astfel, apropierea poetei de „pagina albă”, acest răstimp divin, ca o iluminare de har, devine un veritabil refugiu eliberator („vama mea de taină/ singură mare care mă primești”) transformându-se într-un gest pe cât de sfios, onest și necesar, pe atât de dureros și magic, de-a dreptul sacru: „Brațele străvezii-mi întind spre zare/ ținându-mi sufletul pe palme, sus/ pășind încet/ cu ochii orbi/ spre ascunsul murmur/ senin/ egal/ fără apus”. (*Vamă*)

Actul creației – *clipa de magie* – se transformă într-o adevărată ceremonie și se poate realiza doar într-o atmosferă ce amintește de vremuri de altădată („trosnește focul – gergele în pace”) și doar după ce sunt îndeplinite câteva condiții esențiale (debarasarea poetei, de pildă, de toate acele „podoabe” lumești, ca într-un gest de purificare): „Arama brățării mele/ alunecă încet și se desface șerpește/ străbătând hârtia// Iat-o acum în colțul ei retrasă/ și așteptându-și tainul de lapte – // Poezia”. (*Ceas*)

Chemarea Cuvântului e mai degrabă *predestinare* („căci mi-era dat/ să nu mă mai împotrivesc”), următoarea etapă fiind *acceptarea* („de-acum vină/ lumină din lumină/ efluviile – // cuvinte/ cuvinte/ cuvinte”), în cele din urmă poeta fiind practic *inrobitea* de acest miraj al slovelor: „am început să fiu/ nesățioasa ta iubită”. (*Căci mi-era dat*)

Apropierea de *Porțile Cuvântului* dobândește conotații de nuntă, purificarea săvârșindu-se de această dată printr-o *baie de cuvinte*: „M-am spălat din cap în călcâie/ cu zeamă de cuvinte-amăruie// În loc de veșminte/ cuvinte/ cuvinte”, în cele din urmă „baia” transformându-se într-o adevărată „beție”: „M-am împodobit febril/ bucuos ca un copil// Să am curaj m-am îmbătat/ cu cuvinte de căpătat”. (*La Porțile Cuvântului*)

Odată pătrunsă în acest labirint al creației pe care și-l țese singură, și „scoica tăcerii spartă e”, stridența și falsitatea lumii vor deveni tot mai insuportabile pentru poeta solitară („Atâta fală despletită – / baloane multicolore/ panglici/ și tobe/ și trâmbiți// O-lé!”), sfârșind printr-o

fugă de real: „Unde să mă ascund cu umilița-mi/ unde – bob de piper al tristeții”. (*Atâta fală*)

Sânziana Batiște devine necruțătoare și cu alaiul falșilor poeți (aserviți) mărșăluind cu fală în prim planul realității mincinoase, cărora unii le admiră „bolboroseala cu pretenții sibilinice – / erzațul de filozofie/ dezmățul cuvintelor/ explozia nervilor/ aiureala/ poliloghia-n oglindă”, aclamând frenetic doar la vederea „hainelor împăratului”, în timp ce, îndărăt, „copii legați la gură, cu degete/ rețezate,/ închiși în întunerice suspină”. (*Ei trec făloși*)

Intransigența poetei este admirabilă și e lesne de înțeles de ce aceste poeme i-au stânjenit pe cei care, nu demult, se întreceau încă în osanale adresate „marelui conducător”... Această atitudine explică poate și debutul târziu al Sânzianei Batiște care, în volumul de proză scurtă *Dulce Arizona* (2002), relevă cu o ironie fină metehne și caractere care, prin servilism și încultură, devin reprezentative pentru trecutele vremuri.

Opțiunile vor fi clar delimitate și în *Le place fiara*, căci în timp ce *lor* „le place fiara-n alergare/ sclavul căzând/ membre rupte/ viscere/ erupția sângelui/ țipătul”, celei care a optat pentru *Cuvânt* i se relevă sensurile profunde, intrinseci ale elementelor realității: „Dar fiara lingându-și puii?! Dar fiara la picioarele mele somnolând/ (soare fluid în sângele nostru geamăn/ curgând)/ fiara-n visare?”

Cu o forță lăuntrică de invidiat, poeta trasează cu claritate →

LADISLAU DARADICI

demarcațiile dintre universul propriu și ceilalți, conștientă că gestul său va avea și repercusiuni: „Nu sunt țărâna oricui mă minte – / strig în zadar – / cineva râde-aruncându-mi-nainte// unicol zar”. (*Nu sunt țărâna*)

Cu toată sângerarea lăuntrică, poeta va continua cu îndărătnicie să rămână prezentă „pe – masa – ospetelor” celorlalți, în chip de adevăr, dureros, dar necesar: „Ci eu coboram sfâșiată de lumina lunii/ Ci eu mă țaram în cioturi de aripe/ Ci eu orbeam/ și muțeam/ și disperam/ urcând// ademenită de muzici// cu pulbere în gene/ cu surâsul petrificat// Ci eu eram acolo/ și voi știați/ Ci eu eram sarea// pe – masa – ospetelor – voastre”. (*Sarea*)

În cele din urmă, tumultul interior se va limpezi, întreaga durere, „satisfăcută și îngăduitoare” retrăgându-se, transformându-se în iertare și putere în același timp („ca leul îngăduitor”), poeta devenind invulnerabilă la agresivitatea lumii, pregătită întrutotul pentru creație: „universul respiră rar, măsurat,.../ și nimic nu mă doare// Doar iarba melancoliei arde în suflet/ ca un alcool”. (*De la un timp*)

Lumea Poeziei, a Poeților este o lume aleasă, inaccesibilă pentru neinițiați. Ea este „zodia Lupilor”, în cele din urmă poeta fiind ademenită ea însăși spre „haita celor seduși”: „Ci iată – știam/ Era Zodia Lupilor// Zodia fraților Lupi// Lupii cuvintelor/ alungându-și prada/ sfâșiiind zăpada/ de-o foame sacră răpuși// Vai vouă – zi-ceam/ Vai vouă – plângeam/ dar noaptea urlau nesupuși// Și-un clopot smintit tot sună și sună/ mă cheamă sub lună// în haita celor seduși.” (*Zodie*)

Desigur, aplecarea mea asupra volumului este unilaterală, atât ca semnificație, cât și expresie, lucrarea fiind, pe cât de unitară în rostire, pe atât de complexă în ideatica ei.

Astfel, alături de tema creației, un loc aparte îl ocupă iubirea, cele două neputând fi, practic, separate. Apropierea de cuvinte va aduce, implicit, o nouă perspectivă a iubirii, lirica erotică a Sânzianei Batiște excelând prin puritate și finețe (cu reverberații din poemele eminesciene): „Sufletul ți-l căutam în cuvinte/ caldă genune/ parfum genuin// Rămâi, o rămâi/ și a pururea doară-mă/ clipa cea repede/ darul divin// O, veșniciei acestei coboară-mă// Sufletul ți-l cău-

tam în cuvinte...” (*Genuine*)

Tema destinului o însoțește adânc pe cea a credinței, imaginea morții transfigurându-se în versuri de o sensibilitate dezarmantă: „Până la ceruri și mai departe/ trebuia gândit/ trebuia spus// Un vânt cu lacrimi/ minchină fața spre răsărit/ spre apus.../ Din floare albină/ din albină ceară/ din ceară lumină –/ și m-am stins// Cine nu crede/ mă caute zadarnic prin/ necuprins”. (*Până la ceruri*)

S-a spus că lirica Sânzianei Batiște se înscrie în hemografia stânesciană (vezi aprecierile Tatianei Tudorache). Rădăcinile ei însă sunt mult mai adânci, prelungindu-se până spre Eminescu (vezi și strofa a doua a poemului *Ce fiară*) și continuând cu Blaga, mai ales cel din *Poemele luminii*. O poezie înaltă, de un rafinement extrem, materializându-se în volum după un îndelungat răstimp, chiar de decenii; o poezie care exclude compromisul de orice fel.

Închei cu un final de poem de un lirism extrem, însoțit și de talmăcirea sa în engleză: „Aspre Sibille viața îmi măsoară/ regatului tristeții mă cobor// E prea târziu să mor// și prea devreme/ să vreau să mă ridic biruitor”. (*Prea târziu*)

Și iată aceleași versuri în graiul ales al marelui Will, dincolo de fidelitatea și frumusețea traducerii, Diana-Viorela Burlacu reușind și performanța de a reda nu doar sensurile, ci și ritmul interior al versurilor, chiar rimându-le uneori, cu abilitate și talent: „Unrelenting Sibyllas time my life/ and slide me to the realm with sadness rife// It is much too late to die// and much too early/ to wish to rise victoriously and lonely”. (*Too late*)

* Sânziana Batiște, *Zodia Lupilor. The Star Sign of the Wolves*, eLiteratura, București, 2014.

Sonetele lui Aurel Buricea

Intemeierea în credință

Aceast gând mi-a rămas după citirea și recitirea celor 101 sonete de Aurel Buricea. Sunt unele coincidențe în povestea scrisului la Aurel Buricea pe care l-am văzut o singură dată. Impresia a fost uluitoare. N-am avut curajul să-l abordez. L-am studiat de la distanță. Am avut și de ce. Aurel Buricea este un personaj care împarte trăirea cuvântului, mai ales cu cei care s-au născut și au trăit o vreme la câmpie, fabuloasa câmpie a copilăriei mele, pe care am părăsit-o și la care mă întorc acum aproape în fiecare noapte în vis și în cuvânt.

Am scris o carte *La umbra firului de grâu*, mărturisesc ca și Aurel Buricea. ”Tot ca și pe tine în copilărie/Nesfârșita zare m-a scaldat /M-am născut în margine de sat/Legănat pe brațe de câmpie.. / » Eu m-am rătăcit, Aurel Buricea a rămas în satul copilăriei să stea sigur pe temiul strămoșilor și să lumineze cu profesia de dascăl și cu poeziile lui unice.

O strofă din această carte a devenit pentru mine obsesie : « tata s-a cuibărit într-un colț de cer/ chipul lui trece prin visele mele/ dreptatea plânge printre gratii de fier/ învață viitorul doar marșuri rebele » Acum, când am încheiat un roman PĂRNOD, care așteaptă să fie publicat. Părnod, porecla unui țăran din Cocora Ialomitei, cuibărit din voința sorții la cimitirul Bolovanul din Ploiești și într-un colț din cerul sufletului meu. Acolo va odihni de acum tatăl meu, după citirea metaforei lui Aurel Buricea, el profesorul de matematică, descoperitorul cercului cu colțuri, forma geometrică perfectă cu colțuri și unghiuri prin miracolul transfigurării.

Sonetele lui Aurel Buricea sunt o mărturisire a Credinței în cel mai strict sens al cuvântului: “în fiecare arbore doarme o vioară/ concerte simfonice pădurea susține/ ninsoarea așterne sunete de primăvară/ în muguri se aud prohoduri creștine »

Fost învățător, revenit în sat ca profesor de matematică, Aurel Buricea a rămas să umple de conținut și tagma « fiu al satului ». Și ce fiu, ce poet este tizul meu, o lumină aparte pe harta cu beculețe a literaturii câmpiei române, foarte →

AUREL ANGHEL

aproape de un mare poet în proză Fănuș Negu și alături de marele prozator Panait Istrati.

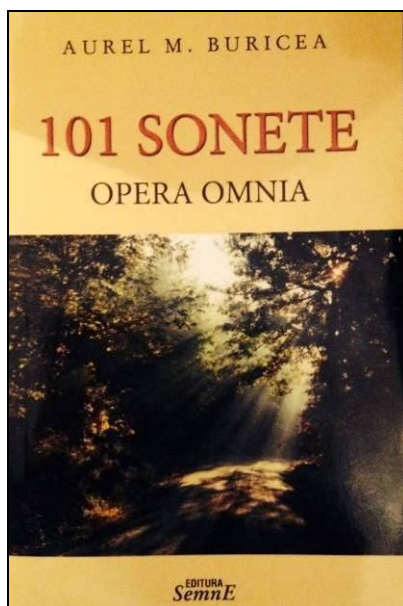
Vioara care doarme în sonetul lui Aurel Buricea mi-a fost cea mai fidelă iubită o viață întreagă. O iau uneori și cânt. Sunetul ei mă duce înapoi acasă, o regăsesc, iată, într-un sonet al unui poet brăilean și intru în rezonanță cu el. Asocierea ninsorii cu vioara în același catren îmi tulbură amintirea cu acea teribilă iarnă a anului 1953, când am stat două săptămâni sub zăpadă acoperiți și fericiți. Eram acasă toți cei șase frați și cei pitiți acum în colțuri de cer. Luam vioara și cântam. Forța de sugestie a versului, « în fiecare arbore doarme o vioară... ». Citind sonetele în mine se trezește din somnul de veci vocea mamei mele Ioana Mică: "Mierlița când e bolnavă, vine cucul și o-ntrăabă." Cânta mama cu vocea Ilenei Constantinescu și sora mea elevă la Pedagogică în care mai târziu o descopeream pe Vaia con Dios, amintindu-mi de clipe, acum metafoarele în 101 sonete de Aurel Buricea.

Copiez și comentez. Scriu într-o bucurie a regăsirii sufletului meu într-un suflet pereche. Ca fost profesor de limba rusă, am predat la clasă Esenin, am organizat seri literare și regăsesc acum "Ah voi sănii, sănii, și voi cai, voi cai/Numai dracul v-a stârnit, mișelul", și mă opresc din nou să observ că nu sunt singur în iubirea mea față de marea literatură rusă: „o, voi sănii, sănii și voi cai nebuni/ unde-i vremea de vis și petreceri/ când fulgeram prin câmpia de minuni/ ce puternici eram și tineri rinoceri" (ESENIN, „O, VOI SĂNII, SĂNII”): "întru amintiri visele s-au retras/ acum iubirea nu mă mai cunoaște/ sunt pentru lumină ultimul popas/ timpul mă consumă iarba mă paște".

Da, confirm transfigurarea, și eu într-un poem "într-un sat ca-ntr-o pădure pustie, în care mă cunosc doar salcâmi, pe ulița mea prima iubire și-a pus la căpătâii fulgi de țărână."

Valoarea acestor sonete este monedă de schimb cu iubirea doar pentru cei care au exercițiul jocului de-a v-ați ascuns cu vocabulele, pentru cel care "fulgeră prin câmpia de minuni," la vremea când încălecam din alergare o noatină tânără, cea care avea să ma ducă în tărâmul dăruit al poeziei.

Am rărcit mult, am revenit une-

ori la vremea înfloririi corcodușilor, atunci cand pomii în floare răsăreau satul meu tăcut, acum nu mă mai cunoaște decât iubirea din cuvintele mele si ale confrăților care nu au trădat. Eu am plecat și satul nu mă mai cunoaște. Și nu e vina satului. E vina mea. Puteam să fiu, ca și Aurel Buricea "un ultim poet cu sau-n glas, podeț de scânduri în cantare".

Acum transfigurez amintiri și comentez sonete de un autentic tulburător, acolo unde într-o toamnă poetul spune bună dimineața "alfabetului galben scris în minereu." Ce metaforă! Culoare de Van Gogh, transfer de cultură în galerii europene în această nouă patrie comună Europa.

Ceasul biologic al poetului are mașinării speciale, poetul însuși devine posesorul unor însușiri pe care i le-a dat statornicia iubirii locului în care a venit pe lume: "Arborii privesc ca-ntr-o oglindă/ chipul meu curat vor să mi-l prindă/ după gândirea noastră astrală/ reglându-și vârsta lor minerală".

Un cititor superficial nu poate observa cât de dificilă e transfigurarea în metric și forma fixă a sonetului întoarcerea la poezia clasică și la singurul împărat al poeziei românești: "Cântă Dumnezeu în versurile tale/ sunete de argint vibrează în muguri/ când se naște taina cu alte vestale/ stelele-n derivă latină amurguri".

Scriam acum patru ani din China pentru revista *Helis*, unde am stat în câteva rânduri un an și jumătate în vizită la fiica mea.

Scriu aceste gânduri din țara cu istorie de mii de ani, cu dinastii și

împărății, cu împărați răi și buni și, cum citeam de curând, țara cu împărați care au intrat chiar în povestea fermecătoare a poeziei. Gândurile îmi sunt dirijate, parcă șoptite de singurul împărat pe care l-a avut neamul meu românesc și căruia îi murmur în gând și îi scriu numele cu mâna tremurând de emoție și de dor – EMINESCU.

Versurile din sonetul despre Eminescu sunt pentru mine un omagiu sprijinit pe două metafore de stâlpii cerului: "sunete de argint vibrează în muguri, stelele-n derivă latină amurguri."

Nu trebuie să părăsim nici măcar o clipă teritoriul poeziei pe care l-a definit Eminescu.

Întoarcea lui Aurel Buricea la clasic are o motivație cu roadele și foloasele pe care cititorul le descopera uimit.

Această carte, comentată vers cu vers, ar putea duce la scriere unei alte cărți, așa cum mi s-a întâmplat cu întemeiera textului despre cărțile lui Gheorghe Iova și Exercițiile de dragoste pentru zei lui Gheorghe Dobre.

Nu voi face acest demers, doar subliniez ca ar fi posibil și benefic pentru ambii autori, Aurel Buricea și Aurel Anghel

Tema cărții, **Întemeierea în credință**, m-a preocupat și încă mă mai ține de multe ori în tensiunea creației. Cartea psalilor în rime, Copile te roagă, Acatistele Maicii Domnului și al Domnului nostru Iisus Hristos.

Este limpede pentru cititorii lui Aurel Buricea dorința de întemeiere în credință din această carte de sonete. Autorul va mai rătăci, dar iată cum se întorce și cum se întemeiază în dragostea de oameni și în singura dragoste credința: "palma Ta, Doamne, amprentele și-a lăsat/ pe sufletul meu însetat de lumină/ abiam amintesc cine m-a eliberat// din carnea nopții strâns fără nicio vină/ lacom de Tine gândul meu să Te vadă/ când faci lumea din spirit vis de zăpadă"

Sper să-l întâlnesc și să-l îmbrățișez cu frăție pe autorul acestor *101 Sonete*.

Mulțumesc autorului pentru trimiterea cărții și îmi mărturisesc puterea prea mică de a întâmpina una dintre cele mai frumoase cărți de poezie care s-au așezat cuminiți între cărțile mele.

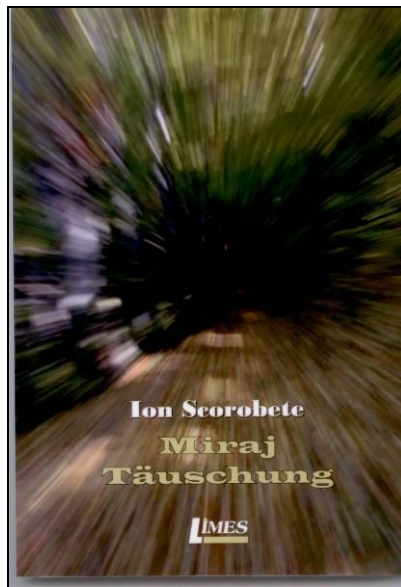

În căutarea ființei

În studiul de mare profunzime asupra poeziei, intitulat *Memoria Ființei* (Ed. Junimea, 2008), poetul Horia Bădescu susține că în epoca aurorală a omenirii, poezia, magia și cântecul erau nediferențiate. Omul se simțea parte integrantă a naturii pe care o considera sacră. Altfel spus, individul resimțea la modul inconștient apartenența la *ființă*. *Ființa* însumând caracteristicile neschimbătoare ale speciei, repetabile în persoana efemeră. Acestea sunt, după Constanti Noica: *totalitatea* care derivă din caracterul ei supraindividual, *limitația* (care nu limitează, reprezentând finitudinea ființei individuale și infinitatea ei temporală, ca specie), *autonomia*, în raport cu alte concepte și *necesitatea* care rezultă din însăși existența ei, ca încununare a organismului (*Devenirea întru ființă*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1981).

Civilizându-se, omul s-a îndepărtat de *ființă*, resimțind lipsa de sens a vieții efemere. Poezia mare dintotdeauna a căutat rearmonizarea individului cu *ființa*. Asăzi, postmodernismul care pulverizează sacralitatea și aduce în prim plan banalul cotidian s-a îndepărtat cel mai mult de *ființă* și ca atare nu va lăsa urme în viitor. Ion Scorobete se înscrie între rarii poeți contemporani căutători ai *ființei*: „obsesia adâncimii de sus/ își răspândește viul ființei prin nemișcare/ prelinge diferențele invizibilul/ fior” (*Zeul*). Exemplul relevă faptul că poetul știe că *ființa* supraindividuală are caracteristici eterne: „nemișcate” dincolo de „diferențele” efemere ale indivizilor.

În volumul bilingv *Miraj/ Täuschung* (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2014), traducere în limba germană Andrei Pogány, poetul resimte lipsa *ființei* dar caută prezența ei. Încă de la geneza universului, demiurgul a introdus drama umană existențială. În viziunea lui Ion Scorobete, Creatorul seamănă cu Marele Anonim al lui Blaga din moment ce se protejează pe sine cenzurând cunoașterea umană, creînd omul muritor: „Înăuntrul acestui melanj de reliefuri/ cad frunzele în moarte clinică/ o dimensiune se prăvale în alta/ între noapte și zi/ vântul interpretează partitura/ rece a unui compozitor

care nu-și slujește/ decât sieși în acord cu râul cenușiu” (*Anotimp*)

Viața umană efemeră își pierde sensul în fața extincției: „nu e niciun exotism să pleci când viața/ ca un vieme ce se țărăște în hoit/ își repugnă o funcție a morții fără constanta logică” (*Sorginte*).

Și totuși, dincolo de moarte, la explozia soarelui, din atomii oaselor noastre va rămâne „cenușa stelară” refolosibilă pentru o nouă geneză: „Dacă prin mine lucră Dumnezeu/ însuși/ în calitatea sa de Tată/ în trup cenușa stelară/ e teritoriul ce nu va fi cucerit/ de vreo putere/ între aceste dimensiuni/ revelabile/ cât timp mă aflu în marginea/ hotarului/ expus ca orice pâlpare/ a firului de păr” (*Teritoriu*). Astfel ne regăsim chiar în neființă parte cosmică, de la care poetul pornește în regăsirea ființei.

Sentimentele și gândurile efemere, imortalizate în poezie, constituie un joc secund individual: „Între ce intră și ce iese din inima mea/ se conturează movila de gânduri/ arse precum la focul din grotă/ al umbrei fantomelor lui Platon” (*Cibernetică*), care se eternizează în cadrul speciei: „eu mângâi cu sufletul veșmântul/ antemergătorului meu de la capătul/ firului necuprins/ care s-a lăsat cotropit de ideea că/ așezând o piatră pe alta/ verticala nu se va prăbuși vreodată/ sub rădăcina copacului” (*Katarum*).

Labirintul vieții este simbolizat de drumuri, trenuri, semafoare – în peregrinările omului real - și de artere, vene prin care circulă sângele vital. În timp ce poetul călătorește în

patul cu numărul 43 al cușetei vagonului de dormit: „eu alerg prin somn în competiția pe care/ nu o câștigă nimeni” (*Trenul de noapte*), în corpul său se mai petrece ceva, după cum mărturisește: „... aștept să se schimbe/ culoarea roșe a semaforului/ între arterele principale” (*Discontinuu*).

Fenomenul se repetă în cazul speciei: „În poem curge sângele/ împospătat/ fără intenție/ de fiecare îndrăgostit compatibil” (*Urma pierdută*).

Împospătarea sângelui o aduce și prezența satului natal revigorant: „În baza de date a lui Dumnezeu/ inima mea e mereu șarjată/ dacă îndepărtându-mă/ totuși/ în odaia în care picură neîncetat/ hemoglobina/ un magnet nevăzut mă ține/ pe circumferința verde/ a satului de munte/ unde lucrează mirific/ aerul bine oxigenat și/ mi se pompează în infrastructură/ combustia focului/ de a doua zi” (*Casa roșie*).

Dragostea reprezintă și ea o constantă definitorie pentru *ființă*. Eternizarea formelor feminine perfecte, cum numai în sculptura Greciei antice se realizau, Grecia spirituală atât de dragă poetului, resuscitează în replică versificată, sentimentul: „Aud încă securea izbînd lemnul/ palmele cioplitorului deschid/ cărarea aleasă/ cum alunecă pe fibră/ de parcă desface sutienul de mireasă/ al clipei/ rotund/ coboară pe pulpe/ de pe sâni vulgari de țepeni/ piatră bronzată// Astfel potrivit detaliul așchiei/ buzele tale se repetă/ unghiul potrivit/ simt linia cum se degajă pe umbra/ foitei de apă/ tulbură așternutul în pagina mea” (*Sculptură*).

Erotismul spiritualizat constituie tema principală a liricii lui Ion Scorobete: „Despre femeie vorbește spiritul mării/ o fragilitate atât de expusă/ compune simfonia valului/ între voluptăți turcoaz/ disipează neliniști prin fîrdele scoicii/ o transparentă vicleană/ se dă citită/ și nu e sub linia șoldului/ alunec de-mi ard metalele sângelui/ livrat de blestem la taraba grecului/ de la olimpic beach/ să caut secvența articulației muntelui/ cu sânel bronzat/ al apei nelimitat de apetisante” (*Lamento*).

Paradoxal, androginitatea se realizează sub semnul suferinței, →

LUCIAN GRUIA

nu al împlinirii: „În marginea sensibilă sunt reflexele/ acestor mărgel/ globulele roșii se topesc în carnea/ dorinței/ cel ce pândește în mine/ e cel ce pândește în tine/ semnul plus și semnul minus/ caraghios de exacte/ vor alerga/ spre îmbrățișarea complementară/ de jumătăți ale aceluiși chin/ pe serpentina la capătul căreia se deschide/ pagina albă” (*Întindere*).

Când resimte absența *ființei*, Ion Scorobete se arată singuratic și sceptic, deziluzia fiind măsurată matematic: viața pare o ”geometrie a punctului eșuat” definită prin „formula nimicului” colorată prin „cromatica amărăciunii” (*Sociologie*). Acum el simte: „cum se destramă întregul niciodată/ întruchipat” (*Emoție*)

Fenomenul nu se prăbușește în tragic, întrucât poetul știe că există și plinătatea *ființei*, pe care când o resimte, poezia devine: „geometria candorii”.

Prezența *ființei* este resimțită în contact cu natura, fie pe țârmurile insulelor grecești (în insula Corfu, zeitățile mitologiei eline, dragi inimii sale, îl transpun în „illo tempore”), fie în munții natali (unde cântecul greierilor îl racordează cu muzica sferelor), fie în casa sa de la marginea Timișorii, descrisă ludic: „Suburbiile dau cu frestrele în câmp/ colorează vocea soarelui,, - jocul pisicii și „laptele câinelui” (*Poem destins*)

Poezia lui Ion Scorobete se configurează holografic, aluziv, în spațiul dintre cuvinte. Referințele culturale ermetizează textul fără excese. Autorul se declară un lent căutător al esențelor, urmărind: „cum o distorsiune cu grad ridicat de risc/ încolorează matematic parfumurile/ esențiale” (*Discret*).

Poeziile sunt lapidare, esențializate, sceptice dar luminoase ca și țârmurile stâncoase ale Greciei, autorul dovedindu-se un împătimit atât al naturii dar mai ales al filosofilor elini (este pomenită întâmplarea din copilărie când salvase de foc cartea *Banchetul* aruncată de tatăl său pentru a-l îndepărta de preocupările intelectuale, în poezia *Investiție*). Așa cum Brâncuși era considerat „fratele mai mic al lui Platon”, Ion Scorobete se consideră ”copilul lui Socrate”.

Ermetismul și elitismul poeziei lui Ion Scorobete nu sunt exagerate.

Autorul este un meditativ-contemplativ, dezamăgit de prezent, întors spre trecut. Pietrele cimitirului transmit și ele succesiunea ființelor individuale în mersul ființei speciei: „Pietrele s-au făcut șoapte/ ce par să aștepte izbiuturile/ târnăcopului/ pentru a-și striga/ identitatea din plămânu vii/ am început să-l cunosc pe bunicul/ după ce frunzele îi putreziră/ pe crucea ilizibilă cu/ o secțiune mai jos/ între povestea tatălui său George/ și-un capăt de zale din lanțul de oase/ se descrie acuratețea/ printre firești animozități lucios/ de prezențe/ cum tac și vorbesc”. (*Istorie*)

În poeziile volumului *Miraj/ Tăusung*, Ion Scorobete ni se relevă ca un căutător al *ființei* chiar în pietrele cimitirelor, zbaterea valurilor și pulbera stelelor.

O VALOROASĂ PROPEDEUTICĂ PENTRU ANALIZA POEZIEI

Dorin N. Uritescu

**Pentru
o lectură
adevărată și
o percepere
corectă a temei**

În ultimele luni, prof. Dorin N. Uritescu, autor a numeroase lucrări filologice (de ortografie, lexicologice, lexicografice, semantică, stilistică, corectitudinea gramaticală și logică a exprimării – pline de noutăți bine argumentate științifice) a reapărut în atenția cititorilor cu două lucrări: una de beletristică, *Pe Rio Costa, balade erotice*, și alta de critică și istorie literară: *Pentru o lectură adevărată și perceperea corectă a temei*, ambele publicate la Editura Bibliotheca, din Târgoviște.

Două evenimente editoriale... O prezint pe cea din urmă care va fi neîndoios de folos oricărei minți deschise spre cunoaștere, de la elevi și studenți, până la profesori și critici literari, dar și intelectualilor de orice formație, o lucrare serioasă, temeinic documentată, folositoare propedeuticii înțelegerii tainelor creației literare, și plăcută la lectură. O lucrare de analiză literare din câțiva mari poeți români: *Floare albastră* de Mihai Eminescu; *De ce-aș fi trist* de Tudor Arghezi; *Plumb* de George Bacovia și *În grădina Ghetsemani* de Vasile Voiculescu, precedate de un solid capitol teoretic de-o propedeutică modernă: *Analiza unui text literar. De la o retorică a tropilor la ultimele achiziții moderne ale percepției artistice*, în care criticul literar George Toma Veseliu remarcă natura complexă a lui Dorin N. Uritescu, apreciindu-i sensibilitatea artistică și luciditatea creatoare.

Autorul volumului a ales poezii cu probleme speciale, fiecare dintre ele fiind reprezentativă pentru universul liric al poetului respectiv. Deși au stat în atenția multor critici și istorici literari, poeziile au rămas, după părerea lui, fără interpretări mulțumitoare.

Un capitol aparte, dedicat prozei, e un captivant și inedit eseu despre o temă neevidențiată de critica și istoria literară: *Aspecte ale spionajului străin pe teritoriul României, semnalate în romanul „Răscoala” de Liviu Rebreanu*.

Temeinic informat în istoricul poeziilor cercetate, autorul se oprește asupra unor aspecte controversate, nerezolvate, și propune, cu competență și multă îndrăzneală, interpretări inedite. De exemplu, semnificațiile versului din poezia *Floare albastră*, apărută în „Convorbiri literare” din 1 aprilie 1873, al cărui manuscris s-a pierdut: „Totuși... este trist în lume!”

Întrebarea care s-a pus: cuvântul de la începutul versului era: *tot*, pronume nehotărât, sau *totuși*, conjuncție (*cu toate astea*).

Problema s-a discutat cândva și într-un colectiv format din Tudor Vianu, Perpesicius, G. Călinescu, Al. Graur, Gh. Bulgăr și Ion Dumitrache, la care Tudor Vianu, al cărui asistent eram, m-a invitat să particip. A fost o discuție de înaltă și impresionantă ținută filologică și filozofică, →

ION DODU BĂLAN

pe care evoc pentru prima dată, aducându-se și un punct de vedere, pentru mine surprinzător de inedit, adică ar putea fi vorba și de un ecou din filozofia kantiană a *lucrului în sine* și de o traducere a lui *dach* (conjunție sau adverb) din limba germană, pe care Eminescu o cunoștea, cu semnificația „*cu toate acestea*”, „*totuși*”.

A fost, cred, prima dată când se propunea și o altă lectură, recurgându-se la o relație cu filozofia germană „*totul își este sieși*”. Ipoteza nu a mai fost reluată. Ea nu a impus nici în acel impresionant „ospăț” intelectual (symposion) un verdict definitiv.

Dorin N. Uritescu, iată, o reia în recenta sa carte unde, ca bun filolog ce este, descoperă sensuri noi în unele vocabule și expresii, care participă la exprimarea *condiției umane*, săltând interpretarea, din plan strict lexical, la una filozofică mai cuprinzătoare în care se reflectă o temă majoră, *condiția umană tragică și asumarea tragicului condiției umane*, față de alte teme, care în poemul eminescian apar secundare, e vorba de aceea a *timpului, a iubirii, a naturii, a căutării adevărului absolut*.

Cu un spirit polemic decent, autorul declară eronate numeroase „interpretări deviate” ale versului eminescian. După o analiză surprinzător de minuțioasă, Dorin N. Uritescu ajunge la o concluzie, similară ca semnificație cu evocata propunere a unuia din colectivul Vianu, Rosetti, Vladimir Streinu și ceilalți evocați mai sus: „*Totuși condiția umană este tragică... este trist în lume, eul poetic ajunge la generalul cugetării înalte asupra limitării noastre, a faptului că nu știm care este rostul acestor trăiri extreme (din aspectele particulare ale existenței omului pe pământ n.n. I.D.B.), încotro ne îndreptăm...*”

Iată cum Uritescu înalță analiza și înțelegerea unei poezii considerate de critica literară pur erotică pe o treaptă filozofică. Așa socotește îndreptățit că se cade să fie interpretată și poezia lui Tudor Arghezi: *De ce-aș fi trist*, pornind de la subtila observație că propoziția interogativă din titlu, scrisă fără indicarea semnului de întrebare, este „un act lingvistic cu valoare expresivă” pentru o mărturisire despre condiția umană tragică

concentrată în ultima secvență lexicală a poeziei: „*De ce-aș fi trist? Și totuși...*”, după ce versurile anterioare exprimă un trai pământesc împlinit, opulent chiar, cu toate bucuriile existenței, oferite de natură și de biografia mărturisitorului.

Concluzia analizei este, ca și la Eminescu, tot pe o platformă înaltă de cugetare filozofică: *condiția umană e tragică*.

Filolog cu experiență, exegetul poeziilor celor patru mari poeți, creatori de universuri atât de distincte, se folosește în metoda sa analitică de semnificative popasuri asupra cuvintelor, ca purtătoare de metafore și simboluri, dezghiocându-le, ca pe o nucă, pentru a le evidenția miezul mesajului.

Pentru Uritescu, elementul primordial al poeziei pare a fi limba, punctuală, cu cuvinte-cheie, în care descoperă mistere, metafore și simboluri ale trăirilor umane, comunicate ca mesaje.

Pentru prima dată în istoria și critica literară, Uritescu prezintă cu argumente imbatabile semnificația titlului poeziei *Plumb* de G. Bacovia: *creion, cui de plumb cu care se scria pe tăblițele de ardezie în clasa I, în unele școli pînă târziu, la jumătatea secolului al XX-lea*.

Convingătoare este demonstrarea simbolismului bacovian din poezia *Plumb*, una din cele mai valoroase poezii din simbolismul european.

Opus tuturor criticilor literari consacrați, care nu s-au despărțit de ideea falsă că tema poeziei *Plumb* este una a *morții*, Uritescu oferă interpretarea temei și mesajului simbolist ca fiind *imposibilitatea comunicării*, atât timp cât unui creator nu i se publică opera din

diverse motive sau întârzie publicarea ei în șpalt (cum se proceda tipografic în epocă, aleasă în litere de plumb, plasate întors – principiul oglinzii – și aplicate pe hârtia de tipar după ce în prealabil au fost unse cu tuș) astfel încât mesajul ei nu era încă public.

Autorul volumului sancționează analogia exaltată a destăinuitorului liric cu *albastrul baudelairean*, cuprinsă în unele studii critice, argumentând: „*Viziunea lui Bacovia este mai profundă, deoarece acesta nu este în ipostaza de creator, interesat de propria existență (de condiția sa existențială, n.n. I.D.B.), ci de aceea a operei sale, fapt care-l ridică pe poetul român deasupra modelelor străine cu care este asociat defavorabil*”.

Uritescu citează cu bucuria consensului afirmația făcută de Laurențiu Ulici (*Recurs*, 1971, p. 10): „*tot mai rare sunt lecturile adevărate din poezia lui Bacovia*”, susținând necesitatea unor noi lecturi ale operei bacoviene, care sună ca o promisiune pentru studiul aprofundat al operei în discuție, semnat de el însuși.

Remarcabilă este și analiza poeziei lui Vasile Voiculescu *În grădina Ghetsemani*, reprezentativă nu numai pentru volumul *Pîrgă*, din 1925, ci pentru întreaga lirică românească religioasă, scrisă de un Octavian Goga, Blaga, Arghezi, Crainic, Aron Cotruș sau Radu Gyr.

La Voiculescu, mai mult ca la oricare altul, Isus apare în ipostaza sa iconică, omenească și divină. Isus este evocat ca persoană cu două firi inseparabile.

Foarte frumos și convingător pe plan artistic este evocată și ideea de moarte.

Uritescu afirmă și demonstrează inteligent că Vasile Voiculescu este poetul român cel mai religios.

În urma analizei meticuloase, exegetul susține că mesajul poeziei este unul teologic: „*Sunt eu (ca om s.n. I.D.B.) pregătit, sunt eu preocupat de mântuirea mea? Îmi asum eu mântuirea, jertfa crucii pentru a putea vedea și intra în Împărăția lui Dumnezeu?*”

În concluzie, prin felul inovator și curajos în care Dorin N. Uritescu analizează poezia românească, abordarea lui critică merită să fie citită și studiată îndeosebi de tineretul școlar și universitar, dar și de intelectualii cu mintea deschisă spre cunoaștere.

Mihai Nechita-Burculeț • Amintire

ÎNDRĂGOSTIT DE DRAGOSTE

„TÂRZIU ÎN CUVINTE”⁶

Fără pretenții de profunzimi poetice abisale (deși există, în volumul spre cercetare, cel puțin un distih **iconico-hieratic**, de excepție: „*să știi că-ntr-un târziu o să te rog/îngenuncheat precum un inorog*” - cf. *Să știi...*, p. 30), **IOAN VASIU** se înscrie, fără niciun dubiu, prin poezia sa, în zona eroticului teluric-apoteotic (cu năzuiri, rareori împlinite, de transcendere spre celest). Poezia izbutită a lui **IOAN VASIU** este cea cu rimă și cu metru clasic – rareori, și doar în al doilea micro-ciclu al volumului, întâlnim valori (relevante și revelatorii), în cea cu vers liber și alb.

Volumul este construit tripartit și asimetric (precum asimetrici sunt și coeficienții axiologici ai poemelor celor trei părți): 1-„*Dulce și amar*” (conținând 48 de poeme, cu valori estetice fluctuante, dar atingând cele mai multe „*vârfuri de sarcină*”, din volum); 2-„*Iubind în șoaptă*” (conținând 44 de poeme scurte, amintind, vag și în linii foarte generale, de principiile străvechii poezii tanka⁷: „*izbânda/ nu e o batistă/ cu care să-ți legi/la ochi/dușmanul*”, dar nelipsind și „*adierile*” de haiku⁸: „*e iarnă, iubito/ amintirile/îmi troienesc/ drumul spre*

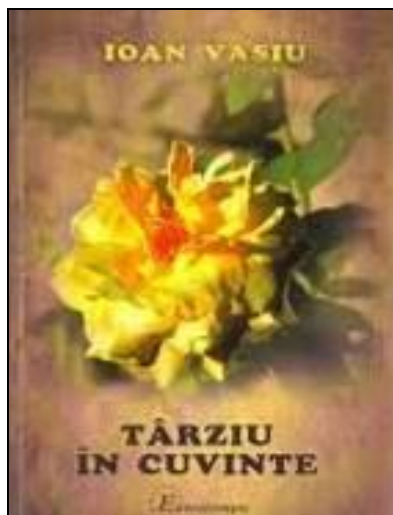
⁶ Ioan VasIU, „*Târziu în cuvinte*”, Editura Eurostampa, Timișoara, 2014.

⁷ -**Tanka** este o **poezie** cu formă fixă din **literatura japoneză**, care constă din cinci unități cu o formă a silabelor în fiecare vers de tip 5-7-5/7-7.

Partea care conține 5-7-5 se numește *kami-no-ku* („frază superioară”) și 7-7 *shimo-no-ku* („frază inferioară”). Tanka e o formă de poezie mai veche decât **haiku**. În vremurile mai vechi era numită *hanka* („poem răsturnat”), pentru că era de fapt o adăugare plus concluzie la o *chōka*.

⁸ -**Haiku** este un gen de **poezie** cu formă fixă, tradițional japoneză, (**limba japoneză** fiind o limbă silabică), alcătuită din 17 silabe repartizate pe 3 "versuri" formate din 5, 7, 5 silabe. Haiku-urile trebuie să conțină cel puțin o imagine sau un cuvânt care să exprime anotimpul (**kigo**) în care acesta a fost scris. Primul Simpozion internațional contemporan de haiku s-a organizat la Tokyo, pe 11 iulie 1999, sub patronajul Asociației de Haiku Modern, una din cele trei organizații importante din Japonia. La încheiere a fost dat publicității "**Manifestul Haiku din Tokio - 1999**", în șapte puncte, cu scopul de a reorganiza regulile tradiționale ale Haiku-ului, pentru ca acesta să se poată adapta la cultura fiecărui popor. Iată câteva dintre acestea:

-Cuvintele sezonale pot fi înlocuite cu "**cuvinte-cheie**", cu caracter universal: mare,

ziuă”); 3-„*Târziu în cuvinte*” (conținând 7 poeme, dintre care, valoric, doar primul, **Dragoste**, poate fi luat în serios... ba chiar depășind o medie valorică a primelor două micro-cicluri ale volumului).

Pe alocuri, poemele lui **IOAN VASIU** comunică un amurg ființial, prin care s-ar confirma, doar foarte vag și relativ, stereotipul uman/romantic, al eternității/ eternizării Iubirii/Eros, prin Artă: „*când voi muri va ninge cu petale/de trandafiri peste iubirea mea/și va ploua cu lacrimile tale/peste țărâna umedă și grea/ (...când voi muri va bate-n catedrală/un clopot trist când vântu-abia adie/și va rămâne casa noastră goală/ca un poem de dragoste târzie*” – cf. **Dragoste**, p. 94. Mai curând, „*casa noastră goală*” devine, simetric, sintagma-semnificat (concept), pentru „*poem de dragoste târzie*” – deci, până și Arta Ideală ar avea de suferit, prin „*întârzierea în moarte*” a Poetului. De aceea, putem concluziona și asupra semnificației transmise de titlul volumului: „*Târziu în cuvinte*” marchează și transmite o stare de ostenită/epuizată amurgire, nu doar a ființei umane-Poet, ci marchează/transmite și o stare de istovire și declin al luminii aureolânde a Logos-ului, al șansei/potențialului seducției

copaci, viitor, foc, apă, fără legătură cu anotimpurile;

-Criteriul esențial pentru haiku va fi "**originalitatea**";

-Se vor folosi ritmul și sunetele caracteristice fiecărei limbi, pentru a scrie un haiku, care va putea avea o structură de 3 sau 4 versuri, de câte 4, 6 sau 8 silabe;

-O importanță deosebită le vor avea "cuvintele penetrante";

-Va fi necesar să se facă mai multe traduceri.

taumaturgice, din cuvintele sale. Arta nu salvează/nu poate salva, din om, decât ceea ce a apucat el a fi/a exista – și a transmis în „*codul poetic*” („*o să mă pocăiesc așa să știi/ascuns într-un volum de poezii*”, cf. **Mă pocăiesc**, p. 42). Arta nu eternizează, neapărat, Ideea/Arheul, ci retrovizuează/retrospectează, secvențial (dacă are ce și dacă există forță expresivă suficientă, în stih!), însăși viața.

Deși, parecă pentru a se contrazice, Poetul **IOAN VASIU** insistă, în două poeme de început ale primului microciclu, asupra inversării temporale, **i-mediate**, sub fascinația iubirii: „*iubirea mea e-o calmă libelulă/ ce-alunecă pe-un râu vijelios/spre o cascadă veșnic nesătulă/ce curge invers nu de sus în jos*”, cf. **Iubirea mea**, p. 13 – precum și: „*când plângi și râzi cu fața spre apus/ești ca o apă care curge-n sus*”, cf. **Câmpie cu cercei de maci**, p. 15. Sunt semne, și aici, mai curând, ale eternizării ființiale nu prin Artă, neapărat – ci, în primul rând, prin **Erosul-ca-Trăire-Efectivă/ Nemediată**. Există, însă, la **IOAN VASIU**, și poeme ale Medierii Erosului prin Logos: „*ca o dovadă că încă exist/câte-un poem din când în când îți scriu*”, cf. **Spre iarnă**, p. 21.

Dincolo de tentative hierarizante, de echivalare a Iubirii cu Starea-de-Rugăciune (unele chiar izbutite: „*visez mereu, adeseori visez/că te recit în șoaptă ca pe-un crez*” – cf. **Visez**, p. 9 – sau: „*e-atâta bucurie în fiecare vers/și-atâta bucurie în fiecare cuvânt/rămâne amintirea un curcubeu neșters/când răsăritul râde în ochii tăi răsfrâni*” – cf. **E-atâta frumusețe**, p. 11) – există teluricul, frust și intens vitalist: „*iubiri rostogolite pe răzor/iubiri care alină și ne dor*” – cf. **Iubiri**, p. 33.

De aici, și setea existențială, exasperat-dioniysiacă, a lui **IOAN VASIU**, pusă sub semnul **Sânului/ Originaritate Maternal-Ființială**, dar și a **Macului Hipnotico-Oniric**: 1-„*când tandră și timidă te dezbraci/ ești o câmpie cu cercei de maci*”, cf. **Câmpie cu cercei de maci**, p. 15 – dar, mai ales, finalul poemului **Lasă-mi**, p. 29, cu inviaza oniric-hipnotică a macilor: „*lasă-mi iubita mea un dor nebun/ să-mi fină de urât o zi întreagă/și-un fluture pe-o creangă de alun/păzind holda de maci atât de dragă*”. →

ADRIAN BOTEZ

Fluturile, ca simbol al evanescenței spiritual-celeste, se află în raport de complementaritate cu Libelula, simbol al eleganței, grației și mobilității subtil-surprinzătoare: „iubirea mea e-o calmă libelulă/ce-alunecă pe-un râu vijelios” (cf. Iubirea mea, p. 13), ajungând să facă joncțiunea funcțional-poetică și cosmică, în liminaritate, cu Pasărea Măiastră („un murmur de chitară să îmi lași/să umplu golul în fereastră /când de la orăștie pân' la iași / se pierde-n zbor o pasăre măiastră”, cf. Lasă-mi, p. 29 – „golul din fereastră” e însăși Imaginea Mistic-Arheică a Iubitei-ca-Iubire!), cu Cântecul Demiurgic-Curcubeu, dar și cu poente imprecationale, sugerând Schimbarea/re-crearea de lumi/Transcenderea („iubirea mea e-un cântec care cade/ca un blestem/e-un curcubeu ce râde cu ochade/prin universul tău nemărginit”, cf. Iubirea mea, p. 13) și cu Floarea-Hieraticul și Hristicul Trandafir Resurrecțional, și, inclusiv, cu Fulgerul Jupiterian/Revelator al Frumuseții, ca Stare de Grație: „visez în floarea unui trandafir/prin ochii tăi îmi place să respir” – cf. Visez, p. 9 – dar și: „când mă săruți ca un fulger care m-ar trăsni”, cf. Câmpie cu cercei de maci, p. 15; astfel, se ajunge chiar la simbolul mistic-solar/YANG al Cocorului Alchimic și Hermetic, al Cocorului Exorcizator, simbol al cunoașterii-recunoașterii de sine, al vizionarismului vaticinar și al spiritualizării/transgresării⁹: „îmi place să privesc prin ochiu tău/cum cârduri de cocori se pierd spre sud” (n.n.: sudul solarității apollinico-dionysiac), cf. Îmi place, p. 19; 2-„să știi că într-un vers vreau să m-ascund/cum mă ascund sub sânul tău rotund” (de fapt, combinație a emisferei vizibil-emergente a Sânelui-Ispită Demiurgică/Divină cu emisfera imers-mistică, reversibilă, a Muntelui Cosmic/Meru și a Izvorului Cosmic al Vitalității, tip Amaltheia - conducând la refacerea Sferei Androginic-Paradisiace, pla-

⁹ „Cocorul este la originea cuvântului DUMNEZEU, a cunoașterii pe care omul o are despre Dumnezeu. (...) În anumite religii germanice, Cocorul avea un rol religios: era consacrat, viu sau în efigie, zeului care împlinea funcții analoge cu cele ale lui Hermes” – cf. Alain Gheerbrant/Jea Chevalier, Dicționar de simboluri, Ed. Artemis, Buc., 1994, vol. I, p. 343.

toniciene!) - cf. Să știi..., p. 30. Iubita lui IOAN VASIU, prin Sfera Sânelor, este o Patrie a Umanității și a Poeticității Demiurgice, prin simbolistica Strugurilor¹⁰: „Când sânii tăi miros a struguri copti/ții sunt același credincios soldat”, cf. Credincios soldat, p. 61 (oarecum similar funcțional, la pagina 63, Îmi place: „îmi place să-ți fiu câine credincios/îmi place să m-ascund sub sânii tăi”).

Alteori, există sugestia (noi am zice: falsă/falsificata impresie) a păcatului/ispitei, prin Sânel Sinecdocal: „ca un copil rămas neîntărcat/mă uit la sfârșitul tău ca la păcat”, cf. Păcat, p. 55.

Din păcate (dacă tot veni vorba de... „păcat”!), jocul imaginilor (dacă nu e bine strunit!) - precum și frenezia trăirilor nemediate corect, prin/de către Logos, derapează, facil (la IOAN VASIU, din fericire, rareori...), din zona arheică, fie spre zona vulgarului penibil, pur și simplu (nici măcar „aerisit”, liber și barbar, de tip mironparaschivesc!): „mă pocăiesc sub părul tău șaten/cu mâna furisată-n sutien”, cf. Mă pocăiesc, p. 42, sau grosier, de-a dreptul: „iar gându-mi ticălos își face drum/spre sânii tăi rotunzi și goi, cucoană”, cf. La fel de păcătos, p. 49. Până și „furoul” ar putea să devină arheic, în definitiv - dar numai și numai dacă se află, pe undeva, semne ale transcenderii semnificației borborotice/, *platitudinii placide*”, cea goliță de orice vigoare de zbor, spre Sferele Logos-ului Înalt-Demiurgic... – ...dar, din nefericire, aici, nu se află, nicăieri, astfel de semne, ci doar un aer de frondă sterilă: „maria/ca un vânt/ strecurar /prin perdele/și etalează furoul/peste visele mele”, cf. Maria, p. 57.

Cu totul altfel „se vede”/transpare Poetul-Alchimist, în progresia mistică, savant elaborată, de la elementul „căldură” incipient-catalizatoare a Logos-ului, la paradisiaca expresie a desăvârșirii procesului inițiat, întru Eros, „Lumină-întru-Logos” - din poemul Căldura ultimului vers, p. 71: „Creionu-i obosit de-atâta șters/Scriu la căldura ultimului ers/[...] Iubirea e un dans fără revers/ Scriu la lumina ultimului vers”.

¹⁰ În Vechiul Testament, STRUGURII sunt simbol al Morții și al Nemuririi, concomitent!

...Eros-ul lui IOAN VASIU este, uneori, în mod explicit, șansa soteriologică a Omului-Poet, șansa unui „exil” („de bunăvoie”), dinspre lumea aceasta profană și degenerată (chiar la nivel de „Sân Sacru”, ajuns... „Uger Bestial”), lume detestabilă, alunecând, accelerat, spre/întru borboros-ul Anti-Logos („detest iubirile din interes/[...] detest eroul care stă ascuns/de test/detest politicianii care sug/la două ugere ce sunt de mulș” – cf. nu foarte inspiratul poem Dispreț, p. 25) – înspre O LUME REVELAT-TRANSCENSĂ/ TRANSFIGURATĂ/RESURRECȚIONAL, întru Vis-Visare (deci, întru Suprema și Progresiva Cunoaștere Inițiativă/Esoterică, la modul eminescian!): „în dragoste sunt ca un exilat/aș evada dar tot mai mult îmi place/mă simt precum un înger botezat/de Dumnezeu patimii sărace/în dragoste m-ascund ca un copil/sub poala mamei care-l protejează/[...] în dragoste sunt ca un exilat/ce-ar vrea să plece dar și să rămână/iar dacă plec mă-ntorc neapărat/cu visul tău ținându-mă de mână”, cf. Exilat de bunăvoie, p. 26.

...Acest Poet-Preot Paradoxal-Tannhäuser-ian al Venerei Silvatică („pădurene” și „sălbatic-păgâne”, totdeodată!), IOAN VASIU, slujește, cu smerit-răzvrătită credință, atât la Altarul Iubitei, cât și întru Efigia Mistică IUBIRE. Ca Poet, este foarte agreabil (deși ameliorabil... chiar și la nivel lexico-semantic!), cu soluții de versificare uneori ingenioase (dar și cu deficite metrico-ritmice, deseori!). Ca Preot al lui Venus, însă, este, în intenție și înflăcărare - desăvârșit!

Cartea sa (aparent un „Amurg al Zeilor Minori”/Ragnarökr ...”Minorus”) e un adevărat breviar ovidian al Iubirii, ca Stare-de-Trăire-Vitalistă, dar și ca Șansă-Profund-Soteriologică, prin conjuncția astrologică dintre Venera/Venus și Jupiter-Demiurgul. Deși IOAN VASIU are (și vrea să aibă!) mult din Ieritarea ingenioasă a lui George Topârceanu, de multe ori se autodepășește, în mod salutar - și, atunci, „printru fulgere și zboruri temerare”, asistăm la un spectacol, de bună calitate (cvasi-wagneriano-tannhäuser-ian!), al unei improvizate ...Venere întru Titanomahie! O „Venus Impromptu”...” – „vasiuiană”!

ACT VENEȚIAN

Luceafărul lui Camil Petrescu

– lectura textului; fișe de lucru –

(II)

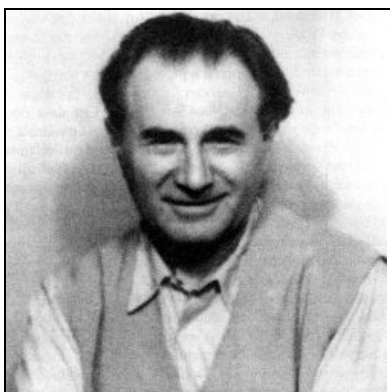
Cine este Pietro Gralla? “un bărbat ca de patruzeci, patruzeci și cinci de ani, înalt, nas puternic, gură mare, nervozitate bărbătească, impulsiv. Dă o impresie de loialitate, de profundă și aspră bunătate poruncitoare.” Infățișarea și biografia personajului ilustrează gândirea scriitorului. Sclav și apoi corsar, Gralla devine vestit pentru calitățile sale de militar comandant. Chemat de Serissima Republică i se acordă rangul de *proveditor* cerându-i-se să organizeze și să conducă o luptă navală (se pare ultima a Cetății Dogilor) împotriva turcilor și piraiților. Total nemulțumit de starea materială și morală (cu toate promisiunile din partea Consiliului) a flotei Pietro Gralla înfruntă violent pe unul din membrii marcanți ai Consiliului. În urma gestului este destituit. Părăsește Palatul Dogilor și se întoarce în *turnul de pe insulă*, unde avea obiceiul să se retragă împreună cu Alta. Aici are altă revelație în conștiință: infidelitatea soției. În final, aceasta este părăsită de Gralla, acesta pleacă din Veneția. Pygmalion sfărâmă statuia de podeaua de marmoră!

*

Ostaș al rațiunii și conștiinței, Gralla este neiertător cu cei care încalcă *disciplina*: “ostașii care nu sunt disciplinați sunt cauza multor pierderi [...] Înțelept este să fii tare atunci când nevoia poruncește [...] Mi s-a întâmplat, când am atacat într-un an, ca marinarii care căutau *pradă* prin oraș, să se *îmbete* și să nu execute ordinul de a veni pe *corabie*. A trebuit să *împușc* zece inși drept pildă pentru ceilalți” (s.n.) Situația (întâmplarea) relatată este un paravan în spatele căruia descoperim opoziția ordine/dezordine; “neascultarea”, “prada”, “beția” fiind echivalentul a tot ceea ce se opune conștiinței și rațiunii.

*

Înainte de a deveni soția lui Pietro, Alta ducea o viață *venețiană*. Fiica judecătorului din Zara este sedusă și abandonată de tânărul casanovian, “cavalorul” Marcello Mariani. După dureroasa experiență, devine femeie de moravuri ușoare și actriță admirată și dorită. Originea

socială și comportamentul sunt semnificative.

Portretul Altei, din “introducerea” care precede textul dramatic, ne amintește de cel al Doamnei T din romanul Patul lui Procust: “femeie de o frumusețe neliniștitoare, voinică dar mlădioasă, cu mișcări senzuale. Are ochi mari cu cearcăne vinete, care-i dau un aer de profundă melancolie când privește stăruitor, fără să vorbească. Fiecare frază o precede cu privirea, așa că pare că vorba nu repetă decât ce au spus înainte ochii.”

Rostul și semnificația Altei sunt altele decât cele ale Doamnei T.

*

Alta din prezentul dramei este o creație a lui Pietro, noul Pygmalion [vezi și relația Ștefan Gheorghidiu – Ela din *Ultima noapte* ...].

Alta: “Tu mi-ai învățat să văd lucrurile pe care eu înainte nu le vedeam ... Tu mi-ai descoperit această plăcere de a ști cauzele și legăturile ... Acum patru ani nu eram decât o actriță frivolă, zăpăcită de glorie, care credea că la douăzeci și cinci de ani știi toate și poți să ai păreri despre toate...” și “O asemenea inteligență face bine, ca soarele celor bolnavi. Azi sunt soția ta, și lumea îmi pare alta”. Și tot Alta îi mărturisește lui Pietro: “Am vrut să-ți spun adineaori că meriți să fii soțul unei fecioare de șaptesprezece ani... Aș vrea să știi că regret că la șaptesprezece ani eu nu am avut *norocul* (s.n.) să întâlnesc un bărbat ca tine. *Alta* (s.n.) ar fi fost viața mea ...”

*

Alta: “Vă voi lăsa singuri ... Voi doi... Unul care a fost călăul vieții mele, altul care are drept de viață și moarte asupra mea... Dar aș vrea să știți și să înțelegeți un singur lucru: abia privindu-vă împreună am găsit tâlcul soartei și al umilințelor mele, am înțeles că n-a fost în mine decât iubire ... Iubire intensă poate și răătăcită, dar neconținut iubire. N-am vrut decât să dăruiesc... N-am vrut decât să aduc bucurii... Asta a fost viața mea de când m-am dăruit întâia oară, ca fată

neștiutoare de răutatea omenească și iubire a fost viața mea zi de zi ... Am greșit și recunosc toată grozăvia nebuliei mele. Nu vreau decât să ispășesc... N-am nevoie de judecata voastră pentru că m-am judecat singură [...] Nu pot îndura să sufere nimeni din pricina mea ...”

Ceea ce spune Alta celor doi bărbați (Pietro și Cellino) aflați față în față este mai mult decât o mărturisire. În această replică se află cheia personajului.

Se știe că scriitorul (și personajele lui masculine) a fost învinovățit, destul de exagerat, de misoginism. Dincolo de necesitatea scenei în construcția și problematica dramei, se ivește întrebarea: ce misogin ar fi permis femeii să rostească asemenea vorbe?

Drama care leagă pe cele trei personaje: Pietro – Alta – Cellino, își are cauza în concepția diferită pe care o are fiecare despre iubire.

Eroina, Alta, este *alta* decât femeia închipuită de fiecare din cei doi bărbați, și alta față de cea de dinaintea prezentului din piesă.

*

Alta este singurul partener demn de Gralla în jocul de șah. Atenție la finalul partidei!

În actul întâi, scena 1, Pietro declară Altei: “Parcă puteri noi, neștiute, au fost chemate liniștit dintr-un adânc nebănuț până acum ... E în tine o lumină ușoară, care sporește viața în jurul tău ... [...] Bunul meu Keir îmi spusese că miile de aștri, în mișcare perfectă în spațiile cerești, produc o muzică atât de armonioasă cum nu poate fi vreuna pe lume... [...] Acum gândesc la fel ... ore întregi lângă tine, și armonia mișcărilor tale tăcute îmi dă o idee despre armonia celestă care mă întovărășea ca pilot, fără să o aud ...”

*

În scena întâlnirii Altei cu Cellino în “*chioșc*”, eroina e captivă între fidelitatea conjugală, melancolie (amintirea amară a primei iubiri) și un amestec de reproșuri, milă, iertare pentru Cellino.

*

Pentru preveditorul Pietro Gralla, Cellino e oglinda în care vede “Veneția cea putredă și urât mirositoare”.

Unul din conceptele gândirii scriitorului este *revelația în conștiință*. O astfel de revelație are și Cellino după “lecția” de morală și civism pe care i-o administrează preveditorul Gralla. În finalul piesei, metamorfozat după revelația în gândire, Cătălinul lui →

IONEL POPA

Camil Petrescu se adresează lui Gralla: “O poartă de moarte și blestem s-a deschis, dincolo de care am trecut gol, ca la o judecată nepământescă.” Și “în apropierea voastră viața cuiva capătă toate sensurile ei”. Cellino devine un discipol al lui Pietro Gralla.

*

Administrând lui Cellino lecția de morală și civism, preveditorul lansează o adevărată filipică împotriva sibarismului venețian. Tirada satirică a lui Gralla ne aduce în minte versurile satirice eminesciene.

*

În gândirea și practicarea iubirii Cellino este *mic*, și față de Alta, și față de Gralla. Înainte de întâlnirea cu Pietro, Cellino nu se dezice de trecutul său; nu are nici înțelegere pentru gestul dăruirii Altei în numele iubirii.

*

Pietro Gralla și Celino opuși ca existență și conștiință sunt totuși complementari? Sunt fețe ale aceleiași file?

În structura textului dramatic relația dintre ei este simetrică. În prima parte a piesei Pietro este **sus**, Cellino **jos**; în partea a doua Cellino **urcă**, iar Pietro **pleacă**.

*

Nicola, servul, aghiotantul și prietenul lui Gralla, prin biografia lui (rezumată în Act.1, scen. 2) anticipează (pune în abis) drama lui Gralla. La remarca lui Pietro: “Nicola [...] ar fi timpul să te însori din nou [...]”. Nu e un motiv că dacă nu ai avut noroc întâia dată să renunți pentru totdeauna ...”, Nicola răspunde “Nu”, apoi, adresându-se Altei, ”poveștește”: “Am fost într-adevăr însurat signora ... Aveam douăzeci de ani ... Am iubit o fată din satul nostru... Avea optsprezece ani [...] E moartă signora [...] Am ucis-o eu signora [...] De șaptesprezece ori am înfipt cuțitul în ea [...] Am prins-o cu iubitul ei. Întâi l-am omorât pe el ...”.

Portretul personajului din didascalie “introducere” din fruntea piesei: Nicola “e un fel de uriaș tăcut, parcă mereu încruntat. Vorbește numai cât e nevoie, rar se iluminează la față ca un copil, dar numaidecât apoi se întunecă și devine din nou același uriaș tăcut.”

Toate aparițiile personajului “argumentează” portretul din “introducere”.

Prin contrast, personajul pune în evidență *fragilitatea* feminină a Altei care repetă, în parte, destinul iubitei lui Nicola. Aceeași simetrie în opoziție este între Nicola și Cellino.

*

Personajele lui Camil Petrescu nu mai au psihologie în sensul uzual al termenului. Parafrazându-l pe autor putem spune: câtă conștiință atâta psihologie.

Personajele camilpetresciene nu mai sunt nici caractere (în sensul ortodox al cuvântului), nici tipuri (în tradiția realist-naturalistă), prin urmare încadrarea într-o *anecdota* și, previzibila lor evoluție este neavenită. Personajele sale sunt cazuri de conștiință, ele au revelații de/in conștiință. Așa se explică și faptul că dramaturgul (și prozatorul) refuză anecdoticul direct socială și morală sau subiectul de psihologie patologică e problematica pe suport psihanalitic. Personajele sale sunt aristocrați ai spiritului, sunt **personalități** care trăiesc experiențe **apogetice**.

Personajele scriitorului se caracterizează prin înalte cote ale sensibilității (a nu se confunda cu afectul), pasiunii și rațiunii, toate raportate doar la conștiință. Fiecare din personaje poate spune: “Eu sunt dintre acei/ cu ochii halucinați și mistuiți lăuntric / cu sufletul mărit/ căci am văzut Idei ...”

*

Teatrul lui Camil Petrescu este unul *substanțialist*. Aici trebuie căutat motivul polemicii sale cu toți dramaturgii menționați de el în textele teoretice și în cronicile teatrale. Această dramaturgie își propune ilustrarea necesității unității și a echilibrului între *concretitudine* și *esență*. Inexistența acestui echilibru duce în piesă fie spre simpla dramă realist-naturalistă, fie spre cea de psihologie patologică, expresionistă, în care, după concepția lui Camil Petrescu, domină *discursul* – *discursivitatea* de idei.

*

Mihai Nechita-Burculeț • Arlecchin

Act venețian, mai mult decât *Jocul ielelor* și *Sufete tari* (*Danton* are un regim aparte) care sunt prea ideologice și chiar psihologice, este cu adevărat o dramă a conștiinței.

*

Ca text literar, piesa *Act venețian* conține câteva elemente de “artă literară” cu consecințe asupra construcției dramatice.

Putem enumera: tehnica simetriilor și a repetițiilor rigurose și bine motivate; scenele încărcate simbolic (jocul de șah); imagini simbolice cu substrat mitologic [“după cină [...] mergem un ceas cu gondola pe mare, să dormim în chioșcul nostru ca într-un cuib înconjurat de ape”]. S-a remarcat că scriitorul prin cuplurile imaginate de el, vrea să refacă cuplul primordial, adamic.

*

Înfrângerea(?) protagoniștilor scriitorului nu înseamnă pesimism *Sinele* din *Upanișade* și voința schopenhauriană (sau de altă origine) sunt înlocuite la Camil Petrescu, filosof al secolului XX, de conștiință.

*

În perioada interbelică, alături, dar pe alte principii, Camil Petrescu are o contribuție majoră la sincronizarea teatrului românesc cu modernismul dramaturgiei/teatrului universal.

Ca și Blaga, marele său contemporan, Camil Petrescu este deopotrivă scriitor și filosof. La amândoi, literatura și filosofia au aceeași rădăcină, dar fiecare din ele realizându-se autonom. Se pare că la Camil Petrescu această autonomie e mai relativă decât la Blaga. Tocmai de aceea se impune cercetarea relației dintre literatura și filosofia scriitorului. Pentru a fi cât mai aproape de esența literaturii lui Camil Petrescu trebuie cunoscută relația pe care scriitorul-filosof o face între rațiune – gândire – logică – psihic – conștiință; între concret și esență; ce înțeles dă erosului și care sunt etapele lui; care este locul iubirii în concepția scriitorului.

Aceste relații complexe trebuie analizate de un profesionist în ale filosofiei, dar și cunoscător al operei literare camilpetresciene. Ceea ce ne-a oferit Ion Ianoși în *O istorie a filosofiei românești – în relație cu literatura*, Ed. Biblioteca Apostrof, 1996 (reluare a a unei cărți mai vechi) e incomplet și chiar depășit.

*

Caragiale – Blaga – Camil Petrescu → triumful de aur al dramaturgiei românești.

O tulburătoare poveste de dragoste

Cu **Înainte de magnolii**, roman apărut în Colecția **Opera Omnia** a cunoscutei Edituri **Tipo Moldova** (Iași, 2014), Florentina Loredana Dalian a ajuns la cea de a cincea carte a sa de proză, după: **A unsprezecea poruncă** (2012), **Scrisori netrimise** (2011), **Aceeași lună peste sat** (2010) și **Și copiii se îndrăgostesc** (2008). Prefața cărții e semnată de cunoscutul eseist, critic și istoric literar Adrian Dinu Rachieru.

Romanul în discuție e o incitantă și tulburătoare poveste de dragoste imposibilă sau, cum spune unul dintre personaje, o dragoste în contra-timp. Protagonistii cărții, adică Zorina (Ina) Savin, David Greceanu și Claudiu Teodorin(n)i formează un triunghi erotic, platonice, destul de tensionat. Fata, studentă la drept, e îndrăgostită cu tot focul din ființa ei fragedă de David, student la Conservator după ce a fost exmatriculat de la Facultatea de Teologie, dar după ea suferă, ca un adevărat personaj turghenievian, Claudiu, student la Facultatea de Arte Plastice. Ecuația narativă în care prozatoarea își pune personajele nu e deloc una lineară, în ordine diegetică, ci una ingredientată sau învrăstată cu numeroase și consistente analepse sau cu considerații eseistice de cea mai bună și mai inspirată calitate. Instanța narativă se schimbă și ea de câteva ori, fiind cât una auctorială, de tip omniscient, când aparținând personajelor Ina și Claudiu care-și telescopează povestirile lor și mai ales pe ale celorlați în fluxul romanesc propriu-zis. Registrele de scriitură intră frecvent în competiție, cel realistic, de analiză psihologică sau introspecție, alternând cu cel liric, de netăgăduit avânt poetic (precum episodul, recurent, în care e relatată decizia școlăriței ce refuză să ucidă fluturi pentru a-i pune la insectar, riscându-și astfel nota maximă la zoologie), sau cu cel de dezbateri polemice, precum în teatrul de idei (a se vedea, în acest sens, discuțiile pe care David și Claudiu le au, peste ani, în atelierul parizian al acestuia din urmă). Nu lipsesc nici oazele narrative din vecinătatea literaturii fantastice, precum în capitolul în care Ina, ajunsă avocat de succes într-un oraș de provincie, altul decât cel în care locuiește actualmente prozatoarea,

se împotmolește pe o arătură cu mașina în care transporta spre Schitul de la Amara, un călugăr autostopist, cu alură de superman, și mai ales a doua zi când revine la schit spre a-i înmâna pasagerului ei misterios toiagul pe care acesta îl „uitase” pe bancheta din spate a autovehicolului. Cât despre paginile de factură onirică, acestea sunt la ele acasă pe tot parcursul cărții. Senzația că am plonjat în plin Mircea Eliade e destul de puternică și de motivată. Unele vise revin obsesiv, precum cel în care zbuciumatul David se află într-o casă labirintică, fără uși și ferestre, și din care îi e imposibil să mai iasă. Ceea ce e și mai grav e că nu are niciodată senzația că visează. Vise premonitorii nutrește frecvent și Ina, precum cel în care, la un proces, asistă la schimbarea locului și rolului lui David cu cel al Călugărului de la Muntele Athos. De altfel, capitolul al patrulea al cărții se intitulează chiar **Căruța cu vise** și se constituie ca o parabolă în care, naratoarea, trecându-și în revistă împlinirile și eșecurile vieții ei, face apel la imaginea unui câine legat cu lanț pe scurt de o căruță așternută vârtos drumului și care nu-și permite niciun popas cât de mic pentru adăparea cailor la o fântână din câmpia aridă.

Nu lipsesc, din textul romanesc, abordările intertextuale, la loc de cinste aflându-se citatele din **Biblie**, îndeosebi din **Evangheliile după Ioan și Luca**. Niște aserțiuni cu iz religios, profund, enigmatic și emoționant, au devenit chiar leit-motivul cărții: „Acea pe care-i iubim nu pleacă niciodată. Niciodată nu pleacă din noi. Se duc numai pe

drumul lor. Dacă-i iubim cu adevărat, ne bucurăm. Și așteptăm clipa revederii în veșnicie” (p.43). Citatelor din **Biblie** li se adaugă altele din Lucian Blaga, Serghei Esenin, Mihail Drumeș etc.

Povestea dintre David Greceanu, un personaj dilematic pendulând între dragostea lumească și cea față de Dumnezeu, și Zorina Savin, devenită Dinulescu, amintește prin tragismul ei de cea dintre Arthur Burton și Gemma din **Tăunul** lui Ethel Lilian Voynich.

Prozatoarea din **Gruparea de la Helis** proustizează cu succes nu o singură dată. Eroinei ei, cu care se confundă biografic în mare măsură, observând în metroul bucureștean trei studenți, o fată și doi băieți, e purtată automat cu gândul la trio-ul pe care l-a format cândva cu Claudiu și cu David și brusc o podidește un plâns și un dor nestăvilat, prilej de a plonja încă o dată și încă o dată în trecutul pe care vrea să-l recupereze mental și să-l re trăiască cu intensitatea de odinioară. Căutându-l pe Claudiu, care se întorsese în București să deschidă o expoziție de tablouri la Sala Dalles, Zorina reface din povestirile acestuia evoluția lui David de când acesta a părăsit-o pentru a se stabili într-o mănăstire de munte. Biografiile protagonistilor constituie ele însele romane de sine stătătoare, cel mai fascinant și mai bine înrămat fiind, de departe, cel al lui David Greceanu. Acesta a fost dat afară, conform uzanțelor comuniste din anii '50, din Facultatea de Teologie pentru simplul motiv că nu acceptase să colaboreze, așa cum făcea, de pildă, Decanul, cu Securitatea de tristă și eternă amintire. Încercarea lui David de a fi reprimat eșuase lamentabil. Biserica și oamenii ei sunt demascați de prozatoarea pentru atitudinea lor duplicitară de a se pune cu ușurință la cheremul Poliției politice a vremurilor roșii prin excelență. Profesorul duhovnic care i-a luat apărarea și s-a opus exmatriculării s-a trezit și el mătrășit nu doar din Facultate, ci și din parohia unde oficia în Capitală și trimis într-un sat sărac și cu o biserică aproape în paragină. După un popas la Conservator unde se aciuase grație unui unchi bine văzut de autorități, David a ajuns într-o mănăstire, convins că în viața laică ar fi însemnat să rămână un mort viu chiar dacă ar fi→

ION ROȘIORU

ajuns un artist de renume. O vreme s-a adaptat la viața aspră a mănăstirii care i-a servit de refugiu. Tribulațiile sufletești și îndoielile l-au încolțit și aici nu o singură dată, ca și pe Petru în corabia lui aflată la cheremul valurilor. Starețul l-a trimis în lume pentru o ultimă confruntare cu ispitele pământeste. O vreme a lucrat la o fermă particulară din Bărăgan de unde, însă, a fugit exact în seara în care a poposit aici Zorina, avocata-ziaristă necunoscându-l sub noua înfățișare. Călugărul misterios a simțit că dacă nu fuge chiar în seara cu pricina n-o va mai face niciodată. Pentru a doua oară și-a învins ispita iubirii terestre în favoarea celei pentru Divinitate. În aceeași pornire de a rupe definitiv cu trecutul laic, călugărul David își arde, filă cu filă, jurnalul așa zis de dinaintea magnoliilor, adică din vremea când trio-ul, căruia i se adăuga din când în când și Magdalena (Lena) Costian, studentă la Filologie și viitoare doamnă Teodorini, se plimba prin Grădina Botanică sau mergea la Operă să se delecteze cu muzica marilor compozitori ruși, îndeosebi a lui Shostacovich. Jurnalul, după o ultimă lectură într-o noapte înstelată într-o poiană din vecinătatea mănăstirii, e transformat în scrum. Dar oare memoria poate fi ea anihilată? Probabil că nu, de vreme ce în capitolul al 12-lea, îl întâlnim pe David transformat în om de afaceri, trăind alături de o actriță frivolă, Despina, desprinsă parcă din romanele lui Camil Petrescu, și complăcându-se în a face jocurile politicianilor care nu-l mai cunosc a doua zi de după alegerile pe care le-au câștigat spre a se îmbogăți cum neam de neamul lor n-a visat vreodată. Noroc că această buclă a traseului biografic a lui David prin lumea banului și a puterii pe care și-o dă acest ochi diavolesc nu durează prea mult. Pictorul Claudiu, reîntâlnit la Paris, îi demonstrează că rolul de Iuda nu i se potrivește și că-n esența lui profundă sălășluiește încă Iisus. Fostul și temporarul om de afaceri și politician potentat ori de sfar electoral îi lasă cea mai mare parte a averii sale lui Claudiu cu condiția ca acesta s-o investească în opere și acțiuni caritabile și, doar cu o mică parte din bani se întoarce la mănăstire unde îi donează în scopuri la fel de nobile și de umanitare.

Paginile despre cum afacerile îl alienează pe cel prins în caruselul lor și-l transformă într-o carcasă lipsită de suflet și de sensibilitate sunt printre cele mai grăitoare și mai convingătoare din carte și ele demonstrează apetitul și vocația prozatoarei helisiste pentru proza cu relevanță socială. David are tăria să-și conștientizeze rătăcirea și să se spovedească în fața fostului prieten și rival de odinioară: „Nu mai sunt idealistul pe care l-ai cunoscut, studentul la Teologie care voia să ajungă preot, să salveze suflete. Sunt unul care n-a fost în stare să se-ngrijească nici măcar de propriul lui suflet. Vândut pe doi lei. Sau nici măcar atât. Nu știu dacă m-aș mai putea întoarce înapoi” (p.156). La iubirea, oricât de părjolitoare a fost ea pentru Zorina, nu se mai întoarce, într-adevăr. În cinul călugăresc, însă, da. În capitolul final al cărții îl întâlnim sub numele de Părintele Serafim și el o spovedește pe cea pe care a iubit-o cândva și la care a trebuit să renunțe ascultând de glasul altei iubiri. Ușor melodramatică, scena o amintește pe cea a ultimei întâlniri dintre preotul român Tonea și sârboiaca Borivoje din nuvela lui Gala Galaction, **De la noi la Cladova**, unde e pusă pe tapet o problemă asemănătoare și muștrările de conștiință generate de o iubire nepermisă pentru o înaltă față bisericească. În orice caz, întâlnirea dintre Părintele Serafim și Zorina se soldează cu eliberarea amândurora de povara unei iubiri ce n-a fost să fie.

Interesant e și romanul Zorinei, un personaj complex prin statornicie, printr-un anume narcisism necamuflat, prin sinceritate, replici tăioase, intransigență profesională, prin perseverența în a regăsi timpul în

care a fost îndrăgostită de un suflet pe care l-a simțit ca pereche și prin setea de absolut cu care traversează meandrele unui destin nefavorabil. După dureroasa ruptură pricinuită intempestiv de David, Zorina îl cunoaște, la un dans organizat la Casa de Cultură a Studenților „Grigore Preoteasa”, pe inginerul Relu Dinulescu. Cum părinții o detunaseră de la o carieră de balerină, studenta execută, parcă spre a răzbuna, un dans paroxistic ceea ce-l determină brusc pe proiectantul de avioane s-o ceară în căsătorie. După cinci ani de mariaj în care nu și-a iubit soțul, ci doar l-a respectat pentru strădania lui de a o face într-un totu fericită, Relu moare într-un accident de avion. Zorina, convinsă că iubirea e altceva decât confortul burghez pe care și-l asigură banii și prestigiul social, regretă că nu i-a răspuns soțului cu o ardere pe măsură și nutrește un sentiment de vinovăție că nu s-a ridicat la înălțimea pe care soțul o așteptase, neîndoielnic, de la ea, bântuită uneori de gândul divorțului. Ca avocată e, de asemenea, incoruptibilă și atât de cinstită că de multe ori sfârșește prin a-i apăra pe cei pe care ar trebui să-i acuze. Banii nu sunt pentru ea valoarea supremă, ceea ce o face să pară cel puțin ciudată într-o societate care n-are alt reper valoric decât cel financiar.

Înainte de magnolii, cel de al doilea roman, după **Scrisori netrimise**, al Florentinei Loredana Dalian, deținătoare a unui număr impresionant de premii literare obținute la concursuri și festivaluri de pe întreg cuprinsul țării, confirmă speranțele pe care, de-a lungul anilor de carieră vertiginoasă, eșalonată pe parcursul a doar unui lustru și ceva, și le-au pus în talentul și-n evoluția ei exegeți ca: Adrian Dinu Rachieru, Titi Damian, Virgil Diaconu, Tudor Cicu, Ionuț Caragea, Aurel Podaru, Maria Daniela Pănăzan, Romeo Aurelian Ilie, Liviu Comșia, Passionaria Stoicescu și cu voia dumneavoastră, ultimul pe listă, subsemnatul, spre a-i aminti doar pe cei trecuți la **Referințe critice**. Prin tema, care răspunde strălucit oricărei colecții a **Romanului de dragoste**, succesul de public e asigurat din oficiu, așa cum observă, de altfel, și prefațatorul care-i sugerează talentatei prozatoare o perpetuă ridicare a ștachetei scrisului ce-o obligă la mai mult.

Mihai Nechita-Burculeț • Infanta

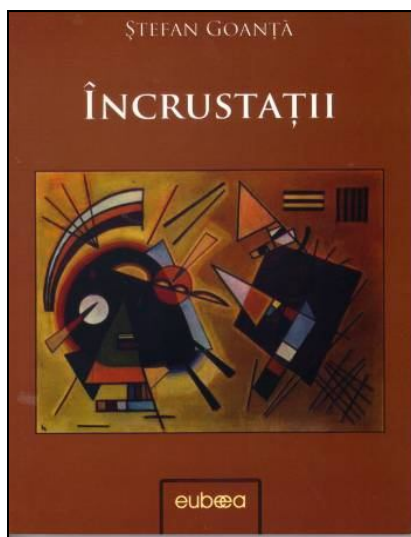

PROZA ȘI PUBLICISTICA LUI ȘTEFAN GOANȚĂ

Ștefan Goanță reprezintă, pentru critica și istoria literară postdecembristă, alături de I.D. Sârbu, un caz dramatic și exemplar, de *autor complet* (prozator, dramaturg, eseist, publicist), obstaculat de regimurile totalitare; și care și-a tipărit romanele și nuvelele, *scrise încă din tinerețe*, în partea a doua a vieții sale, cu o vitalitate și verticalitate copleșitoare. A debutat, la 19 ani, ca student filolog, în revista „Universitatea” (a Universității „C.I.Parhon” din București), cu povestirea „25 de bani”, iar în volum, la vârsta de aproape 60 de ani, cu un eroism și o forță, afirmăm, nemaîntâlnite, cu romanul *de sertar*, cenzurat complet înainte, amânat, apoi interzis: *Altarul de nisip* (la Editura „Universală”, Craiova, 1993), închinat unei teme teribile: detenția politică a tatălui său. La aceeași editură, îi va apărea și romanul *Patul de zăpadă* (1995), cu problematică mitico-istorică.

Intensitatea activității scriitorului și frecvența aparițiilor romanelor lui Ștefan Goanță se instituie, aproape, în expresia „*anul și romanul*”. În 1997, iată, apare: *Vinul de piatră* (roman politic, urmat de zece *Nuvele*), la Editura „R.F.T.”, Cluj, cu o *Prefață* semnată de Constantin Zărnescu). În 1998, la Editura „Didactică și Pedagogică”, romanul *Zodia Țărului* (cu o *Prefață* a eseistei Irina Petraș). Între 1999-2001, îi apare *trilogia românească* „*Popescu E Napoleon*”, roman-fluviu, într-o colecție de proză a Editurii „Casa Cărții de Știință” (colecția „DA”, îngrijită, coordonată de aceeași Irina Petraș). În 2002, îi apare volumul de *Teatru* (Editura „Casa Cărții de Știință”, Cluj), unind producțiile sale dramaturgice și *Notele*, de *regizor* al propriului său teatru, montat, uneori, și pe scena Caselor de Cultură. Imediat, în 2003, îi apare volumul de *nuvele*, schițe, povestiri: *Moartea e facultativă* (Editura „Paralela 45”, Pitești, într-o colecție consacrată *Scriitorilor contemporani*). Universul său literar (motive, experiențe, subiecte) se extinde spre o amploare apreciabilă, iar frecvența aparițiilor e elogiată de cititori și critică. Ștefan Goanță dă interviuri, intră în diverse dicționare culturale etc.

Între 2003 și 2008-2010, dorindu-și să cunoască Banatul și „fascinanta frunze a Țării”, scriitorul Ștefan Goanță și soția sa, Irina Goanță, se mută din Zalău, la *Liebling* (lângă Timișoara), unde își continuă activitatea plină de

energie și disciplină creatoare, la romanul *Fedelesii (Zodia Fedelesului)*, pe care nu va (mai) reuși să îl termine. Nu va mai ajunge să își vadă tipărit volumul scris împreună cu prof. Irina Goanță: *Miorița. Dommul de Rouă* (Mitur și simboluri religioase creștine. Variante. Colinde și basm), la Editura „Casa Cărții de Știință”, Cluj-Napoca, 2010, deși vorbește mult despre el și așteaptă cu nerăbdare să-l vadă.

Prozatorul, dramaturgul, eseistul, publicistul Ștefan Goanță a încetat din viață, la Timișoara, la 19 octombrie 2010, apărându-i, *postum*, (și) alte volume, prin intervenția și grija soției sale, eseistul, folcloristul și filologul, prof. Irina Goanță, care a înființat și o *Fundație*, ce a devenit cunoscută – *Atheneul Cultural „Ștefan Goanță”*, în parteneriat cu importante instituții din județul Timiș. Și au putut, astfel, să apară volumele: *Am fost publicat* (nuvele și povestiri), la Editura „Casa Cărții de Știință”, Cluj-Napoca, în colecția „Scriitorii Transilvaniei”, seria proză, îngrijită de Irina Petraș, 2011; apoi, tot în 2011, volumul „*Ștefan Goanță văzut de contemporanii săi*, la Editura „Brumar”, Timișoara, și, în 2012, volumul *Epigrame* (poeme satirice și ironice, catrene, distihuri, epigrame), la Editura „Casa Cărții de Știință”, Cluj-Napoca, cu o *Prefață* a scriitorului și criticului literar Constantin Cubleşan.

Obsesia, am putea spune, *fixația* scriitorilor români a fost, încă de la începuturi, aceea de a face *jurnalistică*, în speță genurile *publicisticii*. Între sfârșitul unei nuvele sau povestiri și începutul alteia, Ștefan Goanță a scris *articole*, *reportaje*, *recenzii*, *cronici*, *editoriale*; a răspuns la *anchete* și *interviuri*; și a activat ca *ziarist*, la cotidienele *Graiul Sălajului* și *Sălaj-Orizont*, între februarie 1990 și martie 1995, când îi apare ultimul articol *tipărit (datat)*. Scriitorul și

jurnalisticul activ, energic, disciplinat va avea chiar o *rubrică permanentă*, intitulată simbolic: *Legi nescrise*. Frecvența ei a rămas, *obsidional-cotidiană*; și, uneori, mai rar: *un material, la două zile*. O *trudă* și o *obligație, de onoare*, în fața cititorilor, ca, pe lângă *operele* sale de scriitor, *ziaristul*, să urmărească *actualitatea imediată*; să-și expună *opinia zilnică* ș.a..

Volumul *Încrustații*, apărut la Editura „Eubee” din Timișoara, e indubitabil, o riguroasă *selecție* a jurnalisticii lui Ștefan Goanță, a intelectualului, omului de cultură, publicistului, editorialistului – care a încercat să surprindă, la cald „*variile evoluții*” ale tranziției *postdecembriste*, într-o libertate a expresiei – fierbinte, îndrăzneată, apropiată de *reportaj*, alteori de *poezie*. A *încrusta, încrustare* (după verbul latin cu același nume: *incrustare*), deține sugestive *sinonime*, precum: *a ciopli, a scobi, a tăia în coaja* unei plante, ori în „*suprafața*” unui material, *ornamente* sau *motive*, geometrice, peste care se pot aplica substanțe strălucitoare, metale etc. Metaforic-persuasiv, în concepția autorului nostru, s-a indus ideea „*prețioasă*” de *articol-bijuterie*, pe spații limitate, scurte: *editorial-poem*; ori „*bijuterie literară*”.

Cum astfel?... Vom adăuga și sugera, de îndată, numele *unelei (încrustației)*, tot cuvânt *latin*, păstrat în chip fericit, în românește: *cuțit, lamă, custură* (acesta din urmă existând și în albaneză, purtându-l și un faimos regizor, din fosta Iugoslavie: macedo-românul Emir Custurica!). Un alt termen, denumit *unealta (încrustației)* se află la originea cuvântului *stil*: anticul *stilet*. Ștefan Goanță a făcut să fie „*locuit poetic*” acest cuvânt străvechi, urmărind ideea de *originalitate*, de *unicat*, a muncii (manierei-mâinii); imprimării „*originalității*” unui *om*, până la definiția universală și expresia „*stil*” – unicat artistic-plastic, „*bijuterie*”; *sensuri* prin care *jurnalisticul (prozator și poet)* și-a putut defini și numi *rubrica* sa, în ziarele „*Graiul Sălajului*” și „*Sălajul-Orizont*”.

O constatare surprinzătoare și frapantă, lecturând *articolele-poeme*, din volumul *Încrustații*, e că ele aparțin unui om de solidă, aleasă cultură, care nu se supune și nu cedează în fața *presunii* zilei; a *efemerului* („*ephemeridas*”, în limba greacă, înseamnă... *ziar, cotidian!*)

Expresivitatea (stilul) autorului nostru nu sunt *perisabile!*... Fie că scrie despre „*echitate*”, „*depolitizarea* unor instituții”, „*zvonerii și zvonarzi*” →

CONSTANTIN ZĂRNESCU

(răspândaci), noul C.P.U.N., „referend”, „manipulări”, „furturi politice”, „false privatizări”, scriitorul Ștefan Goanță se comportă ca un *autor de expresie artistică*; viziunea sa, în acest context, aparține unui *autor complet*.

Pornind, din pruncie, din Histria-Nuntași (Dobrogea, unde s-a născut), fiindu-i, acolo, părinții învățători, copilărit în Oltenia; ajuns, încă de tânăr, în Transilvania, acest scriitor român nu s-a simțit, niciodată, „regional” ori „provincial” (ajungând, în ultimii șapte ani ai vieții sale să trăiască, să activeze, să scrie, să publice (și) în faimosul Banat!...)

Întâlnim în volumul *Încrustații*, numeroase subiecte, „teme”, cu sensuri obsidionale, profund culturale: *vatra străbună, Craiul sămănăturilor, Călușarii, Vârsta neamului românesc* – „certificat (și moștenire) a vechimii noastre”. Ștefan Goanță a avut șansa (ajutându-l să depășească *drama politică* a familiei sale), de a activa și trăi, în lăuntru unor mari *mituri* (și spații-evenimente istorice ale *românității amenințate, în vechime: Pădurea Săvania* – căreia Istoria îi va adăuga prefixul *Trans*); *Codrii Meseșului, locul celui mai extins complex de arhitectură militară romană, de pe pământul României: astăzi, situri arheologice, ale castrelor (și vâmlor) și supravegheților de graniță ale Romei antice, împotriva semințiilor năvălitoare, migratoare, barbare ș.a.* Și, nu în ultimul rând, *țimutul ajuns sacru* al corifeilor *unității române*: Simeon Bărnuțiu, Pop de Băsești, Iuliu Maniu; după Revoluție: Corneliu Coposu!

„Românii – popor al echilibrului” e o altă obsesie ideatică, având o „coloană verticală unificatoare – Munții Carpați, cu trupul lor de cremene și de amnar”. „Patria rotundă” („dodoloață”, cum auzise Blaga, în studenție, la Adunarea Populară de la Alba Iulia ș.a.).

Ștefan Goanță reintroduce în circulație, pentru generațiile în formare, expresii, cuvinte „cenzurate, exilate, interzise, uitate”. *Basarabia*, spre ilustrare; *Floriile* (de la latinescul *floraliae*) cu toate sensurile-i luminoase, senine, purificatoare, creștine. Tot astfel, reduce în actualitate personalitățile de odinioară ale satului românesc: Preotul, primarul, Dascălul, notarul, „Craiul (Domnul) sămănăturilor” (un fel de gospodar mitic al agriculturii străvechi).

Articole, precum „Drumul robilor”, „Oaia neagră”, „Ploile mirese”, „Trei (Tri-nitatea)”, „Călușul”, „Uciderea cuvintelor”, „Rusaliele”, „Machi-

don”, „Sânzienele”, „Vântoasele” sunt strălucitoare *poeme*, „bijuterii” stilistice, aparținând unui scriitor-*filolog*, specializat în *folclorul* arhaic, erudit, înnoind, evaluând, scoțând din uitare cuvinte și expresii ale civilizației creștine, românești. Altele se interferă cu actualitatea: *Oratori, retori, limbuți, Căciula, Pușca, Descântecul, După noi, Potopul, Buletin fără identitate*.

Jurnalistul Ștefan Goanță nu ignoră zbaterele și „tulburările” tranziției cotidiene, însă viziunea sa e satirico-ironică și grotescă, relevând ignoranța („analfabetismul” politic), imoralitatea, ori vulgaritatea unor oameni politici; și aduce, astfel, în contemporaneitate „parole” simbolice, restaurate: *Adevăr, cavalerism, onoare* („care e reprezentată în această epocă postrevoluționară doar de bani!” etc.) Este *toleranța*, totdeauna, rațională...? Ce înseamnă să fii „Om al oamenilor” (director de conștiință?), dar „Ecologismul?” (– „Vocația planetei noastre *albastre rămâne verdele viu!*”, afirmă, el, poetic, în paradox!...)

„De la *șaiabă la Sandra Brown*”, precum și editorialul „*Prostologia*” re-levă setea de a *naviga* în lecturi haotice, de multe ori a-culturale și subculturale, încurajând presa „de scandal”, sexua-litate, pornografia. Câteva articole *ine-dite*, scrise mai târziu, relevă tentația jurnalistului de a *împrospăta memoria* (citorilor *tinere*) cu sensuri, expresii, variante ale unor vechi „*rosturi*” ale limbii române. „*Cartea-icoană*”, spre ilustrare, reedifică puterea „galaxiei Gutenberg” de a transmite „învățăturile Umanității”, iar în cazul istoriei noastre, concluzia e esențială: „*Din cultura populară vine cultura noastră scrisă!*...” De la ritualuri și ceremonii, închinare *vitejiei, bravurii, excelenței, onoarei*, afirmă jurnalistul, poetic, ne vine *cununa (în-cununarea), crenguța de dafin, simbo-*

licele împodobiri, sau „*cununa veșnică (aureola) sfinților*”. Sensuri profund umaniste, civilizatoare ale identității unui popor.

Călușarii (joc ritualic, ceremonial tainic, introdus, de George Barițiu, la Brașov, în 1885, încă de pe vremea Imperiului dualist) a devenit, asemenea *Mioriței*, introdusă în circulație de Alecsandri, o capodoperă „universală” a civilizației române vechi. Tot astfel, figurează „Domnul de Rouă” (*baladă* și, în același timp, *basma* al românilor transcarpațici sudici; – și e un aport substanțial și înnoitor, adus de Ștefan Goanță și Irina Goanță, în volumul dumnealor: *Miorița. Domnul de rouă* (2010), adăugând și *variante inedite* – ale *Mioriței-colind*, din spațiul Sălajului și al Silvaniei mitice.

Profunzimea și infuziile de *cultură* și istorie oferă rezistență „*încrustațiilor*” jurnalistului Ștefan Goanță, cu reînnoite expresii: „ce este un *avocat al poporului?*”; „ce este *Corupția?*”; dar „*semizei*” (politicii de azi)?... De ce suntem „manipulați”, informându-ne, „*haotic*”? Cum *cade cultura scrisă* în... *maculatură?*...

Și o concluzie, definitorie: „*Presa rămâne una din marile puteri, în stat*”; însă „*lectura neselectivă, de tren, de gară, de amuzament de circumstanță*”, ne face să detectăm *bacovian*, plânsul *lacustru*: „*beția cuvintelor*”, lacrima „*hârtiei otrăvite de cerneală*”; și „*frigul friicii brazilor* – pe al căror trup se *încrustează*, fără *stil*, haosul! Și se scrie ceea ce se scrie!...”

Încrustații reprezintă, în jurnalistica românească, postdecembristă, un aport valoros, adus de un scriitor *complet*, care ne-a lăsat o *operă*, realizată *artistic*.

Vom întâlni, în această carte, aceeași vitalitate, vioiciune și poezie, același stil inconfundabil – original, specific întregului său univers creator. *Fluxul* de romancier se simte și aici, filtrat de esențele și timbrul artei. Gen esențial-scurt, ironic și epigramatic, precum *satirele*, poeziile, catrenele și epigramele sale, *Încrustațiile* vor fi receptate (și) drept teorii și considerații ale celui *AUTOR-complet*, despre propriile-i cărți – „*bijuterii artistice*”, tăiate și șlefuite, „*la cuțit*”, în lemn și cremene, în cuvinte și în vinișoarele marmurei.

Cluj-Napoca, iunie 2014

Mihai Nechita-Burculeț ● Portret în șevalet

Cetatea Regală a Hațegului în vremuri complicate

Iancu Badiu își continuă studiile despre Țara Hațegului, abordând în lucrarea *Orașul Hațeg sub stăpânirea austriacă 1688-1867 (Studiu monografic)* o perioadă controversată din istoria acestei zone a României, o zonă interesantă, tumultuoasă social, cultural și militar. Cartea a apărut la Editura Karina – Deva, 2014 sub atenta preocupare a celui care semnează textul dens și dureros de real.

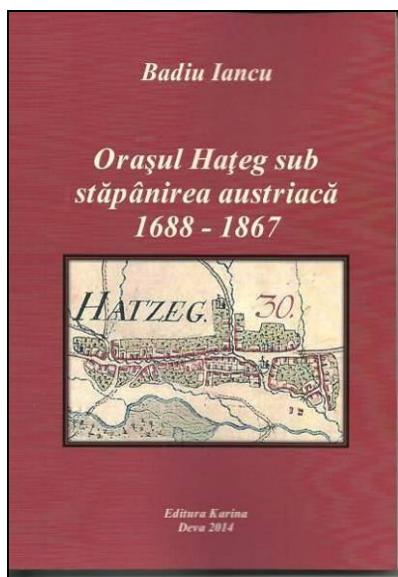
În celelalte lucrări ale sale, Iancu Badiu a prezentat Hațegul în perioada dintre cele două războaie mondiale (Orașul Hațeg în perioada interbelică – 1914-1944) sau în perioada comunistă (Orașul Hațeg în regimul comunist, 1944-1965), acum orizontul de timp este altul, stăpânirea unui imperiu, o stăpânire care a marcat zona și care, prin extrapolare, ne dă indicii despre viața într-o altă megastructură socială, Comunitatea Europeană, perioadă specifică fenomenului globalizării sociale și a rupturii dintre generații.

„Vă voi spune de patria mea – ca să vorbesc pe înțelesul celor vechi – de acel plai unde am sorbit prima oară aerul vieții, am zburat prin dulcii ani ai copilăriei ca fluturele prin flori: de Valea Sargeția, Valea sau Țara Hațegului...” – așa scrisa plin de pasiune Aron Densușianu, într-o vreme în care se petreceau mari schimbări în Europa...

O privire de ansamblu asupra preocupărilor autorului ne determină să afirmăm că peisajul istoric devine deodată divers, complex, profund, dinamica vieții în Hațeg demonstrând vitalitatea oamenilor, capacitatea de adaptare la stresul istoriei prin trecerea testului de stres și noblețea suferinței în paradigma imperiilor de tot felul.

În partea introductivă, autorul arată că Țara Hațegului s-a bucurat de o largă autonomie cu toate că făcea parte din Voievodatul Transilvaniei, autonomie păstrată în istorie, cunoscută sub diferite denumiri „Terra Hatrzog” sau „Cetatea Regală” a Hațegului, ori „Districtul” Hațeg, „Castrum Haczak”, „Comitatul” Hațeg etc. Autorul descrie în mod riguros zona subliniind faptul că importante drumuri comerciale sau de interes statal au trecut și trec pe aici, fondul de ape a fost mereu bogat, aici au existat meșteșugari talentați, intelectuali de seamă, înalți funcționari de stat, țărani harnici, comercianți și sireți.

De remarcat că Împărăteasa Maria

Tereza a aprobat militarizarea graniței Transilvaniei și a Banatului, Hațegul intrând astfel în jocul intereselor imperiale austriece. Viața Hațegului s-a îmbunătățit, a crescut nivelul material, cultural, organizatoric al locuitorilor, a apărut asistența medicală sau instanțe de judecată bazate pe o mai riguroasă aplicare a legilor în vigoare în acea perioadă.

Țara Hațegului a fost vizitată intens de Nicolae Iorga, marele istoric, care a ajuns în posesia unui document important: Condica Hațegului, unde au existat însemnări în limbile română, germană, maghiară, latină. Marele cărturar s-a preocupat de traducerea lor și a analizat istoria din conținutul acestor însemnări.

Iancu Badiu dă o importanță mare în această carte *Condicii Hațegului*, exemplificând din numeroasele procese care au avut loc în vremuri aproape uitate, dar care au lăsat multe exemple privind viața de pe aceste meleaguri. Apoi, este preocupat de stratificarea socială, de anumite diferențe care au ființat între locuitori, pornind de la structura averii, religie, relații cu mai marii zilei, etc.

Badiu consemnează: „Considerând Țara Hațegului locul unde s-a format poporul român și limba acestuia, Nicolae Iorga vizitează cu interes în mai multe rânduri meleagurile hațegane. Printr-o întâmplare fericită se păstrase Condica orașului Hațeg, care i-a fost donată savantului. Document de însemnată valoare istorică, această Condica Hațegului cuprindea însemnări din perioada 1725-1847, în limbile maghiară, germană, latină și română. Traducerea textelor din limba maghiară au fost făcute de eleva lui Nicolae Iorga, Viola Papp, iar traducerea textelor din limba germană și latină au

fost făcute de marele cărturar” (pg.9).

Date importante ne parvin din raportul generalului Christian Rall, un raport detaliat pentru anul 1777, acolo sunt prinse principalele structuri sociale, problemele oamenilor și organizarea orașului.

Sunt enumerați oamenii de seamă ai orașului: Moise Sora Noacu, cu preocupările sale pentru literatură și teologie, Nicolae Stoica de Hațeg cu binecunoscuta *Cronica Banatului*, ori Simion Ulpianu (nume predestinat), cu activitate importantă în școlile vremii și în fenomenul cultural, sau Nicolae Solomon, prefect al Hațegului, scriitorii maghiari amintesc cu respect de el ca reprezentant de seamă al românilor.

Monografia tratează fenomenul Țara Hațegului în perioada habsburgică, o perioadă dificilă pornind de la recensământul efectuat de oficialități, trecând prin tensionata luptă a românilor din Transilvania pentru libertate națională și analizând administrația imperială din zonă în perioada amintită. Pentru că Hațegul a fost un oraș grăniceresc, a fost nevoie de o abordare a fenomenului regimentelor din Hațeg cu toate regulile, drepturile și obligațiile care rezultau din această activitate specială într-un imperiu care se apăra de celelalte imperii, cu analizarea vieții de zi cu zi, cu problemele care măcinau traiul grănicerilor din această cetate.

Hațegul nu a fost ocolit de marile lupte ale românilor pentru libertate, Iancu Badiu tratează starea orașului în timpul răscoalei lui Horea, pornind de la documentele oficiale, ori anul revoluționar 1848, care a declanșat lupta pentru desființarea iobăgiei și intrarea sub umbrela vremurilor mai noi, efectul Adunării Naționale de la Blaj asupra țăranilor din Transilvania, ori ecuruirea revoltei lui Tudor Vladimirescu.

Locuitorii din Hațeg au fost implicați în marile evenimente ale istoriei cu impact european, astfel, în timpul revoluției din 1848, au participat activ la luptele de la Deva, Podul Simeriei, Ocna Sibiului, Sibiu, contribuind la rezolvarea problemelor sociale ale vremii. Hațegani sunt legați de nume importante ale revoluției, Bălcescu (a trecut prin Hațeg în 22-25 august 1849), Avram Iancu, Petru Dobra, Ioan Buteanu etc.

O bună parte din carte analizează problema învățământului în Hațeg, cu istoria specifică, cu istoria școlilor, sau învățământul confesional pendulând între principiile statului centralizat și principiile autonomiei ecleziale. →

CONSTANTIN STANCU

Putem descoperi contribuțiile aduse la istoria învățământului din Ardeal.

Scribii au trăi și în Țara Hațegului, ei s-au preocupat de **manuscrise**, descoperind importanța celor românești într-o perioadă controversată, interesul pentru ca românii să folosească limba română în instituții și în viața curentă, preocuparea pentru a procura cărți în limba română și pentru a răspândi cultura, mai ales cultura creștină sub influența diferitelor biserici, culte sau reguli teologice. Așa a pătruns lumina în Hațeg, prin cărți, prin epistole, prin rapoarte oficiale, prin lupta pentru păstrarea unei identități românești într-un imperiu în care trăiau mai multe naționalități și care vorbeau limbii diferite. Putem remarca influența limbii germane, a limbii maghiare, ori a limbii franceze, ele au marcat în acea vreme Europa cunoscută și general acceptată, ori limba latină ca limbă a rigorii și eleganței.

Un capitol interesant din carte expune problema bisericii în Țara Hațegului, existând un efort de eliberare religioasă în oraș, diferitele momente din istoria ținutului marcate de unirea cu Biserica Romei, apoi viața greco-catolicilor în această parte din Ardeal, marile etape ale Bisericii Ortodoxe, momente canonice, prezența Mănăstirii Prislop ca cetate a credinței, perioadele de învrăjbire, lipsa preoților ori a slujitorilor specializați, alte fenomene interesante care merită studiate, inclusiv influența reformatorilor, calvinistilor, ori activitatea iezuiților, aspecte mai puțin remarcate în materialele istoricilor.

Importante pagini sunt dedicate cărților și manuscriselor din Țara Hațegului, aici au existat importante focare de cultură, apar importanți donatori de carte, contribuții ale unor locuitori din zonă. Preoții fac însemnări pe cărțile bisericești, aceste însemnări redau atmosfera spirituală a vremii. Deoarece cărțile erau scumpe, se găseau destul de greu, pentru a le apăra de interesul hoților, pe filele lor erau scrise afurisenii, lucru semnificativ și de interes.

Autorul monografiei dă atenție **însemnărilor unor călători străini** în Țara Hațegului, preocupați de viața locuitorilor de portul lor popular, de notele acestora despre condițiile sociale, politice, economice ale hațeganilor în diferite perioade.

Istoria de Hațeg s-a păstrat nu numai în scrierile unor personalități ci și în Arhivele Naționale, fondul Vicariatului greco-catolic din Hațeg, sau la Prototopiatul ortodox Hațeg. Iancu Badiu face numeroase trimiteri

pentru a da autenticitate scrierilor sale, monografia căpătând consistență prin documentare, prin argumente din epocă sau prin reevaluări pasionate. La mănăstirea Prislop au existat mereu oameni preocupați să mențină tradiția creștină, să înfrunte potrivnicii sau să învețe tinerii canoanele Evangheliei pentru a forma slujitori în bisericile din zonă, exista și o bibliotecă, loc însemnat, rar în acele vremuri. În Hațeg a existat și o școală a călugărilor iezuiți, în mănăstirea franciscană a învățat chiar Benjamin Densușianu. A funcționat o școală germană, apoi învățământul s-a desfășurat în limba română, marile evenimente eroice au schimbat cursul istoriei la Hațeg, apărea învățătorii care predau în limba poporului...

De orașul Hațeg s-au preocupat oameni importanți ca Nicolae Stoica de Hațeg, ori Maria Razba, sau Ion Lungu, Mircea Valea, Vasile Radu, cunoscutul istoric Radu Popa.

Interesant în carte este capitolul dedicat însemnărilor de călătorie ale unor contemporani, care au ajuns până în ziua de astăzi, însemnări care descriu cu acuratețe și interes viața hațeganilor.

A existat o vreme a călătoriilor în Europa, iluminismul și marile transformări ale societăților au dat un avânt mare călătoriilor, oameni cultivați au fost preocupați de cunoașterea zonelor exotice ale continentului, au căutat să răspundă marilor întrebări ale epocii, să dezlege misterul dinamismului social în tradițiile folclorice, în ritualurile bisericești, în agresiunea marilor imperii în căutarea de resurse, oameni, capital.

De remarcat notele de călătorie ale lui John Paget, născut în Marea Britanie, atent observator al zonei, legat de marile mișcări sociale ale nobilimii și intelectualității. El îi privea cu îngăduință pe hațegani, mai ales pe

Mihai Nechita-Burculeț • Prietenii

români, avea o grilă de valori calvină, la modă pe continent, însă ne lasă câteva trăsături esențiale ale țăranilor.

Putem reține: dragostea lor pentru pământ, legătura cu strămoșii, preocuparea de a găsi soluții la necesitățile imediate ale vieții, fiind buni meșteșugari.

Englezul a descoperit ingineria și arta țăranului român, inventiv și atent la fenomene.

Românii aveau mori, prelucrau lemnul, își făceau vase de lut pentru uzul casnic, confecționau îmbrăcăminte, încălțăminte, aveau tradiții exemplare: nedeia, târgurile ori sărbătorile, toate contribuiau la unitatea lor ca națiune, una viguroasă în epocă din moment ce au reușit să reziste legislației imperiale și moravurilor vremii.

Preoții ortodocși și din alte biserici știau să se plieze pe fenomenul social și să trăiască în comuniune cu oamenii săraci, ceea ce era important în raport cu alte confesiuni care au existat în epocă.

Majoritatea călătorilor rețin **peisajul de excepție al Țării Hațegului**, tradițiile locale, vestigiile care au existat în zonă: mozaicurile de la Sarmizegetusa, biserica de la Densuș, Peștera Bolii, Castelul de la Hunedoara, ori Cetatea de Colț. Ei înțeleg că aici au existat puternice organizații sociale în perioada Imperiului Roman, urmele acestora probează originea poporului român, alături de limbă, religie, tradiții.

Cartea *Orașul Hațeg sub stăpânirea austriacă 1688-1867* are mai multe **anexe**, interesante și incitante pentru cititorul curios, setea după adevăr îi va da sentimentul unei aventuri spirituale de excepție, cu întoarcerea în timp și cu atingerea viitorului prin simetrie istorică...

Cititorul va găsi cincizeci și trei de anexe interesante pentru a păstra izvorul intact al istoriei noastre, dovedind o intensă documentare, o curiozitate detașată și o nevoie imperioasă de timp dedicat elaborării lucrării în sine, sub cenzura unei lucidități meritorii, plus hărți, desene, medaloane, sigiliul orașului etc.

După ce ai parcurs de citit această carte poți afirma precum Aron Densușianu: „suveneruri și impresiuni de călătorie” din Țara Hațegului, care le păstrezi cu discreție și eleganță în inima ta de român...

Prin munca sa Iancu Badiu ne provoacă la o profundă cercetare a conștiinței noastre de oameni trăitori în vremuri tensionate, cu o altă perspectivă istorică.

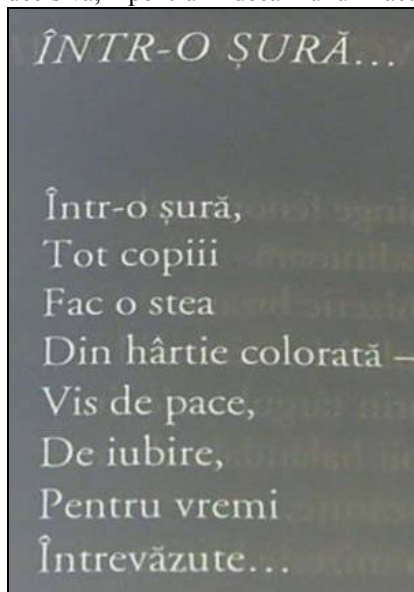
Colțul negativist (2)

Poezia *Într-o șură...*, de G. Bacovia, din ciclul poeziilor nepublicate în volume, capitolul *Versete*, despo- dobită de orice zorzoane literare și atentând nu expresivitatea ci chiar inteligibilul, îl/o provoacă aproape cu o pocăință a supliciului.

Tot copiii incriminează distanța- rea biologică pe care negativismul o observă ierarhic. Lipsa elementului regent (uneori chiar subînțeles sint- tactic), la Bacovia, e o formă de abis subînțeles. În acest poem negativist alăturat, *tot* și *hârtie colorată* au aceeași grupă sanguină a simetriei iluziei lui Bacovia care, în perioada finală a vieții, în poemele din *Stănțe burgheze* (1946) - (și, desigur, și în anumite poeme răzlețe cum e acesta) e cel mai mare poet realist al literaturii române. Adică realismul acceptă această complicitate, de neînghițit pentru critici, în care realismul e mai mare decât poetul. Precum în *Concertul pentru vioară și orchestră* al lui Brahms, care e, mai degrabă, simfonic decât violonistic în scriitură, dar ambele se potențează în plenitudinea sonoră. Oamenii încă nu

au ajuns să facă ceea ce fac copiii, cu tot subtextul celor aproape două mii de ani... Axa subtextuală e *șură - copiii* - vremi întrevăzute.* } tot*

Realitatea epocii acestei axe e extraordinară în context istoric. Poezia nu se aude, ceea ce e salonard și, prin critici, ajuns oficial să fie numit poezie, desigur. De curând, a publicat Nicolae Băciuț o carte similară și, după părerea mea, decisivă, pentru ideea unui act

nou în critica literară, în care nu prea pare a se mișca nimic nou. *Cenușa poemului în interpretări critice*, o antologie de texte critice, scrise de copii, programatice în sensul limitării analizei la o poezie, la alegere, dintr-un anumit volum (*Poemul Phoenix*). Acolo, încrederea în copii, e și act didactic dar și act de autoritate avizată (convenția), de histrionism pus în negativ, de jurnal exfoliat în creație. Copiii nu văd stereotipurile receptării mature și iau textul ad litteram. E aici un realism covârșitor în care am mare încredere. Desigur, nu există riscul să se creeze fenomenologii abracadabrante de tipul *Luceafărului* (nu e cazul, firește), dar nu mai e nici epoca pentru asta. Ele nu s-ar fi creat de la început dacă s-ar fi plecat de la ideea simplă că totul e în text și că nimic nu există, despre *Luceafărul*, în afara a ceea ce e în text. Că nu există aportul mitului ulterior.

Reîntorcându-ne la poemul negativist bacovian, observăm altfel acest *Pentru vremi/ Întrevăzute...* cu un vâl pe ochi.

DARIE DUCAN

“Basmе – pentru copii,

pentru oameni mari și pentru foarte mari oameni...”, de Adrian Botez¹¹

Azi am meritat, prin cine știe ce minune minunată, să pătrund într-un teritoriu ascuns. Atât de bine e ascuns de ochii lumii (“*taman*” acest teritoriu!), încât posesorul cheii nu mi-a îngăduit, deși mi-e prieten bun, încă din negura anilor mei chinuiți (hât-înapoi, încolo, înspre cei douăzeci și ceva, ai “*studenției filologice*”) - nu mi-a îngăduit, ziceam, niciodată, să intru. Cum se numește acest loc binecuvântat? E un spațiu al mării și micii magii, al faptelor mari și al întâmplărilor banale, este chiar mintea și imaginația prietenului meu, domnul Adrian Botez. Domnul Adrian Botez scrie, cu meșteșug, cu patimă, cu pricepere scriitoricească autentică, scrie cu acribie și, chiar, cu un fel de

încrâncenare - cărți. Cărți serioase, de hermeneutică, în care până și eu, prietenul și colegul său întru “*filologhiseală*”, aș fi în stare să mă pierd, prin multitudinea de semne și simboluri. Poezii minunate, muzicale, pline de smălțul lucios-luminos al sufletului său frumos, dar și poezii dure, crâncene, de obidă și tristețe, strunită-și-nu-prea.

Când, însă, scrie basme mici, pentru oameni mari... - sufletul prietenului meu se îmbracă în azurul cel mai pur, lasă de pe umeri hlamida cea gri a tristeții și suflă în goarna de sărbătoare. Zburdând zglobiu, prin poienile minții, ale imaginației - domnul Adrian Botez reușește să adune nestemate de preț: povești așa de minunate ticluite, încât până și cel mai posac cititor ar zâmbi, primenit, ca după o boare răcoroasă de primăvară.

Fericit că mi-a îngăduit, prin cine știe ce întâmplare magică, să pătrund în lumea poveștilor sale, nu-mi rămâne decât să-i spun: “*Îți mulțumesc*”! Și să mă întreb, dacă

mai era nevoie, de ce nu citește lumea de azi (zugrăvită, așa cum e ea, în poveștile sale, de către “*domnul Autor*”!), mai des și mai mult, din basmele priticite, cu așa măiestrie, de “*domnul Autor*”.

Poate că n-ar mai fi atâta de mare nevoie ca “*domnul Autor*”, în vituperantele sale diatribe poetico-jurnalistiche, să-i certe pe stricătorii de patrie, pe nechibzuiții de cărmuitori, grăbiți să-și îndese buzunarele și burțile, pe nemernicii îmbuibaiți din vânzarea, pe lucru de nimic, a Sufletului Neamului Valah.

Poate că, citind basmele domnului Autor, sufletele împietrite ale acelora s-ar mai înmuia, poate din ochii lor, vineți de ură, s-ar revărsa lacrimi amare și sincere, de părere de rău.

Sau, poate că, prins de vraja poveștii, am început, și eu, să cred, cu adevărat, în puterea basmelor...

OCTAVIAN CONSTANTINESCU

¹¹ Adrian Botez, *Basmе - pentru copii, pentru oameni mari și pentru foarte mari oameni* - Corgal Press-Bacău, 2004.

DOI OCHI VERZI

Talpa tare a pantofilor lăsa urme în caldarâmul topit de căldură. Fâșia îngustă de asfalt mărginea malul abrupt al lacului pentru ca brusc să-l părăsească și să urmeze șoseaua. De aici pornea un drum colbuit și albicios, scurtătura pe care o folosea zi de zi pentru a se întoarce acasă. Cum nu purta niciodată maieu, cămașa i se lipise de piept și de spate. Chipul îi era încruntat, privirea tăioasă, fixă, ațintită în față. Să fi fost de vină, poate, lumina soarelui orbitor, care făcea să strălucească verigheta de pe inelarul mâinii sale stângi.

Călca cu pas apăsător și rar. Era obosit, obosit de atâta praf, de dogoarea soarelui, de colțul acesta uitat de lume în care trăia de mai bine de doi ani și în care se simțea prins ca într-o capcană.

Se așezase aici imediat după ce se luase cu Maria. Se cunoscuseră întâmplător, la cinematograful. El venise împreună cu niște colegi de facultate. Ea, cu o prietenă. Cu toții se așezaseră pe același rând. Filmul era atât de prost încât el, atât de civilizată de obicei, nu se putuse abține să râdă și să comenteze cu glas tare. Ea îl apostrofase, amenințându-l că, dacă nu se potolește, cheamă body-guardul. Era uimit. De regulă, femeile încercau să-i intre în grații, să-l cucerească. Ea însă nu.

Maria transmitea prin toți porii stăpânire de sine și hotărâre. O specie feminină diferită, pe care trebuia să o exploreze. După ce se terminase filmul, își ceruse scuze. În felul lui, irezistibil, care o făcuse să zâmbească. "Floare la ureche", își spusese crezând că războiul e deja câștigat. O urmărise până în stația de autobuz, reușind să-i smulgă un număr de telefon și promisiunea unei întâlniri.

Nu era dragoste la prima vedere și, totuși, era dragoste. El iubea spiritul ei viu, franchețea, istețimea, ambiția. Ea era fermecată de frumusețea lui, de trupul lui bine clădit, de firea lui pasională. La scurtă vreme după prima întâlnire oficială, devenirea nedespărțiți. Le plăcea să meargă pe munte, să mănânce

înghețată la cofetărie, să danseze, să facă dragoste ore în șir. Erau fericiți.

Atât de fericiți încât, odată cu venirea toamnei, își pusese răcoșii. O nuntă mică, alături de familie și prieteni foarte apropiați, fără trenă de prințesă sau frac. Maria avea o constituție solidă și alesese o rochie dreaptă, până la jumătatea gambei, din brocart crem. Dorind să o facă să zâmbească la fel ca în ziua în care se cunoscuseră, el combinase cel mai bun costum pe care îl avea cu o pereche de converse noi. În dimineața următoare, proaspeții însurății, împachetaseră tot și se mutaseră în orașul de baștină al Mariei. El terminase facultatea în vară și trebuia să înceapă serviciul. Își găsisese un post de inginer, pe specializarea lui, la centrala atomică din vecinătate. Provenind el însuși dintr-o localitate de provincie, în primul an nu dusese dorul vieții de capitală. Era pasionat de meseria lui și asta îi aducea bucurie, iar acasă era așteptat întotdeauna cu alintări dulci și bucate alese. Maria își găsisese un post de asistentă medicală la policlinica de stat și părea să fi uitat vechile sale ambiții profesionale.

Chiar la intrarea în oraș, drumul trecea pe lângă niște case dărăpănate, în care locuiau țigani. Nimeni nu mai știa când se pripășiseră aici. Zvonurile spuneau că veniseră de undeva, de departe, călătorind pe apă și pe uscat. Rareori erau văzuți pe străzile așezării, cu excepția duminicilor, atunci când veneau la târg să schimbe oalele de alamă lucrate manual pe legume,

pâine, carne și bumbac. Odată ce încheiau micile trocuri și obțineau ce vroiau, dispăreau ca înghițiți de măruntaiele pământului iar ceilalți negustori râsuflau ușurați.

- Aduc ghinion, spuneau înțelepții satului.

Deși știa ce se spunea, lua în râs rugămintele Mariei de a se întoarce acasă pe drumul mai lung, pe șosea.

- Astea sunt tâmpeni, copilării! Ce îmi pot face! Maturizează-te și tu! E ca și cum mi-ai spune că Moș Crăciun există, îi spunea, ciupind-o de obrazul buclat, vrînd să o liniștească.

N-ar fi recunoscut în ruptul capului că ori de câte ori ajungea în dreptul curților părăginite grăbea pasul și rostea în gând: "Doamne ajută!". Bătrânele știrbe, bărbații burtoși și copiii în pielea goală trezeau în el un soi de neliniște.

De data asta, ceva era diferit. Pentru prima dată zărea una dintre femeile lor tinere. Foarte tânără, de fapt. Aproape adolescentă. O ființă mlădie, cu părul lung și negru, până la brâu, dinți albi, perlați și o privire verde, care i se întipări de îndată în suflet. Își continuă drumul, fără să se uite înapoi și totuși, cumva, continuă să o vadă, ridicându-și brațele susțineri pentru a întinde rufele la uscat. Încercă să alunge imaginea din mințile. Dintr-o dată devenise superstițios.

-Dacă mă vrăjește? își spuse.

Își aminti conversația pe care o auzise odată, într-un magazin. Cineva spunea că puterea acestei seminții zace în femeile lor. În cele tinere, capabile să se înmulțească. Erau atât de frumoase, încât era de ajuns o privire pentru ca orice bărbat să se îndrăgostească fără scâpare. Pentru a-și păstra forța intactă și a evita conflictele cu locuitorii orașelului, înțelepții comunității le interzisese să se arate. Oricare dintre ele încălca interdicția, era aspru pedepsită. Cum anume, rămânea un mister.

Ca de obicei, Maria îl copleși cu drăgălășenii. Masa era așezată însă, deși abia ciugulise ceva toată ziua, nu avea poftă de mâncare. Îi spuse că se simte foarte obosit, făcu un duș și se băga în pat. Din camera de zi se auzeau dialogurile unui serial în limba spaniolă. Adormi cu greu. Imaginea tinerei țigănci, ademenitoare, făcându-i semn să o urmeze →

A.G.BILLIG

într-o pădure deasă, îl băntui și în somn. Se trezi târziu, în noapte. Maria se odihnea lângă el. Respirația ei calmă, regulată, îl liniști. O privi cu atenție. Avea aceeași tunsoare scurtă, cărlionțată, ca atunci când o cunoscuse. Doar fața i se mai împlinise puțin iar trăsăturile i se moleșiseră. Ce era în mintea lui? Coborî încetșor din pat. Simțea nevoia să își aprindă o țigară. Coborî în stradă. Vremea se răcorise. Își aprinse țigară și, ca și cum ar fi fost ghidați de o voință proprie, independentă de a lui, pașii îl purtară spre marginea orașelului, acolo unde erau casele de țigani. Un câine îl simți și începu să latre cu putere. Curțile erau pustii. Nici urmă de rufe puse la uscat. Probabil că avusese o nălucire. Mersese mult prin arșiță cu o zi înainte.

- Poate că e mai bine să o ascult pe Maria și, de acum înainte, să mă întorc pe drumul mai lung. Și, de ce nu, să cumpăr o mașină, își spuse.

Timp de o săptămână, respectă decizia luată. Ba chiar vizită câteva reprezentanțe auto de unde se întorsese acasă cu broșuri de prezentare. Achiziționarea unei mașini însă se dovedii a fi mai anevoioasă decât se așteptase. Aveau bani dar nu reușeau să se pună de acord. Ea vroia un model de familie, mare și sigur, într-o culoare neutră, care ar fi contat favorabil în procesul de revânzare. El se vedea într-un autovehicul sport, roșu aprins sau albastru închis. Acum, câtă vreme era încă tânăr și nu avea copil. Obișnuită să obțină întotdeauna ce vroia, Maria amâna decizia, știind că, în cele din urmă, soțul îi va face pe plac.

Între timp, el devenea mai nemulțumit, mai neliniștit. Evita scurtătura aceea, dar abia se mai atingea de Maria. Trecuse aproape o lună de când făcuseră dragoste cu pasiune. Da, o respecta, îi era recunoscător pentru iubirea și devotamentul ei, însă nu o mai dorea. Fluturii din stomac își luaseră zborul. Avea nevoie de o schimbare. Ei aveau nevoie de o schimbare. Poate că dacă s-ar fi mutat în altă parte, înapoi în marele oraș, iubirea lor ar fi renăscut. Începu să-și caute de lucru însă nu găsi nimic care să corespundă pregătirii sale profesionale și nevoilor lor financiare. O vreme, viața lor continuă la fel.

Până când, într-o zi, pașii îl purtară pe drumul scurt, prin praf, pe lângă casele de țigani. Atunci o văzu din nou. Era la poartă pe băncuță și se juca cu doi copilași. Basmău roșie de pe cap, trasă până deasupra sprâncenelor, îi accentua verdele ochilor. Era suficient să o privească pentru a se simți dintr-o dată viu. Se apropie de ea. Trebuia să o atingă, să se convingă că este aieva. Fata se uita la el curioasă, cu zâmbet poznaș. Se trase la o parte.

- Apoi dacă domnu' așa crede, că eu mă las atinsă de oameni străini, se înșeală, rosti ea pe un ton neșlefuit și totuși, cald, învăluitor.

- Nu te neliniști, n-am de gând să-ți fac vreun rău. Vreau doar să mă conving că ești reală și nu o închipuire, îi răspunse pe un ton liniștitor.

- Domnu' face mișto de o față simplă de țigan, zise în timp ce își pleca ochii. Numai că în vocea ei se simțea o ușoară ironie, ca și cum știa sigur că nu era așa.

- Când fata e așa frumoasă, trebuie să te convingi că e reală și nu o închipuire. Cum te cheamă? Îi vorbise șoptit, ca unei creaturi de basm pe care nu dorea să o sperie.

- Margareta, domnu'. Da' p-aici mi se spune Marta.

- Margareta, e mai bine așa. Se simțea ca în facultate, ca atunci când încerca să agate o fată care îi plăcea.

- Știi ce fericit aș fi eu, Margareto, dacă m-ai lăsa să te strâng în brațe?

Fata îl privi mândroasă.

- Domnul a uitat că poartă un inel pe deget.

- La naiba cu inelul ăsta!, izbucni el, smulgându-l și aruncându-l cât colo. Ai dreptate, uitasem de el. Îți mulțumesc că mi-ai reamintit. Ar fi trebuit să fac asta cu mult timp în urmă.

Spunea adevărul. De fapt, acum se simțea atât de liber, ca și cum, odată cu inelul, ar fi aruncat o greutate copleșitoare care îi atârname pe umeri. Fata ascundea un zâmbet în colțul gurii căci se știa frumoasă. Și apoi, ce vină avea ea că femeia de acasă nu știa să-și țină bărbatul, că ea credea că o bijuterie pusă pe deget era de ajuns pentru ca el să-i rămână alături pe vecie?

Margareta știa că frumusețea se ofilește și trebuie întreținută. Mai știa și că bărbații sunt niște vânători a căror dorință trebuie stârmită tot timpul prin vicelșiguri iscusite. O femeie trebuia să rămână neschimbată atât cât să-l facă pe bărbat să se simtă în siguranță și să se reinventeze zi de zi, astfel încât el să aibă tot timpul ceva nou de descoperit. Să se joace cu misterul, să știe să dezvăluie doar atât cât trebuia, pentru a-l face și mai adânc.

Din acea zi, a mers doar pe scurtătură, pe vechiul drum. O bună bucată de vreme păstră tăcerea față de Maria. Undeva, în străfundul sufletului, spera să fie doar o toană, doar o criză în căsnicie, să poată rămîne respectabil. Nu putea concepe să trăiască într-o șatră. Credea că povestea asta interzisă îi va reaprinde pasiunea pentru soție, așa cum se întâmplase cu alți bărbați. Însă, cu fiecare atingere, cu fiecare sărut, Marta îl prindea mai adânc în mreje. Începuse să-l aștepte la jumătatea drumului. Coborau dincolo de marginea abruptă a lacului și se ascundeau sub ramurile lungi ale unei sălcii, singurul copac rămas în picioare pe marginea apei. Acolo se înfrupta el din buzele ei dulci și îi mângâia mătasea pielii mirosind a iarbă și a cenușă. Îi alinta curbele line ale trupului, minunându-se la vederea abdomenului drept, fără de nicio rotunjime și a taliei atât de subțire, de o putea cuprinde între mâinile lui. Seara, târziu, se întorcea acasă, în apartamentul de la etajul trei, același pe care îl alesese cu luni în urmă pentru că era spațios și luminos și în care acum se simțea ca un naufragiat într-o mare de mici obiecte de decor și mobile masive. De când se →

Mihai Nechita-Burculeț • Nud

iubea cu fata de țigan, simțul olfactiv i se ascuțise, făcându-l să sesizeze cele mai subtile note. Cu cât inhala mai mult parfumul scump al soției lui, mirosul de săpun, de creme și loțiuni de corp femeiești, cu atât tânjea după aroma ierbii și a apei proaspete, după mirosul vag de transpirație pe care Margareta îl răspândea atunci când se iubeau. Spera să o poată convinge să fugă cu el în lume. Să ia totul de la capăt. Petrecu seri la rând imaginînd, planfîcînd, iar într-o bună zi își luă inima în dinți și îi vorbi.

- Nu-mi voi trăda niciodată poporul, auzi?, îi răspunse ea țipînd. Să fug cu tine, să mă transform într-una din acele creaturi palide, moarte, să trăiesc după reguli pe care le disprețuiesc? Să fiu ruptă de copaci, de apă, de animale? Niciodată!

Nu-și imaginase vreodată că ea i-ar fi putut arunca o privire atât de feroasă. Plecă capul în pămînt, înfrînt. De-acum încolo, îi era dat să trăiască într-un blestem. Pe jumătate viu, atunci când se afla în preajma ei, pe jumătate mort, de îndată ce intra în rolul soțului model și al inginerului calificat.

- Ne-ar găsi și ne-ar ucide pe amîndoi, adăugase Margareta cu un glas blajin. Doar dacă nu ai vrea să ni te alături. Sunt convinsă că te-ar accepta. Bronzat cum ești acum, arăți ca un țigan!, chicoti.

- Margareto, știi că eu te iubesc, dar nu aș putea...

- Nu-ți face griji, iubirea mea. Totul e bine, cel puțin până când tatăl meu hotărăște să mă mărite!

Pentru prima dată, înțelese motivul care îi împingea pe bărbați și femei să comită crime din dragoste. Și el ar fi fost capabil de așa ceva, de vorbele ei s-ar fi adeverit. O cuprinse de mijloc într-o îmbrățișare plină de pasiune și o întinse în iarba bogată și proaspătă de sub salcie.

Chiar și-așa, cu gândul plin de ea, cum era, când ajunse acasă, își dădu seama că ceva era în neregulă. Maria avea ochii plânși și fața umflată. Era tăcută și nemișcată ca o statuie, nu guralivă ca în celelalte dăți. Își ținea buzele strânse, ca-ntr-o linie subțire, de o culoare nedefinită.

- Bună seara, spuse el crezînd că este supărată pentru că se întorsese târziu. Iartă-mă, am fost prins cu o mie de treburi. Multă hârțogăraie de făcut, chestii din astea greoaie...

- Termină, îl întrerupse cu glas sec. Știu tot! adăugă așezându-se pe canapea.

Bărbatul o asculta, uimit. Ce Dumnezeu putea ști?

- Ai fost văzut. Adică, ați fost văzuți. Acum înțeleg de ce ai ascuns asta de mine, continuă, scoțînd din buzunar o bucată de hârtie mototolită. Ai refuzat, nu-i așa?

Simțea cum începe să i se învîrtă capul. Era perfect adevărat. O companie importantă din marele oraș îi oferise slujba de vis însă el refuzase. Trecuse ceva timp de când aruncase scrisoarea la coș. Când și cum de o găsisese Maria? Dar mai ales, cine îi văzuse, acolo, sub salcie? Era un loc pe care îl aleseseră amîndoi, el și Margareta, cu grijă.

- Cine e? O colegă de-a ta? O cunosce?

- Este o... țigancă...

Cuvintele țâșniră de pe buzele lui împinse de o viață proprie în timp ce inima îi deveni ușoară. O compătimea pe Maria, dar cu toate astea, pentru prima dată în ultima vreme, era împăcat cu el însuși. Preț de o clipă, blestemul se ridică. Spre surpriza lui, chipul soției se lumină.

- E o vrajă. Sigur ți-a făcut vrăji, izbucni, aruncându-se de gâtul lui. Astăzi, când mama copilului care v-a văzut, mi-a povestit toată treaba, sufletul mi-a spus că tu nu te-ai purta astfel din proprie voință. Acum, mi se confirmă. Trebuie să mergem la biserică.

- Maria, nu înțelegi, o iubesc!

- Sigur că o iubești, dragule! Pentru că așa vrea ea să crezi. Pentru că te-a făcut să o vezi frumoasă precum o zeiță când ea este urâtă ca noaptea. Măine de dimineață vorbesc cu părintele Thomas, să văd care e soluția.

Obrajii i se îmbujoraseră de neastîmpăr. Era ferm hotărîtă să îl salveze.

- Fă ce vrei, îi răspunse convins că nici un preot nu îi poate schimba sentimentele, dar totuși bucurat să o vadă veselă. Singura licoare vrăjită pe care i-o dăduse Margareta era dulceața buzele ei.

Maria găsisese o rezolvare, dar cum rămânea cu blestemul? Ei bine, blestemul continua să își facă treaba. A doua zi, nu se știe cum, cineva auzi conversația dintre Maria și părintele Thomas. În câteva zile, vestea își croi drum în oraș, târâș grăpiș, ca un șarpe

veninos, până cînd ajunse la urechile membrilor de vază ai comunității. Aceștia puseră ochii pe el, dornici să vadă remușcare și căință. Însă bărbatul își continua viața ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, încăpătînându-se să stea departe de Dumnezeu. Ba mai mult, îi spuse Mariei că vroia să se mute singur. Ea îl imploră să rămână:

- Asta ar fi rușinea supremă, îl contrazise. Eu încă mai cred că ești vrăjit și că nu am făcut tot ce îmi stă în putință să te ajut. Gîndește-te și tu ce ar spune lumea, cum ar mai râde de mine și m-ar arăta cu degetul pentru că am fost părăsită pentru o țigancă. N-aș mai putea ieși în lume!

Cu cât trecea timpul, cu atât oamenii îl evitau mai mult. Patronul îl concedie pretextînd restructurări de personal. Dar el era fericit! Acum avea tot timpul din lume pentru iubita lui, Margareta. Își lăsă părul lung și barbă, și începu să poarte cămăși înflorate. Astfel trecu un an la sfârșitul căruia Margareta aduse pe lume un băiat. În ziua nașterii, se duse în casa în care trăise cu Maria, luă câteva lucruri personale și îi scrisese un bilet prin care o ruga să îl ierte:

“Cred că am fost țigan toată viața doar că abia acum mi-am dat seama. Îți doresc să rămâi tu însăși și îți mulțumesc pentru toată dragostea și grija pe care mi le-ai oferit.”

Din acel moment, nici el și nici Margareta nu mai fură văzuți vreodată. Chiar și țiganii își strânseseră șalurile, oalele, pălăriile și mustățile, înhămară caii la căruță și plecară. Multă vreme, orașul vui. Unele femei îi luau apărarea: sigur fusese vrăjit. Să dai cu piciorul unei vieți îndestulate și să devii un vagabond! Sau să mori. Pentru că unii spuneau că tatăl țigăncii îl ucisese. Alții jurau că îl văzsuseră într-una din căruțe, lângă o femeie care hrănea un prunc la sân. Mai erau și cei care îl înfierau pe el și pe cei de-o teapă, care o luau razna ori de câte ori vedeau o fustă.

Maria își făcu bagajele și reveni în marele oraș, așa cum își dorise întotdeauna. Se căsătorii din nou, dar nu din dragoste, cu un bărbat de vîrstă mijlocie, și deveni o mare doamnă.

(Din volumul ”4 Uși și Alte Povestiri”, Editura Datagroup 2013)

Starea prozei

Lanzarote - cerere în călătorie

Subsemnata Lanzarote, de profesie insulă, aparținând familiei Canarelor, cu domiciliul stabil între platformele continentale africană și americană, respectiv domiciliu flotant în Oceanul Atlantic, pe strada care duce dinspre Europa spre America, la kilometrul 150 vest de coasta Africii, de naționalitate spaniolă, declar pe propria răspundere următoarele:

Sunt cea mai vârstnică insulă canară, și în același timp cea mai tânără. Imposibil? Ba bine că nu! Bătrână sunt pentru că, împreună cu sora mea, Fuerteventura am crescut pe-un fundament vechi de douăzeci de milioane de ani, nu așa de de fraged ca mezinele Gran Canaria, cu cele 10-15 de milionuțe sau Tenerife și Gomera, cu doar 7-10 milioane acolo. Ca să nu mai vorbim de pifanele La Palma și El Hierro, cu zgârcitele lor 0,75 – 2 milioane.

Jună sunt fără pereche, pentru că, dintre toate suratele am învelișul cel mai proaspăt. Un sfert din crusta mea grunjoasă s-a format nu demult, între 1730 și 1736, iar o părticică mică de "pieliță" cu trei protuberanțe fistichii, pe o porțiune de 14 kilometri, mi-a crescut între iulie și octombrie 1824. Sunt deci adolescentă, în plin puseu de creștere și promit să mă fac mai mare. Dar știți cum e cu fenomenele astea naturale, nu se prea știe exact ce, cum și când îți vine rândul.

Ca orice adolescent care se respectă, am chichițe și capricii, mă zbucium și-mi place să-mi dau fumuri când mă stârnește careva. În mine clocotește un vulcan. Mănfierbânt repede, ba chiar scuipe dacă nu mi-e bine. Așa că aveți grijă pe unde pășiți, să nu mă nimeriți cumva pe bombeu.

Zona mea sensibilă, cu forme care-au tăiat respirația multor aventurieri, se cheamă Timanfaya, sau pur și simplu Muntele de Foc. Gurile rele zic că așa ceva numai pe lună și pe Marte s-a mai văzut!

Ce mai, sunt de-o frumusețe extraterestră! Am pe Timanfaya o minune de ten în tonuri bronzate de maro, ocră, roșu aprins și chiar negru lucios. Am carnea pietroasă ca de țărăncuță la seceriș și sunt fierbinte ca arșița verii.

Pe unele porțiuni e bine să nu mă atingeți, căci s-ar putea să vă-nghit. Prin alte locuri sunt mai potolită, dar să nu vă pună Satana să săpați mai departe de doi metri în adânc, decât dacă vreți să vă prăjiți vreun pui la frigare sau să vă preparați o papară rapidă.

Cu Ucigă-l-Toaca sunt oricum în relații bune, că mi-a nășit un Scaraoțchi mititel, cu-o furcă-n mâini, care-și bagă coada prin toate pliantele turistice și se izmenește-ntruna că vezi-Doamne cine-i ca el, mascota mea!

Momentan mă prefac că sunt cuminte și zău că merită să treceți pe la mine, dar grăbiți-vă, cât încă nu scot flăcări pe nări.

Ce? Nu vă vine să credeți? Ori vi se pare că-mi dau aere de mare divă?

Vă spun eu cum e cu aerele și vă fac eu vânt de nu vă vedeți! Vânturi încolo și-ncoace, ale mele sunt așa de vestite încât vine lumea special la mine, să facă aerosol. Noroc cu ele, că altfel cine știe ce emanații mi-ar fi parfumat aura, la câte fireberi am în mine.

Am tocmit Passatul, așa-l cheamă și-mi vine-n fiecare zi. O fi el aerian, dar punctual de mamă-mamă, poți să-ți pui ceasul după el! Se înființează regulat, fără fițe, nu-ntârzie nicio dată. Asta-i cam înfurie pe unii turiști. Pasămite le țiuie urechile de-atâta aer ozonat, dar habar n-au ei că vântul ăsta e motivul pentru care la mine e veșnic primăvară, nici prea cald, nici prea frig. Briza asta bine temperată îmi vine plocon taman de la suratele Azore și-mi aduce umezeală adunată de pe Atlanticul dintre noi.

Că veni vorba de umezeală, aici chiar că am o problemă.

Vă spun un secret: n-am pic de apă dulce, nici cât să adăpi o furnică. Dar cui îi pasă? Totul e să știți cum să mă

iei. Pietrișul meu mărunț și poros, nimic altceva decât lavă solidificată măcinată mărunț, sau, dacă vreți, piatră ponce, ca aceea pe care o folosim pentru călcăie, adună în alveolele sale toată umezeala aerului răcoros de noapte și-o ține în el până vine căldura zilei. Cu greu se descurcă picăturile să iasă de acolo, evaporându-se încet și hrănind vița de vie din soiul parfumat al Malvasiei, care crește aici. Așa de bun e vinulețul meu, încât n-apuică să părăsească locul în care s-a născut; se "evaporă" pur și simplu în gătlejurile localnicilor și ale turiștilor cu dare de mână. Căci costă exact atât cât și merită: mult. Dar cum să nu dai bucuros, când știi că bei practic din sudoarea zeilor, roua dimineții, ca zănele și făpturile din poveste?

Așa de stranii și de fascinante sunt căușurile în care se cultivă pe corpul meu contorsionat presărat cu pietriș complet arid vița de vie, încât până și la New York i-au dedicat o expoziție întregă cu fotografii, care mai de care mai frumoase. Iar cu artele frumoase sunt oricum prietenă la cataramă, de când l-am adăpat la sânul meu pe César Manrique, artistul care m-a adorat cel puțin la fel de mult cât l-am iubit și eu.

Sunt eu frumoasă de la natură, cu toate fațetele mele dure și contradictorii, dar podoabele multicolore și bijuteriile arhitectonice pe care mi le-a făcut Manrique cadou, mi-au îndulcit coapsele și le-au "tradus" și mocofanilor neștiutori farmecul meu aparte.

Ca să-nțeleagă tot neamul, că eu nu sunt oricine.

Nu știu dacă fără César Manrique al meu, care s-a pus de-a curmezișul peste tot în lume ca să deschidă ochii asupra nurilor mei, aș fi avut vreodată șansa să mă prezint așa de mândră peste tot. Până la urmă i-au dat Cezarului dreptate și UNESCO m-a declarat în 1993, cu tot cu gene și sprâncene, de la un capăt la altul, rezervă a Biosferei. Așa ceva de anvergură e mare raritate! Dar zău că e pe meritate, pentru că nicăieri altundeva nu se vede cu ochiul liber cum apare viața pe pământ ca la mine. În pași mititei-mititei, plecând de la un strat fierbinte de lavă, arid și practic aseptice, fără influență din →

**GABRIELA CALUȚIU
SONNENBERG**

afară, încep să răsară făpturi plânde și celule care se divid.

Bacteriile descompun roca dură, apar licheni și alte vietăți ciudate, ba chiar și niște crabi minusculi, care numai în străfundurile pământului, unde nici lumină nu este, mai viețuiesc. Nu degeaba se spune că eu aș fi laboratorul lumii în aer liber! Așa mică și ciudată cum sunt, sunt un întreg continent, în miniatură, se-nțelege.

Unii zic că mă aseamăn cu Africa, pe care-o știu prea bine, că-mi trimite nisip fin, din Sahara, de la o aruncătură de băț. Caravane cu cămile am și eu și sunt sigură că unii dintre vizitatori vin la mine ca să se simtă ca sub piramide, unde n-au curajul să meargă, ca să nu-i facă ostateci rebelii de pe-acolo. Eu însă prefer să rămân ospitalieră și pașnică; cu Africa am doar nisipul în comun, praf în ochi.

Nu am și nu am avut niciodată ambiții de supremație între surorile mele canare mai mari, mai înalte, mai verzi sau mai bogate, dar îmi râde inima când știu că din toată Spania, cu encalve și insule cu tot, doar arhipelagul Chinijo, format din mine și din suratele mele mitite de la nord - La Graciosa, Alegranza și Montaña Clara - suntem prima Rezervație Maritimă spaniolă.

Inima mea are cotloane ascunse, ascunde tuneluri lungi, de kilometri și peșteri tenebroase, săpate de lava incandescentă care mi-a curs prin vene înainte de a se revărsa în mare. Sângele meu clocotitor a format labirinturi întortocheate, prin care locuitorii s-au ascuns de vrăjmași iar pirații și-au pitit comorile.

Milenii la rând, n-am schimbat o vorbă cu vecinele mele, deși în zile senine se văd bine, chiar foarte bine. Nici navigația pe mare nu m-a interesat.

S-a speriat Columb când a trecut pentru întâia oară pe aici și ... nu l-a ovaționat nimeni. Noi, Canarele suntem mai reținute din fire, sau cel puțin așa eram pe-atunci. La așa natură vrăjmașă, așa locuitori prevăzători.

Nici eu nu știu de unde mi-au venit primii oameni, cu pielea albă, care s-au așezat în clanuri de dimensiuni mici prin ținuturile mele nepri-mitoare.

Domnește o pace de-a dreptul ancestrală prin sătucurile lor minuscule, toate cu case albe, fără etaj, cu ușile și ferestrele vopsite în verde.

Mare noroc am avut cu Manrique al meu, care i-a convins pe toți ai noștri să nu construiască nici blocuri, nici vile de lux, ca pe insulele vecine, unde se practică turismul de masă. La mine te simți ca la bunica la țară.

La răstimpuri, m-am amuzat îngropându-le satele sub râuri de lavă mistuitoare, dar au venit mereu alții, care le-au luat locul, reluând jocul de-a prinselea. Pe mulți i-am trecut prin foc și pară, dar pas de te opune îndărătniciei lor ciudate! Unii sușotesc că aș fi îngropat și legendara Atlantidă sub „efectele mele pirotehnice”, dar asta va trebui să-mi dovedească ei mai întâi! Una peste alta, am înghițit destule până acum.

În clipa asta am 140.000 de mii de ”fani permanenți”, fără să pomenesc cele 1,5 milioane de turiști, care vin să mă vadă în fiecare an. Vor ști ei de ce!

Abia-mi mai trag sufletul departe de ei, prin locuri prin care nu se ajunge cu mașina, cum sunt romanticele plaje Papagayo, unde te simți ca Robinson Crusoe. Dar preferatele mele sunt cele cu nisip negru ca tăciunele, prin care sclipsesc pietricelele semiprețioase de olivină, pe care oricine poate să le adune de pe jos.

Aș mai avea o mie de argumente de pus în balanță, dar mă opresc ca să nu pară că mă dau mai ... alungită decât sunt.

Mihai Nechita-Burculeț • Poetul

Eghina

Cerul se continuă pe pământ cu marea
Atât de albastră
Ca petalele florilor
De pe dealurile de la Eghina.

Sfântul Nectarie veghează
Prin lumină liniștea pelerinului
Când din mare
Îngerii aduc soarele
Ca pe o coroană pe capul său.

Cu tâmpla lipită de criptă
Aud pașii lui Nectarie
Care deschide pentru mine
O poartă în inima lui Iisus.

Rostesc rugăciunea
Lacrimilor ce-mi cad în mare
Și dimineța îmi cântă
La ureche că Iisus
Ascultă dorința mea
De a săruta marea.

IULIAN BARBU

N-am paraziți, nici plante otrăvitoare, nici animale de pradă și dacă veniți să verificați la fața locului, promit că voi fi bună și iubitoare, câtă vreme mă veți trata cu același sentiment. Iar dacă va fi să vă loviți din greșală, voi fi alături la bine și la rău, căci am un leac miraculos, cu aloe vera care crește pe aici, numai bun de pus pe rană. Iar în lipsă de accidente, ostoiește și dorul, ca suvenir cosmetic la bagaj, până ne revedem.

Prin prezenta vă rog să-mi înregistrați cererea în călătorie, pe care o parafez și datez acum și aici și-n vecii vecilor.

Mă angajez să rămân fidelă și atrăgătoare până la capătul zilelor mele, să dăruiesc căldură și adăpost sufletelor-pereche, care la sânul meu își vor căuta alinarea, care-mi vor respecta liniștea și nu-mi vor tulbura freamătul interior.

Credință veșnică tuturor pretendenților mei!

Declar Atlanticul și plaja soț și soție și las cuplul să se sărute în casa mea de piatră.

Spania, 2014

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Primul război mondial - un conflict îndelung așteptat

(II)

Înainte ca primul Război Mondial să se fi declanșat, rivalitatea dintre puterile europene a impus constituirea a două mari alianțe politico-militare: Tripla Alianță (Puterile Centrale) și Tripla Înțelegere (Antanta). Prima s-a constituit, din inițiativa lui Bismarck, la 1879, între Germania și Austro-Ungaria, lor alăturându-se și Italia, la 1882, iar, la 1883, va adera și România, în urma unui tratat secret, provocat, în primul rând, de „teama de Rusia”¹⁴. Antanta s-a constituit, inițial, din Anglia și Franța, prin acordul din 1904, extinsă fiind apoi, în 1907, în urma acordului cu Rusia. În anii ce au premers declanșării primului război mondial, relațiile internaționale au fost perturbate, periculos, de câteva crize politico-diplomatice: în 1905 și 1906, cu prilejul opunerii Germaniei expansiunii Franței în Maroc, criză rezolvată prin Conferința internațională de la Algesiras (Spania), din 15 ianuarie – 7 aprilie 1906, ce dădea câștig de cauză Franței, în rivalitatea franco-germană privind Marocul; criza bosniacă, declanșată de anexarea Bosniei-Herțegovina (1908) de către Austro-Ungaria (februarie – martie 1909); o nouă criză marocană, provocată de Wilhelm al II-lea (1888 – 1918), în iulie – august 1911; războaiele balcanice (1912 – 1913), care au adus foarte aproape de confruntare unele mari puteri (Rusia și Austro-Ungaria) și care nu reușiseră decât parțial să rezolve gravele probleme naționale existente, cu atât mai puțin reușind procesul de unificare a statelor din zonă, în condițiile în care Imperiul Habsburgic stăpânea, încă, întinse teritorii. Adăugăm, la acestea, mișcările minorităților naționale din Balcani, eforturile unor națiuni europene, înrobite, de a-și schimba condiția, în contrast cu „sentimentul marilor puteri europene de a fi amenințate în integritatea lor națională de către vecini – un sentiment deosebit de puternic în Germania – de vreme ce împăratul Wilhelm al II-lea se arăta convins că războiul era inevitabil pentru că Franța îl dorea”¹⁵. Se aștepta un pretext pentru ca războiul să poată fi declanșat, iar pretextul l-a constituit asasinarea moștenitorului tronului Austro-Ungariei, Franz-Ferdinand, și a soției sale, Sofia, la Sarajevo, în 28 iunie 1914, de Gavriilo Princip, un tânăr patriot sârb, dar supus austriac. Încurajată de Germania, Austro-Ungaria consideră Serbia drept autoarea morală a asasinatului de la Sarajevo, adoptând, față de aceasta, o poziție de forță, în ciuda faptului că atentatul „s-a săvârșit pe teritoriul austro-ungar”¹⁶. Se înțelege, atentatul, în care și-a pierdut viața moștenitorul tronului austro-ungar, a constituit pentru guvernul dublei monarhii un pretext de a intimida/lichida Serbia, așa cum a și spus-o, imediat după atentat, cancelarul austriac Berchtold, către premierul

ungur, Istvan Tisza, anume, că are intenția „de a profita de crima de la Sarajevo pentru a regla socotelile cu sârbii”¹⁷. Implicarea directă a guvernului de la Belgrad, în atentat, n-a fost dovedită, cu toate că serviciile secrete sârbești, prin colonelul Dimitrievič, fără știrea guvernului, i-au sprijinit pe atentatori. Aceștia aparțineau organizației secrete, cu scopuri pansârbești, Naro Dnaia Obrana din Belgrad, și care a fost sprijinită logistic de numitul colonel Dimitrievič. Gavriilo Princip, însă, aparținea altei organizații secrete, Mlada Bosnia, afiliată altei organizații secrete, Mâna Neagră, de la Belgrad. Princip era supus austriac și nu sârb, iar punerea tragediei de la 28 iunie 1914 pe seama guvernului sârb, guvern absolvit de vină de însăși comisarul austriac, Wiesner, însărcinat cu anchetarea cazului, a dus la concluzia: „Nu se cunoaște un caz similar, ca un guvern să facă responsabil un alt guvern pentru o crimă comisă pe teritoriul său și cu atât mai puțin pentru o crimă pe teritoriul propriilor supuși, cum era cazul de la Sarajevo”¹⁸.

În realitate, atât Austro-Ungaria, cât și Germania, voiau, în vara anului 1914, războiul, așa cum peste douăzeci și cinci de ani, la 12 august 1939, Joachim von Ribbentrop, ministrul de externe al Germaniei naziste, la întrebarea lui Ciano, ministrul de externe al Italiei, „De fapt ce vreți, Coridorul sau Dantzigul?” acesta i-a răspuns, cinic: „Mai mult decât atât, noi vrem războiul!”¹⁹. În amândouă cazurile, adică în declanșarea celor două războaie mondiale, în ciuda unor poziții/argumente ce urmăresc să ne convingă de caracterul nedorit, accidental, al acestora, precum și de lipsa de intenții a Germaniei, în a le declanșa, în ciuda unor interpretări corecte, la limită, a documentelor probatoare, construcția istoriografică în cauză nu se poate susține cu temei. Astfel, de duritatea excesivă a ultimatumului austro-ungar înaintat Serbiei, la 23 iulie 1914, se face responsabil și împăratul Germaniei, Wilhelm al II-lea.

Este limpede că a stabili vinovățiile corecte, reale, în declanșarea catastrofei de la începutul veacului XX, nu este deloc o problemă simplă. Dar, la fel de sigur se poate susține faptul că vinovăția Puterilor Centrale, fondatoare a Triplicei, a fost mult mai accentuată decât a tuturor celorlalte mari puteri europene la un loc, și aceasta în ciuda ipotezei că „nici unul dintre guvernele europene nu a premeditat războiul general”²⁰. În acest sens, lămuritoare poate fi ședința Consiliului de Coroană, al Germaniei, din 5 iulie 1914, de la Postdam, unde conducătorii celui de-al doilea Reich, în frunte cu Wilhelm al II-lea, precum și cei ai Austro-Ungariei, au decis conținutul ultimatumului înaintat Serbiei, conținut definitivat la 14 iulie 1914, într-un alt Consiliu de Coroană. Ultimatumul a fost înaintat Serbiei la 23 iulie 1914. În ciuda clauzelor sale extrem de dure, guvernul sârb a dat un răspuns moderat, acceptându-le pe toate, cu excepția celui care viza acceptarea de către guvernul sârb a poliției austro-ungare pe teritoriul sârb, în vederea urmăririi, identificării și prinderii vinovaților de acțiuni „subversive” împotriva Austro-Ungariei. În pofida răspunsului, care semăna mai mult cu o capitulare a Serbiei – și aceasta în situația în care Rusia îi oferise sprijin necondiționat – Austro-Ungaria, împinsă de la spate de Germania, a refuzat orice reglementare diplomatică a crizei, declarând, la 28 iulie 1914, →

GICĂ MANOLE

război, guvernului de la Belgrad. Cei doi șefi de guverne, von Berchtold și respectiv contele Tisza, urmăreau, ca și Hitler, în septembrie 1939, „ca războiul să fie unul de proporții locale”²¹. Nu vor fi necesare decât câteva zile pentru a-și da seama că s-au înșelat, și că se aflau în postura deloc comodă de a fi aprins vâlvătaia ce le va distruge, până la urmă, înseși imperiile lor.

Și fără ultimatumul trufaș, imoral în cel mai înalt grad, al Austro-Ungariei, conflictul s-ar fi declanșat, deoarece „aspectul cu adevărat uluitor al izbucnirii primului Război Mondial nu este faptul că o criză mai simplă decât altele care fuseseră rezolvate a dus în cele din urmă la declanșarea catastrofei planetare, ci că a durat atât de mult până s-a aprins scânteia”²². Declarația de război a Austro-Ungariei, adresată Serbiei, a obligat marile puteri europene să ia decizii tranșante, de mobilizare generală, făcând inutilă orice speranță că războiul general ar mai putea fi evitat. La începutul lunii august, 1914, au urmat succesive declarații de război: Germania declară război Rusiei, la 1 august, iar, la 3 august, Franței. La 4 august, Imperiul britanic declară război Germaniei, pentru ca la 6 august Austro-Ungaria să declare război Rusiei. Tot pe 6 august 1914, Serbia declară război Germaniei, pe 7 august face același lucru și Muntenegru. Peste câteva zile, la 11 august 1914, Franța și Anglia declară, și ele, război, Austro-Ungariei. Vecina din sud a României, Bulgaria, la începutul războiului, în 6 septembrie 1914, încheie un tratat de alianță cu Austro-Ungaria și Germania, alianță de mult pregătită, iar în 1915 intră în război. Vor urma, la 1 – 3 noiembrie 1914, declarațiile de război ale statelor membre ale Antantei (Rusia, Anglia, Serbia, Franța) adresate Turciei, al cărei sultan, Mohamed al V-lea, crezându-se în plin ev mediu, își chema poporul la Jihad!

Nimeni, niciunul dintre conducătorii statelor care au intrat în conflict, nu credea că războiul început ar fi putut dura mai mult de câteva luni. Statul Major austro-ungar, în ton cu aroganța diplomației vienezobudapestane, aprecia că îi vor fi necesare doar 3 (trei) săptămâni pentru a zdrobi Serbia! Vor reuși să o înfrângă nu în 3 săptămâni, ci în 2 ani, și aceasta după ce vor suferi înfrângeri severe, repetate, și doar pentru că vor fi ajutați de germani și bulgari. La fel, germanii erau siguri că în cel mult 4 – 5 luni vor reuși să anihileze armata franceză, conform planului Schlieffen (elaborat de feldmareșalul Moltke, și care urmărea încercuirea și distrugerea armatei franceze, printr-un gigantic Cannae). Rușii, care, spre surprinderea Germaniei și Austro-Ungariei, și-au mobilizat armatele relativ repede, în ciuda dificultăților imense provocate de o logistică precară, erau și ei, siguri, de o victorie rapidă. Și totuși, au existat avertismente cu privire la caracterul special al unui război în secolul XX, avertismente, evident, neluate în seamă. Așa, nepotul feldmareșalului Moltke îl avertizase pe Wilhelm al II-lea, în 1906, că viitorul război, dacă va fi declanșat, „va fi un război național care nu va fi câștigat printr-o bătălie decisivă, ci după o lungă și obositoare luptă, cu o țară care nu va fi învinsă până ce nu va fi zdrobită întreaga ei forță națională (Moltke făcea trimitere la Franța – n. n.), un război care va epuiza la extrem propriul nostru popor, chiar dacă vom fi victorioși”²³.

Oricât ar părea de ciudat, Primul Război Mondial a început într-o notă de ușurare generală, iar entuziasmul

multora, că războiul începuse, se manifesta din plin. Așteptările tuturor, cu privire la durata conflictului declanșat în vara anului 1914, vor fi date peste cap, în mod dramatic. În acest caz a cântărit decisiv faptul că „politica externă abdicase în favoarea strategiei militare”²⁴, iar aceasta, odată elaborată și pornită, devenise autonomă, punând în mișcare „mașinăria Judecâții de Apoi militare”²⁵.

La începutul războiului, Germania declanșează ofensiva în vest, la începutul lui august 1914, încălcând, după o sută de ani, neutralitatea Belgiei, conform planului îndelung elaborat de Statul Major German, planul Schlieffen, plan ce urmărea o puternică și nimicitoare ofensivă împotriva Franței, de-a lungul Canalului Mânecii, ofensivă care trebuia să ducă, în viziunea strategilor militari germani, la încercuirea și distrugerea armatei franceze. Siguranța, în reușita acestui plan, devenise lege, pentru germani, de vreme ce, atunci când cardinalul belgian Mercier reproșase generalului von Bissing încălcarea neutralității țării sale și distrugerea unor vechi centre urbane (Gand, Bruges), acesta îi răspunde cinic: „Dar, părinte, noi, biruitorii, vom face istoria”²⁶. Și totuși, speranța Germaniei într-o victorie rapidă, împotriva Franței, va fi spulberată de extraordinara tenacitate a armatei franceze, care reușește să reziste, e adevărat, la limită, formidabilei presiuni germane, și aceasta în pofida „cele mai minuțios pregătite ofensive militare din istorie”²⁷.

În august 1914, armata franceză pierde „bătălia frontierelor”²⁸, dar reușește să evite marea învăluire urmărită de flancul drept german, iar în septembrie același an obține marea victorie de pe Marna. Din toamna anului 1914, frontul de vest se stabilizează, războiul transformându-se într-unul de poziții. Și în est, după câteva succese inițiale ale rușilor, frontul se va stabili, temporar, după ce Rusia va suferi câteva înfrângeri majore, precum cele de la Tannenberg și Lacurile Mazuriene. În scurt timp, conflictul se generalizează, constrângând/ determinând și alte state să-și definească poziția, unele optând pentru neutralitate, iar altele, în funcție de interesele lor naționale, pentru o tabără sau alta.

¹⁴ Nicolae Iorga, *Orizonturile mele. O viață de om așa cum a fost*, B. p. t., ediție îngrijită, note și comentarii de Valeriu Râpeanu și Sanda Râpeanu, III, Minerva, București, 1981, p. 81.

¹⁵ Pierre Renouvin, *Primul război mondial*, Corint, București, 2001, p. 12.

¹⁶ Ion I. Nistor, *Istoria Românilor*, vol. II, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2003, p. 254.

¹⁷ Ion I. Nistor, *op. cit.*, p. 254.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de-al doilea război mondial*, Editura Științifică și Enciclopedică, vol. I, București, 1988, p. 35.

²⁰ Pierre Renouvin, *op. cit.*, p. 15.

²¹ Barbara Jelavich, *Istoria Balcanilor. Secolul al XX-lea*, vol. II, Institutul European, Iași, 2000, p. 109.

²² Henry Kissinger, *op. cit.*, p. 173.

²³ Barbara W. Tuchman, *Tunurile din august*, Ed. Politică, București, 1970, p. 43.

²⁴ Henry Kissinger, *op. cit.*, p. 177.

²⁵ *Ibidem*, p. 173.

²⁶ N. Iorga, *op. cit.*, p. 117.

²⁷ Barbara W. Tuchman, *op. cit.*, p. 110.

²⁸ A. J. P. Taylor, *Originile celui de-al doilea război mondial*, Polirom, Iași, 1999, p. 5.

Convorbiri duhovnicești

Î.P.S. Ioan Selejan,

Arhiepiscopul Munților (I)

„Ajută-ne să ne întoarcem de pe cărările pierzării, la Crucea iubirii Fiului Tău!”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, în *Pastorala* trimisă credincioșilor ortodocși din Covasna și Harghita, la marea sărbătoare a Învierii Domnului, 2014, ați realizat o legătură între reînvierea naturii și „*trăirea unei clipe din primăvara Învierii lui Hristos*”, cum frumos ați spus.

Î.P.S. Ioan: Binecuvântat să fie Bunul Dumnezeu Care ne împărtășește, în fiecare primăvară, două mari bucurii: înnoirea firii înconjurătoare și trăirea unei clipe din primăvara Învierii lui Hristos. În postul Paștelui se aude în tot spațiul nostru românesc ortodox dangăt de clopot, chemări de toacă și rugă către Preasfânta Treime Dumnezeu.

Un Iordan de lacrimi curge din ochii celor care s-au întâlnit cu Hristos în minunata Taină a Spovedaniei. Aceste lacrimi vor face să rodească pe mai departe întreg spațiul nostru duhovnicesc. Prin post, mulți dintre frații noștri au reușit să urce pe Everestul durerii – Golgota - locul întâlnirii cu Hristos cel răstignit.

În Duminica a doua a Triodului s-a citit în toate bisericile noastre ortodoxe *Parabola întoarcerii fiului risipitor*, rostită de Hristos - Fiul lui Dumnezeu.

Acolo ne-am regăsit cu toții, cei care ne-am depărtat de Tatăl nostru cel Ceresc. Am putut vedea, de data aceasta, nu un fiu risipitor care se întoarce la tatăl său, ci pe Însuși Fiul lui Dumnezeu întorcându-Se la Tatăl cel Ceresc.

Fiul din parabolă își cere partea de avere cu care pleacă în lume și o risipește.

Fiul lui Dumnezeu, Hristos Domnul, este trimis în lume să ne caute pe noi cei ce L-am părăsit pe Tatăl, pe Dumnezeu.

Hristos n-a fost trimis în lume de Tatăl să ne răscumpere cu aur și argint, ci să ne răscumpere cu scump Sângele Său. Aceasta este partea de avere a lui Hristos prin care ne-a

răscumpărat din robia păcatului și a morții.

Hristos n-a venit să-i răscumpere doar pe cei vii, ci și pe cei morți. **Iată nemărginita iubire a lui Dumnezeu!**

Dacă pentru un om viu s-ar mai găsi cineva să-l răscumpere, dar pentru un mort, cine și-ar mai vărsa sângele?!

L.C.: Dar de ce și pentru morți?

Î.P.S. Ioan: De ce și pentru morți?! Pentru că omul, fiindă dihotomică, nu sfârșește în țărână, ci trece prin țărână „dincolo”, acolo unde legile biofizice nu mai au nicio putere. Organismul uman, ca formă pluricelulară, se comportă și răspunde legilor biofizicii. **Timpul este piatra care l-a ținut mereu legat pe om de pământ și de cele pământeste.** Viața nu moare, ci, în Hristos, se mișcă spre Dumnezeu, adică nu către „nicăieri”, ci către Tatăl nostru cel Ceresc. Unii se îndreaptă și azi către „nicăieri”.

Hristos ne spune că, pe toți aceia care se întorc la Tatăl, îi va păzi pe drumul de întoarcere, ca să nu li se întâmple niciun rău, cum s-a văzut în *Pilda fiului risipitor*. La sfârșitul drumului, tatăl își îmbrățișează fiul; o dulce îmbrățișare dintre iubire și pocăință.

În contextul sfintelor slujbe din Biserica noastră, în Săptămâna Patimilor, vedem și noi cum Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Se întoarce la Tatăl. Însă, pe cărarea către Cer, noi, oamenii, L-am așteptat ca pe un tâlhar la poalele Muntelui Golgota; pe Cel Care venise să aducă lumina în lume și să ne răscumpere, n-am vrut să-L lăsăm să Se întoarcă la Tatăl cel Ceresc, ci L-am răstignit ca pe un tâlhar.

L.C.: Spunem că cei din vechime nu au avut ochi pentru a vedea iubirea. Dar nici noi, astăzi, nu vedem iubirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos ...

Î.P.S. Ioan: Am făcut din Iubire tâlhar. Gândiți-vă: ce cugetare, ce judecată, să pui pe aceeași treaptă valorică tâlhăria cu iubirea! Dar să nu-i judecăm pe cei din vechime, căci și noi iubim tâlhăria și urăm iubirea. O, ce îndrăzneală să stai la pândă pe drumul Golgotei și să-L răstignești pe Fiul lui Dumnezeu în drumul Său spre Tatăl!

Vă întreb ce ar fi în inima ta, omule, dacă, în zorii zilei de mâine, ar veni cineva să-ți spună că fiul tău a venit aseară de departe, din lume, și a fost ucis la marginea satului?!

Noi, oamenii, L-am făcut să plângă și pe Dumnezeu. Doamne, nu mai plânge, căci, la lumina Învierii Fiului Tău, cu lacrimi în ochi, Ție ne rugăm: **Ajută-ne să ne întoarcem de pe cărările pierzării, la Crucea iubirii Fiului Tău!** Doamne, se vor întâlni vreodată lacrimile mele cu ale Tale în Iordanul iubirii?! Doamne, ajută-mă să grăiesc cu Tine în cea mai sfântă limbă omenească, graiul lacrimilor!

L.C.: Dar noi, credincioșii de astrăzi, n-am trăit pe vremea aceea, deci n-am fost părtași la Răstignirea lui Hristos.

-Î.P.S. Ioan: Ziceți că noi n-am fost părtași la Răstignirea lui Hristos, că noi avem mâinile curate, așa cum a spus și Pilat: „*Nevinovat sunt de sângele Dreptului Acestuia.*” (Matei 27, 24). Dar, întreb mamele creștine, câți fii au răstignit ele pe Golgota pântecelui lor?!

Vai! Trăim într-o țară plină de cruci pe care au fost răstigniți atâția copii care voiau să se întoarcă la tatăl și la mama lor și la al lor Creator! E plin pământul de cruci! De nu ne vom opri, mâine nu vom mai avea loc unde să mai semănăm nici măcar un bob de grâu. Dumnezeu a semănat viață pe pământ, iar omul seamănă cruci. În *Sfânta Scriptură* se spune că va fi un cer nou și un pământ nou (cf. *Apocalipsă* 21, 1), adică pământ fără cruci și Cer fără lacrimi de prunci.

L.C.: Ați realizat, Înaltpreasfințite Părinte, o minunată metaforă, floarea de trandafir care închipuie pe →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Adevărul iubirii e iubirea adevărului

"Să vă dezbrăcați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, și să vă înnoiți în duhul minții voastre, și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului" (Efes. 4, 22-24).

Voia lui Dumnezeu în legătură cu lumea aceasta este *"ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină"* (1 Tim. 2,4). Creștinul cunoscând voia lui Dumnezeu, își caută mântuirea sa și pe a aproapelui său și e însetat de cunoștința adevărului și a viețuirii în adevăr. Cine caută adevărul și iubește pe aproapele său, caută să-i fie de folos acestuia. A avea dragoste către aproapele înseamnă a-i dori binele, iar cel mai mare și cu adevărat bine la care poate ajunge cineva, este dobândirea mântuirii.

Dragostea adevărată este unită cu adevărul, ea *"nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr"* (1 Cor. 13,6) și e născută din adevăr, *"dragostea e odrasla cunoștinței adevărului"* și nimeni nu poate crește în toate cele bune decât ținând adevărul în iubire (Ef. 4,15),

"bucurându-se de adevăr" (1 Cor. 13,6). Domnul iubește atâta această virtute, încât declară despre sine: *"Eu sunt adevărul"* (In 14, 6), în timp ce diavolul este mincinos și tatăl minciunii (In 8, 44), deoarece tot ceea ce promite este neadevărat. Domnul Iisus se va ruga Tatălui ceresc pentru ai Săi, pentru noi, ca să fim sfințiți prin adevăr (In 17, 17).

"În Viața sfinților părinți se relatează o întâmplare din viața unui boier ce își lăsase toate averile și mersese într-o mănăstire pentru ca să se apropie de Bunul Dumnezeu, întâmplare ce este pildă pentru aleasa virtute care este adevărul. Acest boier a fost trimis de egumenul mănăstirii ce a socotit că el era cel mai priceput în lucrurile lumii cu niște asini la târg, însă asinii erau bătrâni și nu de prea mare folos, iar boierul spunea adevărul celor ce dorea să-i cumpere: „Credeți voi că mănăstirea noastră, care este împovărată și săracă ar fi vândut oare asinii, dacă ar fi fost buni?“. Procedând în acest fel, nu a vândut niciun asin și a fost certat de egumenul ce a aflat de la călugărul ce-l însoțise ce a făcut la târg. La mustrarea egumenului, boierul i-a răspuns următoarele: „Părinte, credeți, cuvioșia voastră, că eu am venit la mănăstire ca să-mi

condamn sufletul și să-l înșel cu minciuni? Eu am lăsat mulți asini și proprietăți ca să viu la acela, care este adevărul, și să scap de minciunile lumii; fiind aci înăuntru, eu nu voi mai putea ieși niciodată din mănăstire, pentru că tare m-am dezgustat de ceea ce e în lume.“

La auzul acestor cuvinte egumenul nu l-a mai întrebat nimic, în schimb a primit o lecție de morală despre importanța adevărului. “

Acum a venit vremea să descoperim frumusețea adevărului, să ne odihnim în palmele adevărului și să lăsăm adevărul să lumineze în și prin noi, asemenea unei torțe, care să nu se stingă niciodată! Putem înflori din nou. Putem răspândi în jurul nostru parfumul adevărului! Eu îmi spun mereu: dacă noi nu, atunci cine va iubi adevărul?!

Pr.dr.

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

CONVORBIRI DUHOVNICEȘTI

→Hristos.

Î.P.S. Ioan: Da, floarea de trandafir trăiește între spini. Mă întreb: oare de aici să se fi inspirat omul când, pe Cruce, L-a încununat pe Hristos cu spini?! Iată **Trandafirul iubirii pus de om între spini!** Spinii apără floarea trandafirului, însă Hristos, pe Cruce, nu Se putea apăra, căci avea piroane în mâini. O, Trandafir, Ce ai înflorit pe Crucea de pe Golgota, mireasma Ta a fost scump Sângele Tău! Tu, nici azi nu Te-ai veștejit, ci ai rămas în Potirul Crucii, de unde, cei însetați de iubire vin să-și astâmpere dorul întâlnirii cu Cel de Sus.

Omule, ai pironit un Trandafir, ai pironit pe Cruce pe Soarele Dreptății, dar nu ca să-I înveșnicești lumina acolo, pe Golgota, ci să-L

stingi. Câtă îndrăzneală a avut omul! Voia să stingă Soarele, să nu mai fie lumină ca să nu i se mai vadă ale lui fărădelegi.

O, câtă îndrăzneală să bați piroane în Soare! Pe Cruce, omul răstignește Trandafirul, sublimul frumuseții, iar lângă Cruce vedem urâtenia frumuseții umane.

Hristos, însă, cu piroanele din mâinile Sale, îl va restaura pe om aducându-l la frumusețea cea dintâi pe care o pierduse.

Adam a fost izgonit din Rai pentru că a păcătuit, iar Hristos a fost izgonit de pe pământ pentru că a iubit. Din doi ochi curgeau lacrimi care udao Trandafirul de pe Cruce. Erau ochii Maicii Domnului. Lacrimile Maicii Domnului au luat atunci chipul Cerului spre care Se îndrepta Fiul său.

Privind în ochii Maicii Sale, văzu în ei chipul veșniciei, căci **Cerul și veșnicia se topesc în ochii mamei.**

Zorile veșniciei răsar din ochii mamei.

Ochii mamei sunt două stele pe bolta veșniciei. Îi îndemn pe tineri să-și iubească părinții și să nu ardă lacrimile mamelor lor.

Cazul Florea, profesor de istorie

(II)

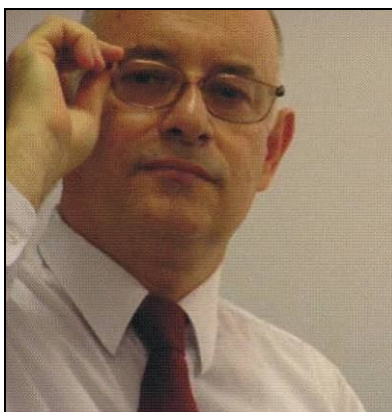
Anca se mută de pe scaunul de la masă, unde stătuse până atunci, pe fotoliul din colț și-și împinse spatele în dosul acestuia. Eu, așezat în fotoliul din partea opusă, eram, la rândul-mi, copleșit.

- Până astăzi, n-am știut nimic despre existența acestor rudenii, recunoscui uimit. Eram împreună de-un ceas, iar tata vorbea cu o pasiune pe care nu i-o cunoscusem, dornic parcă să ne transmită dintr-o dată tot ce știa. Era rândul familiei din partea mamei.

- Pentru că pomenisem de „nemți” și fiindcă, fie-iertată, nevestă-mea era pe jumătate săsoaică după socrul-meu, vă voi spune acum *Povestea sașilor*, reluă el monologul.

Să ne amintim că sașii („*Sachsen*”) s-au opus timp de peste treizeci de ani, între 772 și 805, lui Charlemagne (Carol cel Mare) în încercarea lui de a unifica popoarele germane, ei fiind ultimul trib creștinat și ulterior inclus cu forța în Imperiul Romano-German. Sașii apar în Transilvania curând după anii 1100, ca „țărani” invitați aici de regii unguri spre a coloniza și apăra zona transilvană. Ei beneficiau de un statut de oameni liberi, scutiți de dările feudale, căci aduceau tehnologii superioare - inclusiv agricole! Primele lor așezări sunt în sud-vestul Transilvaniei la Cricău, Ighiu, Șard etc., de unde ulterior vor dispărea încă din secolul XVIII. Abia mai apoi sunt instalați în sud și est, iar ultimul colț unde vin e zona Brașovului. Aici se fac colonizări mai ales în „valul al doilea”, după 1275; dar cu siguranță că unii se vor fi statornicit încă dinainte de venirea Cavalerilor teutonici care, în virtutea dreptului primit de la Sfântul Imperiu Romano-german, deveneau suverani pe teritoriile pe care le „creștinau”. Or, pe la 1211, teutonii posedau deja și aici sate germane și cetăți, de exemplu Feldioara. Se spune despre sașii respectivi că au răsuflat ușurați când teutonii au fost expulzați, în 1222, și au putut să treacă sub „ocrotirea” regelui maghiar.

Sașii n-au fost stânjeniți nici de cavalerii ioaniți. Aceștia din urmă sunt un alt ordin militaro-călugăresc, apărut și la noi imediat după marea

invazie tătară (1241), când regele Ungariei încearcă să reconstruiască țara pustiiată. Ei sunt invitați să vină și să preia - cu privilegiu ispititoare - colțul de sud-vest al Transilvaniei, a cărui suveranitate era revendicată de Ungaria catolică încă din 1210-1230. În acest context, sunt pomenite cnezatele și voievodatele românești din Oltenia și de pe Argeș. Dar ioaniții ar fi trebuit întâi să-i alunge pe tătari, ori măcar să le lichideze influența. Nu e deloc sigur că au acceptat propunerile regelui, iar alte știri despre prezența lor în „Ungaria de sud-est” nu există.

Primele așezări urbane din Transilvania sunt orașe săsești, de limbă germană, și apar după 1280. Ele reprezentau comunități de oameni liberi, ce depindeau numai de rege și se puteau guverna singure, cu instituții proprii și cu deplina libertate de a practica meseriile și comerțul. Marea „urbanizare” o face apoi Carol Robert de Anjou, după stingerea dinastiei arpadiene, în primele decenii ale secolului XIV. E semnificativ faptul că în germană Ardealul continuă să fie numit „Țara celor șapte orașe”. Până la finele secolului XV, Clujul, Klausenburg, ca și celelalte șase orașe, a fost exclusiv săsesc, „interzis” ungarilor, iar biserica Sf. Mihai, care tronează în centru (ca, de altfel, Biserica Neagră din Brașov, și câte altele), în ciuda faptului că azi este dedicată ritului catolic practicat în limba maghiară, a fost construită de sași.

Rudele soției mele dinspre tată s-au tras din sași brașoveni, proclamă tata. Maică-ta a fost o femeie modestă - spuse, adresându-mi-se, nu știu de ce, doar mie - și mi-a mărturisit că s-a măritat mai mult ca să scape de tirania tatălui său. Eu am ținut mult la ea...

Aflam, deci, că aparținusem

cândva unei familii cu multe ramificații remarcabile, chiar dacă scăpătată. Ca și copiii și adolescenții, tata nu ne spusese niciodată nimic, iar mama îi respectase mușenia. Mai rămânea o bunică despre care nu pomenise. L-am provocat eu:

- Bunica de pe linie maternă era ungueroaică?, întreb.

- Vă asigur că era o femeie de treabă. Din tată secui și mamă româncă. De altfel, secuii nici nu sunt întru totul unguri.

Nu-mi rămâne decât să vă mai istorisesc și *Povestea secuilor*, își reluă tata suflul.

Lumea îi mai confundă cu sașii dar, în ceea ce-i privește pe secui (*székelyek*), povestea-i alta. Se pare că la origine au fost un trib turcic. Au avut o scriere cu „rune turcești” (păstrată „secretă” până în ziua de azi de cărturarilor lor), adică cu caractere fonetice apte de-a fi cioplite pe răboj - același sistem întâlnit și la alte populații de stepă. Se pare că ar fi pătruns în Câmpia Ungară odată cu avarii. În orice caz, cronică maghiară zice că Arpad i-a găsit acolo și că ei s-au aliat imediat cu ungarul, devenind „avangarda” lor - gest tipic pentru popoarele de câmpie. Încă din secolul XII, secuii vorbeau unguerește și din punct de vedere cultural se considerau unguri. S-au și creștinat odată cu ungarul, sub Sf. Ștefan, adică la sute de ani după daco-romani, și au fost întotdeauna creștini devotați. Dar nu se considerau unguri din punct de vedere juridic, având un statut aparte. Erau țărani liberi, fără obligații feudale, în afară de aceea că trebuiau să apere granița regatului - acolo unde se afla. Sunt pomeniți în luptele cu Menumorut, apoi au fost așezați pe graniță în Bihor (vezi orașelul Secuieni și alte toponime). Odată cu Ladislau cel Sfânt, care-i bate pe pecenegi și extinde dominația maghiară spre est (pe la 1070-1080), ajung pe Arieș și pe Târnave (până în epoca modernă a existat Scaunul secuiesc de Arieș, cu centrul la Aiud). Mai târziu, spre 1200, vor fi mutați pe Carpații Orientali. Acolo se va constitui, sub regele Andrei al II-lea (pe la 1220) „Ținutul Secuiesc” - concomitent cu cel al sașilor. Cei care au rămas „pe traseu” au fost iobăgiți treptat, doar Scaunul Arieș, din jurul Turdei, mai era →

HOREA PORUMB

Paris, 17 aprilie 2013

inclus în „Ținutul Secuiesc” până la 1870, când s-au desființat vechile împărțiri administrative și Austro-Ungaria (constituită sub Franz-Josef în 1867) a introdus dreptul modern comun.

Secuii au evoluat altfel decât sașii. Dezvoltarea lor urbană a fost insignifiantă. Au rămas țărani liberi, cu o nobilime de nivel redus și incomplet diferențiată de restul societății, dar cu privilegiile lor. Între acestea, era și organizarea lor aparte, pe „scaune” (ca la sași, și inițial tot în număr de șapte). Aveau legi proprii, iar „capitala” lor era la Odorhei.

Mișcarea spre est, începută cu „descălecatul” maramureșenilor în Moldova, i-a tentat și pe secui. Ei au pătruns pe valea Prahovei, unde avem și azi orașul Secuieni, dar, neavând privilegiul și statut special, s-au asimilat repede. Au pătruns masiv în Moldova, ca țărani acceptați de boieri pe moșiile lor, până în secolul XVIII - și din ei se trag ceangăii de azi. Dar nici aici n-au avut parte de privilegii, doar că fiind mulți și catolici, s-au menținut. Amintirea lor apare în toponime ca Bacău, Orhei, Tazlău etc. - prima Biblie s-a tradus în ungurește la Tg. Trotuș, în 1487. Ceangăii au fost mereu cetățeni moldoveni - și apoi români - ireproșabili.

În „Ținutul Secuiesc”, însă, (cel pe care îl știm și astăzi) era avantajos să fii secu, deținea privilegiul și condiții de viață mai bune. Așa că, pe tot parcursul Evului Mediu, mulți români au ajuns să fie secui de bunăvoie - nu siliți, ci fiindcă aveau acest interes - tot așa cum astăzi unii se maghiarizează tot din motive utilitare!

Secuii fuseseră romano-catolici, dar în secolul XVI au fost puternic afectați de Reformă. Cei din Covasna, Odorhei, Mureș, Arieș au devenit masiv calviniști, dar există și puternice minorități ce țin de cultul unitarian. Doar cei din Ciuc au rămas catolici fervenți (aici e mănăstirea Șumuleu cu celebrul pelerinaj). În secolul XVI, ei s-au opus iobăgării încercate de principii Bathory, și l-au susținut pe Mihai Viteazul. Apoi au întors armele, luptând contra lui Basta. Sub austrieci au fost întâi reprimăți brutal, dar apoi au fost incluși în trei regimente de graniță (similare celor românești din Năsăud, Orlat și Caransebeș). Pe la 1800, secuii se considerau unguri în sens național

modern și participau energetic la mișcarea națională maghiară.

Noi, românii, am fost întotdeauna toleranți și am căutat buna înțelegere. Avem în ținuturile grănicerești din Transilvania un obicei interesant în cazul căsătoriilor mixte, cum fusese și cel al soacrei mele, din tată secu, și mamă româncă. Băieții sunt crescuți „în religia” tatălui, iar fetele în cea a mamei. În consecință, bunica voastră dinspre mamă a fost crescută „româncă” și de religie ortodoxă.

Cred că e important să acceptăm și să nu ignorăm de unde venim fiecare, ca să nu ne trădăm valorile strămoșești, așa cum am greșit eu, copil. Pe tata l-am pierdut din prostia mea, iar mama nu mi-a vorbit niciodată despre familia noastră. Pe vremea regimului comunist, oamenii de bine crezuseră că, uitând trecutul, își puneau la adăpost prezentul.

Într-o altă ocazie, poate, o să vă povestesc mai multe despre tatăl meu...

La câteva zile după „lecția de istorie”, tata m-a rugat să-l duc la Cluj cu mașina. S-a nimerit să găsim un loc de parcare tocmai în fața fostului Seminar Pedagogic (actualmente Liceul „Emil Racoviță”), acolo unde fusese elev bunicul, devenit agronom. Am intrat apoi agale pe poarta Cimitirului Central și am urcat pe alea „din dreapta” până din sus de cotitură. Ne-am oprit la mormântul bunicului și am stat pe băncuță o vreme, în căldura blajină a începutului de toamnă. Apoi am coborât și am hălăduit pe străduțele înguste ale orașului medieval, după care tata m-a rugat să-l las singur, el urmând să revină acasă cu trenul.

În săptămânile care au urmat, a mai plecat, tot așa, singur.

Cred că mergea la cimitir.

Și apoi, dintr-o dată, nu l-a mai văzut nimeni.

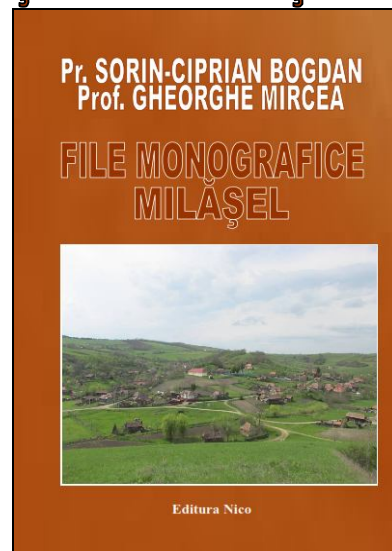
Vestea că și-a pus capăt zilelor ne-a parvenit ca o bombă. L-au găsit fără viață, acasă, la Dej.

La prima vedere nici nu-și dădură seama că era vorba de o sinucidere. Un mesaj pe-o coală de hârtie le-a atras atenția celor veniți să constate decesul: „Dragă Tată, iartă-mă!” Nimeni nu pricepea de ce-a făcut-o, de ce să-l ierte?

Anchetatorii au stabilit că juca sume mari la Cazinoul din Cluj, și că, probabil, era dator unor cămătări.

Raft

Și noi locului ne ținem...

O nouă lucrare „File monografice. Milășel”, Editura Nico, 2014, sporește zestrea monografică a localităților mureșene. Milășelul își are și el de acum o carte de identitate, prin care să-și legitimeze întreaga sa istorie, atât cât s-a putut aduna, nu cu puțină trudă, de către pr. Sorin-Ciprian Bogdan și prof. Gheorghe Mircea, niciunul fiu al satului, dar ambii resimțind responsabilitatea unui atașament prin adopție.

Dacă e să recurgem la referințe bibliografice, atunci nu putem să nu remarcăm că cercetările s-au întins pe parcursul multor ani, înaintemergător fiind profesorul Gheorghe Mircea, care în anii optzeci oferea prima panoramă monografică a Crăieștiului, care includea și Milășelul.

Părintele Sorin-Ciprian Bogdan a preluat demersurile predecesorului și, împreună, au reușit să ofere o imagine cuprinzătoare, substanțială, în timp și spațiu, a ceea ce a fost, ce este și ce lasă moștenire Milășelul pentru cei care au mai rămas, puțini față de cândva, când Milășelul era chiar comună, dar mai ales pentru cei care vor veni, pentru cei care s-au răspândit în largul lumii, pentru a-și cunoaște rădăcinile și pentru a înțelege destinul unui sat care n-a mai putut păstra pasul cu istoria, dar care nu s-a lăsat îngenunchat, conservând cât s-a putut din obiceiurile și tradițiile locului, purtând mereu recunoștința celor care au scris istorie pentru satul lor, pentru cei care au dus în lume numele locului natal prin ceea ce au reușit să fie, neuitând să se raporteze la spațiul matrice, cel dinspre care vin puteri nebănuite.

Aceste „File monografice” devin document referențial pentru orice evaluare a Milășelului, care, cel puțin pentru fiii săi, va rămâne mereu un *axis mundi*.

NICOLAE BĂCIUȚ

Portret

PROF. UNIV. DR. IOAN RADU

PERSONALITATE ȘTIINȚIFICĂ MARCANTĂ ÎN PSIHOLOGIA CLUJEANĂ

Motto:

“Scopul suprem al psihologiei îl constituie cunoașterea omului și sprijinul oferit acestuia în diferite situații de viață, de-a lungul ontogenezei. Atracția psihologiei a fost și va rămâne OMUL.”

Prof. univ. dr. IOAN RADU

Născut la 15 August 1925, în localitatea Petea de Câmpie, județul Mureș, profesorul universitar doctor Ioan Radu, licențiat al Facultății de Litere și Filosofie din Cluj, și-a petrecut ucenicia în preajma unor mari dascăli ai Universității clujene, avându-i ca profesori pe Lucian Blaga, D. D. Roșca, Eugeniu Speranția, Florian Ștefănescu-Goangă ș.a. O experiență deosebită, în acest sens, a constituit-o succesul repurtat de activitatea desfășurată, ca student, la cursurile și seminariile lui Lucian Blaga. Marele filosof preda, de-a lungul anilor, cursurile de „Geneza metaforei și sensul culturii” („Trilogia culturii”), „Despre conștiința filosofică” („Trilogia cunoașterii”), „Aspecte antropologice” („Trilogia cosmologică”). Fapt important, conform mărturisirii colegilor, lucrarea „Momentul Galileo Galilei și știința modernă”, avându-l ca autor pe Ioan Radu, a atras încă de la început atenția și prețuirea lui Lucian Blaga, prin pregătirea științifică și filosofică a tânărului student, autor al lucrării, prin maturitatea și limpezimea de cristal a gândirii, prin înțele-

gerea profundă a problemelor, prin formulările clare și juste ale acestora, într-un cuvânt prin descoperirea unei puternice forțe de exprimare în domeniile respective de specialitate.

De la acești minunați îndrumători spirituali, pe care i-a avut ca mentori în anii de studenție, profesorul universitar doctor Ioan Radu a reținut „spiritul de geometrie” (tehnicile metodologice, prelucrarea datelor) și „spiritul de finețe” (capacitatea de empatie, stabilirea unei comunicări interumane armonioase, înalta vibrație umană), spiritul de finețe fiind consecutiv celui de geometrie, trăsături definitorii prezente în întreaga sa carieră didactică și manifestate atât în lucrările de specialitate, în experimentele psihologice, în profesoratul cotidian la Catedra de Psihologie a Facultății de Psihologie și Științele Educației, din cadrul Universității clujene „Babeș-Bolyai”, cât și în cărțile de profil publicate de-a lungul anilor, în volumele proprii și în volumele colective de referință: „Probleme psihologice ale predării matematicii și fizicii” (1958); „Pedagogia” (1960); „Psihologie generală” (1960); „Pedagogia” (ed. II, 1962); „Psihologia pedagogică” (1963); „Pedagogia” (ed. III, 1964); „Introducere în psihologia experimentală și statistică” (1967); „Psihologia pedagogică” (ed. II, 1967); „Creativitate, modele, programare” (1967); „Psihologia învățării” (1969); „Conținutul și procedeele programării pedagogice” (1972); „Psihologia școlară” (1974); „Psihologie generală” (ed. II, 1976); „Examenu psihologic la intrarea în clasa I” (1976); „Pedagogia” (ed. IV, 1979); „Studii de psihologie școlară” (1979); „Psihologie socială” (1981); „Comunicare și limbaj. Psihologia educației și dezvoltării” (1983); „Experiență didactică și creativitate”, în colaborare cu Miron Ionescu (1987); „Introducere în didactică” (1988); „Introducere în psihologia contemporană”, în colaborare cu Mircea Mică (1991); „Metodologie psihologică și analiza datelor”, în colaborare cu Mircea Mică (1993); „Psihologie socială”, în colaborare cu Petru Iluț (1994); „Didactica modernă”, în colaborare cu Miron Ionescu (1995); „Dezbateri de didactică modernă” (1997); „Studii de didactică aplicată” (2001) ș.a.

De-a lungul vremii, numeroase și importante au fost articolele, studiile, cercetările experimentale și sintezele de specialitate, publicate în revistele de profil din țară, așa cum se pot enumera o parte dintre acestea: „Despre unele greșeli tipice în asimilarea algebrei elementare” (1953); „În legătură cu formarea priceperilor și deprinderilor matematice la elevi” (1958); „Problemele determinării tipurilor de activitate nervoasă superioară la elevi” (1958); „Formarea deprinderilor de auto-control în procesul instruirii practice a elevilor” (1962); „Legătura dintre cunoștințele teoretice și activitățile practice ale elevilor” (1962); „Unele aspecte psihologice ale instruirii programate” (1963); „Impactul informaticii asupra procesului de învățământ: de la instruire programată la instruire bazată pe calculator” (1987), precum și multe, multe altele.

Pe parcursul carierei didactice, a colaborat cu prestigioase personalități de marcă în specialitate, printre care amintim pe Florian Ștefănescu-Goangă, pe Alexandru Roșca (timp de cinci decenii), pe Nicolae Mărgineanu (în cercetarea elementelor de psihometrie, în analiza factorilor psihici etc.), pe Vasile Pavelcu (Universitatea din Iași), pe Dumitru Salade (în probleme de psihologie și pedagogie școlară și educațională) ș.a., parcurgând, în peisajul școlii clujene de psihologie, întreg eșafodajul ierarhiei universitare contemporane: asistent (1949-1956), lector (1956-1966), conferențiar (1966-1977), profesor universitar și conducător de doctorate (1977-1995), profesor consultant (din 1995), prezentându-se în permanență la cotele maxime ale ținutei intelectuale și morale, ale exigenței valorice, bucurându-se de o înaltă prestanță profesională și o autoritate didactică de nezdruccinat.

Ca discipline de specializare, profesorul doctor Ioan Radu a abordat și a cercetat aspecte diverse și moderne ale psihologiei, filosofiei culturii, psiho-sociologiei; astfel, un filon caracteristic îl reprezintă etnopsihologia, ca parte integrantă a psihologiei sociale, studiul detaliat al profilului spiritual al unei comunități, specificul psihologic al unui popor, →

PERSIDA RUGU

ca grup compact, ca macrogrup social, spre deosebire de psihologia de laborator, în care grupul de subiecți constituie un microgrup social. Metoda de cercetare a macrogrupului social rămâne, mai ales, *grila de comparație*. Amintind de aria cognitivă a scrierilor lui Mircea Eliade, etnopsihologia își are un punct de obârșie și în cercetările *sui-generis* ale creației blagiene, întrucât, după spusele proprii, Lucian Blaga i-a fost și i-a rămas mereu un maestru sufletesc.

Printre colegii pe care i-a avut, de-a lungul anilor de școală, profesorul Ioan Radu își aduce aminte, cu multă emoție, lumină și cădură sufletească, de – ulterior – filosoful și teologul Andrei Scrima, de dialogurile interesante și deosebite pe care le purtau, de admirația reciprocă în ceea ce privește achizițiile obținute în domeniul cunoașterii general-umane, precum și a bucuriei afirmării acestei puteri de cunoaștere în viață, a traducerii ei în idei, în fapte, în realizări, în comportamente izvorâte din conștiința unei apartenențe universale, ca om teandric, înduhovnicit (această „trestie gânditoare...”, după cunoscuta sintagmă a lui Blaise Pascal), a creatorului de valori.

Promotor fervent al psihologiei clujene și, în sens larg, al psihologiei românești, cunoscut și apreciat și peste hotare, profesorul universitar Ioan Radu a colaborat cu psihologi din Franța, Polonia, Belgia (avându-l ca mentor științific de peste hotare pe profesorul Faverge, matematician și psiholog, specialist în ergonomie, din Bruxelles), fiind în același timp membru activ al Academiei din New York (din anul 1994), precum și membru al International Association of Applied Psychology.

Șef al Catedrei de Psihologie, între anii 1975-1977, reluând această funcție după anul de grație 1990, când a reînființat catedra și secția de Psihologie a Facultății clujene, din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, profesorul doctor Ioan Radu a fost și redactor-șef al Revistei de Psihologie, editată de Academia Română și al versiunii acesteia în limbi străine („Revue Roumaine des Sciences Sociales, Série de Psychologie”, 1981-1991).

Totodată, a fost și redactor principal al Revistei „Studia

Universitatis Babeș-Bolyai” (1990-1995), „Seria Psychologia-Paedagogia”, precum și expert UNESCO, activând cu numeroase participări la congrese internaționale, conferințe, simpozioane, forumuri, seminarii de profil, care i-au amplificat aria de relaționare profesională, realizând astfel colaborări de prestigiu în domeniul psihologiei teoretice și aplicate.

Astfel, a avut o amplă colaborare de specialitate cu psihologi și matematicieni de la Catedra de Psihologie a Universității din Bruxelles etc.

Activitatea profesorului universitar doctor Ioan Radu reprezintă o *punte de legătură* între vechea generație de psihologi și psihologii tineri, sfărâmând și anihilând astfel consecințele nefaste pe care le avusese de suferit știința psihologiei, în anii vechiului regim, prin traversarea conului de umbră al perioadei 1978-1989.

Mentor de școală, după Revoluția din decembrie 1989, profesorul Ioan Radu a înălțat, ca un autentic Prometeu, flacăra reînvierii ca știință a psihologiei în Universitatea clujeană; a format noi cadre de înaltă ținută științifică, a deschis porțile unor noi specializări în domeniu, pe bazele aceleiași seriozități în cercetare care l-a caracterizat întotdeauna.

Profesorul Ioan Radu afirmă: „... *fiecare generație, fiind centrată pe sine, este mereu tentată să creadă că știința, istoria, începe odată cu ea, că ea singură este deținătoarea adevărului, în timp ce generațiile precedente au trăit în eroare... În timp, se constată însă faptul că adevărul, care părea inițial un paradox, devine o banalitate și apoi, uneori, o prejudecată... Fiecare generație reprezintă, întotdeauna, un moment important în istoria științei, în continuitatea cunoașterii umane...*”

Neobosit întemeietor și organizator de școală psihologică actuală, având o personalitate plină de înțelepciune, de perseverență, de generozitate și căldură umană, dar și de rigurozitate și fermitate didactică, profesorul universitar doctor Ioan Radu a repus pe culmile cogniției și meta-cogniției jaloanele construcției psihologiei, ca știință în continuă afirmare și dezvoltare, pe tărâm clujean contemporan.

Mi-au condamnat la moarte poezia...

Ce vis ciudat! știu, unele-s deșarte!
Azi-noapte-n vis mi-au condamnat la moarte

poezia mea, nescrisă încă;
ce neagră era noaptea și adâncă!

I-am auzit din lacrimi glasul ei:
„nu mă vor ucide acei mișei,
ocne și lanțuri pentru mine nu-s,
cum să ucizi ce e trimis de sus?”

În condamnarea lor tu să nu crezi,
sunt aer și sunt duh și tot de vezi,
pe pământ nu-i cine să mă prindă,
nici numele măcar să mi-l cuprindă

nicio moarte-n gândul ei nebun,
tu scrie-mă așa cum eu îți spun... ”
Ce vis ciudat! și zorii se revarsă,
parcă mi-e mâna sub cuvinte arsă

și strâng în brațe fericit, lumina-,
Poezia mea, tu iartă-mi vina,
visul acesta nu-i al meu, nu fie!
E condamnat poetul? cine știe...

De unde vin...

„Nu ești nimic, dacă nu ești de undeva”.
(Thomas Mann)

M-am întrebat și eu de unde vin,
Am fost și sunt aici un strop divin
Ca fiecare dintre cei de față,
Precum plecații din această viață,

O taină niciodată dezlegată
Cu toată știința vremii adunată
Sub steaua ce răsare și apune,
Minunea de-a fi om e o Minune!

De unde vin, din care zări anume,
Venirii mele i-a fost un nume,
Când mă strigă viața să-i răspund!
În el eu niciodată nu m-ascund,

Îl port cu mine ca pe-un sfânt odor,
Eu știu că vin din suferința lor,
Din Apusenii mei, cei trași pe roată,
Eu vin mereu și nu plec niciodată!

Mă mântui de tăcere când vă scriu
De frații mei și parcă sunt mai viu,
Cuvintele în mine dau năvală,
Ce sfântă și statornică răscoală!

De unde vin m-am întrebat și eu
Cu ochii rugători la Dumnezeu,
Să-mi dea atâta timp cât îl pot duce
De la leagăn, până lângă cruce...

NICOLAE NICOARĂ

Ancheta „Vatra veche”

Casa memorială „Nicolae Iorga”,

Vălenii de Munte (I)

Nicolae Iorga este unul din marile spirite ale culturii noastre. Într-un articol postum, din *Scrieri 6*, Pompiliu Constantinescu dezvolta ideea existenței „unei familii de spirite” în cultura română, referindu-se la D. Cantemir, I. Heliade Rădulescu, B.P. Hasdeu, N. Iorga, cărora „erudiția și enciclopedismul le-a configurat o fizionomie înrudită. Dar Cantemir e orgolios rece, lucid, în timp ce Heliade, Hasdeu și Iorga sunt energii temperamentale, spirite militante și memorialiști de o accentuată autoritate (...). Tonul de profetism laic, manifestarea prin invectivă și exaltare sunt atribute comune ale acestor trei spirite, iar revărsarea poligrafică heliadistă, hasdeană și iorghistă afirmă un imperialism cultural de care epocile respective s-au resimțit; o identică voință de putere a emanat fiecare la timpul său” (Pompiliu Constantinescu, *Scrieri 6*, ediție îngrijită de Constanța Constantinescu, Editura Minerva, București, 1972, p. 224-229).

O viață de om, începută în ziua de 5/17 iunie 1871, în casa unui avocat dintr-un oraș din nordul Moldovei, Botoșani, și sfârșitul tragic în marginea unui sat din inima Munteniei, în noiembrie 1940, înainte de a fi împlinit șaptezeci de ani! Și-a consacrat întreaga existență, desfășurării unei activități colosale ca amplitudine, adâncime și varietate a problemelor abordate. Curiozitatea nestăvilă de a ști, râvna nesfârșită de a descoperi noi izvoare și de a le valorifica, alături de munca cea mai intensă, au făcut din el o personalitate de excepție, care amintesc de titanii Renașterii.

Suntem la Vălenii de Munte, la Casa memorială „Nicolae Iorga”, pe Valea Teleajenului, plăcută stațiune climaterică; vechi târg, menționat în documente din 1503, aflat pe ruta care lega Brașovul de Valahia, prin pasul Bratocea.

Casa, în care Nicolae Iorga a locuit și creat între anii 1907-1940, a fost inaugurată ca muzeu la 28 noiembrie 1965. Atestată documentar în 1833, construită de polcovnicul Panca, este un monument de

arhitectură în stil caracteristic zonei subcarpatice prahovene și datează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Prezența Muzeului „Nicolae Iorga” este semnalată în oraș de un bust situat în fața mănăstirii Văleni, înconjurată de un zid masiv de piatră. Mănăstirea datează din timpul prințului Șerban Cantacuzino (1680) și a fost renovată în 1809. Remarcăm sculpturile care încadrează intrarea și ferestrele, pictura datând din 1737.

O poartă de lemn negru, masivă, cu doi stâlpi de cărămidă laterali, văruiți în alb, se deschide. Înaintăm în curtea largă, care lasă dincolo de grădină, să se vadă dealurile de pe Valea Teleajenului și, în depărtare Muntele Roșu și Ciucaș. Casa este învăluită în iederă bogată, cu o prispă largă și cu intrare laterală. Stâlpi de lemn cu frumoase capiteluri ornate și creneluri conturează o linie ondulată ce sprijină acoperișul.

Bustul din curte, în bronz, lucrat de Oscar Han, domină cadrul, cu privirea energetică a amfitrionului. Pe placa de marmură de la intrare, stă scris: „Această casă în care au muncit, s-au bucurat și au suferit Nicolae și Ecaterina Iorga a fost dăruită statului în 1963 și 1978 de către urmașii lor”. În interior, ansamblul exponatelor evocă ilustra personalitate a marelui savant prin numeroase cărți, manuscrise, obiecte personale, fotografii, mobilier care a aparținut familiei, diverse documente. Domină mobila, covoarele și perdelele cu motive populare, care păstrează o atmosferă elevat rustică. În hol, mobilierul de lemn, scaune, o laviță acoperită cu un covor românesc, subliniază atmosfera rurală a interiorului. Pe perete, în stânga se află tabloul lui Alexandru Ioan Cuza donat de G. Sion cu dedicația: „Lui N. Iorga, iubire și admirație”. Alături este și portretul Elenei Cuza, „Doamna românilor”, și un tablou în ulei de Magda Iorga. Salonul mare și salonașul, din dreapta, au aceeași notă

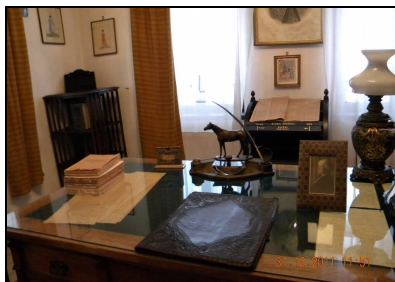
populară marcată de tapițeria și scoarțele cu elemente de artă românească. Pe pereți, tablouri în ulei cu flori roșii, o marină de Eugen Voinescu și un portret, Charles Bemont, de Magda Iorga. Admirăm chiar două tablouri de Nicolae Grigorescu: *Păstorița cu turma și Flori de măr*.

În stânga holului, privim biroul și impresiionanta bibliotecă, ticsită de volume din toate domeniile științei și artei naționale și universale care definesc extraordinara personalitate, întregind imaginea masivă a omului și operei sale, prin numărul uriaș de tomuri scrise reprezentând domenii și preocupări diverse. Multe dintre lucrările savantului au fost concepute în casa din Vălenii de Munte.

Nicolae Iorga a considerat istoria ca o știință a trecutului, dar și a prezentului, de aceea a vegheat ca cercetare să slujească idealului umanist, să cimenteze unitatea moral-politică a statului, să întărească legăturile de frăție între poporul român și celelalte popoare. „Viața unui popor e neconținut amestecată cu viețile celorlalte, fiind în funcție de dansurile și înrăurind viața acestora” declara răspicat Nicolae Iorga.

Aflați în asemenea încăpere, gândim la moștenirea sa spirituală și ne întrebăm: cui aparține? Științei, istoriei, literaturii, pedagogiei, oratoriei, vieții politice? Unde îl vom afla pe adevăratul Iorga, pentru a înțelege dominantă întregii sale opere? „N. Iorga a jucat în cultura română, în ultimele patru decenii, rolul lui Voltaire. Personalitatea lui e covârșitoare. (...) N. Iorga apare masiv privit de departe, prin numărul uriaș de tomuri scrise și prin multiplicitatea preocupărilor. Totuși imensa operă e ocupată mai mult cu personalitatea și omul va trăi mai ales la modul eroilor din istorii.” (G.Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a, Editura Univers, București, 1982, p. 612).

LUMINIȚA CORNEA

capete fără capăt
el nu mai era el
avea respirația
privirile
zâmbetul
ei

alergau în bezna
tunelului
unul către
altul
din două capete
fără capăt
știind că lumina
e undeva
pe la mijloc
exact
acolo unde vor
ajunge amândoi
deodată

în mijlocul tunelului-beznă
totul se topește
devine
omogen

ea nu mai era ea
avea zbciumul
scrisul tremurul
lui

cuprinde-mă spun și
luminile urbei
în fiecare noapte
pisicile mele
au libertate
deplină

eu sunt doar
urbea în care
se plimbă
când vor
unde vor

chiar și atunci
când dorm
dusă
le aud cum
își pândesc
prada
cum miaună
cu glas de prunci
părăsiți
cum își nasc
puii

cum și-i hrănesc
cum își trăiesc
una după alta
cele nouă
vieți

*

cuprinde-mă spun
și luminile urbei
se sting toate
odată

cuprinde-mă spun
și acele orologiului
de pe arcul de triumf
brusc își schimbă
direcția

cuprinde-mă spun
și se întorc
concomitent
morții
în sicriile din
cimitirul doina

cuprinde-mă
pe crucea mea
te aruncă din
adâncuri
apele

tu mă cuprinzi
așa cum nu
le e dat
altora
nici dacă s-ar naște
de zece ori

*
nimic nu se uită
amurg spirale
de melci în aer
cerb căprioară
pe vârful omu'
acolo n-o să ajung
niciodată
am acrofobie

nimic nu se uită
moscova 1985
etajul douăzeci
și unu
chișinău 2013
august treizeci
și unu

toate se înnoadă
pe cer
se deznoadă sub
pământ

numai pisicile mele
își trăiesc una
după alta cele
nouă vieți
cuprinde-mă

în șira spinării un șarpe
ca o sabie
de-asupra capului

botezătorului în șira
spinării îmi
trăiește un șarpe
oh necruțătorule irod
cu duhul pe tavă
cu moartea
în gură
uriași sunt viermii
ce din carnea ta
mușcă
duhnind a
jeg

scuip de trei
ori
temerile

treizeci și trei
de spânzurători în
miniatură
le smulg
cu tot cu dinți
le-arunc pe-acoperișul
putred al casei
speranțelor

treizeci și trei de
păsări negre
dau năvală
își scot ochii
pentru dintele lipsă
al păcatului

un pas înapoi
simt în gât
ascuțișul
de coadă de
șarpe

un altul în
dreapta

veninul țâșnește
haotic în
vene
arterele se
acoperă cu
solzi

stau pe loc
șira spinării se
zbate gata să crape
vertebrele-n
patru

nu e o nicio altă
direcție decât
prin pustiu
înainte

la capăt de rai
e laboratorul lui
dumnezeu

la capăt de iad
e dormitorul
lui

dumnezeu e un
workaholic
doarme numai
o clipă
într-un secol

când iadul
cântă
și raiul
dănțuie
dumnezeu doarme
dus
tușesc și râd extaz
tușesc și râd
extaz expectoral al ruperii
de sine

dorm și tușesc ghiont
al neputinței

tușesc și te citesc
omonimizându-mi-te tu-
șesc cu plămâni cu
cheaguri cu tot cu mine-
le de sare în care
te-am lăsat să intri să sapi
labirinturi
să trăiești cât ți-o fi de
folos
acest aer

m-a ascultat un doctor surd
n-a auzit nimic
m-a ascultat un doctor mut
nu mi-a spus nimic
m-a ascultat un doctor orb
a auzit și mi-a spus că
în mine se scrie ceva
important
și mai e puțin

m-au ascultat toți trei
odată
și s-au dus direct
la casa de
nebuni

RADMILA POPOVICI

Starea prozei

Înfloriră liniștile dimineții

Se desprinsese de pâlcul călătorilor acolo unde o lăsă autobuzul și-o tăie cu iuțea pe drumeagul îngust, mai apoi pe cărarea firavă pe sub prelată cetinilor, împovărată de geamantanul voluminos. Se grăbea, deoarece zorii abia-și deschisese pleoapele și se și înceseră într-un nor de ceață. Mai fusese deunăzi pe aici cu cineva și se încumentase acum cu trupul vibrându-i de setea cunoașterii. Însă ceața cernută ca dintr-o sită micșora lumina și așa zgârcită a acestui început de zi. Prin semiîntunericul apărut simțea atingerea cetinii doar când își tatua fața cu acele ei, uneori se lovea chiar urât de tot de trunchiul vreunui copac. Degrabă ceva rece îi înfioră trupul și-și dădu seama că rățacea prin albia unui pârâu. Prin apa rece de munte, aproape desculță strângea și mai tare toarta valizei, tot poticnindu-se.

Cum să iasă din coclăul încâlcit când nu mai deslușea nimic la un pas. Și până acum picurii reci de ploaie deși îi pătrunseră prin rochia subțire, n-o opriseră din mers. Fuioarele lăptoase ale vremii înfulecaseră totul. Dar acel cuib mult visat nu la capătul lumii cum auzise-o aștepta.

Și o aștepta de parcă se rotea locului. Senzația asta nouă îi birui vloga - bănuia în juru-i uriașul codru pe care-l iubea și-l simțea respirând din toți porii părând să-i vorbească de răsăritul ce-i va descătușa natura cu totul nepropice pentru deplasarea ei.

Și iată ceața nesuferită topindu-se treptat odată cu burnița.

O umbră, arătare, o nălucă, așa părea temerara călătoare. Și era udă learcă. Dărdâia. Tremura din toate mădularele așezată cu bagajul lângă ea. Și începuse să rădă. Chiar râdea dea binelea. Nu se putea opri din răs... Se luminase deodată. Apoi chiar se însenină. Deasupra observă un ghemotoc viu, mustind de raze care țâșniră din el în toate direcțiile. Femeia încercă să-l cuprindă cu brațele. Însă el se înalță tot mai sus spre înalțurile azurii...

Cu palma streășină, învățătoarea scruta zarea către satul din vale inundat de acea lumină. Zăbovi așa câteva momente și când liniștea dimineții fusese înflorită de glasurile

copiilor se slobozi așa cum arăta toată mistuită de nerăbdare pe poteca ce cobora sinuoasă tot mai departe și mai departe...

Cu gândurile toate, dar cu toate, la micuții ei școlari.

Traseu cu urma pierdută

În primăvara lui 2011, m-am hazardat să parcurg același itinerar, însă, în contextul unor împrejurări total diferite față de acelea din după amiaza zilei de 10 iulie 2014, pe o vreme potrivnică unei ieșiri pe munte, deoarece în zona noastră în acest anotimp până acum cam rare au fost zilele călduroase.

Profitând de șansă mi-am pus mersul la „încercare” pătrunzând în codru până-n adâncimile sale.

Bănuindu-i desigur hachițele și pregătit pentru o eventuală ”rătăcire” cu simțul de o viață de om am muntelui, dar și cu voința necesară de a nu mă feri de acea cărăruie pe care odată pornit mă puteam aștepta la o pierdere a orientării, adică aflându-mă pe traseul știut, pe măsura pătrunderii prin coclaurile sale cele mai greu accesibile îmi puteam da întâlnire la orice pas cu „imprevizibilul”.

Ploile bacoviene care m-au ținut o vreme-n casă deveniseră propice pentru o vegetație abundentă în tufe și iarbă, copăceii de acum trei ani erau deja maturi prin înălțime și rămurișul bogat.

La nici o oră de urcușuri și coborâșuri, deja pierdusem firul cărării și din pricina semiîntunericului tot mai pronunțat, ce părea să se accentueze mereu, acum încălecam mormane de crengi rămase după doborârea cu acte și fără a arborilor.

Ce căutam eu printre trunchiurile încălecate și răsucite lăsate „pradă” scurgerii implacabile a timpului?

Am ajuns, pur și simplu, să fiu baricadat de copacii doborâți cu securea sau huzvarna considerați a nu fi utili vânzării, ci doar pentru folosințe casnice sau hrană pentru gura sobelor, aceștia realizând a fi lăsați „uitării”.

Să spun însă acum, nemaiaflând vreo urmă a traseului propus, de ce mă hotărâsem să revin pe potecă după atâta amar de vreme.

În primul rând pentru că, împreună cu fiul (care nu mai este) ur-

Un chip palid – aproapele

Înconjurat de o blană roșie,
Timid, neliniștit, arctic,
O silabă sfărâmă ghețarii,
Clipim, clipocim, caligrafiem.
Dispreț tăcut și semnare
tânără,
Suntem pe val, îmi face cu
ochiul
Rechinul cu ochiul său metalic,
Che coltura, acul înțelegerii,
Pătrunde prin iris, valurile se
irosesc,

Un cadavru alb plutește în
respectul tuturor.
Departe, norii se prăbușesc
Precum castelele medievale,
Strugurele cuplării consangvine,
Sub borul pălăriei, sub faldurile
rochiei,
Zâmbete false. De ce o fi astăzi
Chipul tău atât de palid?

BORIS MARIAN

cam cu trei ani în urmă pe cărarea ușor de ai „ține firul” prin partea aceea a muntelui, foloseam traseul prin pădurea străbătută de el găsind o mulțime de fragi, zmeură, afine, mult căutații hribi, precum și gălbiori, alte ciuperci comestibile. Era o bucurie, o pasiune descoperirea lor pentru consumul familiei și vânzarea la patron. Defrișarea codrului cu nemiluita le-a distrus ciupercilor „impărăția” adică locurile umbroase de prin mușchiul umed și de sub crengile pletoase unde le aflai. Apoi tot pe acea potecă, rătăcită acum, suia regretata mătușă, în anii când o mai putea face, zilnic cu două găleți pentru a-și mulge vacile în poiana unde vărau, numită, în graiul huțul: „gogoții” (pe vremuri culegeai în ea căutatele merișoare). Urca în poiană odată cu zorii iar seara cobora traseul atunci când animalele se risipeau după vreo ploaie sau furtună de vară, aproape de miezul nopții, pe cărarea unde mă baricadaseră acum trunchiurile depreciate, greu de a fi depășite.

Trist, dar adevărat fiind nevoit, în condițiile arătate, să fac cale întoarsă, trăind însă și astfel din plin senzația plimbării prin adâncurile pădurii în această vară, până acum, mai mult ploioasă.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Biblioteca Babel

Hélène Dorion Québec, Canada

Amprentă albastră

Nicio respirație. Doar culoarea lumii pe foaia subțire.

Albastrul pe care-l întindem până la epuizare, până la neputința de a –l depăși acest albastru care trage după sine totul: marea, orizontul, privirea.

Cine mai știe și ce-am mai uitat.

O reflecție atinge imaginea împinge adevărul cât mai departe în urmă memoria eșuând în încercarea de a construi punți între semne, se zbate.

O figură apropiată, amestecându-se cu zgomotul de fond obiecte fără prezent, fără trecut.

Mâna care tremură față în față cu rezultatul final.

Nu-i cerem nimic luminii vântului, susurului izvoarelor dorim numai ca ele să continue a exista un fir conducător, un suflu care îndrumă o materie care unește.

O linie ruptă înăuntrul albului se îndoiește dintr-o dată, se întoarce în ea însăși, petcetluiește totul.

Câte unul se apleacă înspre umbră pentru a vedea culoarea lucrurilor pierdută în absența lui cuvintele nu mai pot clinti din loc parapetul fortificat.

Culoarea albă rămâne în urma tuturor lucrurilor această absență niciodată vindecată un spațiu pe care nimic nu-l delimitează.

Fie că-i vorba de o coborîre sau nu albul înaintează, se acumulează înăuntrul nostru.

Memoria și adevărul

Ceea ce desfășoară culoarea neagră și albă anonime în măhnirea lor profundă disociate imagini se pierd. Printre alte povești ce nu se susțin și în care s-au strecurat prea multe lacune.

Albastrul prinde contur, plonjează în adâncul memoriei și se întoarce înspre mine: marea, orizontul, privirea.

O înșiruire de figuri nu ne oferă decât întrebări. Întrebări de nepătruns.

Negru fără greutate, doar gravitate dăruita spațiului. O linie pe care nimic n-o întrepru.

Nici liniștea nici tulburările Readuse de fiecare dată de către întuneric.

Atracția pentru albastru dominând viața mea, această dezordine de alb și negru fuga, deriva, traiectoria privirii regăsită în poem.

Una câte una, liniile se încovoie și vin înspre mine.

Întrebări fragile și care nu abat liniștea din drum.

Biografie : **Hélène Dorion, Québec, Canada**, a publicat peste treizeci de cărți (nuvele, poezie, cărți pentru copii). Este deținătoarea a numeroase premii literare naționale și internaționale dintre care amintim : le prix Mallarmé, le prix du Gouverneur général du Canada, le prix Charles-Vildrac de la Société des Gens de Lettres de France, le prix Anne-Hébert, le prix Études françaises de l'Université de Montréal et le prix européen Léopold-Senghor. Opera ei a fost tradusă în peste 15 limbi. Este membră a Academiei de litere din Québec din anul 2006; Helene Dorion a fost numită *Chevalière de l'Ordre national du Québec* în 2007 și în 2010 *Officière de l'Ordre du Canada*.

**Traducerea și prezentarea
FLAVIA COSMA**

Noutăți editoriale Trei steluțe pentru Montaigne și alte două pentru Tanizaki

Nu numai în România bloggerii pun note (sau steluțe) autorilor și cărților, dar și în Franța.

Este, observ, o modă răspândită. Un blogger inocent citește, de pildă, *Jurnalul unui bătrîn nebun*, de Junichiro Tanizaki și, fiindcă nu sesizează miza romanului, vede în el numai o carte despre un moșneag pervers și-i acordă numai două steluțe avare din cincii. Îmi amintesc că și Sandra Newman (despre care am scris cu simpatie, în 1 februarie, aici) punea note lui Balzac și Tolstoi. Dar am luat-o ca pe o glumă. Fenomenul este, totuși, foarte serios.

Ceva îți place (sau nu-ți place): puțin, mult, oarecum, deloc, nespus ș. a. m. d. Ceva e bun (sau prost): foarte, nu prea, destul de ș. a. m. d. Adverbele plăcerii sînt multe, dar nu nenumărate. Știi că îți place ceva, dar îți este imposibil să spui în ce măsură și, uneori, de ce.

Plăcerea, cred, nu poate fi cuantificată precis (în cifre de la 1 la 10 sau în steluțe). Reprezintă ceea ce logicienii numesc o "mulțime vagă". Simți că o carte e bună sau proastă. Intuiești. Ai dreptul să spui asta. În adverbele limbii române. Cînd vine vorba de note, devin sceptic. N-are nici un haz să pui note lui Flaubert.

Aflu, deci, că în Franța a apărut, în mai, o nouă carte despre Michel de Montaigne (nimic mai firesc, unde în altă parte să se analizeze *Les Essays*?) și caut recenzii în publicațiile din Hexagon spre a-mi face o impresie. →

VALERIU GHERGHEL
P. S. În imagine: *Johann Baptist Reiter (1813 - 1890): Madchen mit Liebesroman*.

Am văzut sfârșitul lumii. Ușhuaia (IV)

- Senor...

M-am uitat chiorăș în sus, la șoferul care se aplecase peste mine.

- Frontera de Chile con Argentina, senor.

„Aha, am ajuns în sfârșit”, mi-am zis.

Șoferul aștepta să cobor. M-am dezțepenit cu grijă, ca nu care cumva să mi se blocheze vreun mușchi sau vreo articulație. Am reușit! Când am coborât, m-am uitat în jur. Câteva clădiri joase, câteva catarge metalice pentru antene de comunicație prin care vântul își ascuțea dinții țiuind, toate înconjurate de veșnica câmpie.

„Doamne, în ce pustietate asta trăiesc oamenii de aici. Dacă acum e așa, cum o fi iarna...?”

Controlul actelor a fost o formalitate. De bagaj, nici vorbă. M-am înviorat puțin.

„Dacă suntem în Argentina, înseamnă că nu mai e mult...”

Într-adevăr, pe un panou indicator am zărit: USHUAIA 180 km. M-am bucurat. Aproape că nu-mi venea să cred că văd scris pe marginea drumului, numele ultimei localități locuite de pe planetă.

- Ușhuaia, Ușhuaia, cântam în gând, Ușhuaia, în curând la tine ajung...

Bineînțeles, pe ritm de tango! Până atunci însă, se cunoștea că intrasem într-o altă țară. Era altceva Argentina. Până și casele arătau frumos. Oamenii erau altfel, mai europeni, mulți oameni blonzi, îmbrăcați bine, se simțea un aer de eleganță... de finețe. Apoi, mașinile. Când am văzut Daciile „noastre”, începând cu modelele vechi, și terminând cu Duster, Sendero, Logan, și nu mai știu cum, m-am simțit bine. Că nu se numeau Dacia, ci Renault, asta-i altceva. Renault, are o fabrică în Argentina, așa cum WW are o fabrică în Mexic, așa cum Mercedesul, Scania sau Volvo, construiesc autobuze și TiR-uri care umplu drumurile Americii de Sud. Ăsta-i comerțul! Numai sărmanii români mai cred că Dacia, Dacia „străbună”, e a noastră. La cât de mult i-a ajutat însă această mașină, la

câte modificări și îmbunătățiri i-a făcut românul, e și normal s-o aibă la inimă, așa simplă cum a fost! Apoi, peste tot, scris SRL și SA. Ca la noi.

Am simțit diferența dintre Chile și Argentina în calitate. Nu spun nu, și în Chile s-au petrecut schimbări, și încă mari. Chile a ajuns de exemplu, al doilea producător de somon din lume după Norvegia! Nu e puțin lucru. Brazilia, se numește succesul. Brazilia înghite cea mai mare parte a producției de somon din Chile. Ei, care au Amazonul plin de pește la nas... Apoi, aproape totul merge pe card. Taxiul, autobuzul, cumpărăturile, totul pe card. Populația însă, e diferită. Oamenii au pielea închisă la culoare, statura și fizionomia spaniolilor, combinată cu trăsăturile specifice populației băștinașe. Asta am observat eu în Chile. Sigur că există mult mai multe asemănări și deosebiri, dar, atât am remarcat, grăbit să-mi ating țelurile.

*

Drumul șerpuia pe marginea unui lac. Țărnuț era acoperit de păduri de rășinoase și fag cu frunze pitice, păduri torturate de vânt, cu trunchiuri albe, acoperite de un fel de „mătreață” verde-cenușie care atârna de pe crengi. Pe malul celălalt, munți întunecați, cu vârfurile ascunse într-o ceață sfâșiată de stânci ca niște colți. Un peisaj impunător, mohorât, care parcă anunța ce va să urmeze. Când autobuzul a început să coboare în serpentine din ce în ce mai strânse, mi-am dat seama că la capătul lui trebuia să se afle locul pe care-l visasem de atâtea ori. Pe marginea șoselei, intrând și ieșind dintre stânci și tufișuri, urcând pante abrupte sau coborând în văi amețitoare, piste de

motocros. Peste tot. Așa am dedus că argentinienii sunt înnebuniți după viteză și primejdie. Mi-am adus aminte de felul în care circulau autobuzele de transport în comun, în orașe. Dezlănțuit, de parcă participau la raliuri. Șoferii conduc aprig, strecurându-se printre celelalte vehicule, pun frâne brusc, nu contează că semaforul e roșu, gonesc ca nebunii și opresc când li se făcea semn de pe trotuar. Trăgeau pe dreapta ca-ntr-un vals, apoi plecau mai departe de parc-ar fi fost urmăriți de demoni. Și cu toate astea, niciun accident! Rar, mai auzai niște claxoane, în rest, fiecare-și vedea de drumul lui. Așa da șoferi!

Drumul continua să coboare. Într-o parcare am văzut un grup de motocicliști. Plini de noroi până-n dinți, cu motocicletele transformate în movile de argilă. În ploaie. Lumina zilei începuse să scadă, peisajul devenise aproape sumbru, oboseala se amesteca cu tresăriri de speranță. Autobuzul se balansa ca o cămilă când trecea peste vreo denivelare, săltându-mă în scaunul pe care stăteam pregătit, gata să filmez. Nu voiam să scap sub nicio formă momentul intrării în „sfârșitul lumii”. Și deodată, am auzit tropăituri pe culoarul dintre scaune.

ALEXANDER BIBAC

NOUTĂȚI EDITORIALE

→Cartea se intitulează Montaigne: la vie sans loi, este semnată de Pierre Manent (deja cunoscut în România, i s-au tradus mai multe studii) și a apărut la Flammarion. Costă numai 20 de euro. Citesc o recenzie nesfârșită pe un site cu de toate (inclusiv comentarii politice), numit Atlantico. La sfârșitul recenziei, domnul Arnaud Joly, cronicarul, acordă cărții lui Pierre Manent 3 stelute din 5. Înțeleg că lucrarea e bună, dar nu extraordinară. Nu am cum verifica acest verdict înstelat. Așa va fi fiind. Trebuie să cumpăr cartea.

Și dacă tot veni vorba de Montaigne, menționez că lucrarea lui Antoine Compagnon, Un été avec Montaigne, care s-a tipărit anul trecut, s-a vândut până acum în 150.000 de exemplare. La noi, nici cărțile de ficțiune nu au atâți cumpărători. Asta e!

EL, SCRIITORUL...

*Marelui Patriot Român Ioan
Barbu de la Râmnicu Vâlcea*

El, scriitorul, nu cunoaște moartea
Și din adânc, străfulgerat de dor,
Desface aripile visului spre poarta
Neordinarului, din el, Cuvântător

Măria sa în timpuri grâu cosește
Și *taurul* de coarne-l ia mereu
Cu *mielul* blând din suflet, -
creștinește,
Păstrând în el pe Bunul Dumnezeu

Strămoși între copertile-i se zbat
Și ne povățuiesc de cele sfinte:
Un neam nu poate fi îngenuncheat
Decât de Absolutul ce nu minte

De sub pupila clipei se desface
Atoatevăzător în anotimpuri,
Lumina așternând-o prag de pace
În Cartea ce-l sculptează-n mii de
rânduri.

El, absorbit de pagina iubirii,
Trăiește clipa de intensitate
Și e fior pe valul mistuirii,
Și zori de zi în miez nebun de noapte.

El, scriitorul, nu cunoaște moartea
Și din adânc, străfulgerat de dor,
Desface aripile visului spre poarta
Din el, mereu, Neordinar Cuvântător

TERMEN LIMITAT

Sfidarea o altă sfidare ar naște
și-atunci "ce-i cu iubirea,
mă vei întreba,
când pericolul umbrei o paște?"

eu aș tăcea și creștinește ți-aș oferi,
în ploaie de lovituri,
cel de-al doilea obraz,
dacă te-ai încumeta să arunci
primul
în urma păcatului
cu piatra inexorabilului din tine...
aștept decizia,
ca justificare a tot ce va urma:
pasărea din mine
învață pe nou a zbura.

LA ALTĂ ȘCOALĂ

Din clipele osândeii mai învăț
Ca din povara dulcilor victorii
Pân-la al răzvrătirilor ospăț
„Roiesc” în cercuri „binefăcătorii”

De mierea ochilor privirile-mi feresc
Ca de-un acid sulfuric ce-mi îndoiaie,
În arderi, chipul poeziei de pe-o foaie
Înălțătoare spre un pact ceresc.

Și azi *onixis* dur cultivă-n firea-mi
Un circumscris valoric inocent,
Și slavă mutuală-i rătăcirea
Într-un mereu nesăbuit experiment.

Un act de vandalism în noua eră,
Înjuriile nu pot rezista
Și-n herostratice chemări, de-a lor
hangere
Răpuse, se vor mai ruga de-o stea...

DIN FRUCTUL DORULUI MĂ SCURG

Din fructul dorului mă scurg
Răvaș cu sens pe sub pleoape
Și cad în labirintul *murg*
În care sunt tot ce mă-ncape.

Și ies pân”dincolo de noi
Cu-același dram de fericire
Și spăl, din arșițe, cu ploii
Veninul cald al rătăcirii,

De-aud cum noi țărâne curg
Și ies cuvinte în nemoarte,
Ce mă-nfloresc într-un amurg...
Notând c-ar fi un nod de soarte.

PE STRADA NOASTRĂ CLIPELE TRESAR

Pe strada noastră clipele tresar,
În dansul umbrelor neastâmpăr e
visarea
Și-ți scriu pe flori de zarzăr ochii mari
Cu literele inimii de soare.

Din Pontul Euxin, mesaje triste
Pe vocea clopotarului erup
Fiorul, care-și selectează pista
De decolare-n sufletul abrupt.

Nimic ereb în valuri ce dispar:
Rămâne-un zbucium în culori de
seamă
Cu aceleași melodii pe un cântar
Atunci când însăilate sânt cu teamă,

Pe strada noastră clipele tresar.

BALADA ORBULUI

Bastonul ce-i mai sprijină un vis
Sărută urmele străinelor picioare

Și, obosit, se-oprește indecis
Pentru-a ghici în ele vreo culoare.

Dar cum necunoscute toate-i sunt,
Le-adună într-un răs zglobiu de fată
“Pot să vă-ajut?”- Surprins, devine
mut...
Și se cutremură de-o lecție ciudată

“Așa să fie ea, culoarea vieții?” –
O mână se strecoară-n cet sub braț
Și în răgazul plin al dimineții
Inspiră din cuvânt cu mult nesaț.

Culori de seamă, –toate, dintr-odată
Din ochi pe inimă fioru-i sărutară!
“Poate și tu vei fi din ele parte?!”
...De soarta **orbilor** e-n zbucium
primăvara

RENAȘTERE

Fiicei

Sfânta zi dintr-un cântec a rupt
Ceru-n două al inimii mele:
Visu-mi blând, de-așteptare cărunț,
Purpura într-o magmă de stele.
Mă-mbăta fericirea-ntr-un mit,
Cu oglinzi mate-a lumii deșarte:
Nepurtat, pasul tău a-nlemnit
La intrarea-n tăcerea-mi de moarte.
Te-am strigat. Peste- un umăr de
înger
Înfloreai clipă-n mii de duminici
Și-ntr-o goană de lup, storși de
frângeri
Transpirau în astral norii cinici.
Glasul tău răzbătea spre un gol
Și trata resemnări virusate...
Sufletul, în rostogol
De trăiri, capodopera-mi poartă.
Până azi, o privire de cerb
Din adâncul pădurii de gânduri
Ocroțește duminica-n verb
Și renașterea mea printre rânduri.

LIDIA GROSU

(Din ciclul „Lumina golului”)

Scena

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag
JURNAL DE REPETIȚII
(III)

Reluare:

Harag: Nu știu de ce mă obsedează Epihodov... Stă în copac. Poate de la Chagall. Văd în excursia asta o moleșală de după masă. Siesta, cum ar fi. Nu știu dacă Gaev nu doarme cu batista pe față. În spatele fotoliului stă Iașa fumând, la picioarele Duniașei. Șareta care e întoarsă cu spatele și în ea stă Ranevskaia. Nu se vede de umbrelă. Ca o imagine moartă. Epihodov, din copac, observă relația Iașa – Duniașa. Și din spatele copacului apare Charlotta. Monologul ei l-aș axa pe o replică din text: „Vreau un om cu care să stau de vorbă” Epihodov îi cântă de sus.... Atunci Charlotta, zice monologul. Nimeni nu o aude, nici Epihodov nu-i atent. E o lipsă de comunicare opusă dorinței ei de a comunica. Epihodov dă înainte cu chitara pe tot monologul. Duniașa îi spune lui Iașa: „Asta-i chitară, nu mandolină”. Epihodov strigă: „pentru un nebun...” Toată scena se petrece în această situație stranie fără niște legături normale. Trebuie să aflui de ce se urcă Epihodov în copac ...

Dan Ciobanu: Poate aflăm când coboară după haine.

Harag: Nu, cred că... dar e greu de explicat. Fiindcă e sus, fiindcă vrea să joace pe golanul, să concureze cu Iașa, de-aia are revolver. Să-și arate bărbăția. Cum fac puștii tracțiuni la bară în fața fetelor. Vrea să fie... cum e cuvântul ăla rusesc ... „mujestvo”. Poziția lui are o logică. Dacă Gaev adoarme și Ranevskaia stă în șaretă cu umbrela, Iașa stă și fumează...

Cornel P. : Eu văd altceva. În șaretă se pot pune două păpuși care să semene cu Gaev și Ranevskaia, din care ei se desprind. Mi se pare mai fabulos, mai.... Lopahin este pământul care îi atrage.

Harag: Teoretic e așa, dar mie nu-mi place ideea cu păpușile. Ne încurcă textul aici, sută la sută ne pune într-o situație dificilă ca să te rupi de el. Ca să găsești imaginile, trebuie foarte bine studiată.... Trebuie clarificată situația Charlottei. Desigur,

nu știu de ce mă obsedează imaginea cu Epihodov și copacul. Nu văd... Efectul cu șareta, cu gălăgia cu dinamismul e o imagine clară și directă și o păstrăm. Uite, la Pintilie dimensiunile nu s-au schimbat. (lanul de grâu)

Harag: Ce grea meserie, domnule! Ce grea meserie! Simți foarte bine structurile psihofizice adânci ale textului și trebuie să găsești imaginile scenice. La Barcelona, noaptea era viață. La 10 noaptea toate magazinele erau deschise. Discutam despre „Tragedia omului” cu un italian din Florența, noaptea, trecând de la o cofetărie la alta, mai beam o bere și discutam: „spuneți-mi mie imaginea din prima scenă a piesei” (Dumnezeu cu Îngerii și Lucifer). A vorbit o oră jumate, dar fără să reușească să creeze o imagine de teatru. Cum se transformă această analiză literară în imagini? Care este imaginea de la prima vedere? Să nu uitați ceva: în perioada în care Cehov a scris „Livada de vișini”, exista o tradiție foarte riguroasă a pieselor și spectacolelor. Totul era cu reguli – sau intervenea muzica, sau cântau, sau ... ceva ! Cehov a intervenit cu un element absolut nou în teatru (scena cu ruptul cablului la mină) Ca și cum la noi în țară, într-un spectacol s-ar dezbrăca un bărbat în pielea goală. N-aș vrea să recurg la artificii. De-aia am eliminat ideea lui Cornel cu păpușile.

(povestește filmul „Căruțașul morții”, cu Louis Jouvet, văzut la Novi Sad. În lumea interlopă era un zvon că cine moare în seara de anul nou, la ora 12.00, va fi căruțașul morții un an. La balul de revelion, într-o cârciumă, personajul jucat de

Jouvet a fost înjunghiat. Stă în spital și când vede că e unsprezece și jumătate, fuge din spital. Fuge și când pe la 12 fără 2 minute vede căruța, moare și ia locul căruțașului.)

Cred că Ranevskaia, exact cum fac ortodocșii, are o presimțire – și asta se poate juca – Face cruci, scuipă în sân. Eu rămân la imaginea de la început. Iașa și Duniașa se duc spre copac după ce a plecat Epihodov. Scena dintre ei să fie cu copacul între ei, stând cu spatele la copac amândoi. Apoi se răsucesc în jurul copacului, ea îl prinde din spate, dar el îi spune: „Vezi că vine cineva. Fă-te că te duci la râu.” Apoi Iașa se ascunde după copac, ea pleacă cu spatele și nu se vede decât o mână care îi face semn să se care. După scena asta trebuie să existe ceva care să... ceva deosebit. Cred că apare orchestra. Adică se luminează orchestra care începe să cânte. Parcă ar fi un semnal, toți interpreții, fie că se ridică din fotolii (Gaev), fie că pleacă de după copac (Iașa) se adună în jurul șaretei.

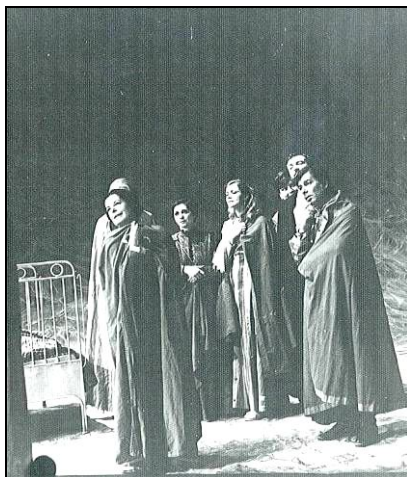
E un moment de regrupare. Fără joc. Adunarea spre șaretă nu face parte dintr-o atitudine realistă.

Toți actorii se adună acolo. Când s-au adunat, se face stop cadru, se oprește muzica și apoi pornește de acolo alaiul dintr-o dată, nu ca urmare a unei acțiuni logice.

Când se apropie de public, se mărește și intensitatea vocală și mișcarea.

Ca o paradă artistică și actoricească încât să pară disperată. După ce se termină această nebulă care durează două minute, se face liniște, toată lumea e dezumflată și atunci intervine Lopahin.

CRISTIAN IOAN

Thassos
era să mor
în ochiul insulei
îmbrățișat de un apus
neverosimil de real
de parcă Alexandru
a coborât dintr-un altar
cu lancea sfredelindu-mi sternul
pe masă vinul s-a sfârșit demult
apusul a dispărut subit
dureri sfârșite în nesfârșite
râuri mă scăldau
și îngerii mă pregăteau de moarte
pe stâncile albastre
înconjurat de ape
departe departe
de ai mei

***

ca gheara alcionului
sculptată-n stâncă
vârf de lancie
care despică marea
nimic nu mai seamănă
cu liniștea din Theologos
din decadentul Bizanț
acum Limenas-Thassos
dictează ca un druid
cine trăiește
cine trebuie să moară
pe blocuri de marmură
vrăjite într-un nisip
de zăpadă (la Saliara Beach)

***

ochii sticlesc din regatul cerului
spre adâncurile albastre
dorada regală rănită
în ciocul șoimului alb
ca un cristal topit din soare
pe ultimul drum

Thassos 6.07.2013

O poveste de adio
s-au topit ca zăpezile
anii frumoși ai tinereții
acum mă sufoc în tăceri fără sfârșit
în piept îmi ard lumânări
ca-n noaptea de înviere
din colțul ochiului stâng
o lacrimă de sânge se prelinge
mai sărată decât marea
și timpul a obosit de atâta timp
iar alergarea noastră s-a sfârșit
și tu iubito te-ai risipit
în gheara albatrosului rănit
sub petecul de cer
pe care abia abia îl văd
adevărat mister
și zbor și zbor

ca-ntr-o poveste de adio

***

în erg ochiul beiuului
își culege de pe cer
stelele ce vor să trăiască pe pământ

***

ascult trecerea timpului
curând voi ieși din timpul meu
și te voi îmbrățișa în călătoria noastră

***

înlănțuit în nesfârșit vârtej
de umbre și lumini
sunt mai aproape de mormânt

***

în erg picătura de apă
e ca steaua polară pentru corăbieri
e bine că nu se desprinde niciodată
de pe cer
altfel am rățâcii printre cuvinte
captivi
spre țarmuri neștiute

Pastel

sub un cer ultraviolet
ninge
pe sânii tăi albi-violeti
n-a mai rămas decât un cimitir de stele
zăpada s-a topit
pe buzele tale
din alb în violet

***

un glas de syrinx
îmi spune bună dimineața
cu un crescento
ca-ntr-un „capriccio espagnol”
pe cărarea din grădină
pășește în dans de ciaconă
fructul oprit al primei iubiri

E prea târziu

sângele tău umblă prin mine
iubirile trecute
îmi cer o favoare
pe care o trec cu vederea

e prea târziu
lumina învierii
mi s-a topit în palmă
cu ultima ninsoare

mergem la liturgia de-nviere
să mai credem în nemurire
indiferent dacă uitarea
din moarte ne strigă
2014

doi fluturi violeți
au zburat de pe sticla geamului dinspre
grădină
i-am ridicat
erau cu aripile-ntinse pe iarba proaspăt
încolțită
și i-am lipit pe geamul dinăuntru
este o cruzime să folosești
„picătura” made in Uruguay
erau din pluș cu scai de proastă
calitate...

Ochiul meu liber

ochiul meu stâng
condamnat să vadă
înafară
ochiul meu drept
liber să vadă
înăuntru
au oboist
ca-ntr-o rană veche
durerea devine uitare
uitarea devine obișnuiță
până la despărțirea definitivă.

Din nou copil

eu nu sunt de vină
că-mi sare moartea-n ajutor
sunt frate cu jertfe din pangar
voi fi din nou copil
voi mângâia din nou
cercul cu sârma îndoită
prin praful colbuit
de pe mormântul poetului.

Scrâșnet de cumpănă

anii s-au dus
prin ciutura fântânii
fantome ierbivore
trec rând pe rând
prin ceața atârnată
în dintele de foc
spre ochiul de apă sec
scrâșnet de cumpănă
încă răsună
prin marea câmpie din Banat.
16-09-2012

LURIAN LODOABĂ

Starea prozei

AURELIA

Primăvara la țară se scurge repede și cu îngrijorare formală. Chiar și țărani, preocupați fiind de fătutul oilor și de semănat, par a fi desprinși de realitatea cotidiană, profitul muncii lor fiind unica grijă majoră. De când cu colectivizarea și apoi cu ascensiunea înspre o *democrație originală*¹², ei nu mai sunt țărani de altădată. Drept urmare, munca lor nu mai are legătură cu supraviețuirea și nici cu respectul față de glie. Tot ceea ce fac, fac fie pentru că nu și-au găsit un loc de muncă în alte unități lucrative (șomaj postdecembrist accentuat), fie pentru că și-au dat seama că pământul poate fi un capital prețios (au descoperit și apreciat, în felul lor cu tărie profundă, teoria rentei solului, specifică doar economiilor capitaliste).

Ca orice alt semen de-al lor, și țărani și-au dobândit și însușit educația la care au dreptul și pe care o merită. Unii dintre ei păstrează (genetic) inteligența strămoșilor, adunată într-un câmp morfic plin de culoare și lumină. Au, cu alte cuvinte, o atitudine și un caracter care-i fac să strălucească. Alții, mai puțin sărguincioși, poartă în sângele lor amprenta slugărniceii pe care bunicii și străbunicii, în vremuri trecute acum la tăcere, au dus-o pe umeri ca pe o cruce a vieții. Niciodată ca pe o povară. De aceea s-au solidarizat vremurilor în copia lor maternală, fără adăogiri sau ștersături. Aceștia formează o majoritate periculoasă doar din punct de vedere electoral, pentru că se constituie într-o masă de manevră la îndemâna „baronilor locali”¹³, care se dau drept apărătorii lor. În fine, există și o a treia categorie de țărani, oameni care s-au opus vehement transformărilor în civilizație, categorie condamnată la o mediocritate prelungită.

Această formă umană poartă în fibră amprenta nevinovăției, dar și pe aceea a fericirii de a fi săraci în spirit.

Spre deosebire de categoria țăranului obedient, ei posedă, totuși, cel puțin la nivel declarativ, conștiința evoluției și chiar se chinuie să se împărtășească în ea. Fiind lipsiți de inteligența nativă, își caută etaloane în rândul unor suflete care nu li se potrivesc, așa că tendința de a învăța din experiențele altora, nu dă rezultate.

La un moment dat, mulți dintre reprezentanții acestei categorii au avut norocul să facă și școală, poate la un nivel mai înalt decât le-au fost locurile. Societatea i-a acceptat și în această postură, iar cadrele de partid și de stat s-au grăbit să le ofere funcții, pe care au reușit să le păstreze mult timp după revoluția din decembrie 1989. Pentru că întreaga lor ființă era plină de supușenie, li s-au oferit locuri de conducere mărunte, în general, datorită nimicniciei conducătorilor mai mari decât ei, aceștia confundând mai mereu obediența cu respectul. Adevărat este doar faptul că țărani, astfel transformați, au încercat din răspușeri, dintr-un respect exagerat, să nu-și dezamăgească șefii. La propria lor persoană, când era vorba de „domni”, nu se mai gândeau, pentru că în fața ochilor semideschiși contau doar cei care-i țineau în funcție. Așa s-a născut legenda țăranului muncitor, o corcitură puerilă și instabilă emoțional. Exemple? Iată-le:

S-a întâmplat în anul 1993. Ilie Motofelea era maistru de exploatare la Întreprinderea Forestieră de Exploatare și Transport Bistrița, Sectorul de Exploatare a Lemnului Anieș, Gestiunea Valea Mare. Așa îi plăcea lui să răspundă, când era întrebat unde lucrează, ca la armată. Printr-un raport dat integral și ordonat, înșiruiind tot lanțul antreprenorial care l-a consacrat. În totalitate și cu mândrie, cum ar fi făcut-o oricare altă persoană care s-ar fi aflat în locul lui. Obiceiul l-a învățat pe vremea când își satisfăcea serviciul militar, la Unitatea Militară 01079 Vânători de Munte, din Miercurea Ciuc. Buni comandanți a avut, Cel de Sus să-i aibă în pază! Deși au trecut taman douăzeci și doi de ani de la liberare, amintirile de atunci îi erau mereu proaspete în memorie.

Soarele amiezii, pe versantul pe care se aflau, încălzea binevoitor echipa de muncitori așezată în pauză de masă, într-un loc aerisit și bine luminat. Ca de obicei, Ilie stătea cocoțat pe o

grămadă de arbori doborâți și adunați în sarcini pentru a fi duși la drumul auto, pe locul cel mai de sus, ca să poată să-i cuprindă (așa îi plăcea să se laude, adesea) pe toți angajații aflați în subordinea lui. Ideea era, bănuiau muncitorii, de a ieși el mai bine în evidență. Cu alte cuvinte, să se știe cine era șeful. De când a ajuns maistru de exploatare a lemnului, Ilie nu a mai mâncat niciodată împreună cu muncitorii. Era un gest care-l făcea să fie mai deosebit decât ceilalți, moștenit în mod evident de la șeful lui de sector, Grigore Crețu. Ca să-i treacă timpul mai ușor, a rupt o crenguță de brad de pe verticilul cel mai apropiat, ca s-o facă bucățele mici, mici, mici. Din ce în ce mai mici. În același timp, cu coada ochilor își contempla tăcut muncitorii care înșfăcau, cu poftă, din hrana rece adusă de acasă. Natura, absentă la mișcările lor, își torcea nestingherită veacul. Glasul fierăstraielor mecanice se stinsese de peste zece minute, așa că liniștea vremurilor se adunase, parcă, toată la un loc, ca să împlinescă dorința muntelui fără de început și fără de sfârșit.

- Haideți cu noi la cină, don' maistru!

Invitația venise din partea lui Doniză Ureche, un muncitor aprig, aflat între două vârste, care acum mesteca de zor o bucată de pâine de casă, cu brânză și slănină. Prin preajma locului, oamenii de teapa lor nu făceau deosebirea dintre prânz, cină și ojană, așa că cele trei expresii erau utilizate la întâmplare. În rostul lor rămânea doar intenția, restul nu mai conta câtuși de puțin.

- Haideți cu noi la cină!, l-a îngânat Ilie, gesticulând ușor din cap și din mâna în care încă mai ținea crenguța de brad, acum înjumătățită. De unde știi tu c-aș fi flămând sau că mi-ar fi poftă de mâncarea voastră?

- După cum te uști la noi, don' maistru, îi răspunde, privindu-l fix, Doniză.

- Mă, voi nu știți că și prin alte părți așa se face, cum fac io. Adică șeful trebe să supravegheze subordonații chiar și atunci când aceștia mănâncă. Ultimele cuvinte le-a exprimat silabisit și ușor apăsat. Mai ales când mănâncă, pentru că și atunci pot să pătească ceva rău, Doamne ferește! A mai spus acesta după o scurtă pauză și în timp ce își făcea o cruce deschisă pe tot pieptul, ca în timpul liturghiei de duminică, de la care nu lipsea aproape niciodată.

- Prin care părți, don' maistru? Întrebarea a venit din gura lui →

GRIGORE AVRAM

¹² Concept al primului președinte postdecembrist

¹³ Un alt concept al vremurilor de după anul de grație 1989

Alexandru Vântău, care stătea cel mai aproape de Ilie Motofelea.

- De *egzempluuu*, prin Satuu Maaare. Răspunsul, dat cu mădăreală, a fost pus pe note joase, în acord cu o înclinare ușoară a capului spre stânga.

Ionel Vârtic, un muncitor mic și slab, căruia îi lipseau mai mulți dinți din față, s-a ridicat în picioare, a așteptat până să-și termine dumaticatul din gură, apoi l-a întrebat tâmp, în vreme ce-și căuta o poziție mai confortabilă:

- Da' de unde știi, don' maistru?

- Cum de unde știi? Doar nu-i o săptămână de când m-am întors de la fata mea.

- De la Aurelia?

- Da, de la Aurelia, că doar numai pe ea o am. Auzi, tu, de la Aurelia?, i-a replicat maistrul încercând, fără să reușească, să-l imite pe muncitorul mic și știrb.

Toată lumea cunoștea acest amănunt, dar știau că i se înmoaie complet sufletul șefului lor, ori de câte ori i se rostește numele fetei lui. Aceasta absolvise în urmă cu doi ani Liceul Sanitar din Bistrița și, pentru că a avut rezultate bune la învățătură, a fost repartizată taman la Spitalul Județean din Satu Mare. Ilie Motofelea a primit cu întristare vestea, dar mai apoi cu bucurie, pentru că respectul (obișnuia să se confeseze vecinilor și rudelor mai apropiate) se câștigă mai ușor într-un loc străin, decât acasă la tine. Frumoasă cum era, a fost repede remarcată de însuși directorul de spital, tânăra asistentă intrând spectaculos în grațiile acestuia. Mulți, printre ei aflându-se atât personalul de la spital, dar și muncitorii maistrului de exploatare a lemnului, bănuiau că Aurelia s-ar afla chiar în relații amoroase cu șeful de spital, altfel neputând să-și explice cum de, într-un timp relativ scurt, a ajuns pe o poziție atât de privilegiată.

Pentru muncitorii era clar că lucrurile chiar așa stăteau, din poveștile maistrului care, de dragă ce-i era fata, nu avea opreliști la cuvinte, ori de câte ori era adusă în discuție.

- Și ce mai e pe acolo, don' maistru? Cum îs oameniiiii... adică... ce fel de suflet au? Tot ca mireni de pe la noi?

- Ce mireni, mă, că io n-am mai auzit de așa ceva. Și-s mai umblat prin lume decât tine, poți s-o știi. Păi, cum să vă spun eu vouă? Își continuă maistrul expunerea, după ce mai întâi i-a cuprins cu privirea pe toți. Întotdeauna când începea un discurs de acet gen își dregea bine glasul, ca să

pară mai impunător și ca să fie mai bine auzit și înțeles. N-am intrat bine în gara din Satu Mare, continuă acesta, că am și zărit-o pe Aurelia pe peron. Nu era singură. Nuuuu, lângă ea stătea țanțos, ca un colonel de armată, chiar directorul de spital, șeful ei. Bun, i-am zis atunci nevastei mele, continuând să mă uit cu insistență la cei doi de pe peron, înseamnă că au venit cu mașina și n-o să mai avem treabă cu trambalatul bagajelor prin curse. Vă vine să credeți?, i-a întrebat lung, scrutându-i pe fiecare în parte, ca și când ar fi așteptat o confirmare firească din partea lor. A făcut o pauză, cât să-și umple bine plămâni cu oxigen, apoi a continuat la fel de marcat de amintirile recente și ușor enervat de lipsa de reacție din partea muncitorilor: chiar așa a fost. Directorul spitalului, adică șeful Aureluței, de cum am ajuns la ei, ne-a îmbrățișat pe amândoi, pe mine și pe nevastă-mea, că doar, după cum v-am mai spus, nu eram singur. Apoi ne-a condus, cu mașina, la apartamentul Aureliei (închipuți-vă, are apartament cu trei camere, obținut de la primărie, deși e singură cuc), ne-a ajutat la bagaje, până la capăt și, colac peste pupăză, ne-a dus și pe la spital, ca să ne prezinte la toți doctorii, colegii Aureliei.

- Păi ea e doar asistentă, don' maistru.

- Asistentă, asistentă, da' ce, nu tot cu doctorii lucrează? Repede trebuie să spui și tu ceva, că așa te-o învățat de acasă, să nu lași omul să termine ce are de spus.

- Lasă-l, Bandurule, pe don' maistru să ne povestească, de ce-l încurci? Te bați și tu ca musca-n lapte. Spuneți, don' maistru, că e interesant, ce ziceați c-ați mai făcut?

Ilie Motofelea l-a mai săgetat cu o privire nervoasă pe Ion al Bandurului, apoi și-a căutat o poziție mai

confortabilă pe buștenii pe care era așezat, după care a continuat pe un ton cu o treaptă mai jos:

- Da, măi, după cum vă spuneam, ne-a prezentat la toți doctorii prezenți acolo. Așa-ți place mai mult? Întrebarea i-a fost adresată tot lui Ion al Bandurului, care acum l-a aprobat cu o înclinare a capului făcută ca la comandă. Apoi am așteptat în biroul șefului până când el și cu fata mea și-au încheiat programul de lucru, cam pe la ora patru, că așa lucrează ei. Deși am crezut că vom merge acasă la Aurelia, că eram destul de obosiți de pe drum, vă dați seama, directorul de spital nici nu a vrut să audă. Ne-a condus direct la el acasă. Și ce casă avea, uau, uau, uau! În timp ce le spunea acestea, își plimba capul în dreapta și în stânga, afișându-și mirarea pe întreaga lui față. Spera să fie mai convingător așa. Nevasta directorului era plecată de o săptămână la o specializare în Elveția, că și ea era medic, dar la o altă clinică. Acasă ne-o așteptat o slujnică de-a lui, grasă cam cât Vergiloaia lui Gavrilă al Barnei, dar tare de treabă. Șeful Aureliei tot lângă mine o stat și ne-o servit, el personal, cu de toate, mâncare și băutură, tot ce-am vrut noi. Apoi ne-o plimbat prin oraș, cu mașina și ne-o dus și la un film, la cinema (Doamne, ce frumos o putut fi, așa ceva n-am mai văzut de când mama m-o făcut!), iar în final ne-o condus până la apartamentul Aureliei. Două zile, cât am stat în Satu Mare, aproape că nu s-o despărțit de noi. No, ce ziceți, cum sunt oamenii de pe acolo?

- Foarte primitivi, don' maistru, i-a răspuns Alexandru Teocului, care până atunci a tăcut chitic, iar acum mesteca cu gura deschisă, în timp ce-l privea, impresionat peste măsură, pe don' maistru, șeful său. De mândru ce era pentru remarcă ce-i venise instantaneu, râdea cu gura deschisă până la urechi.

Povestea maistrului i-a fascinat pe toți. Acum aproape că-l vedeau și mai important, și mai deștept decât era, numai pentru că a avut ocazia să se scalde în *primitivismul* unor oameni înțelegători, după cum se chinuia să le explice maistrul. În simplitatea lor, muncitorii aproape că n-au remarcat că la baza bunătații directorului de spital se afla un interes ascuns și meschin, la fel de mare precum satisfacția lui Ilie Motofelea de a-și vedea fata împlinită în profesie, indiferent de circumstanțe. Iar Soarele continua să le zâmbească cu sinceritate, în timp ce natura aproape că nu le sesiza prezența lor acolo.

Mihai Nechita-Burculeț • Natură statică

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumim tuturor colaboratorilor noștri, scriitori și cititori, care ne transmit gândurile lor. Ele își găsesc loc în spațiul acesta de rubrică și pentru a întreține iluzia că genul epistolar n-a dispărut, chiar dacă el cunoaște noi formule (stil, limbaj) în varianta electronică, dar și pentru a face dovada transparenței depline a mecanismelor care stau la baza editării revistei „Vatra veche”.

Nu ne ferim să spunem că aprecierile ne dau curaj să mergem mai departe, chiar dacă apariția revistei „Vatra veche” iese din canoanele editoriale și administrative, fără a face din aceasta un capăt de lume, nici pentru a ne plânge, nici pentru a ne lăuda.

N-am publicat epistolele care au ieșit din cadrele civilității comunicaționale. N-am reacționat la reproșuri de genul: Să nu mai publicați pe Cutare că e homosexual, pe Cutare că e curvă, pe Cutare că e cu carnet de partid, pe Cutare că-i dement etc. etc.

Pe cei care recurg la astfel de etichetări, îi anunțăm că nu le cerem colaboratorilor noștri nici să ne arate carnetele de partid, nici fișe medicale, nici certificate de bună purtare...

Nicolae Băciuț

Întotdeauna bine-venite, mai ales în vremi iuți și dezordonate, - *Amintirea Greciei antice* și *Culegătoarea de spice* ale prof. sculptorului Anton Rațiu!

Admirabile, la prof. Mihaela Mudure, atât prezentarea, rapid contextualizată artistic, a temei volumelor lui Hilary Mantel, cât și selecția eșantioanelor ilustrative pentru eleganța stilistică a scriitoarei.

Vă mulțumesc, stimate Domnule Nicolae Băciuț, pentru Revistă,

Doina Curticăpeanu

Stimate domnule Băciuț,

Am primit! Mulțumesc mult pentru publicarea reportajului „Cu pluta pe Mureș” ! Am citit toată revista și mi-a plăcut !!! Ce rămâne de făcut ? Să citim, să scriem, să ne respectăm și să ne iubim ! Poate doar așa vom avea un trai mai bun !!! Toate cele bune și felicitări pentru ce faceți !

Cu prietenie,

Adalbert Gyuris

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Am trăit un deosebit moment când, la fila 23 a revistei, am întâlnit fotografia distinsului scriitor și profesor Andrei Bodiu. L-am cunoscut prea puțin prin intermediul lectoratelor de la master din cadrul Facultății de Litere a Universității „Transilvania” din Brașov.

Vorbisem cu dumnealui să-mi coordoneze lucrarea de disertație, dar inevitabilul s-a produs. Aveam să primesc un telefon de la o colegă, ce avusese onoarea să-l cunoască mai mult ca profesor, care să-mi spună că domnul Bodiu a făcut infarct.

S-a prins în „sufletul” culturii de dincolo de zare, dar „spiritul” autentic al literaturii la cote înalte de la Brașov îl păstrează în corpul său de elită. Expresia sa pătrunzătoare te scrutează din portretul de pe culoarul Facultății de Litere. Domnul profesor s-a oprit în timp, te fixează cu privirea și „te ascultă”, de parcă te-ar evalua cu maxima-i seriozitate, cu profesionalism și încântare. A fi înseamnă a dăinui!

Mulțumiri pentru articol și felicitări pentru reușita revistă **Vatra veche!**

Toate cele bune!

Georgiana Jungheatu

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru noul număr din *Vatra veche* și mai ales pentru plăcuta surpriză că am apărut și eu într-un articol printre paginile sale! Sper de acum încolo, voi deveni unul dintre colaboratorii revistei, din când în când. Vă rog să îmi trimiteți revista în varianta tipărită contra-cost.

Cu respect,

Katalin Cadar

Vă mulțumesc mult d-nule, Băciuț pentru revista d-voastră „Vatra veche”. Am văzut câteva haik-uri reușite aici. Am câteva scrise și eu; aș putea să vi le trimit? O seară bună!

Nicolette Orghidan

Stimate Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru primirea *Vetrei vechi*! Sunt entuziasmată de această revistă literară pe care o coordonați, o hrăniți și o dezvoltați...

În consecință, aș dori să continui colaborarea cu domnia-voastră, dacă sunteți de acord; în acest sens, vă trimit un articol despre dl. prof. univ. dr. Ioan Radu, un pilon de bază al psihologiei clujene, al psihologiei noastre românești și nu numai...

S-ar bucura dacă ar citi în paginile dvs. acest material care vorbește despre domnia-sa! Ce spuneți?

Cu stimă,

Persida Rugu

P.S. Aștept un feed-back, vă rog mult.

Stimate domnule Băciuț,

Mulțumesc pentru nr. 7. Interesant, reușit cu contribuții variate și interesante. Iată o relație e-mail la care rog a expedia pe viitor revista.(...) Mulțum și cele bune,

Hans Dama

Stimate d-le Băciuț,

Vă mulțumesc din suflet pentru nr. 7 al *Vetrei vechi*. A sosit tocmai când îl terminasem de citit pe nr. 6 și când mă pregăteam să vă spun ce încântată am

fost. Evident, nu pot insurii tot ce mi-a plăcut, dar menționez articolul d-lui Ognean Staboliev, traducător bulgar, care a scris despre arta de a traduce poeziile. Articolul este extraordinar de interesant. Paul Valery spune ca poezia tradusă "nu mai e a lui"? Dar eu cred că poezia nu e numai a autorului, ci, în momentul în care e citită, devine și a acestuia din urmă care, citind-o, interpretând-o, simțind-o, îi dă viață. Și atunci, când intervine un traducător, faptul că poezia devine și a traducătorului și, prin el, și a altor cititori, în alte limbi, ce importanță mai are? Poezia nu e numai a autorului, cred eu....

Sculpturile lui Panait Chifu din nr. 6 sunt o splendoare. Despre nr.7, după ce-l voi parcurge.

Mulțumiri și felicitări!

Cu stimă și prețuire,

Veronica Pavel Lerner,

Canada

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, pentru trimiterea revistei domniei voastre, "*Vatra veche*, nr. 7/iulie 2014!

Doamne, rugămu-ne Ție: ajută-ne, smulge-ne din bezna păcatelor noastre, cele orbitoare de Duh, ocrotește-ne și călăuzește-ne, înspre Sfântă Lumina Ta!

Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie,

Adrian Botez

Dragă domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumesc pentru revistă! Vă trimit materialul "Aventurile lui Bobiță cineastul". Sunt impresiile mele referitoare la o carte pentru copii (de toate vârstele). Titlul cărții e: "Aventurile lui Bobiță cineastul", iar numele autoarei este Maria Mânzală. De câțva timp, dna Mânzală se bucură de revista "Vatra veche", fiindcă o primește de la mine. Prin mine vă trimite felicitări. Vă doresc sănătate și bucurii,

Ioana Stuparu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, am primit, pe calea internetului, ediția cu numărul 7 a minunatei reviste *Vatra veche*, pe care cu onoare o conduceți și o editați la Târgu-Mureș. Ca de obicei, am remarcat diversitatea temelor și materialelor publicate, precum și buna calitate a acestora, asigurată, bineînțeles, de semnăturile unor scriitori de marcă. Va felicit încă o dată pentru tot ce faceți în folosul literaturii noastre și vă doresc multă putere de muncă și inspirație în nobila dumneavoastră activitate. Nu în ultimul rând, vă mulțumesc pentru cele două cronici și pentru poezia scrisă în memoria regretatului Mihai Sin, pe care mi le-ați gazduit în ediția la care fac referire. M-aș bucura dacă ați putea să-mi trimiteți un exemplar, tipărit, al revistei. Vă salut cu prietenie, de aici din "orașul Paliei".

Ioan VasIU,
scriitor și jurnalist

Draga Nicule,
Îți mulțumesc pentru revistă. De fiecare dată când o primesc, mă bucur și o răsfoiesc de îndată, iar unde găsesc lucruri interesante (și sunt, slava Domnului!) mă și apuc să le citesc. Știu cât de greu se construiește o revistă, iar generozitatea și entuziasmul tău au rămas ca în tinerețe. Îți doresc să ai parte numai de izbânzi!

Cu prietenie,

David Dorian

O minunată revistă împlinește panoplia colecția noastră coaptă în *Vatra veche* de pe Mureș. Spiritualitatea aburindă de arome de miere și sare trezește reverberații de descânt în mintea noastră...

Ellenz, Julieta și Liviu Pendefunda

Vă mulțumesc, Domnule Băciut. Vă felicit pentru efortul pe care-l faceți și vă doresc să fiți sănătos să o duceți o veșnicie.

I.Pastor

Superb! Mulțumesc, Domnule Băciut! Sunt pe drumul spre România și ne bucurăm deja de pe acum de revederea cu cei dragi. Unde pot cumpăra, în raza orașului Sibiu revista? Mulțumesc și vă felicit pentru acest număr de răsfăț pentru toți cititorii, în înșorita lună iulie!

Cu prețuire,

Aceeași, a Dumneavoastră,

Gabriela Căluțiu Sonnenberg

Stimate maestre Nicolae Băciut, am primit „Vatra veche” pe luna iulie. Mulțumesc și felicitări! Anexez propunerile mele pentru luna august, și:

Că e luna zis: „gustar”,

Vatra-i gata, așadar:

Guste-acuma cititorii

Ce-au scris colaboratorii!

Vasile Larco

Mulțumiri pentru transmiterea revistei născută cu atâta trudă și pasiune, virtuți atât de necesare în actul de creație. Ca de obicei, statornic în aprecieri pentru continuarea minunatului act de cultură prin renașterea Vetrei Vechi/meru Nouă.

Decebal Alexandru Seul

Mult stimat domnule Băciut, operativ, condițional și de încredere, ca întotdeauna! Atât de prompt încât n-am avut timp să modific nimic. Nu v-ați fi mirat, nu-i așa? Ce să fac, așa sunt eu, pe urmele frumosului mai ceva decât în căutarea comorii pierdute. Am făcut treabă bună împreună și îmi doresc același lucru și pe mai departe. (...)

Cu prețuire,

D. Cherecheș

Stimate director,

Vă mulțumesc frumos pt.revistă!

Cu prețuire,

Laurian Lodoabă

Excelent număr, foarte consistent, felicitări,

prof. C. Afrasinei,

Vaslui

Vatra veche sde poate citi și pe <http://cititordeproza.ning.com/forum/topic/s/vatra-veche-nr-7-2014>
e-manuel

<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>

Mulțumesc, întradevăr o lectură plăcută,

Teșu Solomovici

Mulțam pentru revistă. Mă apuc s-o citesc. Să vă țină Dumnezeu obiceiul și puterea.Vă stau alături.

Cu prețuire,

Aurelian Sârbu

Domnule Băciut, vă mulțumesc din suflet pentru tot. Am o deosebită bucurie de fiecare dată când primesc revista. Am primit astăzi nr. 6 și nr.7 și nu pot spune decât că sunteți omul care dăruiește bucurie. Apreciez de fiecare dată pe lângă textele publicate și grafica. Îmi place! D-na. Anica nu mi-a trimis încă prefața, dar pe moment parcă mi-e jenă să o stersez, abia are o lună în Canada și nu îndrăznesc, dar... îi voi reaminti discret.

Vă doresc multă sănătate, putere de muncă și numai bine.

Cu tot respectul,

Emilia P. R.

Stimate și distins d-le Nicolae Băciut,

Cu mult drag țin să vă transmit mulțumirile mele pentru revista *Vatra veche* nr.7 Am citit câteva articole sub semnătura domniei voastre, dar cu siguranță le voi citi pe toate fiindcă-ți luminează ochiul și sufletul. Le voi citi, așa cum am citit și recitit frumoasa revistă „Cuvântând” a Cenaclului Literar „Nicolae Băciut”, de la Școala gimnazială C.S. Aldea din Brăila, revistă și alte cărți primite în dar cu prilejul „Festivalului Național de Creație și Interpretare - Ana Blandiana”.

Cu recunoștință, vă întorc gândul meu de aleasă mulțumire pentru primirea acestei reviste, dorindu-vă sănătate și tihnă în ale scrisului domniei voastre, colectivului redacțional cât și colaboratorilor care trec pragul acesteia.

Cu sentiment de respect și prețuire.

Constanța Abălașei-Donosă

Mult stimat Domnule Nicolae Băciut!

Dacă ați găsi de cuviință și ați accepta materialul acesta pentru *Vatra Veche*, mi-ați face și mie o mare bucurie, dar și mai mult i-ați bucura, probabil, pe cititorii interesați și pasionați de tematica creștină. Căci cartea despre care scriu, *Învierea femeii lui Lot* de Maria Gabor, merită să ajungă la inimile lor.

Vă doresc sănătate și spor în activitatea ce o desfășurați. Cu profund respect,

Ana Sofroni

Dragă domnule Nicolae Băciut,
Vă mulțumesc mult pentru publicarea în paginile revistei d-voastră a recenziei semnata de d-l prof. Mihai Păstrăguș, recenzie realizată vol. de proză "JERTFĂ DE SEARĂ", autor Valentina Becart. Multe, multe mulțumiri. Cele mai frumoase, alese și prețioase gânduri, numai bucurii.

Valentina Becart

Mulțumesc, stimat domnule Băciut. Am primit și nr. 7 din „Vatra veche”. Nr. 7!? Deci am trecut de mijlocul anului 2014!? Mă bucur că „Vatra veche” înaintea frumos în timp, iar noi îi simțim pulsul în fiecare lună a trecerii noastre. Dumnezeu să vă dăruiască sănătate, ca să ne bucurăm în continuare cu frumoase și variate texte atât de armonios rânduite în paginile revistei „Vatra veche”,

Luminița Cornea

Mulțumesc pentru revistă!!!

Cornel Ungureanu

Mulțumesc domnule Băciut!

E bine că lună de lună revista are un sumar interesant. Multe informații merită reținute, descoperi oameni și fapte despre care știai puțin sau nimic. Mai zilele trecute discutăm cu dl. prof. Mihail Diaconescu despre importanța publicației VATRA VECHĂ în peisajul cultural românesc și despre exigența cu care alegeți materialele publicate. Așadar, îmi place lucrarea pe care o faceți cu profesionalism și dăruire sufletească.

Prof. Dr. George Baci

Stimate Domnule Nicolae Băciut,

Citesc cu deosebită plăcere *Vatra veche*, pe care aveți bunăvoința să mi-o trimiteti și vă mulțumesc!

Foarte multe din materialele publicate în revistă îmi plac, ceea ce mă face să aștept cu nerăbdare și următoarele numere. Doresc să-mi exprim părerea asupra unui material publicat la pag.48 - poeme haiku de R. Dragomir. Stimat domnule Băciut, poate ca nu aveți în redacție pe cineva care să cunoască poemul haiku și vă înțeleg. Vreau totuși să spun că poemele de la pag. 48 nu sunt haiku-uri, ci poeme în stil haiku, niște simple tristihuri, care nu respectă decât prozodia de 3 versuri și numărul de silabe. Poemul haiku este un poem mult mai complex, există în România câteva sute de poeți de haiku cu poeme frumoase. Poate că ar fi bine să promovați astfel de poeți. Altfel, cine va citi poemele dnei R. Dragomir o să-și facă o impresie greșită despre haiku și este păcat să lăsăm această impresie. Eu am mai trimis la reviste on-line poeme haiku și senryu de calitate, ale poezilor români și chiar materiale despre poemul haiku în România. Noi am publicat și câteva antologii românești cu aceste poeme. Dacă doriți, vă pot trimite prin poștă Antologia română de haiku, *Când*

greierii tac, 20 de ani de haiku, carte care sper să fie un îndreptar pentru cei ce doresc să cunoască tainele haiku-ului și să scrie haiku. Aș dori ca revista dvs. să promoveze poemul haiku de calitate, Dacă se dorește acest lucru, bineînțeles. În acest scop, vă stau la dispoziție cu tot sufletul.

Valentin Nicolitov

Președintele Societății Române de Haiku

Mulțumesc frumos! Excelent numărul acesta de revistă!

Daniela Bullas

Mult stimată dle Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc pentru acest nou foc de artificii multicolore ale revistei "Vatra veche", pe care le-am primit cu un salut al bucuriei...

Vă rog să-mi iertați îndrăzneala de a subscrie, atașat, acestui mesaj unele clipe în ploi de verbe, trecute prin gând, trăite cu sufletul, devenite vibrații pe coardele inimii, în calitate de pretendentă la o palmă de cer din spațiul ospitalier al revistei dvs. Cu prețuire,

Lidia Grosu

Stimate Doamnă Băciuț, Calde mulțumiri pentru publicarea interviului meu cu Doamna Flavia Topan în excelenta dv. revistă și totodată pentru felul în care a apărut.

Vă aștept cu drag la *Lumină Lină*.

Theodor Damian

Doamne, câtă vreme a trecut de când mi-ați trimis "Vatra veche" 6 și eu, prinsă de farmecul Canadei, nici nu deschisese revistă!... Mă veți ierta pentru târzia lectură și pentru aparenta lipsă de recunoștință. Mulțumesc pentru cronică din nr.5, semnată Nicolae Băciuț, și pentru cea din prezentul număr, semnată Mirela Neagoș. Ce multe nume mari și cunoscute în acest număr! Ce conținut consistent și de valoare! Mă simt privilegiată să vă cunosc. Voi onora și promisiunea aceea de la lansarea volumului meu și veți primi niște "Cărți poștale din ..Canada". Pe mai departe, inspirație, putere multă și, dacă mai rămâne, un capăt de vară pe placul inimii poetului Băciuț!

Cu prețuire și mult drag,

Anica Facina

Iubite doamnă Băciuț,

Nici nu am cuvinte ce bucurie mi-au adus cărțile dumneavoastră plus cele două numere din *Vatra veche*. Adevărul e că e mult mai plăcut să citești o carte sau o revistă pe hârtie, decât să te chinuiești cu laptopul în brațe.

Am terminat cu Săptămâna Internațională de Cultură, de la Hamilton, de care mă ocup de zeci de ani. Nu e ușor să ai în fiecare seară 3 conferențieri, plus să-ți păstrezi și numele de Săptămâna Internațională. Anul acesta invitat l-am avut pe Grigore Cartianu de la NAȘU TV, din România.

Vă trimit un articol pe care l-am folosit ca prefață la ȘARPELE DE ARAMĂ, scris de Nazaria Buga, soția scriitorului Ion Buga. Îmbrățișări și binecuvântări,

Dumitru Ichim

P.S. Cât ar costa un abonament la VATRA VECHĂ peste Balta Atlantică? Nu vă speriați de VOLUMUL II - e doar un fișier în care am și poezia de azi

Stimate doamnă Băciuț,

Vă mulțumesc pentru numărul din *Vatra veche* și pentru publicarea textului meu, Cazul Florea. Am fost surprins să constat că textul a fost trunchiat și nu publicat în întregime. Este vorba de o greșeală sau a fost intenționat scurtat, fiind prea lung? Vă spun "pe curând" și vă urez vacanță plăcută,

Cu stimă,

Dr. Horea Porumb

N. red. Nu s-a scurtat, s-a rupt în două e-pisoade, al doilea apărând în acest număr.

Doamnă Nicolae Băciuț,

Am primit revista *Vatra veche* nr. 7/2014 și vă mulțumesc! Un număr la fel de intens, anotimpul literaturii este bine reprezentat: poezie, proză, dialog, eseu, arta cu formele și culorile ei, o lume spre eternitate! Diversele curente literare sunt bine reprezentate, scriitorii care au ceva de spus chiar spun!

Am postat revista pe blog, fiind căutată și citită.

C. Stancu

Este, stimată Doamnă Nicolae Băciuț, ca de fiecare dată, o recreație spirituală inconfundabilă, delectantă și reînfrântă spiritualicește, lectura pe care mi-o prilejuieste *Vatra veche*, publicație pe care mi-o trimiteți cu generozitate și pentru care vă mulțumesc.

Nicolae Rotaru

Mulțumesc frumos pentru eforturile depuse la revistă, cu stimă

Vasile Mesaroș

Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a-mi trimite revista *Vatra veche*, o citesc cu plăcere. Pentru ca tocmai a apărut la ed. Polirom o carte pe care am tradus-o, va ofer în semn de mulțumire pdf-ul. Cu cele mai bune gânduri,

Florina Ion

Stimate d-le Băciuț,

Din nou ne-ați trimis un număr valoros al revistei, multe mulțumiri. Toată revista e atractivă, ilustrațiile, ca de obicei, bine alese. De data asta, în afară de multe articole care m-au interesat și pe care nu le mai mentionez în parte, m-a impresionat în mod special interviul cu Theodor Damian. Ne încantați ochii și sufletul, d-le Băciuț. Multă sănătate și succes!

Cu aleasă stimă,

Veronica Pavel Lerner

Toronto

Dragă Doamnă Băciuț,

Vă mulțumim pentru noul nr. de revistă pe care ni l-ați trimis. Ca toate celelalte, este un număr deosebit, dens, cu articole valoroase și prezentări de interes.

Stimată Doamnă Olaru,

Mesajul Dumneavoastră ne-a bucurat în mod deosebit! Cu riscul de a fi întrucâtva repetitiv (de fapt, nu cred că mulțumirile ar putea prisosi atâta vreme cât sunt sincere), vă mulțumesc din adâncul inimii pentru atenția pe care mi-ați oferit-o! Articolul Dumneavoastră despre mine m-a emoționat profund, și, evident, plăcut; publicarea celor două texte este onorantă pentru mine! Am reușit să parcurg revista, și chiar m-a bucurat diversitatea materialelor, deja mi-au atras atenția articole despre Ana Blandiana, Alexandru Odobescu, Dumitru Matcovschi, Grigore Vieru, dar și poemele inedite ale lui Nichita Stănescu. Voi citi cu plăcere și în continuare revista "Vatra veche"!

Cu grațitudine și respect,

Vasile Gribincea

Bună ziua, doamnă Băciuț,

Vă răspund mai târziu la mesajul însoțit de frumoasa *Vatra veche*, care este din ce în ce mai tânără. Am fost plecată și nu am avut laptopul cu mine. Azi am citit revista de la un capăt la altul și aceeași bucurie m-a încercat ca la primul său număr.

Felicitări!! Stiu cât se muncește pentru fiecare nouă apariție.

Suntem la Archiud, vă aștept să îmi vizitați expo din GĂBĂNAȘ GALERY. Sigur o să vă placă. Gânduri bune și îmbrățișări pentru doamna Codruța.

Melania

Dragă Nicu,

Îți mulțumesc pentru ultimul număr al revistei pe care l-am primit de curând.

Am reușit să închei interviul cu pictorul Petru Birău și ți-l trimit (în attach) așa cum am vorbit. Îți trimit și fotografii după lucrările lui, pentru a ilustra numărul de revistă în care va apărea interviul. El mi-a trimis și o bibliografie (destul de lungă!) pe care, de asemenea, ți-o trimit și vezi tu dacă ai nevoie de ea sau nu. Fotografiele după lucrări o să ți le trimit în mai multe mailuri, pentru că nu le pot trimite altfel. Te rog frumos să mă anunți dacă primești interviul și fotografiile și dacă totul este așa cum trebuie.

Tu ce mai faci? Ce mai este nou (sau vechi) pe la Tg. Mureș? Ați fost plecați în concediu? Aștept vești de la tine, Cu drag,

Dorina

Magistre Nicolae Băciuț,

Cu inefabile mulțumiri pentru primirea numerelor solicitate și, totuși, tot la cuvânt ajung! El, cuvântul, ca material de zidire a literaturii, este folosit în paginile revistei cu noimă și cumpănire de către acei truditori ai condeiului, care încearcă și reușesc să realizeze artă: artă a cuvântului. Citesc „Vatra veche” cu mult

Zilele Culturale „Nicolae Steinhardt”

La Rohia, s-a desfășurat cea de-a XVI-a ediție a Zilelor Culturale „N. Steinhardt”. Aici a avut loc o interesantă întâlnire de suflet a tuturor celor care apreciază ideile lui Steinhardt și care îl consideră un român adevărat plin de sfințenie. După slujba de pomenire de la Biserica ortodoxă a mănăstirii s-a săvârșit și Parastasul de pomenire pentru Părintele Nicolae, în cimitirul Mănăstirii Rohia, care are o nouă înfățișare astăzi, grație eforturilor și implicării arhimandritului Macarie, starețul mănăstirii. Acesta a îndrumat lucrările pentru consolidarea cimitirului în care își doarme somnul de 25 de ani cel care a crezut mai presus de orice, în ortodoxie. S-au aprins lumânări, s-au rostit rugăciuni pline de pioșenie.

Apoi, la Mănăstirea Rohița a avut loc o *Masă rotundă* cu tema: „N. Steinhardt – între ispita lecturii și ispita confesiunii”, intervențiile fiind moderate de Florian Roatiș. Au susținut adevărate pleoarii pentru Părintele Nicolae “veteranii împătimiți”, precum Arhim. Macarie Motogna, conf. Dr. George Ardeleanu, dr. Teodor Ardelean, directorul Bibliotecii Județene « Petre Dulfu » din Baia Mare, scriitorul Nicolae Băciut, dar și cei din “aripa tânără”: doctoranzii Luigii Bambulea, Adrian Mureșan, Călin Cira și dr. Teodora Roșca. Dezbaterile care au urmat au avut în centrul lor ideea de “ispită”, George Ardeleanu considerând că se poate vorbi la Steinhardt de o adevărată “bulimie a lecturii”, care a contribuit la formarea acestuia.

Tot în context aniversar, la Rohița, în perioada 15 – 29 iulie, a avut loc Tabăra de pictură „Monahul Nicolae Delarohia”,

la care au participat pictori iconari din Transilvania.

La Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” din Baia Mare, s-a desfășurat vernisajul expoziției de icoane și cruci realizate în cadrul Taberei de pictură, precum și o expoziție de artă fotografică, cu tema „Sfânta Cruce”. Cei prezenți au avut posibilitatea să admire nu numai lucrările artiștilor plastici, ci și pe cele ale copiilor acestora. Lucrările au fost expuse pe pereții interiori de la subsolul catedralei, iar fotografiile realizate cu imagini ce cuprindeau cruci din diferite zone ale țării, dar și de pe diferite obiecte, au fost așezate pe mese. Cele mai ineresante lucrări au fost cele care au reprezentat cruci.

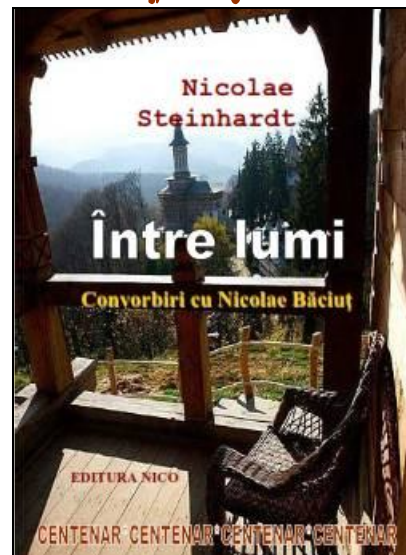
Apoi, în sala bizantină a Catedralei, a fost lansată cartea „Drumul către Isihie. Ispita lecturii”, ultimul volum apărut în cadrul integralei „N. Steinhardt”, volum îngrijit de Irina Ciubotaru și cu un studiu introductiv al Taniei Radu. Despre acest ultim volum a vorbit directorul editurii Polirom, Adrian Șerban. Apoi, exprimându-și aprecierile pentru râvna cu care lucrează editura Polirom an de an pentru editarea operei lui N. Steinhardt, Nicolae Băciut a apreciat condițiile grafice impecabile ținute de volumul apărut la editura Polirom, iar pr. Ioan Pinte, directorul Bibliotecii Județene Bistrița-Năsăud, a considerat că a venit vremea să se retragă și să lase locul tinerilor entuziaști care sunt pasionați de opera lui Nicolae Steinhardt și care și-au manifestat interesul față de studierea creațiilor acestuia. A constat, de asemenea, că, în general, după Centenarul Steinhardt, a cam slăbit interesul pentru părintele de la Rohia fără o explicație justă.

Toată manifestarea a fost condusă cu multă măiestrie de Arhimandritul Macarie Motogna, secretarul Fundației N. Steinhardt, care în fiecare an se învrednicește să strângă în jurul mesei oameni de valoare, oameni cu drag de carte și învățătură, oameni de toate vârstele, oameni care cinstesc memoria Părintelui Nicolae Delarohia, a celui care mărturisise: “Am început să gândesc altfel

de când am venit la Rohia. Am început să privesc lumea cu alți ochi. S-a petrecut în mine ceva ce mi-a completat harul și bucuria pe care am trăit-o după ce am primit botezul în pușcărie și am devenit creștin”.

CODRUȚA BĂCIUȚ

Nicolae Băciut, în Integrala N. Steinhardt

La Mănăstirea Rohia s-a întrunit Colectivul redacțional al Integralei N. Steinhardt: Arhim. Macarie Motogna, Pr. Prof. Dr. Stefan Iloaie, Conf. Dr. Florian Roatiș și Conf. Dr. George Ardeleanu, cu directorul editorial al Editurii Polirom, Adrian Șerban și au stabilit care vor fi următoarele cinci volume din cadrul Integralei N. Steinhardt. În final, Integrala va cuprinde 21 de volume.

S-a decis ca volumul al XVII-lea al Integralei N. Steinhardt să includă volumele de interviuri „N. Steinhardt. Între lumi. Convorbiri cu N. Băciut”, apărut până acum, la editurile Tipomur, Dacia și Nico în șase ediții, și volumul de interviuri realizat de Zaharia Sângeorzan cu Monahul de la Rohia.

CURIER

→interes și plăcere; cu acea plăcere al panaceului care face numai bine. Felicitări, alături de colectivul redacțional, ca cele atribuite celui/ceilor ce-a(u) ajuns pe Chomolungma!

Cu sentimentul alesei considerațiuni,

Vasile Popovici

Stimate Domnule Nicolae Băciut, Deschizându-se spectaculos cu ineditele lui Nichita Stănescu și portretul Gabrielei (avea mână genială și pentru desen!), recuperate și dăruite de M.N. Rusu, cu spectaculoasele bronzuri ale lui Anton Rațiu, iată un nou număr valoros al revistei!

O felicit pe D-na Flavia Topan pentru interviuri! Cel cu Theodor Damian, numit de acesta, pe bună dreptate, "superb dialog" despre "cum se în-văluie și se dez-văluie, una în cealaltă și fiecare în celelalte două, pe rând și deodată, poezia în teologie și filosofie." Valoroasă, rară hrană spirituală!

Am citit cu interes și plăcere și dialogul cu Gabriel Pleșea, un alt "risipitor" al pâinii pe ape, care luptă de zeci de ani să-și recâștige (după propriile mărturisiri) identitatea și demnitatea în țară străină. Și care, mai mult decât atât, nu doar prin propriile scrieri, ci și prin antologiile semnate, face eforturi de a crea punți între

"acasă" și diaspora, de a schimba puncte de vedere și mentalități.

Și alte materiale valoroase, asupra cărora (scuze!), din considerente de spațiu, nu mă opresc! Felicitări!

Cu stimă,

Sânziana Batiște

P.S. Mieii "românești" vă mulțumesc, cei "franțuzești" - încă neconsolați! :)

P.P.S. Interesant (puternic!) titlul propus de D-voastră pentru grupaj: "Mânați spre hrană de bici". Evident este același "bici" al dragostei, subînțeles doar în versul "mânata din urmă de zeu", din "La Porțile Cuvântului".

ÎN LUNA AUGUST

Vara e mai sus c-o treaptă
Și observ dintr-o privire:
Grâul nou abia așteaptă
Să-l ia *Vatra* în primire.

DUPĂ O IDILĂ

Îndrăgostiții n-au prejudecați
Când e-o iubire-adevărată
Dar, uneori, din două jumătăți
Se naște-un om dintr-o bucată.

ROMÂNIA ÎNTRE EST ȘI VEST

Destinul bravilor români
E să înoate în nevoi
Căci slugă-a fost la doi stăpâni
Și nu a „supt la două oi”!

UNOR SOȚI

Demult, când tineri voi erați, ehei!
În pat erai pe jumătatea ei -
Când anii au trecut, e altceva:
Amantul ei e-n jumătatea ta.

UNUI CĂRUȚAȘ

La moară-n deal când se ducea,
Dădea cu biciul des în cai,
Iar murgul cel din hăis zicea:
„Azi om să fii, noroc să ai”!

NEÎNDUPLECARE ROMÂNEASCĂ

Am slugărit, cândva, Bizanțul,
Habzburgii-au tras de noi din plin,
Dar am rămas legați de **Lanțul**
Știut de-o lume: **Carpatin**.

FAPTUL POLITIC DIN 1989

A fost o cauză măreață,
Efectul a-nceput s-apară;
Schimbarea ne-a trezit la viață...
Dar e-n zadar că ne și-omoară!

INVESTIȚIE RURALĂ

În satul cel scăldat în rouă,
Înconjurat de munții feerici,
S-a construit o școală nouă...
Dar și vreo patru-cinci biserici.

AVERE ȘI BUNUL SIMȚ

Vorba-i cu acoperire
Doar la „pătura de jos”:
Omul cu obraz subțire
N-are „portofelul gros”.

NOII CONDUCĂTORI

De când bravi s-au instalat,
Copie acel apus:
Șefi pe cine-au vrut au pus,
Nimeni nu i-a deranjat.

Bani să aibă și-au impus,
Nu le fie cu bănat!
De când bravi s-au instalat,
Copie acel apus.

Ce-au promis au și uitat,
Că-s uituci, puțin e spus -
Știe Dumnezeu de sus -
Fac ce vor în lung și-n lat...
De când bravi s-au instalat.

UNUI TROMPETIST

Vreau să cânti în scumpa țară,
Zorile când o s-apară,
Să se-audă cât e zarea
Din trompetă: „Deșteptarea”!

LA MUNTE ÎN CONCEDIU

Nu voi privi în jos, mi-am spus,
Deși nu-s supertițios,
Și alții când ajung mai „sus”,
Privesc tot mai puțin în jos!

FILME „HORROR” LA TV

Cu-atâți vampiri salvați de Noe,
Balauri, monștri și strigoii,
Întreb: de groază-avem nevoie,
Cu groaza asta de nevoi?

MODĂ ȘI TRANZIȚIE

La noi, câte-un boboc de fată,
De n-are bani, nicio lăscăie,
O vezi că umblă „dezbrăcată”
Să-și poată face rost de straie.

COMPORTAMENT SINUSOIDAL

Așa cum fiecare poate
Urgiilor le facem față
Pe ger, caniculă ori ceață
Căci Bunul Dumnezeu e-n toate.

Ne fie viața o dulceață,

PĂSTOREL TEODOREANU

(1894 – 1964)

RECLAMĂ

*Îmi spunea un bețivan,
Rezemat contra perete:
Că Fetele din Popa Nan
E frumoase, dar nu-i fete!*

***

Lui Mihail Sadoveanu

*Venea o moară pe Siret
Legănându-se pe-o coasta,
Și-n ea un autor șiret
Măcina faină proastă!*

***

La restaurantul Uniunii Scriitorilor

*Beau băietii, harnici,
De cu seară-n zori,
Unii sunt paharnici,
Alții... turnători!*

***

*Din Focșani până la Iași
Se resimte lipsa sării,
Fincă totii foștii ocași
Sunt acum la cârma țării.*

Dând binelui întâietate,
Așa cum fiecare poate
Urgiilor le facem față.

Dar de o vreme, din păcate,
E câte-o fire pizmăreață
Ce te tot perie pe față,
Și-apoi te mușcă pe la spate...
Așa cum fiecare poate.

AJUTOR LA NEVOIE

Să faci un bine, nu e rău în viață,
Doar binele e răsplătit cu bine,
Când nu te-aștepți atunci surpriza vine
Și cade ca o pară mălăiață.

În sat, așa ca între gospodine,
Se împrumută c-un mosor de ață,
Cu sare, untdelemn, piper, verdeață,
Și nu-i loc de regrete ori suspine.

Când soțul dus e în străinătate,
Sau alteori soția, cum se-ntâmplă,
Să prețuiască-a lor vecinătate

Vecinii-și duc un degețel la tâmplă,
Apoi sări-vor, după cum e cazul:
Când el spre ea, când ea spre el,
„pârleazul”.

VASILE LARCO

BUCURIA TEATRULUI LA ORADEA

O vizită la Oradea mi-a prilejuit vizionarea a două valoroase spectacole ale Teatrului Regina Maria.

În interpretarea Trupeii Arcadia am urmărit cu multă plăcere *Scufița roșie*. Adaptarea scenică a Mariei Mierluț (care a pornit de la textele semnate de Charles Perrault și Frații Grimm) completează inteligent și savuros binecunoscuta poveste, căreia îi adaugă întâmplări ce îmbogățesc profilul fiecărui personaj și transmit - într-o formă atractivă, deloc didactică, pe înțelesul micilor spectatori - și binevenite învățăminte morale.

Actorii „pe viu” sunt cei care asigură cadrul povestirii și leagă între ele episoadele, dând o perfectă coerență desfășurării acțiunii. Aceasta este însoțită, întregită, comentată permanent de melodiile foarte plăcute ale compozitorului Endre Sárossy, care se încadrează perfect stilului regizoral. Textele cântecelor, scrise chiar de regizoare, sunt spirituale și de o bună calitate poetică, dând reprezentației un plus de antren și voce bună. Iar momentele interactive, în care copiii intervin în spectacol, sunt un motiv în plus pentru marea lor încântare și satisfacție.

Așa cum ne-a obișnuit în lunga și prodigioasa ei carieră regizorală, Maria Mierluț a realizat o creație în care fantezia se îmbină cu migala profesională, întreaga construcție a spectacolului - care este rotund, unitar și de o înaltă calitate artistică - fiind gândită ținând cont de psihologia copiilor mici, de capacitatea lor de înțelegere. Și am constatat că montarea și-a atins perfect ținta, pentru că spectatorii care se aflau în sală, atunci când am vizionat o spectacolul, au înțeles totul și s-au bucurat de el cu mare încântare.

Ceea ce nu pot să trec însă cu vederea și trebuie să le reproșez neapărat actorilor este faptul că o bună parte din text nu se înțelege, din cauza faptului că unii dintre ei au o dicție defectuoasă. Sigur că cei mai mici copii nici nu sunt foarte atenți la ce se spune pe scenă, pe ei îi frapează și îi atrag imaginea, mișcările, comportamentul personajelor, care, într-adevăr, sunt realizate astfel (și subliniez acest merit de netăgăduit al regizoarei și interpreților) încât peripețiile pot fi înțelese și fără a auzi prea bine cuvintele. Dar acest lucru nu poate fi o

scuză, pentru că nu sunt puține cazurile (chiar și la spectacolele pentru copii) în care textul are o mare importanță.

Colaborarea experimentală regizoare Maria Mierluț cu tână scenografă Oana Cernea, aflată abia la a treia sa montare într-un teatru de păpuși, a dat și în acest domeniu rezultate bune: schimbările de decor la vedere sunt pline de inventivitate și îi învață pe copii cum pot improviza și ei, foarte simplu, tot felul de ambianțe pentru jocurile lor. Într-un cuvânt, dincolo de nemulțumirea legată de dicție (care poate fi remediată), un spectacol încântător, pentru care harnicul colectiv de la Arcadia merită felicitări.

*

La Trupa Iosif Vulcan am vizionat un antrenant *musical* modern după cunoscuta comedie clasică *Leonce și Lena* de Georg Büchner.

Piesa a fost scrisă în 1836, epocă în care tineretul german, care se îmbibase de ideile generoase ale revoluției franceze, se opunea, uneori violent, politicii oficiale dictatoriale, militând pentru libertatea gândirii și drepturi democratice. Büchner, care avea 23 de ani, susținea aceste idei revoluționare, dar, conștient de faptul că o piesă care milita deschis pentru o nouă orânduire nu ar avea nicio șansă ca să fie reprezentată, scrie o alegorie: doi tineri, un prinț și o prințesă, refuză să se căsătorească conform cutumelor, cu parteneri pe care nu-i cunosc, aleși de părinții lor pe bază de interese și, ca să scape, fug de acasă. Dar, cum avem de-a face cu o poveste romantică, în timpul peregrinărilor lor cei doi se întâlnesc, se îndrăgostesc și se căsătoresc... împlinind astfel soarta hărăzită de părinții lor.

Aducerea în actualitate a acestei piese scrisă în urmă cu aproape două secole nu este deloc forțată, pentru că regizorul Mihai Măniuțiu și compozitoarea Ada Milea nu au montat textul original *ad litteram*: ei au realizat un scenariu propriu pornind de la textul dramaturgului german, păstrând firul acțiunii, pe care însă au adaptat-o, eliminând și posibilele inadvertențe.

Regizorul - care a văzut în această piesă (doar aparent o romantică și naivă poveste de dragoste) un puternic filon de protest social - a plasat acțiunea în anii '60 ai secolului XX, în epoca hippie, când tineretul s-a manifestat din nou, cu putere, împotriva concepțiilor învechite și constrângătoare ale unei societăți osificate, și-și revendica dreptul la libertate prin mijloace pașnice: muzică nouă și zgomotoasă

(rock-ul), o îmbrăcăminte specifică care-i evidențiază de restul populației, viață în comun, mai ales în rulote, consum de substanțe interzise - manifestări care-i oripilau pe „bătrâni”.

În această lume domnește plictiseala, pesimismul, melancolia și, mai ales, o nemaipomenită lene. Dar această atitudine pare mai curând una de frondă, pentru că, în același timp, acești tineri fac elogiul naturii, știu să se bucure de viață și, la nevoie, să ia o hotărâre decisivă, ba chiar să și iubească cu adevărat. „Să te căsătorești fără iubire este o crimă” afirmă Lena, care exprimă clar refuzul ca alții să hotărască pentru ea. Întâlnirea dintre Leonce și Lena, momentul în care sunt pătrunși de „boala dragostei”, este unul foarte poetic, realizat ca atare de cei doi tineri interpreți, ajutați regizoral prin muzică și lumini, susținând ideea că lumea e frumoasă atunci când inimile bat tot mai tare. Sunt personaje complexe, ciudate, uneori chiar contrariante, pe care interpreții reușesc să le portretizeze convingător, cu bogate nuanțe. Fiecare actor, chiar și cei cu roluri mici, știe să creeze un tip bine conturat, să îmbine proza cu textul cântat (și cântă bine!), să se miște armonios, într-un cuvânt să fie actori complecși, așa cum se cere într-un *musical*.

Spectacolul este unul de teatru în teatru: personajele sunt hipioți, membri ai unui colectiv teatral, care repetă, în spațiul dintre rulotele lor, piesa lui Büchner în ale cărei personaje se regăsesc întocmai. Ideea lui Măniuțiu, susținută de muzica Adei Milea, coregrafia Vavei Ștefănescu, scenografia lui Adrian Damian și interpretarea unui grup de actori talentați și dedicați - din rândurile cărora se detașează Eugen Neag (Leonce), Alina Leonte (Lena), Daniel Vulcu (Prezidentul curții și Conducătorul trupei teatrale), Emil Sauciuc (Regele Peter), dar mai ales multilateralul și inequizabilul Richard Balint (Valerio) - funcționează perfect și clasică poveste a lui Büchner se dovedește extrem de actuală, mai ales că în final, când personajele apar mascate, ni se atrage atenția că poporul poate fi foarte ușor înșelat.

Repetiția se încheie, se anunță reluarea ei, iar cântecul de final, în aplauzele entuziaste ale sălii, ne spune ce bine e la teatru. La teatru, unde - spun actorii - nimic nu se întâmplă cu adevărat. Dar avertismentul rămâne.

ZENO FODOR

Mihai Nechita-Burculeț • Nud

Mihai Nechita-Burculeț • Nud

Mihai Nechita-Burculeț • Nud

Mihai Nechita-Burculeț - Repere bio-bibliografice

Pictorul Mihai Nechita-Burculeț s-a născut la 5 februarie 1949, în satul Sarca, județul Iași. Provine dintr-o familie de credincioși ortodocși. Este căsătorit, soția sa a studiat Conservatorul, au doi copii, o fiica și un fiu. Familia Nechita-Burculeț locuiește la Tg. Ocna, județul Bacău.

A studiat Arta Plastică la Academia de Artă din Iași (1977), Istoria Artelor la Academia de Artă "Nicolae Grigorescu" din București (1982).

Profesori mentori: Dan Hatmanu, Dimitrie Gavrilean și Victor Mihăilescu-Craiu.

Începând cu 1977, profesor de desen și istoria artelor în orașul Tg. Ocna, județul Bacău.

Expoziții personale: 1975, 1977 Iași, 1979, 1983, 1995, 1999, 2002 Onești, 1987 Bacău, 1988 Cluj-Napoca, 1989 Ploiești, 1991 Rixheim (Franța), 1996 Regensburg (Germania), 2001 București, 2004 Regensburg (Germania), 2004 Sittard (Olanda)...., 2014, Dumbrăveni (Sibiu).

Expoziții de grup: 1976-2001, în Iași, Bacău, Chișinău, Galați, Suceava, București.

Lucrările pictorului se găsesc în colecții particulare din Franța, Germania, Olanda, Canada, Israel, Anglia și România.

Influențele în pictura lui Mihai Nechita-Burculeț: Influențe ale picturii universale - Bazele compoziției și ale culorii din pictura secolelor 17 - 18: Școala Spaniolă (Velasquez, Zurbaran), Școala Flamandă (Rembrandt), Școala Olandeză (Vermeer)

Cercetarea subconștientului: în arta secolului 20 - Salvador Dali, Rene Magritte, Victor Brauner, Tristan Tzara.

Influențe ale picturii românești vizibile în elementele specifice românești în arta pictorilor Corneliu Baba, Victor Mihăilescu-Craiu, Dan Hatmanu.

Influența ortodoxismului: există o legătură vizibilă a pictorului Mihai Nechita-Burculeț cu tradițiile românești și credința ortodoxă. Mihai Nechita-Burculeț pictează și icoane inspirate din iconografia bizantină.

Pictorul Mihai Nechita-Burculeț arată încă din copilărie un mare interes față de peisajul și natura înconjurătoare satului său natal, ale cărui culori și forme se regăsesc în pictura lui de mai târziu. Marea sa șansă a fost întâlnirea cu pictorul Victor Mihăilescu-Craiu, un peisagist excepțional. Acesta a reprezentat primul și cel mai important profesor și mentor, cu care Mihai Nechita-Burculeț a învățat să descifreze secretele culorilor și ale compoziției și să iubească pictura.

Tehnica folosită este cea a picturii clasice, ulei pe pânză. Armonia compozițională și a culorii urmează regulile compoziției clasice. Tablourile sale sunt lucrate foarte minuțios, atât din punctul de vedere al conceptului, cât și al tehnicii. El lucrează totul cu propriile mâini, inclusiv ramele tablourilor, acestea fiind parte componentă a lucrării. Pictorul a avut o perioadă în care își prepara singur chiar și culorile și anumite produse speciale pentru prepararea pânzelor după rețete vechi.

(Sursa. http://mihainechita.ro/ro_index.html)

OCHIUL CICLOPULUI

Mihai Nechita-Burculeț • Peste sat

Literatură și film

NOROIUL CA METAFORĂ

Îmi pare atât de rău că mă despart în opinii de prietenii mei rafinați cinefili! Adică... mie mi-a plăcut mult filmul lui Mungiu, *După dealuri*. Știam cazul Tanacu din ziare, de la televizor. Am răsfoit cărțile Tatianeii Niculescu Bran și îl cred pe regizor când afirmă că a luat ca pretext realitatea pentru o operă de ficțiune. Mungiu a conceput scenariul depășind flagrant cărțile *Spovedanie la Tanacu* și *Cartea*

judecătorilor, mergând spre ficțional. Nu uităm că prima carte a Tatianeii Niculescu Bran a fost dramatizată de Andrei Șerban pentru spectacolul său, care a constituit primul impuls pentru Mungiu.

Un film echilibrat, ca o cumpănă între vijelii, mentalități, credințe. E atât de greu să nu fii părtinitor, să nu dai verdicte! Cred că am înțeles mesajul lui Mungiu, epurat de orice fapt concret. Adică? Fiecare are dreptate. Se întretaie toate dreptățile posibile. Fiecare e șef pe planeta lui. Voichița e îndoctrinată, Alina e lucidă și vrea să-și trăiască viața, nu să se închidă la mănăstire. E vinovată Voichița că a găsit alinare în credință? E vinovată Alina că se zbate într-o credință sui-generis, a iubirii terestre?

Nu sunt de acord că Mungiu a vânat în film mizerabilismul românesc, străzile desfundate etc. Cred că nici nu s-a gândit la asta. Finalul, însă, e sugestiv. Noroiul pe parbriz, ca metaforă a lipsei de purificare, a privirii obtuze, a indiferenței. Un prieten susține că a simțit atmosfera tarkovskiană a filmului. Eu nu aș spune asta pentru că am simțit filiații pur românești, venind de la *Moara cu noroc* ori *Pădurea spânzuraților*. Geam, lămpaș, noapte, vânt, ninsoare, câini. Uneori se filmează doar mâini febrile, alteori ceea ce există deasupra capetelor umane. De la filmări lente se trece brusc la scene toride, agitate, zgomotoase, în ritm drăcesc de... exorcizare. Joacă în film Valeriu Andriuță, Cosmina Stratan, Cristina Flutur, Dana Tapalagă etc.

Se înfruntă aici iubirea pentru Dumnezeu, în teritorii nedefinite, cu dragostea umană pasională pentru aproapele. Enunțată fiind problema, nu se insistă abuziv sau vulgar asupra iubirii dintre cele două fete. Alina "turbează", deoarece Voichița a ales iubirea pentru Dumnezeu. Stările ei sunt rezultatul unei evidențe tragice. Refuzul de a transfera carnalul în metafizic. Un strigăt animalic contra frustrărilor de orice fel. Ceilalți – cei de la mănăstire – se află pe malul opus și au alte arme. Intențiile lor sunt generoase. Pete de umbră, firicele de lumină, așteptări glaciale, ninsoarea ca o obstinație a tăcerilor fără răspuns.

ALEXANDRU JURCAN

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica

Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Ștravca (Chișinău), Ognean Stamboliev (Bulgaria), M.N. Rusu (New York)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2013 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

